

ЮЛИАН СЕМЬОНОВ

17 МИГА ОТ ПРОЛЕТТА

Част 8 от „Щирлиц/Исаев“

Превод от руски: Стефан Чотоклиев, 1971

chitanka.info

ПРЕДГОВОР

Скъпи приятелю!

Често ми задават въпроси, и то преди всичко млади хора: какъв е процентът истина в моите книги, и по-специално в „Седемнадесет мига от пролетта“? Жив ли е Щирлиц? Каква е неговата следвоенна съдба — до момента, когато той отново се появи в моята книга „Бомба за председателя“?

Изкуството — а литературата се явява негово най-важно подразделение (извинете ме за това военно определение) — трябва да бъде сродно с приказката, която според Пушкин е „лъжа, но с намек, на смелия юнак урок“.

Разбира се, Щирлиц е измислица, по-точно — обобщение. Нямало е един Щирлиц. Но е имало много такива разузнавачи като Щирлиц.

А преговорите Дълес — Волф са действителен факт.

Самият Карл Волф, обергруппенфюрер от СС, началник на личния щаб на Химлер, открих във ФРГ през миналата година. Напереният осемдесетгодишен нацист с нищо не е отстъпил от предишните принципи на расизма, антикомунизма и антисъветизма. И такива нацисти — висши офицери от СС, в Западна Германия са над пет хиляди. Те са много заможни хора и това им позволява да финансират пропагандирането на хитлеризма, да съдействуват за издаването на книги, с които се опитват да втълнят на младежта, че, виждате ли, Хитлер е „излъган идеалист“, че е бил „най-добрият приятел на младежта“, че по негово време „не е имало безработица“, а е „имало ред“. Да, имаше „нов ред“, когато в крематориумите откарваха поред, нещо като опашка за баня; ред имаше, но всичко с купони: месо — дажба за седмица, хляб — дажба за ден; порядък имаше — опитай се да критикуваш „идеалиста“ за това, че баща ти е загинал на Източния фронт за неговата, на идеалиста, налудничава идея — още утре ще идеш в концлагер или ще попаднеш под гилотината.

Значи, задачата на литературата се свежда до дълга ѝ да противостои на фашизма — във всичките му проявления.

Значи, задачата на литературата се състои в това, да отстоява паметта на загиналите. Нали ние живеем, благодарение на това че двадесет милиона съветски хора загинаха, защищавайки нашия утешен ден, и тяхната памет за нас е свещена.

Свещена е паметта и на онези борци срещу фашизма, които загинаха не в танкова атака, не във въздушен бой, нито в стремително нападение срещу вражеските окопи, а на невидимия фронт. Свята е паметта на Николай Кузнецов, Рихард Зорге, Маневич, Медведев и други, чиито имена още не са ни известни, но непременно ще ни станат известни и тогава на тези герои ще бъдат посветени книги и филми.

Аз се радвам на тази нова среща с вас, мои скъпи приятели. Писателят е жив единствено когато произведенията му привличат вниманието и интереса на човека, който идва в книжарницата или библиотеката. Ако твоята книга се търси, ако ти пишат писма, ако задават въпроси — най-различни, понякога наивни, но винаги искрени, пълни с интерес, тогава може да се смята, че си изпълнил главната си задача — поработил си съвестно, така както е длъжен да работи всеки трудов човек. Че нали мирът — това е създание, както и любовта, а има ли нещо по-прекрасно от любовта и мира?

Ваш Юлиан Семьонов

„КОЙ КАКЪВ Е?“

Отначало Щирлиц не повярва на себе си: в градината пееше славей. Въздухът беше студен, небесносин и макар наоколо общите тонове да бяха пролетни, февруарски, едва забележими, снежната покривка все още беше плътна и без онази вътрешна боязлива синева, която винаги предшествува топенето на снега нощем.

Славеят пееше в лещака, който се спускаше към реката край дъбовата горичка. Могъщите стволове на старите дървета бяха черни: в парка миришеше на прясно замразена риба. Нямаше го още онай силен мириз на спарена миналогодишна брезова и дъбова шума, който съпровождаше пролетта, а славеят пееше звънливо — цвърчеше, разсипваше трели, самотни и беззащитни в този тъмен и тих парк.

Щирлиц си спомни своя дядо: старецът умееше да разговаря с птиците. Седнал под някое дърво, той примамваше синигерче, дълго гледаше птичката и очите му ставаха като на птиците — живи, същински черни мъниста, и пернатите не се бояха от него.

— Фюйи-ит! — изсвирваше дядото.

И синигерите му отговаряха доверчиво и весело.

Сънцето се скри и черните стволове на дърветата се катурнаха върху белия сняг в издължени виолетови сенки.

„Ще замръзне бедният — помисли Щирлиц и като се загърна в шинела си, тръгна към къщи. — И с нищо не може да му се помогне: само една птица не вярва на хората — славеят.“

Щирлиц погледна часовника си.

„Клаус ей сега ще дойде — помисли си Щирлиц. — Той винаги е бил точен. Аз самият го помолих, като идва от гарата, да мине през гората, за да не се срещне с някого. Нищо. Ще почакам. Тук е толкова красиво...“

Този агент Щирлиц винаги го приемаше тук, в малката къщичка на брега на езерото — в своята най-удобна конспиративна квартира. Три месеца уговаря обергруппенфюрера от СС Пол да отдели пари да наеме вилата от децата на загиналите при бомбардировките танцьори

от „Опера“. Децата искаха скъпо и Пол, който отговаряше за стопанската част на СС и СД, категорично отказваше на Щирлиц. „Вие сте полудели — казваше той. — Наemете нещо по-скромно. Откъде тази склонност към разкош? Не можем да пръскаме парите наляво и надясно! Това не е честно по отношение на нацията, която носи бремето на войната.“

Наложи се Щирлиц да доведе тук своя шеф — началника на политическото разузнаване при службата за сигурност. Тридесет и четири годишният бригаденфюрер от СС Валтер Шеленберг, който разбра, че по-добро място за разговори с най-важните агенти не може да се намери. Чрез подставени лица беше извършена сделката и някой си Болзен, главен инженер на химическото народно предприятие „Роберт Лай“, получи правото да ползва вилата. Той веднага нае пазач с високо възнаграждение и голяма дажба. Този Болзен беше щандартенфюрерът от СС Фон Щирлиц.

... Като се нахрани, Щирлиц включи радиоприемника. От Лондон предаваха весела музика. Оркестърът на американеца Глен Милър свиреше една мелодия из филма „Сerenада в Слънчевата долина“. Този филм се хареса на Химлер и веднага от Швеция беше закупено едно копие. Оттогава доста често го прожектираха в скривалището на „Принц Албрехтщрасе“, особено по време на бомбардировките през нощта, когато не можеха да разпитват арестуваните.

Щирлиц позвъни на пазача и когато той влезе, му каза:

— Драги мой, днес можете да отидете в града при децата си. Утре се върнете в шест сутринта и ако още не съм закусил, сварете ми силно кафе, най-силното, което можете...

12.2.1945 (18 ЧАСА И 38 МИНУТИ)

— Как мислите, пасторе, кое е повече у человека — човешкото или животинското?

— Мисля, че и едното, и другото у человека е по равно.

— Така не може да бъде.

— Може и сигурно е така.

— Не.

— В противен случай едното отдавна да е победило.

— Вие ни упреквате в това, че възвеличаваме долните страсти, смятаме духовната същност на человека за вторична. Действително духът е вторичен. Духът пониква като гъба върху основната закваска.

— И каква е тази закваска?

— Сластолюбието. Това, което вие смятате за похот, аз го наричам желание да спиш с жена, да я любиш. Това е и влечението да бъдеш пръв в работата си. Без тези влечения развитието на човечеството щеше да умре. Църквата положи немалко усилия, за да забави развитието на човечеството. Вие разбираете за кой период от историята на църквата говоря, нали?

— Да, да, разбира се, знай този период. Аз прекрасно познавам този период, но знай и другото. Престанах да виждам разликата между вашето отношение към человека и онова, което проповядва фюрерът.

— Така ли?

— Да. Той вижда у человека сластолюбив шмекер. Як, здрав, който желае да завоюва за себе си жизнено пространство.

— Вие не знаете колко не сте прав, защото фюрерът вижда у всеки немец не просто шмекер, а светлорус нечестивец.

— А вие виждате у всекиго животно въобще.

— Аз виждам у всеки човек това, от което е произлязъл. Човекът е произлязъл от маймуната. А маймуната си е животно.

— По този въпрос сме на различни мнения. Вие вярвате, че човекът е произлязъл от маймуната: вие не сте видели маймуната, от която той е произлязъл, и тази маймуна нищо не ви е прошепнала на ухото на тази тема. Вие не сте я пипали и не можете да се докоснете до нея. Вие вярвате в това, защото тази вяра отговаря на вашата духовна същност.

— А на вас самият бог ли ви прошепна на ухото, че е създал човека?

— Разбира се, никой нищо не ми е казвал и аз не мога да докажа съществуването на бога, това е недоказуемо, в това може само да се вярва. Вие вярвате в маймуната, а аз вярвам в бога. Вие вярвате в маймуната, защото това отговаря на вашия духовен мир, а аз вярвам в бога, защото това отговаря на моята духовна същност.

— Тук вие тенденциозно изопачавате. Аз не вярвам в маймуната. Аз вярвам в човека.

— Който е произлязъл от маймуната. Вие вярвате в маймуната у человека. А аз вярвам в бога у человека.

— А бог, той у всеки човек ли е?

— Разбира се.

— А има ли го у фюрера? У Гьоринг? Къде е у Химлер?

— Задавате ми труден въпрос. Но нали с вас говорим за човешката природа. Разбира се, у всички тези негодници може да се намерят следи от падналия ангел. Но за съжаление цялата тяхна природа до такава степен е подчинена на законите на жестокостта, нуждата, лъжата, подлостта, насилието, че практически у тях не е останало нищо човешко. Но аз по принцип не вярвам човек с раждането си на белия свят непременно да носи проклятието на маймунския си произход.

— Защо „проклятието на маймунския си произход“?

— Аз говоря на своя език.

— Значи трябва да бъде приет божественият закон за унищожаването на маймуните?

— По-скоро не.

— Вие през всичкото време твърде умно се измъквате от отговорите на въпросите, които ме измъчват. Не отговаряте с „да“ или „не“, а всеки човек, търсещ вярата, обича конкретността, той обича или „да“, или „не“. Вие непрекъснато си служите с „може би да“, „може би не“, „по-скоро не“ и други фразеологически оттенъци на „да“. Ето кое ме отблъска, ако щете, отвращава не толкова от вашия метод, колкото от вашата професия.

— Вие с неприязън се отнасяте към моята практика. Ясно... Учудва ме, че направо от концлагера дойдохте при мене. Интересно как да се тълкува всичко това?

— Това за сетен път доказва, че у всеки човек, както казахте вие, съществуват и божественото, и маймунското. Ако у мене съществуваше само божественото, то нямаше да се обърна към вас. Нямаше да бягам, а щях да приема смъртта от есесовските палачи, щях да им подложа и втората буза, за да пробудя у тях човека. Интересно, ако ви се случеше да попаднете при тях, бихте ли си подложили втората буза, или щяхте да се стремите да избегнете удара?

— Какво значи да си подложа и втората буза? Вие пак прилагате символичната притча към реално съществуваща машина на

нацистката ни държава. Едно нещо е „да си подложиш и другата буза“ според притчата. Както вече ви казах, това е притча на човешката съвест. Друго нещо е да попаднеш в машината на надпетите, която не те пита ще си подложиш ли и втората буза или няма. Да попаднеш в една машина, която по принцип още в своя замисъл е лишена от съвест... Разбира се, с машината или с камъка на пътя, или със стената, с която ще се сблъскаш, няма смисъл да общуваш така, както с другите, с живите същества.

— Пасторе, неудобно ми е, може би ще се докосна до вашата тайна, но... И вие да не би на времето също да сте били в Гестапо?

— Какво да ви отговоря? Да, бях...

— Разбирам. Вие не искате да засягаме този въпрос, понеже за вас той е болезнен. А не сте ли помислили, пасторе, че след войната вашите енориаши няма да ви вярват?

— Малко ли са тези, които са били в Гестапо.

— Ами ако някой пошепне на вярващите, че техният пастор е хвърлян като провокатор в килиите между другите концлагеристи, които не са се върнали оттам? А такива, върнали се като вас, са единици от милиони... Едва ли паството ще ви повярва... На кого тогава ще проповядвате вашата правда?

— Разбира се, с подобни методи можете да унищожите, когото си искате. В такъв случай аз едва ли ще успея да направя нещо за себе си.

— И тогава?

— Тогава? Ще се постараю да опровергая това. Ще опровергавам дотогава, докато мога, ще опровергавам дотогава, докато има кой да ме слуша. Когато спрат да ме слушат, ще умра вътрешно.

— Значи все пак ще останете жив — човек от плът и кръв?

— Господ ще ме съди. А за оставането, ще остана жив.

— Вашата религия е против самоубийството?

— Затова и няма да се самоубия.

— Какво ще правите, след като бъдете лишен от възможността да проповядвате?

— Ще вярвам, без да проповядвам.

— А защо не направите друг избор — да работите заедно с всички?

— Какво разбираете под това „да работите“?

— Може би да пренасяте камъни за построяване на нови храмове на науката.

— Ако човек, завършил Богословски факултет, е необходим на обществото само за да пренася камъни, то аз няма за какво да говоря повече с вас. Тогава наистина за мене ще бъде по-добре да се върна в концлагера и да изгоря там в крематориума...

— Аз само поставям въпроса: ами ако? Интересно ми е да послушам вашите предположения, така да се каже, съсредоточаването на вашите мисли върху бъдещето.

— Вие смятате, че човек, който излиза пред своите енориащи с духовни проповеди, е безделник и шарлатанин? Това не го смятате за работа? За вас работа е само пренасянето на камъни. А аз смяtam, че духовният труд — малко е да се каже, е равноправен с другия труд — духовният труд е особено важен.

— Аз самият съм журналист по професия и моите кореспонденции бяха подложени на преследване както от страна на нацистите, така и от страна на ортодоксалната църква.

— Те са били осъждани от страна на ортодоксалната църква по тази елементарна причина, че вие неправилно сте тълкували същността на човека.

— Аз не съм тълкувал човека. Показвах света на крадците и проститутките, които живееха в катакомбите на Бремен и Хамбург. Хитлеристката държава нарече това гнусна клевета срещу висшата раса, а църквата го нарече клевета срещу човека.

— Ние не се страхуваме от истината за живота.

— Страхувате се! Аз показвах как тези хора се опитваха да намерят утешение в църквата и как църквата ги отблъскваше, а нали пастирът не може да застане срещу паството си?

— Разбира се, че не може. Не ви осъждам за истината. Осъждам ви не за това, че сте показвали истината. Ние се различаваме с вас по предвижданията си за бъдещия човек.

— Не ви ли се струва, че в своите отговори вие не сте пастир, а политик?

— Просто вие виждате у мене само това, което се покрива с основа у вас самия. Вие виждате у мене политическите контури, които представляват само една плоскост. Точно както можете да видите в логаритмичната линийка предмет за забиване на пирони. С

логаритмичната линийка може да се забие пирон, тя има известна маса и тегло. Но това е онзи вариант, при който виждате десетата или двадесетата функция на предмета, защото линийката е предназначена за смятане, а не за забиване на пирони.

— Пасторе, поставям ви въпрос, а вие, без да отговорите, забивате в мен пирони. Много ловко ме превръщате от питаш в разпитван. Вие изведнъж ме превръщате от търсещ в еретик. Защо говорите, сякаш сте извън борбата, когато и вие сте в тази борба.

— Това е вярно: аз съм в борбата, наистина съм във война, но аз воювам със самата война.

— Вие спорите твърде материалистически.

— Споря с материалист.

— Значи можете да воювате срещу мене с моето оръжие?

— Принуден съм да върша това.

— Слушайте... В името на благото на вашето паство нужно ми е да ви свържа с моите приятели. Ще ви дам адресите им. Доверявам адресите на моите другари... Пасторе, вие няма да предадете невинни хора...

Щом завърши прослушването на магнитофонния запис, Щирлиц стана бързо и приближи до прозореца, за да не срещне погледа на този, който вчера беше молил пастора за помощ, а сега се хилеше доволен, слушайки гласа си, пиеше коняк и ненаситно пушеше.

— Изглежда, пасторът не ви е предложил цигари? — запита Щирлиц, без да се обръща.

Той стоеше до прозореца — огромен, заемащ цялата стена — и наблюдаваше как се боричкат враните по снега за трохички хляб. Сегашният портиер не знаеше, че Щирлиц е от СД, и мислеше, че вилата принадлежи било на някакъв хомосексуалист, било на търговски гешефтари: тук нито веднъж не беше идвала жена, а когато се събираха мъже, разговорите им бяха тихи, яденето — изискано, най-често приготвено по американски, а напитките — първокласни...

— Да, там се измъчих без цигари... Старецът е голям дърдорко, а на мене без цигари ми идваше да пукна.

Агентът се казваше Клаус. Бяха го завербували преди две години. Впрочем, той сам си предложи услугите: бившият коректор жадуваше

за силни преживявания. Работеше артистично, обезоръжаваше събеседниците си с искреността и острата категоричност на съжденията си. Разрешаваха му да говори всичко, само и само да работи бързо и резултатно. Като се вглеждаше в Клаус, Щирлиц с всеки изминал ден започваше все повече и повече да се страхува от тяхното познанство.

„А може би е болен? — помисли веднъж Щирлиц. — Жаждата за предателство също е своеобразна болест. Интересно: Клаус по всички точки бие Ломброзио^[1], той е най-страшният от всички престъпници, които съм виждал, а изглежда толкова благ и мил...“

Щирлиц се върна до масата, седна срещу Клаус и му се усмихна.

— Е? — запита той. — Значи сте убеден, че старецът ще започне да ви служи?

— Да, смяtam този въпрос за решен. Най-много обичам да работя с интелигенти и свещеници. Знаете ли, поразително е да наблюдаваш как човек върви сам към гибелта си. Понякога дори ми се иска да извикам: „Спри, глупако! Къде?“

— Е, това не си струва — каза Щирлиц — би било глупаво...

— Нямате ли рибни консерви? Ще полудея без риба. Фосфорът, знаете ли, ми е необходим за нервните клетки...

— Ще ви пригответ прекрасни рибни консерви. Какви предпочитате?

— Обичам ги с масло...

— Това разбирам... Чие производство? Наше или...

— „Или“ — разсмя се Клаус. — Не звучи патриотично, но аз обичам и продукти, и напитки американско или френско производство...

— Ще ви пригответ цял кашон истински френски сардели. Те са със зехтин, твърде пикантни... Колкото искате фосфор... Знаете ли, вчера разгледах вашето досие...

— Скъпо бих заплатил, за да надникна в него, макар с едно око...

— Не е толкова интересно, колкото ви се струва. Когато вие говорите, смеете се, оплаквате се от болки в черния дроб — това прави впечатление, като се има предвид, че преди това сте провели главоломна операция... А във вашето досие е скучно — рапорти, донесения. Една каша: доноси от вас, доноси против вас... Не, това не е никак интересно... Интересно е само, че благодарение на вашата

инициатива, по ваши рапорти, преброих, че са били арестувани точно деветдесет и седем души. Въпреки това всички са премълчали за вас. До един, без изключение. А в Гестапо достатъчно смело са ги обработвали...

— Защо ми говорите за това?

— Не зная... Опитвам се да анализирам, кой го знае... Изпитвали ли сте някога угризения на съвестта, когато хора, които са ви дали подслон, след това са били арестувани?

— А вие как мислите?

— Не зная.

— Един дявол знае... Аз, изглежда, се чувствувах силен, когато встъпвах в единоборство с тях. Интересуваше ме схватката... А какво ще стане с тях после — не зная... Каквото ще да става с тях. С всички.

— Това е вярно — съгласи се Щирлиц.

— След нас, ако ще, и потоп... И после нашите хора — страховивци и доносници, алчни и подли. Буквално всички, без изключение. Сред робите не бива да има свободни... Това е вярно. Но не е ли по-добре да бъдеш самият ти свободен сред робите? Ето през всичките тези години аз съм разполагал с пълна духовна свобода...

Щирлиц запита:

— Слушайте, а кой идва онзи ден привечер у пастора?

— Никой...

— Около девет...

— Грешите — отговори Клаус — във всеки случай от вашите никой не е идвал, бях съвсем сам.

— Може би да е бил някой от енориашите... Моите хора не са го видели в лице...

— Вие сте наблюдавали къщата му?

— Разбира се. През цялото време... Значи вие сте убеден, че старецът ще работи за вас?

— Да. Въобще аз се чувствувам призван за опозиционер или за трибун, за вожд. Хората се подчиняват пред моята воля, пред логиката на моя ум...

— Добре. Юначага сте, Клаус! Само не се хвалете повече, отколкото трябва. А сега на работа... Няколко дни ще поживеете в една от нашите квартири... Защото след това ви предстои сериозна работа, макар и да не е по моята част...

Щирлиц казваше истината: колегите от Гестапо го бяха помолили да им даде за една седмица Клаус. В Къолн бяха заловили двама руски „пианисти“. Хвана ли ги, както са работели, направо пред радиостанцията. Но мълчали и трябвало да затворят при тях добре обучен провокатор. А по-добър от Клаус трудно би могло да се намери. Щирлиц обеща да намери Клаус.

— Вземете от сивата папка лист хартия — каза Щирлиц — и напишете следното: „Щандартенфюрер, Смъртно съм уморен. Силите ми са на изчерпване. Работих честно, но повече не мога. Искам почивка...“

— Защо е това? — запита Клаус, подписвайки писмото.

— Мисля, че няма да ви навреди, ако заминете за една седмица в Инсбрук — отговори Щирлиц, като му подаде пачка банкноти. — Там казиното е отворено младите скиорки както по-рано карат ски из планината. Без това писмо не мога да ви издействувам една седмица щастие.

— Благодаря ви — каза Клаус — но парите не са ли множко...

— Това нали няма да ви затрудни? Или ще ви затрудни?

— Разбира се, че няма... — съгласи се Клаус, като прибираше парите в задния джоб на панталона си. — Разправят, че сега много скъпо се лекува трипера...

— Спомнете си още веднъж: никой ли не ви забеляза, когато бяхте у пастора?

— Няма какво да си спомням — никой!

— Имам предвид и нашите хора.

— Въобще вашите биха могли да ме видят, след като наблюдават къщата на стареца. Но — едва ли... Не забелязах никого...

Щирлиц си припомни как преди седмица той лично облече Клаус в дрехи на затворник, преди да разиграт представлението с прекарването на арестуваните през същото село, в което сега живееше пастор Шлаг. Пред очите му изплува лицето на Клаус — очите му изльчваха доброта и мъжество — беше влязъл в ролята си, която му предстоеше да изиграе. Тогава Щирлиц разговаряше с него другояче, защото в колата до него седеше светец — колко прекрасно беше лицето му, скръбен гласът му, и колко точни бяха думите, които той произнасяше.

— Това писмо ще пуснем на път за вашата нова квартира — каза Щирлиц. — Надраскайте още едно до пастора, за да няма подозрения. Това вече сам съчинете. Няма да ви преча, ще сваря по още едно кафе.

Когато се върна, Клаус държеше в ръцете си лист хартия.

„Честността предполага действие — като се хилеше, зачете той — вярата укрепва в борбата. Проповядването на честност при пълно бездействие е равно на предателство и към паството, и към самия себе си. Човек може да си прости нечестната постъпка, но потомството — никога. Ето защо не мога да си прости бездействието. Дори ми се струва, че бездействието е по-лошо и от предателството. Аз си отивам. Оправдайте надеждите ни. Бог да ви помага.“ Е, как е? Бива ли го?

— Хитро. Кажете, не сте ли опитвали да пишете проза? Или стихове?

— Не. Де да можех да пиша, нима бих започнал... — Клаус изведнъж се пресече и крадешком погледна към Щирлиц.

— Продължавайте, чудак. Ние с вас говорим откровено. Искахте да кажете: ако можехте да пишете, нима бихте работили за нас?

— Нещо подобно.

— Не подобно — поправи го Щирлиц — а точно това искахте да кажете. Нали?

— Да.

— Юначага! Какъв смисъл има да ме лъжете? Изпийте си уискито и да тръгваме, че се стъмни и скоро, изглежда, ще долетят янките.

— Далече ли е квартирата ви?

— В гората, на десетина километра. Там е тихо, ще си отспите до сутринта.

Вече в колата Щирлиц го попита:

— За бившия канцлер Брюнинг^[2] също ли премълча.

— Но нали ви казах — веднага се затваряше в себе си. Страхувах се да го притисна...

— Правилно сте постъпили... И за Швейцария ли мълча?

— Като гроб.

— Добре. Ще опитаме друг начин. Важното е, че се е съгласил да помага на комунистите. Ама че пастор!

Щирлиц уби Клаус с изстрел в слепоочието. Стояха на брега на езерото, когато започна въздушното нападение на съюзническата авиация. Тук беше забранена зона, но постът на охраната — това Щирлиц го знаеше със сигурност — се намираше на два километра оттук и пистолетен изстрел не можеше да се чуе надалеч. Той прецени, че от бетонната площадка, където по-рано ловеше риба, Клаус ще падне право във водата.

Клаус падна във водата като чувал с камъни. Щирлиц хвърли на същото място, където той падна, пистолета (версията за самоубийство вследствие нервна криза щеше да изглежда правдоподобна, писмата бяха написани от самия Клаус), свали ръкавиците си и тръгна през гората към колата си. Селцето, където живееше пастор Шлаг, беше на четиридесет километра. Щирлиц пресметна, че ще бъде при него след час — той предвиждаше всичко, дори вероятността да поискат от него алиби по време на...

12.2.1945 (19 ЧАСА И 56 МИНУТИ)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1930 година, групенфюрера от СС Крюгер: „Истински ариец, предан на фюрера. По характер — северен тип, твърд. С другарите си е внимателен и общителен; безпощаден е към враговете на Райха. Прекрасен глава на семейство, порочни връзки не е имал. В работата се проявява като отличен специалист в своето направление...“)

След като през януари 1945 година русите стремително влязоха в Krakov и градът, който беше най-старателно миниран, остана невредим, Калтенбрунер заповядда да му доведат шефа на източното управление на Гестапо Крюгер.

Калтенбрунер дълго мълча, вглеждайки се в едрото лице на генерала, а след това тихо запита:

— Имате ли някакво достатъчно обективно оправдание, за да ви повярва фюрерът?

Крюгер, който външно изглеждаше доста недодялан и простоват, очакваше този въпрос. Той беше готов с отговора. Но трябваше да изиграе цяла гама от чувства: за петнадесет години работа в СС и членство в партията беше се научил на артистичност. Знаеше, че не бива веднага да отговори, както не бива изцяло да оспорва вината си. Дори и вкъщи се улавяше, че е станал абсолютно друг човек. В

началото все още говореше понякога с жена си, и то шепнешком, през ноцта, но с развитието на специалната техника за подслушване — а той, както никой друг, знаеше нейните успехи — въобще престана да изговаря на глас онова, което си позволяваше понякога да мисли. Дори и в гората, разхождайки се с жена си, той мълчеше или говореше за разни дреболии, защото в Центъра всеки момент се очакваше да избратят апаратура, която да записва разговори на разстояние от километър или още по-далечно.

Така постепенно той напълно се промени. Предишният Крюгер изчезна, вместо него в познатия на всички образ, без външно ни най-малко да се е изменил, съществуващ вече друг човек — изграден от предишния, но напълно непознат за околните генерал, който се страхуваше не само да говори истината, но дори не си разрешаваше да мисли за нея.

— Не — отговори Крюгер, намръщи се и въздъхна твърде прочувствено и тежко — нямам достатъчно аргументирано оправдание... И не мога и да имам. Аз съм войник, а войната си е война и никакво снизиходжение не очаквам.

Играеше точно. Знаеше, че колкото е по-суров към себе си, толкова по-бързо ще обезоръжи Калтенбрунер. Нищо така не настърнява хрътката, както бягането на заека. Наистина Крюгер не знаеше какво ще направи хрътката, ако заекът легне и си вдигне лапичките, но отношенията в СС му бяха достатъчно ясни — колкото по-силно се самобичува, колкото по-малко се съпротивява и доказва своята невинност, толкова по-мек ще стане Калтенбрунер или който и да било на негово място.

— Не бъдете жена — каза Калтенбрунер, като запали цигара, и Крюгер разбра, че линията на поведението му беше абсолютно правилна: той надмина себе си. — Трябва да се проучи и анализира този провал, за да не се повтори отново.

Крюгер каза:

— Обергруппенфюрер, аз разбирам, че вината ми е безмерна. Но бих искал да изслушате щандартенфюрер Щирлиц. Той беше напълно в течение на нашата операция и може да потвърди, че всичко беше подгответо най-старателно и добросъвестно.

— Какво отношение е имал Щирлиц към операцията? — повдигна рамене Калтенбрунер. — Той е от разузнаването и се

занимаваше в Краков със съвсем други въпроси.

— Аз зная, че се е занимавал в Краков с издирването на изчезналото ФАУ, но сметнах за свой дълг да го посветя във всички подробности на нашата операция, като предполагах, че щом се върне, ще доложи или на райхсфюрера, или на вас как сме организирали и подготвили работата. Очаквах допълнителни указания от вас, но нищо не получих.

Калтенбрунер извика секретаря си и го помоли:

— Ако обичате, проверете бил ли е включен Щирлиц от шесто управление в списъка на лицата, допуснати до провеждането на операцията „Шварцфайер“. Проверете бил ли е приеман от някого от ръководството Щирлиц след завръщането си от Краков и ако е приеман, то от кого. Поинтересувайте се също какви въпроси е повдигал по време на разговорите си.

Крюгер разбра, че търде рано излага на подозрение Щирлиц, и започна да отстъпва:

— Цялата вина нося единствено аз — продължи той, навеждайки глава и прошепвайки глухо. — Ще съжалявам много, ако накажете Щирлиц, Дълбоко го уважавам като предан борец. За мене няма оправдание и ще изкупя моята вина само с кръвта си на бойното поле.

— А кой ще се бори с враговете тук? Аз ли? Самичък? Търде лесно е да умрете на фронта за родината и фюрера! Къде по-сложно е да живеете тук, под бомбите, и да дамгосвате като с нажежено желязо пороците. Тук се иска не само храброст, но и ум! Голям ум, Крюгер!

Крюгер разбра, че няма да го изпратят на фронта.

Секретарят безшумно отвори вратата и постави пред Калтенбрунер няколко тънки папки. Калтенбрунер запрелиства папките и погледна секретаря в очакване.

— Не — каза секретарят — след пристигането си от Краков Щирлиц веднага се е включил в работата по издирването на стратегическата радиостанция, която работи за Москва.

Крюгер реши да продължи играта, мина му през ума, че Калтенбрунер като всички жестоки хора е и извънредно сантиментален.

— Обергруппенфюрер, моля ви, независимо от всичко да mi разрешите незабавно да замина за фронта.

— Сядайте — каза Калтенбрунер — и не бъдете баба! Днес можете да си починете, а утре подробно, в детайли ще ми напишете всичко за операцията. След това ще мислим къде да ви изпратим на работа... Хората са малко, а работата много, Крюгер! Твърде много...

Когато Крюгер си отиде, Калтенбрунер повика секретаря и го помоли:

— Съберете ми всички сведения за работата на Щирлиц през последните една-две години, но така, че да не разбере Шеленберг. Не бива да се вдига тревога: Щирлиц е ценен кадър и смел човек, не трябва да се хвърля сянка върху него. Чисто и просто най-обикновена другарска проверка... И подгответе заповед за Крюгер. Ще го изпратим заместник-началник на пражкото Гестапо — там е доста горещо...

15.2.1945 (20 ЧАСА И 30 МИНУТИ)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1938 година Холтоф, оберщурмбанфюлер от СС (IV отдел на РСХА): „Истински ариец. По характер близък до северен тип, твърд. С колегите си поддържа добри отношения. Отлично се справя с работата си. Спортсмен. Безпощаден е към враговете на Райха. Ерген. Компрометиращи го връзки не е имал. Удостояван е с награди от фюрера и с благодарности от райхсфюлера на СС...“)

Щирлиц реши вътрешно, че днес ще се освободи по-рано и ще отиде от „Принц Албрехтщрасе“ в Науен — там, в гората на разклона на пътя, се намираше малкото ресторантче на Паул и от година насам, както преди година и преди пет, синът на Паул, безногият Курт, по някакво чудо успяваше да доставя свинско месо и сервираше на своите постоянни клиенти истински свински бут със зеле.

Когато нямаше бомбардировки, изглеждаше като че ли въобще няма никаква война: както и по-рано, и сега свиреше грамофонът и плътният глас на Бруно Варнке припяваше: „О, колко хубаво беше там, на Могелзее...“

Но Щирлиц не можа да се освободи по-рано. Дойде Холтоф от Гестапо и каза:

— Аз съвсем се обърках. Или моят арестант е психически болен, или трябва да ви го предам на вас, на разузнаването, защото, все едно, слушаш онova, което предават по радиото онези английски свине.

Щирлиц отиде в кабинета на Холтоф и стоя там до девет часа, като слушаше истериката на астронома, арестуван от местното Гестапо във Ванзее.

— Нима сте слепи?! — крещеше астрономът. — Нима не разбирате, че всичко е свършено?! Ние сме загубени! Нима не разбирате, че всяка нова жертва сега е вандалщина! Вие през цялото време повтаряхте, че живеете в името на нацията! Махнете се тогава! С това ще помогнете на остатъците от нацията! Обричате на гибел нещастните деца! Вие сте фанатици, лакоми фанатици, докопали се до властта! Вие сте сити, пушите скъпи цигари и пиете кафе! Оставете ни да живеем като хора! — Астрономът изведнъж замълча, изтри потта от челото си и завърши: — Или ме убийте по-бързо...

— Почакайте — каза Щирлиц. — Викането не е аргумент. Имате ли никакви конкретни предложения?

— Какво? — изплашено запита астрономът.

Спокойният глас на Щирлиц, неговият маниер да говори бавно, като се усмихва едва забележимо, обърка астронома — през време на ареста беше привикнал на крясъци и юмруци в зъбите: към тях бързо се привиква, но трудно се отвиква.

— Питам ви: какви са вашите конкретни предложения? Как да спасим децата, жените, старците? Какво предлагате да направим за това? Да се критикува и злобее винаги е по-лесно. Да се измисли разумна програма за действие — ето кое е по-трудното.

— Аз отричам астрологията — бавно, след като мисли дълго, отговори астрономът — но се прекланям пред астрономията. А мене ме лишиха от катедрата ми в Бон...

— Ето защо така злобееш, куче!? — изкрещя Холтоф.

— Почакайте — каза Щирлиц и се намръщи от досада — не е нужно да крещите... Продължавайте, ако обичате...

— Ние живеем в година на неспокойното слънце. Взривовете на протуберансите предават огромна допълнителна маса на слънчевата енергия и влияят на небесните светила, на планетите и звездите, влияят на нашето мъничко човечество...

— Вие, изглежда — прекъсна го Щирлиц — сте открили някакъв хороскоп?

— Хороскоп — това е интуитивна, може би дори гениална недоказаност. Не, аз изхождам от най-обикновеното, хипотезата, която

се опитвам да изкажа, съвсем не е гениална — тя е за взаимовръзката на всяко живо същество с небето и слънцето... И тази взаимовръзка ми помага точно и трезво да разбера това, което се върши на земята в моята родина...

— Ще ми бъде интересно да поговоря с вас на тази тема по-подробно — каза Щирлиц. — Сигурно моят приятел ще позволи сега да си отидете в килията и два дена да си починете, а после ще се върнем отново към този разговор.

Когато го изведоха, Щирлиц каза:

— Той до известна степен е невменяем, нима не виждаш? Всички учени, писатели, артисти посвоему са невменяеми. Към тях е необходим по-особен подход, защото те живеят свой, измислен свят. Изпратете този чудак в нашата болница за експертиза. Ние сега имаме твърде много сериозни задачи, за да си губим времето с такива безответствени, макар може би и да са талантливи дърдорковци.

— Но той говори като истински англичанин по Лондонското радио... Или като проклет социалдемократ, сдушил се с Москва...

— Хората са изобретили радиото, за да бъде слушано. Ето че той се е наслушал. Не, това е несериозно. Ще бъде целесъобразно да се срещнем с него след няколко дни. Ако той е сериозен учен, ще отидем при Мюлер или Калтенбрунер с молба да го зачислят на добра дажба и да го евакуират в планината, където сега е цветът на нашата наука, нека работи, тогава ще престане да говори глупости... Когато няма да ги има бомбардировките, а ще има много хляб с масло и удобна къщичка в боровата гора... Нали така?

Холтоф се усмихна:

— Тогава никой нямаше да мърмори, ако всеки си имаше къщичка в планината, много хляб с масло и никакви бомбардировки...

Щирлиц внимателно погледна Холтоф и не отмести поглед от него до момента, когато оня не издържа погледа му, и се засуети и почна да пренарежда от място на място книжата върху бюрото си и едва след това дружелюбно се усмихна на своя по-млад другар по служба...

15.2.1945 (20 ЧАСА И 44 МИНУТИ)

Стенограма на съвещанието при фюрера.

Присъстваха Кайтел, Йодл, посланикът Хавел от Министерството на външните работи, райхслайтерът Борман, обергрупенфюлерът от СС Фегелайн — пратеник на главната квартира на райхсфюрера на СС, райхсминистърът на промишлеността Шпеер, а така също адмирал Фос, капитан трети ранг Люде Нойрат, адмирал Фон Путкамер, адютанти, стенографки.

Борман: Кой там през цялото време се разхожда? Това пречи! И по-тихо, ако обичате, господа военни.

Путкамер: Помолих полковник Фон Белов да ми направи справка за положението на „Луфтвафе“ в Италия.

Борман: Не говоря за полковника. Всички приказват и това създава постоянно, нетърпим шум.

Хитлер: Това на мене не ми пречи. Господин генерал, на картата не са нанесени измененията към днешна дата в Курландия.

Йодл: Мой фюрер, вие не сте обърнали внимание: ето корекциите от тази сутрин.

Хитлер: Нанесени са с много дребен шрифт. Благодаря, сега ги виждам.

Кайтел: Генерал Гудериан отново настоява за изтеглянето на нашите дивизии от Курландия.

Хитлер: Това е неразумен план. Сега войските на генерал Рендулич, които останаха дълбоко в тила на руснаците, на четиристотин километра от Ленинград, задържат върху себе си около четиридесет-седемдесет руски дивизии. Ако ние изтеглим оттам нашите дивизии, съотношението на силите край Берлин веднага ще се измени — и съвсем няма да бъде в наша полза, както това се струва на Гудериан. В случай че изтеглим войските си от Курландия, тогава на всяка немска дивизия край Берлин ще се паднат в най-добрния случай по три руски.

Борман: Трябва да бъдем трезви политици, господин фелдмаршал...

Кайтел: Аз съм военен, а не политик.

Борман: Това са две неразрывно свързани понятия във века на тоталната война.

Хитлер: За да евакуираме нашите войски от Курландия, като имаме предвид опита от либавската операция, ще ни е необходимо в най-добрия случай половин година. Това е смешно. Ние разполагаме с

часове, именно с часове за извоюването на победата. Всеки, който има очи да вижда, да анализира, да прави изводи, е длъжен да си отговори на един-единствен въпрос: възможна ли е близка победа? При това не искам отговорът да бъде сляп в своята категоричност. Не ми трябва сляпа вяра, аз искам осмислена вяра. Никога досега светът не е познавал такъв парадоксален в противоречивостта си блок, какъвто е коалицията на съюзниците. Докато целите на Русия, Англия и Америка са диаметрално противоположни, нашата цел е ясна на всеки един от вас. И ако между тях има търкания вследствие на различната им идеологическа насоченост, ние се ръководим от едно желание, на него е подчинен целият ни живот. И ако противоречията между тях се задълбочават и ще продължават да растат, нашето единство сега, както никога по-рано, придоби онази монолитност, за която аз се борих през многото години на тази тежка кампания. Да се мисли, че ще допринесем за разрушаване коалицията на нашите противници по дипломатически път, е утопия. В най-добрая случай утопия, ако не и проява на паника и загубване на всяка перспектива. Единствено само като им нанасяме военни удари, като им демонстрираме силата на нашия дух и неизчерпаемата си мощ, ние ще ускорим края на тази коалиция, която ще се разпадне под грохота на нашето победоносно оръжие. Нищо не действува така силно на западните демокрации, както демонстрацията на сила. Нищо не може да отрезви Сталин така, както смутът на Запада, от една страна, и нашите удари — от друга. Имайте предвид, че сега на Сталин му се налага да води война не в горите на Брянск или по полята на Украйна. Неговите войски са на територията на Полша, Румъния, Унгария. Руснаците вече са деморализирани. Но не към руснаците и не към американците сега съм насочил най-голямото си внимание. Аз обръщам своя поглед към немците! Само нашата нация може да удържи и ще удържи победа! Сега цялата страна прилича на военен лагер. Цялата страна — имам предвид Германия, Австрия, Норвегия, част от Унгария и Италия, значителни територии от Чешкия и Бохемския протекторат, Дания и част от Холандия. Това е сърцевината на европейската цивилизация. Тук са концентрирани и материалното, и духовното могъщество. Градивният материал за победата се намира в наши ръце. От нас, военните, зависи сега до каква степен ще използваме този материал за изковаването на победата. Появявайте ми — още след първите

съкрушителни удари на нашите армии коалицията ще се разпадне. Егоистичните интереси на всеки неин член ще надделят над стратегическото виждане на проблемите. Предлагам в името на приближаващия час на победата следното: шеста танкова бригада от СС да започне контранастъпление към Будапеща, като по такъв начин гарантира сигурност на южния бастион на националсоциализма в Австрия и Унгария, от една страна, и от друга — да подготви излизането във фланг на руснациите. Трябва да имаме предвид, че именно там, на юг, в Надканижа, ние имаме седемдесет хиляди тона бензин. А бензинът е кръвта, която пулсира в артериите на войната. Аз по-скоро ще отстъпя Берлин, отколкото да загубя този бензин, който ми гарантира непристигността на Австрия, нейната общност с милионната италианска групировка на Кеселринг. По-нататък: групата армии „Висла“, като събере резерви, ще премине в решително контранастъпление по фланговете на руснациите, използвайки за това померанския плацдарм. Войските на райхсфюрера от СС, като пробият отбраната на руснациите, ще излязат в тила им и ще овладеят инициативата. Поддържани от шчечинската групировка, те ще разцепят на две фронта на руснациите. Въпросът за транспортирането на резервите е въпрос номер едно за Сталин. Разстоянията са против него, а за нас — обратното. Седемте отбранителни линии на подстъпите към Берлин практически го правят непристижен и ни позволяват да нарушим каноните на военното изкуство, като прехвърлим на запад значителни групи войски от юг и от север. Ние ще имаме достатъчно време! На Сталин ще са необходими два-три месеца за прегрупиране на резервите, а за нас за прехвърлянето на армиите от единия фронт до другия — само пет дни! Разстоянията позволяват на Германия да направи това, без да се съобразяваме с традициите на стратегията.

Йодл: Все пак би било желателно да се съобразяваме с традициите на стратегията...

Хитлер: Не става дума за детайлите, а за операцията като цяло. В края на краишата подробностите винаги могат да бъдат решени в щабовете от групите тесни специалисти. Военните имат на разположение повече от четири miliona души, организирани в мощн юмрук на съпротивата. Задачата ни се състои в това да направим така, че този юмрук на съпротивата да се превърне в съкрушителен удар за

извоюване на победата! Сега ние стоим на границите от август 1938 година. Ние сме слети ведно. Ние, немската нация. Нашата военна промишленост произвежда четири пъти повече въоръжение, отколкото през 1939 година. Армията ни два пъти по-голяма. Нашата ненавист е страшна, а волята ни за победа — неизмерима! Питам ви: нима не можем да спечелим мира чрез война? Нима един колосален военен успех няма да роди и политически?

Кайтел: Както каза райхслайтер Борман, военните сега едновременно са и политици.

Борман: Вие не сте ли съгласен?

Кайтел: Съгласен съм.

Хитлер: Моля ви за утре да ми подгответе конкретни предложения, господин фелдмаршал.

Кайтел: Да, мой фюрер. Ние ще ви подгответим общ план и ако вие го одобрите, ще започнем разработката му в детайли.

Когато съвещанието свърши и всички поканени се разотидоха, Борман повика две стенографки:

— Моля спешно дешифрирайте това, което сега ще ви продиктувам, и от името на главната квартира разпратете го до всички висши офицери на вермахта... И така: „В своята историческа реч от 15 февруари в главната квартира нашият фюрер, като осветли положението на фронта, по-конкретно отбеляза: «Никога досега светът не е познавал такъв парадоксален в противоречивостта си блок, какъвто е коалицията на съюзниците». По-нататък...“

---

[1] Ломброзио Чезаре (1835–1909 г.) — италиански психиатър и криминалист, родоначалник на антропологическото направление в буржоазното угловно право. ↑

[2] Хайнрих Брюнинг — реакционен германски политически деец. През 1930–1932 г. заемал поста райхсканцлер. ↑

„ЗА КАКЪВ МЕ СМЯТАТ ТЕ ТАМ?“

(ПОРЪЧЕНИЕТО)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1933 година Фон Щирлиц, щандартенфюрер от СС (VI отдел на РСХА): „Чистокръвен ариец. По характер северен тип, твърд. С колегите си поддържа добри отношения. Безупречно изпълнява служебните си задължения. Безпощаден е към враговете на Райха. Отличен спортсмен: шампион е на Берлин по тенис. Ерген, няма връзки, които да го компрометират. Удостояван е с награди от фюрера и с благодарности от райхсфюрера на СС...“)

Щирлиц се завърна вкъщи, когато едва-едва започваше да се мръква. Той обичаше месец февруари: почти нямаше сняг, сутрин слънцето ярко озаряваше високите върхове на боровете и му се струваше, че вече е лято и може да замине за цял ден към Могелзее на риболов или да поспи в шезлонга.

Тук, в Бабелсберг, близо до Потсдам, в малката си виличка сега живееше сам. Икономката му замина преди една седмица за Тюрингия при племенницата си в планината. Жената не можеше повече да издържа на постоянните въздушни нападения, нервите ѝ се изопнаха.

Сега за домакинството му се грижеше младичката дъщеря на собственика на пивницата „При ловеца“. „Изглежда е саксонка — мислеше си Щирлиц, като гледаше как девойката се справя с голямата прахосмукачка в гостната — мургава е, а очите ѝ са сини. Вярно, акцентът ѝ е берлински, но все едно, сигурно е от Саксония.“

— Колко е часът? — попита Щирлиц.

— Около седем...

Щирлиц леко се усмихна: „Щастливо момиче... Тя може да си позволи да каже «около седем». Най-щастливите хора на земята са тези, които могат свободно да разполагат с времето си, без да се страхуват от последствия... Но тя наистина говори по берлински. Дори с примес от макленбургски диалект...“

Дочул шум от приближаващ автомобил, Щирлиц подвикна:

— Момиче, я погледни кой довтаса?

Девойката надникна в малкия му кабинет, където беше седнал в едно кресло до камината, и каза:

— Един господин от полицията.

Щирлиц се надигна, протегна се и се отправи към приемната. Там вече стоеше унтершарфюрерът от СС с голяма кошница в ръка.

— Господин щандартенфюрер, вашият шофьор се разболя и вместо него аз ви нося дажбата...

— Благодаря — отговори Щирлиц. — Сложете продуктите в хладилника. Момичето ще ви помогне.

Той не отиде да изпраща унтершарфюрера, когато оня си тръгна. Отвори очите си едва когато девойката влезе безшумно в кабинета му и като застана до вратата, тихо каза:

— Ако хер Щирлиц желае, аз мога да оставам тук и през нощта.

„Момичето за пръв път вижда толкова продукти досети се той — горкото момиче!“

Отвори очи, отново се протегна и отговори:

— Не трябва, момиченце... А половината от колбасите и кашкавала можеш да вземеш за себе си и без това...

— Но моля ви се, хер Щирлиц — каза тя — аз не заради продуктите...

— Ти си влюбена в мене, така ли? Луда си по мене? Харесват ти победелите ми коси?

— Мъжете с прошарени коси ми харесват повече от всичко на света!...

— Добре, момиче, за прошарените коси ще поговорим друг път... Като се омъжиш... Как се казваш?

— Мари... Аз вече ви казах... Мари.

— Да, да, извини ме, Мари. Вземи колбасите и не кокетничи. На колко си години?

— На деветнадесет.

— О, вече съвсем голяма девойка! Ти отдавна ли си напуснала Саксония?

— Отдавна. Откакто тук дойдоха моите родители.

— Е, върви си, Мари. Иди да си починеш. Страхувам се, че като почнат бомбардировките, ще те е страх да си тръгнеш.

Когато девойката си отиде, Щирлиц спусна тежките светло маскировъчни щори и запали нощната лампа. Наведе се над камината и едва сега забеляза, че цепениците в нея бяха така наредени, както той обичаше — под формата на кладенче и дори на дъното имаше суха брезова кора.

„Не съм й казвал за това. Или не... Казах, но така — мимоходом... Момичето умее да запомня — мислеше си той, палейки брезовата кора — ние всички мислим за младите като стари учители и отстрани навярно това изглежда смешно. А аз вече привикнах за себе си да мисля като за старец — четиридесет и пет годишен...“

Щирлиц дочака, докато пламъкът започне жадно да облизва сухите брезови цепеници, приближи се до радиоапарата и го включи. Чу Москва: предаваха старинни романси. Спомни си как веднъж Гъоринг каза пред своите в щаба: „Не е патриотично да се слуша вражеското радио, но понякога така ми се приисква да послушам какви кошмарни глупости съчиняват по наш адрес“. Сигнали, че Гъоринг слуша вражеското радио, постъпваха и от прислугата му, и от шофьора. Щом „наци № 2“ по такъв начин се опитва да си изгради алиби, това говори за неговата страхливост и пълна неувереност в утрешния ден. Щирлиц мислеше обратното, че не бива да крие, че слуша вражеското радио. Достатъчно беше да коментира вражеските предавания и грубо да ги осмива. Това сигурно би се харесало на Химлер, който не се отличаваше с изисканост в размишленията.

Романсът свърши. Далечният глас на московския диктор, изглежда немец, започна да предава на какви вълни можеше да се слушат радиопредаванията в сряда и петък. Щирлиц започна бързо да записва цифрите — това беше шифрована радиограма до него, той я очакваше от шест дни. Записваше цифрите в стройна колонка. Цифрите бяха много и дикторът, изглежда, се опасяваше, че няма да бъдат записани, затова ги прочете още веднъж.

А след това отново зазвучаха прекрасни руски романси.

Щирлиц извади от библиотеката том от Монтен, превърна цифрите в думи посредством кода, скрит сред мъдростите на великия френски мислител.

„За какъв ме смятат те там? — помисли той. — За гений или за всемогъщ? Та това е невъзможно...“

Щирлиц имаше достатъчно основание да мисли така, защото поръчението, предадено му чрез Московското радио, гласеше:

До Юстас. По наши сведения в Швеция и Швейцария са пристигнали висши офицери от службата за сигурност СД и СС, които се опитвали да установят връзка с резидентите на съюзниците. По-точно в Берн хората на СД са се опитвали да установят контакт със сътрудниците на Алън Дълес. Трябва да изясните дали тези опити за контакти са: 1) дезинформация, 2) лична инициатива на висшите офицери от СД, 3) изпълнение на заповед от центъра.

В случай че тези сътрудници на СД и СС изпълняват поръчение от Берлин, трябва да се установи кой ги е изпратил с тази задача. Или по-точно: кой от висшите ръководители на Райха търси контакти със Запада.

Алекс

... Шест дни, преди тази телеграма да попадне в ръцете на Юстас, Сталин, запознат с последните донесения на съветската секретна служба зад граница, извика в „близката вила“ началника на разузнаването и му каза:

— Само невежите в политиката могат да смятат Германия за напълно обезсилена, а затова и безопасна... Германия е свита до краен предел пружина, която можем и трябва да строшим, прилагайки еднакво мощнни усилия и от двете страни едновременно. В противен случай, ако натискаме от едната страна, ще бъде равно на подпиране и пружината може, разгъвайки се, да удари в противоположното направление. И това ще бъде силен удар, най-напред, защото фанатизмът на хитлеристите е както по-рано достатъчно голям, а, на второ място, защото военният потенциал на Германия съвсем не е изтощен докрай. Ето защо всички опити на фашистите за договаряне с антисъветски настроените ръководители на Запада трябва да се разглеждат от вас като реална опасност. Естествено — продължи

Сталин — вие трябва да си давате сметка и за това, че главните фигури при евентуални сепаративни преговори ще бъдат по всяка вероятност едни от най-близките съратници на Хитлер, които имат авторитет както сред партийните среди, така и сред народа. Тези негови съратници трябва да станат обект номер едно, върху който да съсредоточите вашето неотслабващо внимание. Вероятно тези най-близки съратници на тирания, който е на ръба на падението, ще го предадат, за да спасят своите кожи. Това е аксиомата на всяка политическа игра. Ако изтървете тези вероятни процеси на развитието на събитията — сърдете се на себе си. ЧК е безпощадна — добави Stalin, като палеше лулата си — не само към враговете, но и към онези, които волно или неволно дават на враговете шанс за победа...

Някъде далеч зави сирена за въздушна тревога и веднага залаяха зенитните оръдия. Електроцентралата изключи тока и Щирлиц дълго седя в тъмното край камината, като наблюдаваше как по червените главни играеха синкавите езичета на огъня.

„Ако затворя отдушника — лениво помисли той — след два-три часа ще заспя. Така да се каже, ще мина в небитието... Така с баба едва не се отровихме в Якиманка от въгледвуокис, когато тя беше затворила печката, преди да доторят напълно дървата — същите червениковачерни, със синкави пламъчета. Газът, който ни отрови тогава, беше безцветен и съвсем без мириз... Според мене...“

Като дочака главните съвсем да почернеят и вече да няма синкави змиевидни езичета, Щирлиц затвори отдушника и запали голямата свещ, закрепена върху отвора на бутилка от шампанско. Тук бяха изгорели много свещи, защото парафинът, който се стичаше от тях, беше почти покрил бутилката и сега тя приличаше на някакъв старинен пъпчiv съд, подобен на амфора, само че бледорозова. Щирлиц специално заръчваше на своите колеги, когато някой от тях отиваше в Испания, да му носят шарени свещи, а после раздаваше на приятелите си тези парафинени чудновати бутилки.

Някъде наблизо тежко избухнаха две големи бомби.

„Фугасни — определи ги той. — Мощни са. Прекрасно бият момчетата. Просто великолепно! Жалко ще бъде, разбира се, ако ме пречукат в последните дни на войната. Нашите и следа няма да

открият от мене. Въобще е противно да загинеш така безследно. Сашенка! — изведнъж видя лицето на жена си. — Малката Сашенка и големия Сашенка... Никак не е време да се мре. Сега на всяка цена трябва да се доживее до края... На сам човек му е по-лесно да живее, защото не му е чак толкова страшно да загине. Но да умреш, след като си дочакал син, е страшно. Идиотите пишат в романите си: той умря кратко, в ръцете на обичащите го близки. Няма нищо по-страшно от това да умреш в ръцете на своите деца, да ги виждаш за последен път, да чувствуваш тяхната близост и мъка и да разбираш, че това е последното ти сбогом, че това е краят, че ще те погълне мракът и тежко им на тях.“

Веднъж на прием в съветското посолство на „Унтер ден Линден“ Щирлиц заедно с Шеленберг разговаряха с млад съветски дипломат и тогава по навик намръщено слушаше дискусията между русина и шефа на политическото разузнаване за вярванията в муски, магии, заклинания, предзнаменования и предсказания, или, както казваше секретарят на посолството — „дивашки измишльотини“. И в този весел спор Шеленберг, както винаги, беше тактичен, убедителен и отстъпчив. Щирлиц кипеше от яд, като гледаше как той обърква руския младеж.

„Хитър е — помисли Щирлиц — опипва противника си. Характерът на човека най-добре се опознава в спора, а това Шеленберг умеет да върши както никой друг.“

— Ако на вас всичко ви е ясно на този свят — продължаваше Шеленберг — тогава, естествено, имате право да не признавате вярата на човека в муската. Но всичко ли ви е напълно ясно? Имам предвид не идеологията, а физиката, химията, математиката...

— Кой от физиците или математиците — горещеше се секретарят на посолството — преди да пристъпи към решаването на някаква задача, надява на врата си муска? Това е абсурд.

„Той би трявало да спре до въпроса — отбеляза за себе си Щирлиц — а той не издържа, сам си отговори. В спора е важно да задаваш въпроси — тогава инициативата е у тебе, а и да отговаряш винаги е по-трудно, отколкото да питаш...“

— Може би физикът или математикът надяват муска, но не разгласяват това? — подхвърли Шеленберг. — Или изключвате такава вероятност?

— Наивно е да се изключват вероятностите. Категорията „вероятност“ е перифраза на понятието „перспектива“.

„Добре отговори — отново си отбеляза Щирлиц. — Трябаше да си върне... Да попита например: «Вие не сте ли съгласен с това?». А той не зададе въпрос и отново се подложи под удара.“

— Може би и муската да се отнася към категорията на неизвестните вероятности? Или сте против?

Щирлиц се притече на помощ.

— Немската страна победи в спора — констатира той — макар че в интерес на истината трябва да се отбележи, че на блестящите въпроси на Германия Русия даваше не по-малко великолепни отговори. Ние изчерпихме темата, но аз не зная колко щяхме да си изплатим, ако руската страна беше поела инициативата и да атакува с въпроси...

„Разбра ли, братленце?“ — питаше Щирлиц с очи и по това, как изведнъж се издуха жилите по врата и слепоочията на руския дипломат, на Щирлиц му стана ясно, че неговият урок е разбран...

Не се сърди, миличък — мислеше той, като гледаше отдалечаващия се момък — по-добре това да ти го кажа аз, отколкото други... Само за муската не си напълно прав... Когато ми е много зле или направо отивам на риск, а при мене той винаги крие смъртна опасност, аз си слагам моята муска — медальона, в който има кичур коси от Сашенка... Трябаше да захвърля нейния медальон — изглеждаше твърде руски, и купих немски, пищен, ефектен, и така кичурът коси — златисторуси, нейните, на Сашенка — са с мене, това е моята муска...

Преди двадесет и три години той за последен път видя във Владивосток Сашенка. По поръчение на Дзержински замина заедно с белогвардейците в емиграция — в началото в Шанхай, после в Париж. Но от този ветровит, страшен и далечен ден нейният образ живееше у него, тя стана част от него, разтвори се в него и стана частица от неговото собствено „аз“...

Спомни си случайната среща със сина си в Краков късно през нощта. Спомни си как „Гришанчиков“ дойде при него в хотела и как си шепнеха, включили радиото, и колко мъчително му беше да се раздели със сина си, който по каприз на съдбата беше изbral неговия път в живота. Щирлиц знаеше, че сега синът му е в Прага, че трябва да спаси този град от взривяване, както те с майор Вихър спасиха Краков.

От Берлин до Прага бяха всичко на всичко шест часа път с кола, но той, макар да разбираше колко му е трудно, в същото време си даваше сметка, че с всеки свой опит да се види със сина си щеше да го изложи на опасност...

През четиридесет и втора година, по време на бомбардировките край Великие Луки, беше убит шофьорът на Щирлиц — скромният, вечно усмихнат Фриц Рошке. Младежът беше честен: Щирлиц знаеше, че той беше отказал да стане осведомител на Гестапо и нито един рапорт не беше написал срещу него, макар за това да го бяха молили от IV отдел на РСХА твърде настойчиво.

След като се оправи от контузията, Щирлиц намина в къщата в околностите на Карлсхорст, където живееше вдовицата Рошке. Жената лежеше в студената къща и бълнуваше. Синът на Рошке — Хайнрих, който беше на година и половина, лазеше по пода и тихично плачеше: малчуганът не можеше да реве, от плач си беше загубил гласа. Щирлиц повика лекар. Жената я откараха в болница — силна бронхопневмония. Момченцето Щирлиц взема със себе си: неговата икономка, добра възрастна жена, изкъпа малчугана и като му даде да се засити с топло мляко, искаше да го вземе при себе си.

— Постелете му в спалнята — каза Щирлиц — нека остане при мене.

— Децата много плачат нощем.

— А може би аз точно това и искам — тихо отвърна Щирлиц, — може би много да ми се иска да слушам как нощем плачат малките деца.

Старицата се разсмя: „Какво приятно може да има в това? Жива мъка“.

Но не почна да спори с домакина. Тя се събуди към два часа през нощта. В спалнята малчуганът се късаше от рев. Старицата надяна топъл подплатен халат, набързо се среса и се спусна долу. Тя видя, че свети в спалнята. Щирлиц се разхождаше из стаята, притиснал момченцето към гърдите си, загърнато в одеялце, и нещо тихично му тананикаше. Старицата никога не беше виждала Щирлиц с такова лице — то до неузнаваемост беше променено и даже отначало старицата си помисли: „Ама дали е той?“ Лицето на Щирлиц, което обикновено

беше сурово, младолико, сега изглеждаше твърде състарено и дори някак женствено.

Сутринта икономката дойде до вратата на спалнята и дълго не се решаваше да почука. Обикновено Щирлиц в седем часа закусваше. Той обичаше бухтите да бъдат горещи, затова тя ги приготвяше в шест и половина, като точно знаеше, че веднъж завинаги е определено времето, когато той изпиваше чашка кафе — без мляко и захар, после намазваше бухтичките с мармелад и изпиваше втора чаша кафе — този път с мляко. През тези четири години, през които икономката прекара в дома на Щирлиц, той нито веднъж не закъсня за закуската. Сега вече беше осем, а в спалнята цареше тишина. Тя едва откряхна вратата и видя, че Щирлиц и малчуганът спят на голямото легло. Детето лежеше напреки на кревата, притиснало петички в гърба на Щирлиц, а той по някакво чудо се беше сместил на самия край. Изглежда той чу икономката като откряхна вратата, защото веднага отвори очи и, като се усмихна, постави пръст на устните си. Говореше шепнешком даже и в кухнята, когато дойде да провери с какво тя се кани да храни момченцето.

— На мене племенникът ми казваше — усмихна се икономката — че само русите слагали децата при себе си в леглото...

— Така ли? — учуди се Щирлиц. — Защо?

— От свинцина...

— Значи, вие смятате своя стопанин за свиня? — преви се от смях Щирлиц.

Икономката се смути, лицето ѝ се покри с червени петна.

— О, господин Щирлиц, как е възможно... Вие сте сложили детето в кревата, за да му замените родителите. Това е от благородство и доброта...

Щирлиц позвъни в болницата. Казаха му, че Анна Рошке е починала преди час. Щирлиц направи справка къде живеят роднините на загиналия шофьор и на Анна. Майката на Фриц отвърна, че живее сама, че е много болна и няма възможност да се грижи за внука си. Близките на Анна бяха загинали в Есен по време на една бомбардировка на британска авиация. Щирлиц, чудейки се на самия себе си, изпита скрита радост — сега можеше да осинови малчугана. И той би го направил, ако не се страхуваше за бъдещето на Хайнрих.

Знаеше каква участ очаква децата на тези, които ставаха врагове на Райха, детски дом, после концлагер и накрая — в пещта...

Щирлиц изпрати малчугана в планината, в Тюрингия, в семейството на икономката.

— Вие сте права — усмихвайки се, каза той на жената на закуска — малките деца са твърде голямо бреме за самотните мъже...

Икономката нищо не отговори, само заучено се усмихна. А ѝ се искаше да му каже, че това е жестоко и безнравствено — да привърже за тези три седмици малкия към себе си, а после да го изпрати в планината, при нови хора, където отново трябваше да привиква, отново да се доверя на онзи, който ще спи нощем при него, и люшкайки го, ще му пее хубави, кротки песни.

— Аз разбирам — каза накрая Щирлиц — на вас това ще ви се стори жестоко. Но какво могат да направят хората с такава професия като моята? Нима по-добре ще бъде, ако то остане за втори път сирак?

Винаги поразяваше икономката умението на Щирлиц да отгатва мислите ѝ.

— О, не — каза тя — аз съвсем не намирам вашата постъпка за жестока. Вашата постъпка е разумна, господин Щирлиц, напълно разумна.

Тя даже не разбра: истината ли каза сега, или го излъга, изплашена от това, че отново е отгатнал мислите ѝ.

... Щирлиц стана и като взе свещта, приближи до масата. Извади няколко листа хартия и ги нареди пред себе си като карти при пасианс. На единия лист нарисува дебел, висок човек. Искаше да напише отдолу Гьоринг, но се отказа. На втория лист нарисува главата на Гьобелс, на третия — суровото, с белег лице на Борман. Като помисли малко, на четвъртия написа: райхсфюрерът от СС. Това беше званието на неговия шеф Хайнрих Химлер.

... Разузнавачът, ако се окаже в центъра на изключително важни събития, трябва да бъде безкрайно емоционален, дори болезнено чувствителен, нещо като артист, но неговите емоции в крайна сметка трябва да бъдат подчинени на логиката, на суровата и пресметлива логика.

Понякога нощем, и то твърде рядко, Щирлиц си позволяваше да се чувствува Исаев, като разсъждаваше така: какво значи да бъдеш истински разузнавач? Да събираш информация, да обработваш обективните данни и да ги предаваш в Центъра — за политическо обобщение и за вземане на решение? Или да направиш свои, съвсем лични изводи, да набележиш своя перспектива, да предложиш своя версия? Исаев смяташе, че ако разузнаването би се занимавало с планирането на политиката, то можеше да се окаже, че препоръките ще бъдат твърде много, а сведенията — малко. Много е лошо, смяташе той, когато разузнаването е напълно подчинено на политическата, на предварително планираната линия — така стана с Хитлер, когато той, уверен в слабостта на Съветския съюз, не се вслушваше в мненията за предпазливост на военните: Русия не е толкова слаба, както ни се струва. Лошо е също, мислеше Исаев, когато разузнаването се мъчи да подчини на себе си политиката. Идеално е, когато разузнавачът разбира перспективата в развитието на събитията и предоставя на политиците редица възможни, най-целесъобразни от негова гледна точка решения.

Разузнавачът, мислеше Исаев, може да се съмнява в непогрешимостта на своето предсказание, но той няма право да се съмнява в неговата пълна обективност.

Сега, когато пристъпваше към последния преглед на целия материал, който беше съbral през всичките тези години, Щирлиц беше длъжен да претегли всичките си „за“ и „против“: ставаше въпрос за съдбата на Европа и той в никакъв случай нямаше право да сгреши в анализа.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ГЬОРИНГ)

Военният летец от Първата световна война, героят на кайзерова Германия Гьоринг при първото настъпление на нацистите избяга в Швеция. Там започна работа като летец в гражданска авиация и веднъж, когато возеше княз Розен, в една страшна буря по чудо успя да се приземи със самолета си до замъка Роклщад, където се запозна с дъщерята на полковник Фон Фок, Карина фон Катц. Отне я от съпруга ѝ, замина за Германия, срещна се с фюрера, излезе на демонстрацията на националсоциалистите на 9 ноември 1923 година, раниха го, едва успя да избегне ареста и емигрира в Инсбрук, където вече го очакваше Карина. Те нямаха пари, но собственикът на хотел-ресторанта ги хранеше бесплатно, защото беше националсоциалист като Гьоринг.

След известно време собственикът на хотел „Британия“ покани Гьорингови във Венеция, където живяха до 1927 година, до времето, когато в Германия стана амнистия.

След по-малко от половин година Гьоринг стана депутат в Райхстага заедно с още единадесет нацисти. Хитлер не можеше да постави кандидатурата си, защото беше австриец.

Карина писа на майка си в Швеция: „В Райхстага Херман седи заедно с генерал Фон Ен от Бавария. Около него има много углавни типове от Червената гвардия — със звездите на Давид и с червени звезди, впрочем това е едно и също“. Кронпринцът изпрати на Херман телеграма: „Само вие с вашата осанка можете да представяте германците“.

Трябваше да започне подготовката за нови избори. По решение на фюрера Гьоринг се оттегли от партийна работа, остана само член на Райхстага. Задачата му се заключаваше в това, да завърже сигурни връзки със „силните на деня“ — партията, която възнамеряваше да

завземе властта в свои ръце, трябва да има широки връзки. По решение на партията той нае една луксозна къща на „Баденщрасе“: тук при него започнаха да идват принц Хоеценцолерн, принц Кобург, различни финансови магнати. Душата на този дом беше Карина — очарователна жена, аристократка, тя импонираше на всички — дъщеря на един от висшите сановници на Швеция, тя стана съпруга на героя от войната, на изgnника, на бореца срещу разлагашата се западна демокрация, която няма сили да се противопостави на болжевишкия вандализъм.

Всеки път преди приемния час сутрин тук идваше партайлайтерът на берлинската нацистка организация Гьobelс. Той беше свръзката между партията и Гьоринг. Гьobelс сядаше на рояла, а Гьоринг, Карина и Томас, нейният син от първия брак, пееха народни песни. В дома на лидера на нацистите никога не се носеха разюздани ритми на американски или френски джаз.

Точно тук, в този дом, наемът, на който се плащаше от партийни пари, на 5 януари 1931 година пристигнаха Хитлер, Шахт и Тисен. Точно в този луксозен дом стана сговорът между финансовите и промишлените магнати с главатаря на националсоциалистите Хитлер, който призоваваше работниците на Германия „да захвърлят игото на коминтерновския болжевизъм и грохналия имперализъм и да направят Германия държава на народа“.

След ремовското брожение, когато в опозиция срещу фюрера застанаха много ветерани, които смятаха, че той е продал идеите на националсоциализма, сключвайки договор с капиталистите, в низовите партийни кръгове започнаха подмятания:

— Гьоринг престана да бъде Херман, той стана президент... Оставя другарите си по партия унизително дълго да чакат ред в неговата канцелария... Той потъна в разкош и охолство...

В началото така се изказваха само редовите членове на партията, но когато през 1935 година Гьоринг построи замъка Каринхале, пред Хитлер възнегодуваха вече не само редовите членове, но и главатарите Лай и Заукел... Гьobelс смяташе, че Гьоринг е започнал да се „разваля“ още в луксозната къща на „Баденщрасе“.

— Разкошът заслепява — казваше той — трябва да се помогне на Гьоринг, той вече твърде скъпо струва на всички нас!

Хитлер отиде в Каринхале, огледа замъка и каза:

— Оставете Гьоринг на спокойствие... В края на краищата той единствен знае как трябва да се представяме пред дипломатите на Запада. Нека Каринхале бъде резиденция за приеми на чуждестранни гости... Нека! Херман е заслужил това. Ще считаме, че Каринхале принадлежи на народа, а Гьоринг само живее в него...

Гьоринг прекарваше цялото си време в замъка, препрочитайки Жул Верн и Карл Май — това бяха двамата му най-любими писатели. Тук той ходеше на лов за питомни елени, а вечер седеше много часове в кинозалата: можеше да гледа по пет-шест приключенски филма поред. По време на прожекциите успокояваше гостите си:

— Не се вълнувайте — казваше той — краят ще бъде хубав.

Оттук, от Каринхале, след поредното гледане на приключенски филми той излетя за Мюнхен, за да приеме капитулацията на Чембърлейн, за Варшава — за да наблюдава разстрелите в гетото, за Житомир — за да планира изтреблението на славяните...

През април 1942 година, след въздушното нападение на американските бомбардировачи над Кил, когато градът беше разрушен и изгорен, Гьоринг съобщи на фюрера, че във въздушното нападение са участвали триста вражески самолета. Гауляйтерът на Кил Грох, който за една нощ побеля, измъчен, документирано опроверга Гьоринг: в нападението са взели участие осемдесет бомбардировача, а Луфтвафе се оказа безсилна и не можа да направи нищо за спасяването на града.

Хитлер мълчаливо гледаше Гьоринг и само гнуслива гримаса пробягваше по лицето му. След това избухна:

— Нито една вражеска бомба няма да падне над градовете на Германия?! — нервно, с мъка заговори фюрерът, без да поглежда вече Гьоринг. — Кой говореше така на народа? Кой уверяваше в това нашата партия? Аз съм чел книги за хазартните игри, познато ми е понятието „блъф“! Германия не е игрална маса, върху която можете да играете комар. Вие потънахте в разкош, Гьоринг! — Хитлер остро погледна към него и продължи: — Вие през цялото време на войната живеете така безгрижно, като че ли сте император или еврейски плутократ! Вие стреляте из засада по опитомени елени, а в същото време вражеската авиация избива моя народ! Призванието на вожда трябва да бъде величието на нацията! А професията на вожда — това е пълното покритие на обещанията с тяхното изпълнение!

От заключението на лекарите, прикрепени към райхсмаршала, стана ясно, че Гьоринг, след като изслушал тези думи на Хитлер, се приbral вкъщи и легнал на леглото с висока температура и силен нервен припадък.

И така, през 1942 година Гьоринг, „нацист № 2“, официалният приемник на Хитлер, за първи път беше подложен на такава унищожителна критика, и то пред сътрудниците на фюрера. Това събитие веднага беше отразено в досието му от Химлер и на следващия ден без разрешение от Хитлер, райхсфюрерът на СС даде заповед да започне подслушването на всички телефонни разговори на близкия съратник на фюрера.

Впрочем за първи път, и то по нареждане на фюрера, Химлер в продължение на една седмица подслушва разговорите на райхсмаршала след скандала с неговия брат Алберт, ръководител на евакуацията на заводите „Шкода“. Алберт, който минаваше за защитник на обидените, написа на една от братовите си бланки писмо до коменданта на Маутхаузен: „Незабавно освободете професор Киш, срещу когото няма сериозни улики!“ И се подписа „Гьоринг“. Без инициали. Изплашеният комендант на концлагера веднага освободи двама души с фамилията Киш, единият от тях беше професорът, а вторият — нелегален деец. Гьоринг положи големи усилия, за да отърве брат си, измъкна го изпод удара, като разказа този случай на фюрера под формата на забавен анекdot.

Въпреки това и след този случай фюрерът повтори на Борман:

— Никой друг не може да бъде мой приемник, освен Гьоринг. Първо, защото той никога не прави самостоятелна политика, второ, той е популярен сред народа, и на трето място — той е главният обект за карикатури във вражеския печат.

Това беше казано от Хитлер за човека, който проведе цялата практическа работа по завземането на властта, за човека, който съвсем искрено каза и не на кого да е, а на жена си, и не заради диктофоните — тогава той не вярваше, че могат да го подслушват братята по борба — а през нощта, в леглото:

— Не аз, а фюрерът живее в мене...

15.2.1945 (22 ЧАСА И 32 МИНУТИ)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1939 година, обергрупенфюрера от СС, началник на IV отдел на РСХА (Гестапо) Мюлер: „Чистокръвен ариец. Характер — хладнокръвен, източен тип, въздържан. Общителен и внимателен с колегите си. Безпощаден към враговете на Райха. Безупречен съпруг; връзки, които да го компрометират, не е имал. В работата си се проявява като способен организатор...“)

Шефът на имперската служба за сигурност СД Ернст Калтенбрунер говореше със силен виенски акцент. Той знаеше, че това не се нрави на фюрера и на Химлер, и затова по едно време вземаше уроци по фонетика, за да се научи на истински „хходойч“. Но от тези замисли нищо не излезе — той обичаше Виена, в кръвта си носеше Виена и не можеше дори и час да говори на „хходойч“ вместо на своя весел, наистина малко просторечен виенски диалект. Ето защо накрая Калтенбрунер престана да се преструва на немец и говореше с всички така, както той смяташе, че трябва да говори — по виенски. С подчинените си дори разговаряше с инсбрукски акцент: в планинските области австрийците говорят доста особено и понякога Калтенбрунер се забавляваше с хората от своя апарат, като ги поставяше на тясно: сътрудниците му се страхуваха да питат за непозната дума, примигваха срещу него, объркани и смутени.

Той погледна шефа на Гестапо, обергрупенфюрера от СС Мюлер, и каза:

— Не бих искал да си изграждате злобни химери на подозрителност по отношение на другарите по партия и по съвместна борба, но фактите говорят за следното. Първо: наистина косвено, но все пак Щирлиц е свързан с провала на краковската операция. Той беше там и градът по странни стечения на обстоятелствата остана невредим, макар че трябваше да бъде вдигнат във въздуха. Второ — той се занимаваше с издирването на изчезналото ФАУ, но не го намери. ФАУ изчезна и аз моля бога да е потънало в блатата около Висла. Трето — той и сега контролира редица въпроси, свързани с оръжието на възмездиято, и макар да няма явни провали, но и успехи, и очевидни победи също не виждаме. А да контролираш, това не значи само да арестуваш другояче мислещите. Това значи да помагаш на тези, които мислят точно и перспективно... Четвърто, блуждаещата радиостанция, която, съдейки по кода, работи за стратегическото разузнаване на

бolshevиките, с издирването, на която се занимава пак той, продължава да работи из околностите на Берлин. Ще се радвам, Мюлер, ако вие веднага опровергаете моите подозрения. Аз симпатизирам на Щирлиц и ми се иска да получа от вас факти и документи, опровергаващи внезапно появилото се у мен подозрение.

Мюлер беше работил през цялата нощ, не си беше отспал и в слепоочията му шумеше, затова отговори без обичайните си груби шеги:

— До мене не са постъпвали никакви сигнали срещу него. А от грешки и неудачи в нашата работа никой не е застрахован.

— Значи, на вас ви се струва, че аз напълно греша?

Във въпроса на Калтенбрунер имаше сувори, нервни нотки и Мюлер, макар и изморен, успя да ги почувствува.

— Защо пък... — отговори той. — Появилите се подозрения трябва да се анализират от всички страни, за какво тогава ще държа моя апарат? Други факти нямате, нали? — попита Мюлер.

Тютюнев дим попадна в трахеята на Калтенбрунер и той дълго кашля, лицето му посиня, жилите на врата му изскочиха, почервеняха.

— Как да ви кажа — отговори той, изтривайки сълзите си. — Помолих няколко дни да записват разговорите му с нашите хора. Тези, на които аз безусловно вярвам, щом останат насаме, открито говорят за трагизма на положението ни, за тъпотията на нашите генерали, за кретенизма на Рибентроп, за глупостта на Гьоринг, за страшното, което всички ни очаква, ако русите влязат в Берлин... А Щирлиц отговаря: „Глупости, всичко е наред, работите вървят нормално...“ Любовта към родината и към фюрера не се заключава в това, да заблуждаваш другарите си по служба... Аз се запитах: „А не е ли глупак?“ У нас има много тъпаци, които непрекъснато повтарят бъръщолевенията на Гьобелс. Не, той не е глупак! Защо тогава не е искрен? Или на никого не вярва, или от нещо се страхува, или нещо замисля и иска да бъде кристалночист. А какво в такъв случай замисля? Операциите, които провежда, налагат да излиза зад граница, в неутралните страни. И се запитах: „А ще се върне ли той оттам, ако отиде? И ако се върне, то няма ли да се е свързал там с опозиционерите или с някои други негодници?“ Не можах да си отговоря точно — нито в положителен, нито в отрицателен аспект.

Мюлер попита:

— Най-напред вие ли ще прегледате досието му, или веднага да го взема аз?

— Вземете го първо вие — изхитрува Калтенбрунер, който вече беше успял да проучи всички материали. — Аз трябва да отида при фюрера.

Мюлер погледна въпросително към Калтенбрунер. Очакваше да му разкаже някои новини от бункера, но Калтенбрунер нищо не разказа. Той изтегли долното чекмедже на бюрото си, извади бутилка „Наполеон“, подаде чашка на Мюлер и попита:

— Много ли сте пили тази нощ?

— Никак не съм пил.

— А защо ви са зачервени очите?

— Не съм спал — имах много работа във връзка с Прага: нашите хора са попаднали по следите на няколко нелегални групи.

— Крюгер ще ви бъде добър помощник. Той е отличен служител, макар да не му достига фантазия. Пийнете си коняк, това ще ви ободри.

— Аз, обратно, от коняка се оклювам. Обичам водката.

— От този ще се ободрите — усмихна се Калтенбрунер и вдигна своята чаша. — Прозит!

Той я изпи наведнъж и адамовата му ябълка подскочи като при алкохолиците — отдолу нагоре.

„Здравата пие — отбеляза си мислено Мюлер, изцеждайки своя коняк — сега, изглежда, ще повтори, ще си налее втора чаша.“

Калтенбрунер запали от най-евтините силни цигари „Каро“ и попита:

— Искате ли да повторим?

— Благодаря — отговори Мюлер — с удоволствие.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ГЬОБЕЛС)

Щирлиц отмести листа с изображението на дебелата фигура на Гьоринг и придърпа към себе си следващия лист с профила на Гьобелс. Заради неговите похождения в Бабелсберг, където беше киностудията на Райха и където живееха всички киноартистки, го нарекоха „бабелсбергското биче“. В неговото досие се съхраняваше запис от разговора на фрау Гьобелс с Гьоринг, когато райхсминистърът на пропагандата се беше увлякъл по чешката актриса Лида Барова. Гьоринг тогава каза на жена му:

— Той ще си строши главата с тези жени. Човекът, който отговаря за нашата идеология, сам се петни със случайни връзки с тази мръсна чехкиня.

Лично фюрерът препоръча на фрау Гьобелс да се разведе.

— Аз ще ви подкрепя — каза той — а на вашия съпруг дотогава, докато не се научи да се държи, както подобава на истински националсоциалист — човек с висок морал и свято съблудяване на дълга към семейството, аз отказвам всякакви лични срещи с мене...

Сега всичко това мина на заден план, през януари тази година Хитлер дойде у дома на Гьобелс на рожден ден. Той донесе на фрау Гьобелс букет цветя и каза:

— Моля да ме извините за закъснението, но обиколих целия Берлин, докато намеря цветя — гаулайтерът на Берлин партайгеносе Гьобелс е затворил всички цветарски магазини: на тоталната война не са необходими цветя...

Когато след четиридесет минути Хитлер си замина, щастливата Магда Гьобелс каза:

— У Гьоринг фюрерът никога не би отишъл...

Берлин лежеше в развалини, фронтовата линия минаваше на сто километра от столицата на хилядолетния Райх, а Магда Гьобелс

тържествуваше. Съпругът ѝ седеше до нея с лице, пребледняло от щастие: след шест години фюрерът отново дойде в неговия дом...

Щирлиц нарисува голям кръг и започна да го защрихова с дебели и равни черти. Спомни си всичко, което се отнасяше до дневниците на Гьобелс. Знаеше, че от тях се интересуваше и райхсфюрерът, като полагаше големи усилия да се запознае със съдържанието им. На Щирлиц се удава да види фотокопията на няколко страници. Паметта му беше феноменална зрително фотографираше текста, запомняше го почти механически, без особени усилия.

„В Англия има епидемия от грип — пишеше Гьобелс. — Даже и кралят е болен. Добре би било тази епидемия да имаше за Англия фатални последици, но това е твърде хубаво, за да бъде истина.“

„2 март 1943 г. Не мога си отдъхна, докато всички евреи от Берлин не бъдат прибрани. След разговора си с Шпеер в Оберзалцберг отидох при Гьоринг. Той беше облечен в туника с такъв цвят, че очите ме заболяха и ми се зави свят. Но какво да се прави: налага се да го възприемем такъв, какъвто е.“

Щирлиц си спомни как същите думи просто дословно Химлер беше казал по адрес на Гьобелс. Това беше през четиридесет и втора година. Тогава Гьобелс още живееше отделно от семейството си в малка вила, построена „за работа“. Вилата се намираше на брега на едно езеро и оградата ѝ можеше да се заобиколи през камъша, където водата достигаше едва до глазените, а постът от охраната на СС беше малко по-встрани. Тук при него идваха актриси. Качвала се на електрическия влак в града, а през гората вървяха пеша. Гьобелс смяташе за прекален лукс, недостоен за един националсоциалист, да превозва с лека кола жените, които идваха при него. Сам ги превеждаше през камъша, а после, рано сутрин, докато постът на СС спеше, ги изпращаше обратно. Химлер, разбира се, научи за това. Ето тогава той каза: „Налага се да го възприемем такъв, какъвто е...“

Точно в тази вила Гьобелс подписа указа, изпратен му от канцеларията на Гьоринг, който задължаваше берлинското Гестапо да унищожи в тридневен срок шестдесет хиляди евреи, работещи в промишлеността, точно тук той написа писмо на Адолф Розенберг, в което му предлагаше да унищожи три милиона чехи — вместо милион и половина, както беше планирано, точно тук той изготви плана на пропагандната кампания за унищожаването на Ленинград.

„Гьоринг ми казваше — продължаваше Гьобелс в своите дневници — че Африка не ни е нужна. Ние трябва да мислим за силата на англо-американците. Така или иначе, ще загубим Африка.“ Той изпрати там своя заместник по Луфтвафе фелдмаршал Алберт Кеселринг. И ме питаше отново и отново откъде болневиките вземат резерви войници и оръжие. Недоумяваше как британската плутокрация може да сътрудничи на болневиките, като особено изтъкваше приветствието на Чърчил по случай двадесет и пет годишнината на Червената армия. Много ласкаво се изказа за антиболневишката пропаганда. Бяха го впечатлили по-нататъшните им планове в тази насока. Вярно, че е апатичен. Трябва да бъде поободрен. Ръководството без него е невъзможно.

Гьоринг казва: „Нашите поражения на Изток тези мръсни генерали обясняват с условията на руската зима, а това е лъжа! Паулус — герой?! Че той твърде скоро ще говори по Московското радио! Защо лъжем народа, че е загинал като герой? Фюлерът не си е почивал три години. Живее като спартанец в този бункер, не знае какво е чист въздух. Трите военни години са по-страшни за него, отколкото петдесет обикновени години. Но той не желае да ме послуша. Фюлера трябва да го освободим от командуването на армиите. Както винаги по време на кризи в партията, неговите най-близки сътрудници трябва да се сплотят около него и да го спасят!“

„Гьоринг не се заблуждава с илюзии, какво ще стане с нас, ако загубим войната: само еврейският въпрос колко ще ни струва!“

— Войната ще свърши с политически крах — съгласих се аз с него.

Тогава му предложих вместо „комитета на тримата“ да се създаде съвет по отбраната на Райха начело, с човека, който помагаше на фюлера в революцията. Гьоринг беше потресен, дълго се колеба, но накрая по принцип се съгласи. Гьоринг иска да надвие Химлер. Функ и Лей аз ги победих. Шпеер изобщо е мой човек. Гьоринг реши да дойде в Берлин веднага след полета си до Италия. Там ще се срещнем. Шпеер предварително ще поговори с фюлера. Аз също. Въпросът за назначаванията ще решим по-късно.

9 март 1943 г. Долетях във Виница. Срещнах Шпеер. Той каза, че фюлера се чувствува добре, но е много озлобен срещу Гьоринг заради бомбардировките над Германия. Аз бях приет от фюлера и бях

щастлив, че прекарах с него целия ден. Подробно му докладвах за въздушните нападения над Берлин. Той ме слушаше внимателно и доста руга Гьоринг. По повод на Гьоринг говори и за генералите. Каза, че не вярва на нито един от тях и само заради това лично командува армията.

12 март 1943 г. Заповядах да напечатат в нашата преса английските искания за репарации към германския народ в случай на наше поражение. Това потресе немците. Два часа се карах с Рибентроп, който иска Франция да се третира като суверенна страна и да не се разпространява срещу нея партийната пропаганда. Слава богу, че Гьоринг започна по-често да се появява сред хората. Неговият авторитет трябва да се укрепва.

12 април 1943 г. Отидох на конференция, свикана от Гьоринг във връзка с въпроса за кризата в ръководството. Ние с Функ пристигнахме във Фрайласинг и тук, у дома, получих пристъп. Повиках професор Морели и той ми забрани да продължа пътя си. На конференцията Заукел се нахвърлил срещу Шпеер.

20 април 1943 г. Има демонстрация по случай 54-тата годишнина на фюрера. Посети ме Лей и ми разказа за конференцията в Оберзалцберг. На него не му се понравила атмосферата на тази конференция. Той не вярва, че Гьоринг би могъл да ръководи работите на Райха, тъй като той се е компрометирал вече с авиацията и бомбардировките. Фюлерът се радвал, че с Гьоринг сме си подобрili отношенията. Той смята, че когато партийните авторитети са обединени в името и за благото на родината, от това печелят само той и партията. Дойде и Шпеер. Той смята, че Гьоринг е уморен, а Заукел е болен от параноя. Ширах, както казал фюлерът, е попаднал под влиянието на реакционерите от Виена и затова в своите изказвания торпилира идеята за тоталната война.

Щирлиц смачка листчетата с изображенията на Гьоринг и Гьобелс, запали ги от пламъка на свещта и ги хвърли в камината. Разбръска пепелта с чугунения ръжен, отново се върна до бюрото и запуши.

„Гьобелс явно е провокирал Гьоринг. А в дневника е писал за себе си и за потомството твърде хитро. И всичко излезе наяве. Той е

истерик и не е могъл да го направи съвсем ловко. Изглежда излишно е проявил своята любов към фюрера. А не е ли имал разговор с Химлер, когато той тъй дипломатично заболява и не отива в Оберзалцберг на конференцията, идеята, за която той лично е подхвърлил на Гьоринг?“

Щирлиц приближи към себе си останалите две листчета: Химлер и Борман.

„Изключвам Гьобелс и Гьоринг. Гьоринг вероятно би се съгласил на преговори, но той е в немилост и на никого не вярва, отнета му е политическата сила. Гьобелс? Не. Този не би се съгласил. Той е фанатик и ще държи докрай. Тогава един от двамата: Химлер или Борман. Но на кого от тях да заложа? На Химлер? Явно той сам никога няма да подеме преговори, защото знае с каква ненавист се отнасят към неговото име... Да, на Химлер...“

Точно в това време Гьоринг, изнурен и бледен, със силно главоболие, се връщаше у дома си, в Каринхале, от „бункера“ на фюрера. Тая сутрин беше ходил с кола на предните позиции на фронта, до онова място, където руските танкове си пробиваха път. Оттам той веднага се втурна към Хитлер.

— На фронта няма никаква организация — каза той — пълно безредие. Очите на войниците гледат тъпо. Видях пияни офицери. Настъплението на большевиките всява ужас в армията, животински страх... Аз мисля...

Хитлер го слушаше с полу затворени очи, при държайки с дясната си ръка лакътя на лявата, която през цялото време се тресеше.

— Аз смяtam... — повтори Гьоринг.

Но Хитлер не го оставил да довърши. Тежко се надигна, зачервените му очи широко се разтвориха, мустачките му трепнаха в презрителна гримаса.

— Аз ви забранявам повече да ходите на фронта! — каза той със своя все така силен, както преди, глас. Забранявам ви да всявате паника!

— Това не е паника, а истината — за първи път в живота си възрази Гьоринг на фюрера и веднага почувствува как изстинаха пръстите на ръцете и краката му. — Това е истината, мой фюрер, и мой дълг е да ви го кажа!

— Мъкнете! По-добре се заемете с авиацията, Гьоринг! И не се навирайте там, където човек трябва да има бистра глава, провидение и сила. Това, както се вижда, не е за вас. Забранявам ви да ходите на фронта отсега нататък и завинаги!

Гьоринг беше съсипан и унижен. Той чувствуваше зад гърба си злорадите усмивки на онези нищожества, адютантите на фюрера.

В Каринхале вече го очакваха щабните офицери от „Луфтвафе“. На излизане от „бункера“ беше заповядал да съберат неговите хора. Но съвещанието не можа да се състои, защото адютантът му доложи, че е пристигнал райхсфюлерът от СС Химлер.

— Той моли за разговор насаме — му каза адютантът с оная многозначителност, която прави неговата служба доста загадъчна за окръжаващите го.

Гьоринг покани райхсфюлера в библиотеката си. Химлер, както винаги, беше усмихнат, спокоен. Седна в креслото, свали очилата си, дълго изтрива стъклата с велурена кърпичка, а после без всякакво предисловие каза:

— Фюрерът повече не може да бъде вожд на нацията!

— А какво да правим? — машинално запита Гьоринг, преди да е успял да се изплаши дори от думите, изречени от лидера на СС.

— „Бункерът“ се охранява от войски на СС — съвсем спокойно, с равен глас продължи Химлер — но не е там работата. Волята на фюрера е парализирана, той не може да взема решения. Ние сме длъжни да е обърнем към народа.

Гьоринг погледна към дебелата черна чанта, която лежеше на коленете на Химлер. Той си спомни как през четиридесет и четвърта година жена му, като разговаряше с приятелката си по телефона, каза: „По-добре ела у нас, рисковано е да се говори по телефона: подслушват ни“. Тогава Гьоринг почука с пръст по масата и даде знак на жена си: „Не говори така, това безумие“. Сега той гледаше чантата и си мислеше, е там може би да има скрит диктофон и след два часа този разговор ще бъде възпроизведен пред фюрера. И тогава — край!

„Той може да говори всичко, което иска — мислеше Гьоринг за Химлер. — Башата на провокаторите не може да бъде честен човек. Той сигурно вече знае за днешния ми позор при фюрера. Решил е да доведе докрай своята партия.“

Химлер на свой ред разбираще какво мисли „наци №2“. Ето защо въздъхна и реши да му помогне. Той каза:

— Вие сте приемникът, следователно вие сте президентът. А аз — райхсканцлер.

Той разбираще, че нацията няма да тръгне след него, водъд на СС. Необходима му беше фигура за прикритие.

Гьоринг отговори също механично:

— Това е невъзможно... — Замълча малко, а след това добави твърде тихо, като разчиташе, че шепотът не може да бъде записан от диктофон, ако има скрит в чантата: — Това е невъзможно. Едно лице трябва да бъде и президент, и канцлер.

Химлер едва-едва се усмихна, поседя няколко минути мълчаливо, а след това отривисто стана, размени с Гьоринг партийно приветствие и тихо излезе от библиотеката.

15.2.1945 (23 ЧАСА И 54 МИНУТИ)

Щирлиц се спусна от кабинета си в гаража. Както по-рано бомбардираха, но сега някъде в района на Йосен, поне така му се стори. Отвори вратата, седна на волана и запали мотора. Подсиленият двигател на неговия хорх заработи равномерно, мощно.

„Да тръгваме, количке — каза си мислено на руски и пусна радиото. Предаваха забавна музика. По време на въздушните нападения обикновено предаваха весели песнички. Това стана традиция — когато биеха здраво на фронта или силно бомбардираха от въздуха, радиото предаваше весели, дори хумористични програми. — Е, да вървим, количке. Бързо да вървим, да не попаднем под някоя бомба. Да вървим със скорост седемдесет километра, което ще рече, че вероятността от попадение върху нас намалява седемдесет пъти.“

... Неговите радисти — Ервин и Кет — живееха в Кьопеник, на брега на Шпрее. Те вече спяха. В последно време си лягаха твърде рано, защото Кет очакваше дете.

— Ти изглеждаш прекрасно — каза Щирлиц — ти си от онези рядко срещани жени, които бременността разхубавява.

— Бременността прави красива всяка жена — отговори Кет. — Просто не си имал възможност да забележиш това...

— Не съм имал възможност — усмихна се Щирлиц — това е вярно.

— Искаш ли кафе с мляко? — попита го Кет.

— Откъде мляко? Аз забравих да ви донеса... Дявол...

— Продадох си костюма... На нея ѝ е необходимо поне малко мляко — отговори Ервин.

Щирлиц погали Кет по бузата и я попита:

— Ще ни посвириш ли нещо?

Кет седна на рояла, прелисти нотите и се спря на Бах. Щирлиц приближи до прозореца и тихо запита Ервин:

— Проверява ли да не би да са ти поставили нещо в отдушника?

— Проверявах. Според мене няма нищо. Защо? Да не би твоите братя от СД да са изобретили някоя нова гадост?

— Дявол ги знае.

— Е? — запита Ервин. — Какво има?

Щирлиц изхъмка и поклати глава.

— Разбираш ли — бавно започна той — получих задание...

Трябва да взема под наблюдение онези от висшите персони, които са склонни да водят сепаративни преговори със Запада. Нашите имат предвид някои от сподвижниците на Хитлер, не по-долу. Как ти се струва тази задача, а? Там, изглежда, смятат, че щом не съм се провалил за тези двадесет години, значи съм всесилен. Нямаше да бъде зле да станех заместник на Хитлер. Или въобще да се издигна до фюрер? Хайл Щирлиц, а? Не забелязваш ли, че ставам заядлив мърморко?

— Това ти отива — отговори Ервин.

— Как мислиш да раждаш, а, момиче? — попита Щирлиц, когато Кет спря да свири.

— Струва ми се нов начин още не са измислили — усмихна се жената.

— Завчера говорих с един лекар гинеколог... Не искам да ви плаша, но... — Той приближи до Кет и помоли: — Свири, малката ми, свири... Не искам да ви плаша, макар аз да се изплаших. Този стар лекар ми каза, че по време на раждането можел да определи националността на всяка жена.

— Не разбирам — каза Ервин.

Кет прекъсна свиренето.

— Не се плаши. Най-напред ме изслушайте, а после ще помислим как да излезем от това положение. Разбираш ли, като

раждат, жените крещят.

— Благодаря — усмихна се Кет — аз пък мислех, че песнички пеят.

Щирлиц поклати глава и въздъхна:

— Разбираш ли, момиче, те викат на родния си език. На диалекта на мястото, където са се родили. Значи на тебе ти предстои да викаш „мамичко“ по рязански...

Кет продължи да свири, но Щирлиц видя как в очите ѝ бликнаха сълзи.

— Какво ще правим? — попита Ервин.

— Да ви изпратя в Швеция. Смятам, че мога да направя това.

— И да останеш и без последната си връзка? — попита Кет.

— Аз ще остана тук — каза Ервин.

Щирлиц поклати отрицателно глава.

— Самичка няма да те пуснат. Само заедно с него: той като инвалид от войната има нужда от лечение в санаториум, има покана от роднини немци от Стокхолм... Сама няма да те пуснат. Нали неговият чичо се води при нас като шведски нацист, а не твоят...

— Ние и двамата ще останем тук — каза Кет. — Нищо. Ще крещя по немски.

— Можеш да пуснеш и по някоя руска ругатня, но непременно с берлински акцент — пошегува се Щирлиц. — Това ще решим утре: ще помислим, без да бързаме и без героични емоции. Да вървим, Ервин, че скоро трябва да излизаме в ефира. А решението ще вземем в зависимост от това, което ще mi отговорят утре.

След пет минути те излязоха от къщи. Ервин държеше в ръцете си куфара, в който се намираше радиостанцията. Изминаха около петнадесет километра по посока на Рансдорф и там, в гората, Щирлиц изгаси мотора. Бомбардировките продължаваха. Ервин погледна часовника си и каза:

— Започваме ли?

— Започваме.

До Алекс. Както по-рано и сега съм убеден, че нито един от сериозните политици на Запада няма да приеме преговори със СС. Но щом ми е дадено поръчение, пристъпвам към неговото изпълнение.

Смятам, че то може да бъде изпълнено, ако съобщя част от сведенията, получени от вас, на Химлер. Като се опирям на неговата подкрепа, ще имам по-нататък възможност пряко да наблюдавам тези, които, според вас, търсят канали за евентуални преговори. Моят „донос“ до Химлер — подробните ще измисля тук на място, без да се консултирам с вас — ще ми помогне да ви информирам за всички новини както по потвърждаването на вашата хипотеза, така и за опровергаването ѝ. Друг път засега не виждам. В случай че одобрите моя план, предайте чрез Ервин „добре“.

Юстас

Тази радиограма имаше в Москва ефект на избухнала бомба.

— Той е на границата на провала! — каза ръководителят на Центъра. — Ако реши да играе с открыти карти с Химлер, веднага ще се провали и нищо не ще го спаси. Дори да предположим, че Химлер реши да го изиграе... Но едва ли той е фигурата за играта на райхсфюйера на СС. Предайте му още утре сутринта, че категорично забранявам.

Това, което знаеше Центърът, Щирлиц не можеше да знае, защото сведенията, които беше събрал Центърът през последните няколко месеца, представяха Химлер в друга съвсем неочеквана светлина.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ХИМЛЕР)

Той се събуди изведнъж, като че ли усети удар в гърба. Седна на леглото и бързо се огледа. Беше тихо. Светещите стрелки на малкия будилник показваха пет часа.

„Рано е — помисли Химлер — трябва да поспя поне още малко.“

Прозя се, намести възглавницата си и се обърна към стената. От отвореното прозорче долиташе шумоленето на гората. От вчера заваля сняг и Химлер си представи колко е красиво сега в тази тиха, пуста зимна гора. Изведнъж помисли, че би се страхувал да тръгне сам из гората така, както някога през детските години.

Химлер стана от леглото, надяна халата си и отиде до бюрото. Без да запалва осветлението, седна на края на дървеното кресло и положи ръката си върху слушалката на черния телефон.

„Трябва да позвъня на дъщеричката — помисли си. — Ще се зарадва детето. Тя има толкова малко радости в живота си.“

Под стъклото на голямого писалище имаше снимка, от която се усмихваха закачливо и безгрижно две деца.

Химлер неочеквано си спомни за Борман и си помисли, че този негодник е виновен за това, че сега той не може да позвъни на дъщеря си и да ѝ каже: „Здравей, мишленце, обажда се татко. Какви сънища сънува, слънчице мое?“ Той не можеше да позвъни и на синчетата си, защото не бяха от законния му брак. Химлер помнеше как Борман мълчеше, когато през четиридесет и трета година поиска осемдесет хиляди марки заем от партийната каса, за да построи на Марта, майката на двамата му сина, малка виличка в Бавария, по-далеч от бомбардировките. Помнеше как фюрерът, като разбрал за това от Борман, на няколко пъти го оглежда с недоумение по време на обедите в главната квартира. Заради него не можа да се разведе с жена си, макар вече шест години да не живееше у дома си.

„Борман тук не е виновен — продължаваше да размишлява Химлер — не съм прав. Това тълсто говедо няма вина за тази моя мъка. Бих приел всички унижения, свързани с развода. Бих се развел, макар уставът на СС да се отнася отрицателно към разрушаването на семейството. Но аз никога не бих могъл да травмирам момичето...“

Химлер се усмихна, спомни си самото начало, когато цареше глад и той живееше с жена си и малката си дъщеря в една тъмна и студена стаичка в Нюрнберг. Боже мой, колко отдавна беше всичко това и в същото време колко скоро. Всичко на всичко осемнадесет години. Само преди осемнадесет години. Тогава той беше секретар на Грегор Щрасер, „брата“ на фюрера. Скиташе из цяла Германия, спеше по гарите, хранеше се само с хляб и никаква мътилка, наречена кафе, установяваше връзка между партийните организации. Тогава, през 1927 година, той още не разбираше, че идеята на Щрасер за създаването на охранни отряди на СС беше родена от започващата борба против Рем, вожда на СА. Химлер тогава вярваше, че създаването на СС е необходимо само за охрана на вождовете от червените. Тогава той наистина вярваше, че главната задача на червените е унищожаването на великия вожд, единствения приятел на трудещите се немци Адолф Хитлер. Той окачи над работната си маса огромен портрет на Хитлер. Веднъж, когато Хитлер дойде при Щрасер и видя под своя огромен портрет слабичкия луничав младеж, каза:

— Струва ли си така високо да издигате един от лидерите на партията над останалите националсоциалисти?

— Аз членувам в редовете на партията, която има не просто лидер, а вожд! — отговори Химлер.

Хитлер запомни тези думи.

Като предлагаше на фюрера да назначи Химлер за райхсфюрер на новоорганизираните отряди на СС, Щрасер разчиташе на това, че СС ще служат най-напред на него, на Щрасер, в борбата му против Рем, за въздействие върху партията и фюрера. Първите двеста есесовци бяха обединени под негово ръководство — само двеста. Но без СС не беше възможна победата на фюрера през 1933 година и Химлер си даваше сметка за това. И все пак след победата фюрерът го назначи за ръководител на криминалната полиция в Мюнхен. При Химлер дойде Грегор Щрасер, човекът, който го беше приел в партията, който подхвърли идеята за създаването на СС отряди —

теоретикът и идеологът на партията. По това време Щрасер беше преминал в опозиция срещу фюрера, като направо заявяваше пред ветераните на партията, че Хитлер се е продал на финансовите тузове от тежката индустрия, на тези кървави капиталисти Круп и Тисен. „Народът тръгна след нас само защото ние обявихме свещена война на финансовите тузове — и от еврейски, и от немски произход. Хитлер установи връзки с тях. Той зле ще свърши, Хенрих — казваше тогава Щрасер — СС могат да станат още по-голяма сила и във ваша власт е да върнете движението към неговото честно и благородно начало.“

Но Химлер прекъсна тогава Щрасер, каза му, че верността към фюрера е дълг на всеки член на НСДАП.

— Вие можете да изкажете вашите съмнения на конгреса, но нямаете право да използвате своя авторитет за опозиционна борба — това е в ущърб на свещеното единство в партията.

Химлер ревностно наблюдаваше какво става в центъра на партията. Виждаше, че упоението от победата до известна степен измести практическата работа на заден план и че вождовете на партията в Берлин държат речи по митинги, прекарват нощите си в дипломатически приеми — с една дума, жънат сладките плодове от победата на националсоциализма. Химлер смяташе, че всичко това е преждевременно. И ето защо само за някакъв си месец организира в Дахау първия показен концентрационен лагер.

— Това е добра школа за възпитание на истинско гражданско съзнание у онези осем милиона, които гласуваха за комунистите — казваше Химлер. — Глупаво е да се затварят всички тези осем милиона в концлагери. В началото трябва да се създаде атмосфера на терор в един лагер и постепенно да се пускат на свобода оттам всички сломени. Тези, пуснатите, ще бъдат най-добрите агитатори за практиката на националсоциализма. Те ще внушат и на приятелите си, и на децата си религиозно послушание към нашия режим.

Личният представител на Гьоринг прекара много часове в Дахау, а след това запита Химлер:

— Не ви ли се струва, че този концлагер ще накара Европа и Америка рязко да ни осъдят, още повече че тези мерки са противоконституционни?

— Защо смятате арестуването на враговете на режима за противоконституционно?

— Защото повечето от хората, арестувани от вас, не са помиризали съда. Няма никакви обвинения срещу арестантите, няма дори намек за законност...

Химлер обеща да си помисли над тези въпроси. Представителят на Гьоринг си замина, а Химлер написа писмо лично до Хитлер, в което великолепно обосноваваше необходимостта от арестуването и затварянето в концлагери без съд и следствие.

„Това — писа той на фюрера — преди всичко е най-хуманното средство да се спасят враговете на националсоциализма от народния гняв. Не пратим ли враговете на нацията в концлагери, ние не бихме могли да отговаряме за техния живот — народът ще се саморазправи с тях.“

Химлер още същия ден свика грандиозен митинг, на който повтори дума по дума това, което беше написал до Хитлер, а на следващия ден речта му беше публикувана във всички вестници.

А когато в края на 1933 година в берлинската полиция, подчинена лично на Гьоринг, се разрази големият скандал по повод вземането на рушвети, Химлер още през нощта отпътува от Мюнхен и сутринта се срещна с фюрера. Той помоли да постави „продажната старорежимна полиция“ под контрола на „най-добрите синове на народа“ — СС.

Хитлер не искаше да обиди Гьоринг. Той просто здраво стисна ръката на Химлер, съпроводи го до вратата на кабинета си, погледна го изпитателно право в очите и изведнъж, като се усмихна, каза:

— В бъдеще все пак изпращайте вашите умни предложения поне един ден по-рано, имам предвид вашето писмо до мен и идентичната ви реч на митинга в Мюнхен.

Химлер си тръгна разстроен. Но след месец, без да бъде викан в Берлин, беше назначен за шеф на политическата полиция в Макленбург и Любек: след още един месец, на 20 декември, за шеф на политическата полиция в Баден, на 21 декември — на Хесен, на 24 — на Бремен, на 25 — на Саксония и Тюрингия, на 27 — на Хамбург. За една седмица той стана шеф на цялата полиция в Германия, с изключение на Прусия, която, както по-рано, беше подчинена на Гьоринг.

Веднъж Хитлер предложи на Гьоринг следния компромис: да назначи Химлер за шеф на тайната полиция на целия Райх, но да

остане в пряко подчинение на него, на Гьоринг. Райхсмаршалът прие това компромисно предложение на фюрера. Той даде указания на своя секретариат да подготвят за канцеларията на фюрера решение за присвояването на Химлер титлата заместник-министър на вътрешните работи и шеф на тайната полиция с право на участие в заседанията на кабинета, когато се обсъждат въпроси, свързани с полицията. Той лично зачеркна фразата „и с безопасността на Райха“. Това би било прекалено много за Химлер.

Щом Химлер видя решението отпечатано във вестниците, той помоли сътрудниците си, които ръководеха пресата, да прокоментират неговото назначение по-различно от официалната преса. Гьоринг допусна голяма грешка, като се съгласи на компромис: той забрави, че никой още не е отменил главната титла на Химлер — райхсфюрер на СС. И ето че на следващия ден всички централни вестници излязоха с коментар: „Важна победа за националсоциалистическата юриспруденция — в ръцете на райхсфюрера на СС Химлер са обединени криминалната, политическата полиция, Гестапо и жандармерията. Това е предупреждение към враговете на Райха — ръката на възмездietо на националсоциализма е вдигната над всеки опозиционер, над всеки противник — вътрешен или външен!“

Химлер се премести в Берлин в луксозната вила „Ам Донерстаг“, близо до Рибентроп. И докато продължаваше ликуването по случай победата над комунистите, Химлер заедно със своя помощник Хайдрих започна да събира и подготвя досиета. Досието на своя бивш шеф Грегор Щрасер той водеше лично. Разбираше, че ще победи напълно само ако успее да унищожи Щрасер — своя учител и пръв наставник. Ето защо с такова голямо усърдие събираше трохичка по трохичка всичко, което можеше да доведе Щрасер до разстрел.

През юни 1934 година Хитлер повика Химлер на разговор по повод предстоящата антиремовска акция. Химлер очакваше това. Той разбираше, че акцията против Рем е само повод за унищожаването на всички, с които на времето тръгна Хитлер. За тези, с които започна, Адолф Хитлер беше човекът, братът по партия, а сега Адолф Хитлер трябваше да стане за германците вожд и бог. Ветераните на партията станаха за него бреме.

Химлер добре разбираше това, като слушаше как Хитлер бълва огън и жупел по адрес на „най-незначителната част от ветераните“,

които са попаднали под влиянието на вражеската агитация. Хитлер на никого не можеше да каже цялата истина, дори и на най-близките си другари. Химлер разбираше и това, той помогна на фюрера: постави пред него, на бюрото, досиетата на четири хиляди ветерани, фактически на всички, с които Хитлер започна създаването на националсоциалистическата партия. Психологически той точно беше пресметнал, че Хитлер няма да забрави тази услуга — нищо не се ценя така, както помощта при самооправдаване на извършените злодейства.

Но Химлер отиде по-далеч. Като разбра замисъла на фюрера, той реши да му стане толкова близък и нужен, че всички бъдещи чистки не само да не го засегнат лично, но, обратното, да стават само под негов контрол, по негова инициатива.

И затова, когато Хитлер покани Химлер във вилата на Гьоринг, Химлер разигра следния спектакъл: подставен агент в униформа на ремовски СА стреля по отритата кола на фюрера и Химлер прикри вожда с тялото си и закрещя — пръв в партията:

— Мой *фюгер*, колко съм щастлив, че мога да дам своята кръв за вашия живот!

До този момент никой не беше казвал „мой фюгер“. Химлер стана автор на обръщението към „бога“, към „своя бог“.

— От тази минута вие сте мой кръвен брат, Хайнрих — каза Хитлер и тези думи бяха чути от хората, които стояха наоколо.

А след като Химлер проведе операцията по ликвидирането на Рем, след като бяха разстреляни неговият учител Щрасер и още четири хиляди ветерани от партията, дракачите съчиниха мита, че именно той, Химлер, е стоял до фюрера още от самото начало на движението.

И по-късно, когато най-приятелски се ръкуваше с Гьоринг, Хес и Гьobelс на „тафелрунд“ у фюрера, където бяха допускани само най-приближените, Химлер нито за минута не прекъсна попълването на досиетата на своите бойни другари.

16.2.1945 (03 ЧАСА И 12 МИНУТИ)

Щирлиц заведе Ервин до вкъщи и сега караше бавно, защото след всяко свързване с Центъра усещаше тежка физическа отпадналост.

Пътят вървеше през гората. Вятърът беше утихнал. Небето — чисто, звездно, високо.

„Въщност — продължи да размишлява Щирлиц — Москва ще излезе права, като допуска вероятността за водене на преговори. Дори и да нямат там никакви конкретни сведения — този вариант е допустим, тъй като е логичен. В Москва знаят за ежбите около фюрера. По-рано тези ежби бяха целенасочени: да бъдат по-близо до фюрера. Сега е възможен обратният процес. Всички те — и Гьоринг, и Борман, и Химлер, и Рибентроп — са заинтересовани да запазят Райха. Сепаративният мир за всеки един от тях — стига само някой от тях да успее да го сключи, ще означава лично спасение. Всеки от тях мисли за себе си, само за себе си, но не и за съдбата на Германия и германците. В случая петдесетте милиона германци са само карти в тяхната лична игра. Докато държат армията, полицията, СС, те могат да поведат Райха, накъдето поискат, стига да получат гаранция за личната си неприкосновеност.“

Остър лъч от джобно фенерче заслепи Щирлиц. Той замижда и автоматически натиска спирачките. От храстите изскочиха двама мотористи от СС. Препречиха му пътя и единият от тях се отправи с насочен автомат към колата на Щирлиц.

— Документите — каза мотоциклетистът.

Щирлиц му подаде картата си и попита:

— Какво се е случило?

Мотоциклетистът прегледа картата, козирава и отговори:

— Вдигнаха ни по тревога. Търсим радиисти.

— И какво? — попита Щирлиц, прибирайки картата си обратно в джоба. — Нищо ли засега?

— Вашата кола е първата...

— Искате ли да прегледате багажника? — усмихна се Щирлиц.

Мотоциклетистите се разсмяха:

— Напред има две ями от бомби, карайте внимателно, щандартенфюрер.

— Благодаря — отговори Щирлиц.

„Това е от предаването на Ервин — разбра той — преграждат пътя от север на юг. Въобще доста наивно, макар по принцип да е правилно, ако имат работа с дилетанти, непознаващи Германия.“

Той заобиколи ямите, които бяха още пресни. Във въздуха миришеше на изпечена земя.

„Да се върнем към нашите овни — продължи мисълта си Щирлиц. — Впрочем не са чак такива овни, както ги описват Кукриники и Ефимов. Значи секретът, към който трябва да се ориентирам, това е личната заинтересованост от сключването на мир от страна на Рибентроп, Гьоринг или Борман. След като огледам висшите сфери на района, трябва най-внимателно да се вгледам в Шпеер: човекът, който направлява тежката промишленост на Германия, е не само талантлив инженер, но изглежда и сериозен политик. А с тази фигура, която би могла да се нареди сред лидерите на деловия свят на Запада, аз още не съм се занимавал както трябва.“

Щирлиц спря колата край езерото. Той не виждаше в тъмното езерото, но знаеше, че то започва зад онези борове. Обичаше да идва тук през лятото, когато гъстият смолист въздух беше разчертан от жълтеникавите столове на дърветата и ярките слънчеви снопове лъчи, които пробиваха могъщите иголистни корони. Тогава отиваше в гъсталака, лягаше във високата трева и с часове лежеше неподвижен. В началото му се струваше, че нещо го тегли тук, защото е тихо и безлюдно, няма наблизо шумни плажове, а само белият пясък около черното езеро и високите жълто-сини стройни борове. Но после, след като Щирлиц откри още няколко подобни безлюдни местенца в околностите на Берлин — и дъбовите горички около Наун, и огромните гори около Заксенхаузен, които изглеждаха синкави, особено през пролетта, по време на топенето на снега, когато се оголваше тъмнокафявата земя, той разбра, кое го теглеше именно тук, при това малко езеро: едно лято бе прекарал на Волга, недалеч от Гороховец, където имаше точно същите жълто синкави борове и бял пясък, и черни езерца в горските гъсталаци, които по средата на лятото обрастваха със зеленина. Това негово желание да идва при езерцето изглежда неволно се раждаше и понякога Щирлиц се страхуваше от това постоянно желание, тъй като колкото повече се повтарят тия разходки, толкова по-разкиснат си тръгваше оттук, по-размекнат, и го влечеше към пиенето... Когато през двадесет и втора година той замина по поръчение на Дзержински от Владивосток с остатъците белогвардейци, в началото работеше за разлагането на емиграцията отвътре — в Япония, Манџурия и Китай, не му беше така трудно, защото в тези азиатски страни нищо не му напомняше за дома — природата там е по-изящна, по-миниатюрна, тя е прекалено красива.

Но когато получи поръчението от Центъра да се превключи към борбата с нацистите, когато му се наложи да отпътува за Австралия, за да извести за себе си, за Фон Щирлиц, в германското консулство в Сидни, че е ограбен в Шанхай, той за първи път изпита пристъп на носталгия — по време на пътуването си със случайна кола от Сидни за Канбера. Пътуваше през огромни гори и му се струваше, че се е пренесъл някъде в Тамбовския край, но когато колата спря на седемдесет и осмата миля, край бара, и той тръгна да посокита, докато спътниците му чакаха сандвичите и кафето, разбра, че горите съвсем не са такива, каквито са в Русия — те бяха евкалиптови, с пикантен, особен, твърде приятен, но не като на родните гори мириз. Като получи нов паспорт и поработи година в Сидни в хотела на собственика немец, който поддържаше нацистите с пари, Щирлиц по негова молба се прехвърли в Ню Йорк, там се нареди на работа в германското консулство, встъпи в редовете на НСДАП, там изпълни първите поръчения на секретната служба на Райха. В Португалия го преместиха вече официално — като офицер от СД. Там работи в търговското представителство до момента, когато избухна метежът на Франко в Испания. Тогава се появи в Бургос в униформата на СД — за първи път в живота си. И оттогава по-голямата част от времето живееше в Берлин, като ходеше в краткосрочни командировки: ту в Загреб, ту в Токио (там за последен път преди войната се видя със Зорге), ту в Берн. И единственото място, дето го теглеше, където и да пътешествуваше, беше това малко езерце в боровата горичка. Това място в Германия беше неговата Русия, тук той се чувствуваше у дома, тук можеше с часове да лежи на тревата и да гледа облаци. Привикнал да анализира и събития, и хора, и най-малкото душевно смущение у самия себе си, той стигна до извода, че това, дето го тегли точно към тази борова горичка, е напълно логично и в това влечеие няма нищо мистично, необяснимо. Това го разбра, когато веднъж дойде тука за цял ден, като взе приготвената от икономката закуска, няколко бутерброда със салам и кашкавал, манерка с мляко и термос с кафе. Него ден беше си взел и спининга — беше време за риболов на щуки — и две въдици. Щирлиц купи половинка черен хляб за стръв на шарани — той знаеше, че в тези езерца има много шарани. Разтрояши малко от черния хляб в камъшите, после се върна в гората, подреди на одеялото собствената си закуска — акуратно приготвена, поставена в

целофанени пликчета, направо бутафория от витрината на магазин. И изведнъж, както наливаше мляко в разтегателната синя чаша, стана му скучно от тези витринни бутерброди и той започна да чупи от черния хляб големи залъзи и да ги яде, като си сръбваше и от млякото. Стана му сладко и леко горчиво, но в същото време весело и тревожно. Той си спомни също такава трева и също такава синя гора, и ръцете на бавачката — помнеше само пръстите ѝ, дълги и ласкови, и също такъв черен хляб, и млякото в глиненото гърне, и осата, която го ужили по врата, и белия пясък, и водата, към която с рев се хвърли, и смеха на бавачката, и тънкото свистене на мушиците преди залез-слънце...

„Зашо спрях? — помисли Щирлиц и бавно тръгна по тъмното шосе. — Аха, исках да си отдъхна... Ето че си отдъхнах. Не бива да забравям утре, когато тръгна при Ервин за отговора от Алекс, да взема мляко на прах. Сигурно ще забравя... Трябва още днес да сложа млякото в колата и на всяка цена на предната седалка.“

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ХИМЛЕР)

Химлер стана от креслото, приближи до прозореца: зимната гора беше поразително красива — снежните клони искряха на лунната светлина, цареше спокойствие и тишина.

Химлер изведенъж си спомни как беше започнал операцията против най-близкия човек на фюрера — срещу Хес. Истина е, че за някаква минута Химлер тогава беше на косъм от гибелта — Хитлер беше човек на парадоксалните решения. След като получи от своите хора кинолента, на която беше заснет Хес в тоалетната, където онанираше, Химлер незабавно се отправи с тази лента при Хитлер и му я извъртя на екрана. Фюрерът побесня. Беше през нощта, но той нареди да извикат при него Гьоринг и Гьобелс, а Хес да остане в приемната. Гьоринг пристигна първи — твърде бледен. Химлер знаеше защо е така изплашен райхсмаршалът: беше завързал бурен роман с една виенска балерина. Хитлер помоли своите другари да погледнат „тази гнусотия на Хес“. Гьоринг хихикаше. Хитлер се нахвърли върху него:

— Не бива да бъдем безсърдечни към човека!

Той повика Хес в кабинета си, затича се към него и закрещя:

— Ти си мръсен, вонящ негодник! Ти си жалък онанист!

И Химлер, и Гьоринг, и Гьобелс разбираха, че те присъствуват на крушението на исполина — втория човек в партията.

— Да — отговори Хес неочеквано за всички твърде спокойно. — Да, мой фюрер! Аз няма да почна да крия това! Но защо го правя? Защо не спя с актриси? — Той не погледна към Гьобелс, но Гьобелс се сви в креслото (назряваше скандалът с неговата любовница — чешката актриса Барова). — Защо не отскачам за една нощ във Виена на балетно представление? Защото живея само за едно — за партията. А партията и ти, Адолф, за мене сте едно! Аз нямам време за личен живот. Аз живея сам!

Хитлер омекна, приближи до Хес, неловко го прегърна, потупа го по врата. Хес спечели боя. Химлер се притаи: той знаеше, че Хес умее да отмъщава. Когато Хес си отиде, Хитлер каза:

— Химлер, изберете му една жена. Аз разбирам този прелестен и верен на движението човек. Покажете ми снимки на кандидатките — той ще приеме моята препоръка.

Химлер разбра: сега всичко можеше да реши един миг. Като изчака, докато Гьоринг и Гьобелс се разотидат по домовете, Химлер каза:

— Мой фюрер, вие спасихте за националсоциализма неговия верен борец. Ние всички ценим сподвижничеството на Хес. Никой не би могъл да реши така мъдро неговата съдба. Затова позволете ми сега, без да се бавя, да ви донеса още някои материали! На вашите войници трябва да се помогне също така, както вие помогнахте на Хес.

И той донесе на Хитлер досието на вожда на трудовия фронт Лей — алкохолик, неговите пиянски скандали не бяха тайна за никого, освен за Хитлер. Химлер извади и досието на „бабелсбергското биче“ Гьобелс: неговите палави връзки с жени със съвсем не арийска кръв шокираха истинските националсоциалисти. Тази нощ бе оставен на бюрото на Хитлер и компрометиращ материал срещу Борман — подозрение в хомосексуализъм.

— Не, не — застъпи се Хитлер за Борман — та той има много деца. Това е клюка.

Химлер не почна да разубеждава Хитлер, но забеляза с какво изострено любопитство фюрерът прелистваше материалите, как по няколко пъти препрочиташе донесенията на агентите, и Химлер разбра, че е спечелил окончателно фюрера.

Десетгодишният юбилей на Химлер като вожд на СС Хитлер нареди да се чествува в цяла Германия. От този ден всички гаулайтери — партийните вождове в провинциите — разбраха, че Химлер е единственият човек след Хитлер, който има неограничена власт. Всички местни партийни организации започнаха да изпращат важната информация на два адреса: и в щаба на партията, до Хес, и в канцеларията на Химлер. Материалите от особено значение, изпращани до Химлер от най-доверените агенти, не минаваха през

отделите, а веднага се потулаха в неговия личен брониран архив — това бяха данни, компрометиращи вождовете на партията. А през 1942 година Химлер постави в своя сейф първите документи, компрометиращи фюрера.

През четиридесет и трета година, след Сталинград, той се реши да покаже тези документи на един от своите най-близки другари — на доктор Керстен, най-добрия лекар и масажист на Райха. Той тогава заключи вратата и извади от сейфа копие от историята на заболяването на фюрера. Керстен от изненада се свлече на дивана — от лекарския картон ставаше напълно ясно, че фюрерът е прекарал жесток сифилис.

Като прелисти всичките седемдесет страници, Керстен тихо каза:

— Той има прогресивен паралич в първия стадий... Та той вече е ненормален психически...

— Може би вие ще се съгласите да го лекувате? — попита Химлер.

— Фюрерът е твърде опасно болен, за да му бъде сменен лекарят. Който пожелае неговата гибел — той ще му подмени лекарите...

Точно тогава Химлер даде мълчаливо съгласие на началника на своето политическо разузнаване бригаденфюрера от СС Валтер Шеленберг да опипа западните съюзници до каква степен са склонни да сключат един почетен мир с Германия. Той наблюдаваше как заговорниците от генералската опозиция водят своята игра с Алън Дълес, представителя на американското разузнаване в Берн. Той твърде дълго препрочита съобщението на един от заговорниците:

„Представителите на Запада с охота са склонни на преговори и на сключване мир с Райха от страх пред большевизма, но са резервириани по отношение неустойчивия гений на фюрера, когото те смятат за незаслужаващ доверие партньор в едни преговори. Те търсят малка група интелигенти, трезви и достойни за доверие хора, такива като райхсфюрера на СС например...“

„Аз бях жалък страхливец — продължаваше да мисли Химлер, ослушвайки се в тишината на боровата гора — на 20 юли 1944 година, пет часа след опита за покушение върху Хитлер, аз бих могъл да стана фюрер на Германия. Имах възможност да взема всичко в своите ръце в Берлин, докато цареше паника и хаос. Имах възможност не да хвърля Гердлер в затвора, а да го изпратя в Берн при Дълес с предложение за мир. А фюрера, Гьобелс и Борман да разстрелям — както тогава, през

тридесет и четвърта, Щрасер. Дори и да се тръшкаха из стаите, да падаха на пода и да молеха за пощада... Макар че не... Хитлер никога не би молил. Впрочем и Гьобелс също. За пощада би молил Борман. Той твърде много обича живота и във висша степен трезво гледа на света. А аз проявих малодушие, спомних си за най-хубавите дни, прекарани около фюрера, аз излязох парцал... У мене победи сантименталността...“

Химлер тогава се постара да извлече максимална полза лично за себе си от тази юлска несполучка. Метежът в Берлин потуши Гьобелс, но Химлер изтръгна победата от него. Той го познаваше добре. Фанатикът Гьобелс би могъл да преотстъпи своята победа само заглушен от партийна фразеология, родена от него и затова с такава голяма чувствителност възприемана от него. Той обясни на Гьобелс нуждата от незабавното възвеличаване ролята на СС и Гестапо при потушаването на метежа. „Ние трябва да обясним на народа — казваше той на Гьобелс — че нито една друга страна не би могла така решително да обезвреди бандата от наемни убийци, освен нашата, която има героите от СС.“

В печата и по радиото започна кампания, посветена на „подвига на СС“. Фюрерът тогава беше особено добър към Химлер. И по едно време на Химлер му се стори, че генералната загуба се превръща в победа — особено в деня 9 ноември, когато фюрерът за първи път в историята на Райха възложи на него, точно на него, на райхсфюрера на СС, да произнесе вместо него празничната реч в Мюнхен.

Той и досега помнеше страшно изостреното сладостно усещане, когато се качи на трибуната на фюрера, а до него, но по-ниско, там, където преди винаги стоеше той, се бяха скуччили Гьобелс, Гьоринг, Рибентроп, Лей. И те го аплодираха, и по негов знак изхвърляха ръка за партиен поздрав, и като усещаха паузите, започваха овациите, които незабавно подхващащи цялата зала. И макар да го ненавиждаха, като го смятаха за недостоен за тази велика роля, етиката на националсоциализма ги задължаваше все пак пред лицето на събраниите тук две хиляди гаулайтери да му оказват най-високите партийни почести именно на него — на Химлер.

Борман... Ах, как той ненавиждаше Борман! Именно Борман, обезпокоен от това издигане на Химлер, съумя да го победи. Той познаваше фюрера така, както никой друг, и знаеше — ако Хитлер

обича някого и му вярва, то не бива за този човек да се говори нищо лошо. Затова Борман посъветва фюрера:

— Да възлагаме надежди на армията е твърде рисковано. Голямо щастие за нацията е, че имаме дивизии от СС войски — надеждата на партията и националсоциализма. Само вождът на СС — моят приятел Химлер — може да поеме командуването на Източния фронт, на групата армии „Висла“. Само под негово командуване СС и редовните войски ще могат да отхвърлят и унищожат руснаците.

Химлер долетя в главната квартира на фюрера на следващия ден. Той носеше указ за това, че всички гаулайтери на Германия, по-рано подчинени на Борман, сега преминават на паралелно подчинение и към него, райхсфюрера на СС. Беше подготвил този смъртоносен удар за Борман. И дори малко се изненада от лекотата, с която фюрерът утвърди това решение. Разбра всичко едва няколко минути след като фюрерът подписа указа.

— Поздравявам ви, Химлер! Вие сте назначен за главнокомандуващ на групата армии „Висла“. Никой, освен вас не ще успее да разгроми брънчилските пълчища. Никой, освен вас не ще успее да стъпи на шията на Сталин и да му продиктува моите условия за мир!

Това беше крахът. Изтичаše януари на 1945 година и нямаше никакви шансове за победа. По дяволите тези сантиментални илюзии. Спасението е само в едно: незабавно да се сключи мир със Запада и да се започне съвместна борба срещу брънчилските пълчища.

Химлер поблагодари на фюрера за толкова високото и почетно назначение и се прибра в своята канцелария. После отиде при Гьоринг — но нищо не излезе от разговора.

И ето той се събуди и не може да заспи, вслушва се в тишината на боровата гора и се страхува да позвъни на дъщеря си, която е изоставил на произвола на съдбата, защото за това може да разбере Борман, страхува се да позвъни на момчетата или на майка им, която обича, страхува се от скандал — фюрерът не прощава, както казва той, „моралната нечистоплътност“. Проклет сифилитик... Морална чистоплътност... Химлер с ненавист погледна към телефонния апарат — машината, която бе създавал цели осемнадесет години, сега задействува против него.

„Край — промърмори си той — край. Ако не започна още сега незабавно борбата за себе си, аз ще загина.“

Химлер можеше да предположи, изхождайки от справките на своята агентура, че главнокомандващият групата войски в Италия фелдмаршал Кеселринг няма да има нищо против евентуални преговори със Запада. За това знаеха само Шеленберг и Химлер. Двамата агенти, които съобщиха за това, бяха ликвидирани — устроиха им самолетна катастрофа, когато се завръщаха при Кеселринг. От Италия — направо в Швейцария. А в Швейцария се намира главата на американското разузнаване в Европа Алън Дълес. Това вече е нещо сериозно. Това е един пряк контакт между сериозни хора, още повече че приятелят на Кеселринг — вождът на СС в Италия генерал Карл Волф — е доверен човек на Химлер.

Химлер вдигна слушалката на телефона и каза:

— Ако обичате, извикайте бързо генерал Карл Волф.

Той вярваше на Карл Волф — началника на неговия личен щаб, ветерана от СС. Този ще започне сериозни преговори със Запада: от негово име.

РАЗПОЛОЖЕНИЕ НА СИЛИТЕ

Щирлиц изобщо не мислеше да завързва някаква комбинация с пастор Шлаг, когато доведоха пастора на първия разпит, просто изпълни заповедта на Шеленберг. Като поговори с него в продължение на три дни, старецът го заинтересува с удивителното си достойнство и с детската си наивност.

Докато разговаряше с пастора и се запознаваше с досието му, което вече беше събрано, той все по-често се замисляше как би могъл да използва пастора в своята бъдеща работа.

Щом разбра, че пасторът не само ненавижда нацизма, но е готов да помага на нелегалните, в което се убеди напълно след прослушването на разговора му с провокатора Клаус, Щирлиц реши да отреди специална роля за Шлаг, макар лично за себе си да не беше решил още как най-целесъобразно да го използва.

Щирлиц никога не гадаеше как точно ще развият събитията занапред. Често си спомняше един епизод от живота на Пушкин, който беше прочел във влака, прекосявайки Европа, на път за Анкара. Епизодът се запечата в паметта му за цял живот. Веднъж попитали Пушкин, какво ще стане по-нататък с прелестната Татяна. „За това питайте нея, аз не зная“ — раздразнено отговорил Пушкин. Щирлиц беше разговарял с математици и физици, особено след като Гестапо арестува физика Рунге, който се занимаваше с проблема на атомната енергия. Интересуваше се до каква степен теоретиците планират предварително научните открития. „Това е невъзможно — отговаряха му те. — Ние само определяме общото направление на изследването, а всичко останало идва в процеса на експеримента.“

И в разузнаването е така. Когато операцията предварително се разработва до най-малките подробности, може много лесно да се провали, защото нарушението, макар и само на една предварително уточнена връзка, може да повлече провалянето на главното. Изясняването на възможностите, съсредоточаването върху една или

друга възлова задача, особено когато се налага да се работи самостоятелно, е много по-вероятно да доведе до желания успех.

„И така — каза си Щирлиц. — Трябва да се заема с пастора. Сега, след като е ликвидиран Клаус, практически е предоставен на моето безконтролно подчинение. Докладвах на Шеленберг, че откакто е емигрирал ексканцлерът Брюнинг, старецът не е имал никаква връзка с него и той, съдейки по всичко, загуби всянакъв интерес към стареца. Затова пък моят интерес към него се засили, особено след заповедта на Центъра.“

16.2.1945 (04 ЧАСА И 45 МИНУТИ)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1939 година Айсман, оберщурмбанфю rer от СС (IV отдел на РСХА): „Чистокръвен ариец. Характер — приближаващ се до северен, твърд. С колегите си поддържа добри отношения. Безупречно изпълнява служебния си дълг. Безпощаден е към враговете на Райха. Спортсмен, удостоян е с награди от състезания по стрелба. Безупречен съпруг. Връзки, които да го компрометират, не е имал. Удостоян е с награди от райхсфюрера на СС...“)

Мюлер извика оберщурмбанфюрера Айсман в три часа през нощта. Той поспа след коняка на Калтенбрунер и сега се чувствуваше отпочинал.

„Действително този коняк е по-особен — помисли той, докато масажираше тила си с показалеца и големия пръст на дясната си ръка. — От нашия главата ти се цепи, а този ободрява. Сега леко ме стяга в тила, но това е от кръвното налягане, иначе всичко е наред...“

Айсман погледна Мюлер със зачервените си очи и се усмихна със своята обезоръжаваща детска усмивка.

— И моят череп се пръска — каза той — мечтая за седемчасов сън като за манна небесна. Никога не съм предполагал, че безсънието е най-страшното изтезание.

— На мене един наш руски агент, в миналото свиреп бандит, ми разказваше, че те в лагера варели някаква хитра напитка от чай — „чифир“. Тя и опиянявала, и ободрявала. Дали да не я пробваме и ние? — Мюлер неочаквано се разсмя: — Все едно, може да ни се наложи да прием тази напитка в техните лагери, така че не е ли време отрано да усвоим технологията ѝ?

Мюлер вярваше на Айсман и затова се шегуваше с него злобно и искрено, така и разговаряше.

— Слушайте — продължи той — тук някаква каша се е забъркала. Днес ме вика шефът. Те всички са фантазьори, нашите шефове... Те могат да фантазират — нали си нямат друга работа, а да дава ръководни указания умее дори шимпанзето в цирка... Разбирайте ли, той нещо има зъб на Щирлиц...

— На кого?!

— Да, да, на Щирлиц. Единственият човек от разузнаването на Шеленберг, към когото изпитвам симпатии. Не е блюдолизец, уравновесен мъж, не прави истерии, не удря токове. Не вярвам много на онези, които се увъртят около началството и се пъчат по нашите митинги... А този е мълчалив. Обичам мълчаливите... Ако другарят ти е мълчаливец — това се казва другар. Е, ако е враг — това се казва враг. Уважавам такива врагове. От тях има какво да се научи.

— Познавам Щирлиц от осем години — каза Айсман — бяхме заедно с него под бомбите край Смоленск. Той е изсечен от кремък и стомана.

Мюлер се намръщи.

— Вие на метафори ли го ударихте? Изморен ли сте? Оставете метафорите за нашите партийни главатари. Ние, детективите, сме длъжни да мислим само със съществителни и глаголи: „той се срещна“, „тя каза“, „той предаде...“ Вие не допускате изобщо, така ли?

— Не — отговори бързо Айсман. — Не мога да повярвам в нечестността на Щирлиц.

— Аз също.

— Изглежда, трябва тактично да убедим в това Калтенбрунер.

— Защо? — след малка пауза попита Мюлер. — А ако той иска Щирлиц да бъде нечестен? Защо да го разубеждаваме? В края на краишата нали Щирлиц не е от нашия отдел. Той е от шесто управление. Нека Шеленберг се поразшета...

— Шеленберг ще поиска доказателства... И вие знаете, че го поддържа райхсфюрерът.

— Защо впрочем не заминахте с него със самолета за Краков миналата есен?

— Аз не мога да летя, групенфюрер. Страхувам се да летя... Извинете ме за тази моя слабост... Смятам за нечестно да го крия.

— А аз не умее да плувам, боя се от водата — усмихна се Мюлер.

Той отново започна да масажира тила си с палеца и показалеца на дясната си ръка.

— Е, какво да правим с Щирлиц?

Айсман повдигна рамене:

— Лично аз смятам, че трябва да бъдем докрай честни пред самите себе си — това определя всички по-нататъшни действия и постъпки.

— Действията и постъпките са едно и също — забеляза Мюлер.

— Как завиждам на онези, които само изпълняват заповеди — и толкоз! Как ми се иска и аз да изпълнявам само заповеди. „Да бъдем честни!“ Може да се помисли, че аз непрекъснато мисля как да бъда нечестен. Заповядайте, ще ви предоставя пълната възможност да се покажете честен. Вземете тези материали — Мюлер подаде на Айсман няколко папки с машинописен текст — и направете вашето заключение. Честно докрай. Аз ще се опра на него, когато ще докладвам на шефа за резултатите от проверката.

— Защо точно аз трябва да направя това, обергруппенфюрер? — попита Айсман.

Мюлер се засмя:

— А къде е вашата честност, приятелю мой? Къде е тя? Винаги е по-лесно да се съветват другите — бъдете честни. А всеки поотделно си мисли как своята нечестност да представи за честност... Как да оправдае себе си и своите постъпки. Нима не съм прав?

— Готов съм да напиша рапорт!

— Какъв?

— Ще напиша в рапорта, че познавам Щирлиц от много години и мога да дам за него всякаква гаранция.

Мюлер помълча, повъртя се в креслото си, а после подаде на Айсман лист хартия:

— Пишете — каза той. — От мен да мине...

Айсман извади писалката си, дълго обмисля първата фраза, а после написа със своя калиграфски почерк:

До началника на IV управление, обергрупенфюрера
от СС Мюлер

Убеден съм, че щандартенфюрер от СС Фон Щирлиц
е чистокръвен ариец, предан на идеалите на фюрера и
НСДАП. Моля да ми разрешите да не се занимавам с
инспекцията по неговия въпрос.

Оберщурмбанфюрер от СС Айсман

Мюлер взе листа, прочете два пъти написаното и каза:

— Ами хубаво... Браво на вас... Аз винаги съм се отнасял към
вас с уважение и пълно доверие. Сега имах възможността да се убедя
още веднъж във вашата голяма порядъчност, Айсман.

— Благодаря ви.

— Вие няма за какво да благодарите на мене. Аз съм ви
благодарен на вас. Добре. Ето ви тези три папки, направете ми по тях
рапорт за работата на Щирлиц в благоприятна за него светлина. Няма
защо аз да ви уча: изкуството му на разузнавач, прецизността му на
изследовател, мъжеството му, присъщо на истински
националсоциалист. Колко време ви е необходимо за това?

Айсман прелисти папките и каза:

— За да бъде всичко добре оформлено и документирано, моля ви
да ми дадете на разположение една седмица.

— Пет дни най-много.

— Добре.

— И се постарате особено добре да покажете Щирлиц в
неговата работа с пастора — Мюлер посочи с пръст една от папките.

— Калтенбрунер смята, че чрез свещениците някой сега се опитва да
установи контакт със Запада, с Ватикана и прочие...

— Добре.

— Е, всичко хубаво. Идете най-напред сладко да си отспите.

Когато Айсман си отиде, Мюлер сложи неговия рапорт в отделна
папка и дълго стоя замислен. После извика друг сътрудник —
оберщурмбанфюрер Холтоф.

— Слушайте — каза той, без да му предложи дори да седне —
Холтоф беше от младите. — Възлагам ви извънредно секретна и важна
задача.

— Слушам, обергрупенфюрер...

„Този земята ще изрови — помисли си Мюлер. — Нашите игри още му харесват, още му се виждат по мед и масло. Ще ти ги скальпи едни, та и дявол да си — няма да се познаеш... и добре... Ще имам коз да се пазаря с Шеленберг.“

— Ето какво — продължи Мюлер. — Трябва да проучите това дело. Тук е описана работата на щандартенфюрер Фон Щирлиц през последната година. Това дело се отнася до оръжието на възмездиято... тоест до атомното оръжие. До физика Рунге... Въобще работата намирисва, ама де да видим... Поровете се повечко... Идвайте при мене винаги щом възникнат въпроси.

Когато Холтоф, малко обезкуражен, но стараейки се да скрие своя смут, напускаше кабинета на шефа на Гестапо, Мюлер го спря на вратата и допълни:

— Поровете се в досието му за още няколко години назад, когато е бил на фронта, и вижте дали някъде не са се пресичали пътищата на Щирлиц и Айсман.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ДЪЛЕС)

И Гестапо, и Абверът, и контраразузнаването на Виши знаеха, че през онези тревожни летни дни на 1942 година през Франция ще премине някакъв тайнствен американец. Френското контраразузнаване, Гестапо и ведомството на адмирал Кана里斯 се подготвяха за залавянето на този човек.

По гарите и в застъклените здания на летищата дежуреха тайни агенти, които денонощно впиваха поглед във всеки, който поне с нещо приличаше на американец.

Не можаха да заловят този човек. Той умееше да изчезва в ресторантите и най-неочеквано се появяваше в самолетите. Умен, разсъдлив, спокоен и храбър, той успя да разиграе немската служба за сигурност, контраразузнаването на Виши и в края на 1942 година да се добере до неутрална Швейцария.

Беше висок на ръст. Очите му, скрити зад лъскавите стъкла на пенснето, гледаха на света снизходително, добродушно и в същото време суворо. Човекът постоянно държеше в устата си дълга английска лула, не говореше много, често се усмихваше и покоряваше своите събеседници с доброжелателния си маниер внимателно да ги изслушва, хапливо да се пошегува и ако не е прав, да признае вината си веднага и откровено.

Навярно службите на Химлер, Кана里斯 и Петен само да знаеха кой е този човек, щяха да положат десеторно по-голямо прилежание, за да го пипнат в ръцете си още там, във Франция, където немската армия стремително навлезе в края на 1942 година, като сложи край на „суверенна“ Франция със столица Виши. Този човек беше Альн Дълес. Той работеше в управлението на стратегическите служби^[1] и беше изпратен в Берн от генерал Донован.

В Швейцария се заговори за него, че е личен представител на президента Рузвелт.

Дълес даде опровержение в пресата. Но то беше доста странно и тайнствено. Той разбираше, че това е двойна реклама — и пуснатият слух, и странното опровержение в случая само ще му бъдат от полза. И не сгреши. Още през първите месеци от неговото пребиваване в Берн към него от всички страни се стекоха хора от различни страни — банкери, спортисти, дипломати, журналисти, хора със синя кръв, артисти, тоест все хора, от които световното разузнаване черпи сведения, при това доста важни.

Преди да разгърне свой филиал, свои служби в Швейцария на управлението за стратегическо разузнаване, Дълес най- внимателно изучи материалите, събрани от неговите сътрудници.

— Тук, в синята папка — поясни човекът от ФБР, който се занимаваше с проверката и систематизирането на досиетата на неговите сътрудници — са всички онези, които имат роднини или близки приятели в страните — членки на Оста, и в неутралните страни. А в тези папки са лицата, родени в Германия и Европа, а също онези, чиито родители са немци. Тук са фамилиите на тези, с които си кореспондират вашите сътрудници... А тук...

Дълес го прекъсна с недоумяващ въпрос:

— Но какво отношение има всичко това към работата?

— Извинете...

— Мене ме интересува следното: дали някой от хората, които ми сътрудничат, е член на германо-американски институт? Членува ли в комунистическа партия? Дали не е хомосексуалист, ако е мъж, и дали не е лесбийка — ако е жена? Какво е семейното му положение? Стабилен ли е бракът или жената е истерична, а мъжът от това го избива на алкохолизъм и мечтае да прати по дяволите скандалното си семейство огнище? А що се отнася до роднините в Германия и Италия, то сигурно и някой от моите прадеди се е заселил в Германия още през миналия век...

За съжаление в справочника „Who is who“ („Кой какъв е“) беше споменато съвсем малко за миналото на Дълес. Неговата история си заслужаваше службите на контраразузнаването на Германия да се запознаят с нея по-отрано. Но те я научиха значително по-късно.

Когато ведомството на Химлер успя да вика в дома на Дълес свой агент (милата изпълнителна готвачка, работеща при Альн Дълес, била сътрудничка на шесто управление на имперската служба за

сигурност), и Шеленберг, и Химлер, и Мюлер от Гестапо, а впоследствие и Калтенбрунер научиха от своя агент доста важни и интересни подробности, които на пръв поглед изглеждат съвсем незначителни, но създават обемност и видимост за нещата.

Например агентката съобщи, че настолната и явно любимата книга на Дълес е книгата на китаец Сун Цзи „Изкуството на войната“. В тази книга китайският теоретик излагал основите на шпионажа, практикуван в Китай 400 години преди нашата ера.

Доста често Алън Дълес препрочитал онази част от съчинението на китайския автор, където се казвало кои агенти са най-ценни за разузнаването.

Сун Цзи различавал пет категории агенти: туземни, вътрешни, двойни, невъзвратими и живи.

Туземните и вътрешните агенти (това Дълес си отбелязвал на малки листчета и тези листчета попадаха във ведомството на Шеленберг) съответствували, пишел Дълес, на тези, които ние днес наричаме агенти от местен произход, вербувани на място.

Двойните агенти са вражески контраразузнавачи, заловени в плен, презавербувани и изпратени обратно при своите, но вече като агенти на страната, която ги е заловила.

Алън Дълес беше подчертал с червен молив термина „невъзвратими агенти“. Много му беше харесало това китайско определение. Според Сун Цзи невъзвратими са онези агенти, които доставят дезинформация на противника и той ги нарича невъзвратими, защото противникът на всяка цена ще ги убие, когато разбере, че сведенията, които му предават, са лъжливи.

Живи агенти, както ги определя Сун Цзи, са тези, които проникват при врага, работят в неговата страна и после се връщат обратно живи.

Сун Цзи твърди, че истинският разузнавач трябва да разполага с всичките пет вида агенти едновременно. Той казва, че разузнавач, който има на разположение такива пет агенти, разполага с „божествена паяжина“, нещо като рибарска мрежа, съставена от множество тънки, невидими, но много здрави нишки, стегнати в едно общо здраво въже.

Сун Цзи разсъждаваше интересно и Дълес си беше записал на отделни листчета много от Сун Цзи — за контраразузнаването, за

дезинформацията, за психологическата война, за тактиката по обезопасяване на агентите.

Шпионажът на Сун Цзи беше предизвикателство спрямо шпионажа на древна Гърция и древния Рим. Там до голяма степен са разчитали на предзнаменования, дадени от духовете и бога. В разузнаването, смяташе Сун Цзи, не трябва да се разчита и вярва на духове и бог. В разузнаването трябва да се разчита само на хората — врагове или приятели.

Агентката на Гестапо успя да фотографира Библията с множеството бележки по белите полета, направени от американския разузнавач. По-точно, той си беше отбелязал онова място, когато Иисус Навин изпратил двама души в Йерихон, за да огледат тайно всичко там. И пристигнали те в дома на блудницата Раб. Това, както се сторило на Дълес и както го разправял на приятелите си, бил първият прототип, записан в историческите летописи, на това, което днес професионалистите разузнавачи наричат „конспиративна квартира“. Раб скрила шпионите у дома си, а после тайно ги извела от града и израилтяните, като завзели Йерихон, избили с мечовете си всички, които останали живи, освен Раб и нейното семейство. Изглежда тогава е била установена традицията да се възнаграждават тези, които са помагали на разузнавачите.

Друга любима книга на Альн Дълес, както съобщава в своя център агентката от неговия дом, била книгата „Робинзон Крузо“. Той също доста често препрочитал „Мол Фландърс“ и „Записки за чумавата година“. Тези книги бяха написани от Даниел Дефо, един от най-прекрасните разузнавачи. Той не само че самостоятелно е организирал разузнавателната мрежа, но е станал и първият шеф на английското разузнаване, за което светът разбра много години след неговата смърт.

Дълес търсеше по страниците на неговите книги, макар и най-малкото намекване, че са писани от шефа на разузнаването на Британската империя. Но не намери никакъв намек за това.

Агентката на Шеленберг съобщаваше, че Альн Дълес през свободното си време внимателно изучава методите и практиката на големите шпионски организации в Европа през XIX век.

И много други сведения за Альн Дълес се натрупаха в тайните архиви на ведомството на Химлер. Въпреки това ръководителите на

Третия райх не можаха да си изградят пълна и точна представа за този пресметлив и хитър разузнавач от средата на ХХ век.

Биографията на Дълес не беше много ярка и забележителна. Получил на двадесет и три годишна възраст диплом за магистър на изкуствата, той работи като мисионер в Индия и Китай, а през май 1916 година заема първия си дипломатически пост във Виена. Включен е в делегацията за Париж, която се оглавява от Вудро Уилсън. После получава специална задача и работи в Швейцария и Австрия, като се опитва да запази Австро-унгарската империя. Там през 1918 година подготвя първия си заговор, който би могъл да се окаже грандиозен, ако Дълес го беше довел докрай. Но ноемврийската революция в Германия, ръководена от комунистите, препреши пътя към претворяването на заговора в живо дело. Бъдещата монархия на Хабсбургите, която трябваше да стане санитарен кордон, мощн брониран щит на Запада срещу разпространението на борщевизма в Европа, претърпя провал.

Само след една година, през 1919 г., Дълес беше назначен за първи секретар на посолството на Съединените щати в Германия. Тук, работейки на „Вилхелмплац“ 7, Альн Дълес се сблъска лице с лице с хората, които си бяха поставили като главна задача да противостоят на разпространението на борщевизма в Европа. Точно тук Альн Дълес запозна временно управляващия посолството на Съединените щати в Германия мистър Дръсел с генерал Хофман, човека, който пръв разработи плана на немското настъпление срещу Кремъл.

Хофман тогава им каза: „Цял живот ще съжалявам само за едно. Ще съжалявам, че на времето в Брест — Литовск не провалих преговорите и не потеглих към Москва. А това можех твърде лесно да направя по онова време“.

Точно тогава и точно Хофман в разговор с Дълес елегантно и убедително оправдаваше онази доктрина, която по-късно беше формулирана като доктрина „дранг нах остен“^[2].

След пребиваването си в Берлин Дълес две години беше на работа в Истанбул, столицата на страната, която непосредствено граничеше със Съветска Русия, столицата на страната, която, от една страна, беше ключ към Черно и Средиземно море, а, от друга, предна укрепена врата по пътя към световните запаси от нефт.

Оттук Дълес се завърна във Вашингтон. Стана шеф на отдела в Държавния департамент, който се занимаваше с въпросите, свързани с Близкия Изток. Близкият Изток тогава беше една от най-горещите точки на земното кълбо. Близкият Изток — това е нефтът, това е кръвта, която пулсира в артериите на войната. Магнатите на американската нефтена промишленост по това време бяха обезпокоени от огромните успехи на английските си конкуренти на световния пазар.

Точно тогава мистър Бетфорд, председател на управлението на компанията „Стандарт ойл ъф Ню Джърси“, заяви: „Най-важното за Съединените щати сега е да провеждат агресивна политика“.

И Дълес работеше, без да подгъва крак. Под негово ръководство беше удържана първата победа над Великобритания. Това стана през 1927 година, когато компанията на Рокфелер получи 25 процента от акциите на нефтената компания „Ирак петролиъм къмпани“.

През същата година нефтената корпорация „Гълф ойл“ на Мелон получи предимство в правата над концесията в Бахрейнските острови.

Като подготви тези победи, Дълес реши да си подаде оставката. Изучаването на работата на разузнаването от страна на банкерския дом Ротшилд го наведе на мисълта, че службата му в Държавния департамент е само първа стъпка в неговата бъдеща сериозна кариера.

Алън Дълес получи място в юридическата фирма „Съливан енд Кромуел“. Фирмата, една от най-крупните на „Уолстрийт“, беше тясно свързана с Рокфелер и Морган. Точно фирмата „Съливан енд Кромуел“ пряко работеше с правителството на Панама по време на строителството на канала. Точно тук, в тази юридическа фирма, Алън Дълес проведе блестяща операция по заграбването на нефтените концесии в република Колумбия от Съединените щати.

Именно тогава фирмата „Съливан енд Кромуел“ влезе в най-тесни отношения с Германия, страната, в която след Версайския договор американските промишлени магнати вложиха огромни суми от долари.

Точно тогава Алън и неговият брат Джон Фостър Дълес завързаха близки връзки с тръста на Тисен „И. Г. Фарбениндустри“ и с концерна „Робърт Бош“. Алън и Джон Дълес станаха американски агенти на тези немски корпорации.

В самото начало на войната Алън Дълес беше изправен пред фалит. Концернът „Робърт Бош“ имаше филиал в Съединените щати.

Този филиал се наричаше „Америкън Бош корпорейшън“. В началото на Втората световна война фирмата беше изправена пред заплахата да бъде записана в черния списък. Нейните собственици обаче бързо сключиха договор с шведските братя банкери Валенберг, който предвиждаше установяването на номинален контрол от страна на шведската банка над „Америкън Бош корпорейшън“, при условие едва след свършването на войната фирмата да бъде върната на нейните собственици.

Братя Валенберг се съгласиха, но им трявал американски контрагент за оформянето на всички формалности. Тази роля била поверена на братята Дълес. Альн Дълес успял да заблуди американските власти и скрил под шведско знаме собствеността на нацистите. По-нататък Альн Дълес става не само съпритежател на фирмата „Съливан енд Кромуел“, но и директор на „Шрьодер тръст къмпани“ и едновременно директор на „Дж. Хенри Шрьодер банкинг корпорейшън“.

Кой беше Шрьодер?

Той беше немски гражданин в Германия, американски — в Съединените щати, английски — във Великобритания. През тридесетте години този концерн беше оглавяван от барон Курт фон Шрьодер. На 7 януари 1933 г. във вилата на Шрьодер в Кьолн Хитлер се срещна с Фон Папен. Там беше разработен планът за заграбването на властта от нацистите. За тази услуга на Курт фон Шрьодер беше дадено званието групенфюрер от СС. Също така той стана и председател на тайната организация „Фрайнден Крайс“. Тази организация събираще средства от магнатите на Рур за нуждите на отрядите на Хайнрих Химлер.

Английският филиал на концерна на Шрьодер се финансираше от „англо-германското дружество“ в Лондон, същото дружество, което пропагандираше идеите на фюрера във Великобритания. Можеше да се предположи с какво се занимава фирмата „Дж. Хенри Шрьодер банкинг корпорейшън“ в Съединените щати, чийто директор беше Альн Дълес...

Точно този човек, който както никой друг познаваше Европа, Германия, нацизма, бизнеса, нефта, стана резидент на Управлението за стратегическо разузнаване на Съединените щати за Европа.

Дълес, разбира се, не беше личен представител на Рузвелт в Берн. Историята с преминаването му в Управлението за стратегическо разузнаване беше свързана и предшествувана от дълъг разговор с един от представителите на големия бизнес, състоял се само една седмица след нападението на японците над Пърл Харбър.

— Вие питате за перспективата — замислено каза Дълес, изпускайки, както обикновено, дим от постоянно намиращата се в устата му английска лула. — Не съм готов за изчерпателен отговор. За да набележа своята перспектива, трябва да изучава финансите и анекдотите, които се разказват сега в страната, новите постановки в театрите и отчетите за партийните главатари в Нюрнберг. За мене едно е ясно: Германия няма да мълчи — имам предвид Германия на сериозните финансисти от типа на излезлия в оставка Шахт и литераторите, принудени да се занимават с преводи от латински.

— Шахт е нещо сериозно, а литераторите...

— Това също е сериозно — възрази Дълес — дори по-сериозно, отколкото вие мислите. Химлер още през тридесет и четвърта година направи първата голяма грешка: хвърли в концлагер лауреата на Нобелова награда Фон Осецки^[3]. Той създаде образ на мъченик. А вместо да хвърлят в лагер този мъченик, трябваше да го купят със слава, с пари, с жени... Никой така лесно не се продава, както артистите, писателите, художниците. Само трябва умело да ги купиш, нали покупката е най-добрият вид компрометиране.

— Е, това нас не ни интересува, това са подробности...

— Не са подробности — твърдо възрази Дълес — съвсем не са подробности. Хитлер възпита петдесет милиона в сляпо послушание. Неговият театр, кино и живопис възпитават слепи автомати. А на нас това не ни е нужно: на автомата е чуждо желанието да търгува, да общува, да замисля изгодни операции в областта на бизнеса. На слепите автомати не е необходим Шахт. Той е нужен на нас. Така че — заключи Дълес — тук всичко е много и много обвързано помежду си... И тази взаимна връзка обезательно ще ни доведе до интелигентите в армията... А интелигентите в армията са хора със звания от майор до фелдмаршал, не по-ниско. По-ниско са автоматите, изпълняващи сляпо и безропотно всяка заповед...

— Тази версия е вече интересна — каза събеседникът на Альн Дълес. — Интересна, понеже е перспективна. А вие казахте, че не

може да отговорите на въпроса ми...

17.2.1945 (10 ЧАСА И 03 МИНУТИ)

Когато обергрупенфюлерът от СС Волф излезе от кабинета на Химлер, райхсфюлерът дълго седя неподвижен, направо като вцепенен. Не от страх, не. Поне така му се струваше. Просто за първи път в живота си той ставаше рдоотстъпник. Той познаваше рдоотстъпниците, дори не им пречеше, а просто наблюдаваше кой ще излезе победител през юли четиридесет и четвърта, но сега самият той вършеше акт на държавно предателство, а за преговори с врага се полагаше само едно наказание — смърт.

Карл Волф се връща в Италия, за да установи пряк контакт с Дълес — висшият офицер от СС с висш разузнавач на съюзниците.

Химлер свали очилата си по своя обичаен маниер — днес той беше с очила без рамка, каквито носят учителите — и бавно започна да изтрива стъклата с велурена кърпичка. Той почувствува как нещо в него се беше изменило. Не разбра веднага точно какво се беше изменило, но после се усмихна: „Започнах да се движа — помисли той. — Най-страшното нещо е мъчителната вцепененост, която прилича на среднощен кошмар“.

Той повика Шеленберг. Шефът на политическото разузнаване дойде при Химлер само след минута, сякаш беше седял в приемната, а не в своя кабинет на третия етаж.

— Волф замина да се свърже с Дълес — каза Химлер и изпуска пръсти.

— Това е мъдро...

— Това е безумие, Шеленберг, безумие и авантюризъм.

— Имате предвид възможността от провал?

— Имам предвид целия комплекс от вероятности! Всичко това е ваша работа! Вие ме подведохте да сторя тази крачка!

— Ако Волф се провали, всички материали ще дойдат при нас.

— По-напред може да попаднат при венца...

Шеленберг въпросително погледна Химлер. Оня раздразнено поясни:

— При Калтенбрунер. И не знам къде ще отидат тези материали после: при Борман или при мене. А вие знаете какво ще направи Борман, щом само получи материали от подобен род. Можете да си

представите как ще реагира фюрерът, когато ги види, и на всичко отгоре с поясненията на Борман.

— Аз анализирах и тази възможност.

Химлер се намръщи от досада. Сега у него растеше желанието да върне Волф, за да го задържи тук и да забрави разговора си с него, да го зачеркне завинаги от паметта си.

— Аз анализирах и тази възможност — повтори Шеленберг. — Първо, Волф е длъжен да разговаря с Дълес не от свое име и най-малкото от ваше, а от името на фелдмаршал Кеселринг, на когото е подчинен в Италия. Той е заместник-командващ в Италия и не е подчинен пряко на вас...

На времето фелдмаршал Кеселринг беше помощник на Гьоринг в Луфтвафе. Всички го смятаха за човек на Гьоринг.

— Това е добре — каза Химлер. — Предварително ли го измислихте, или сега ви дойде на ума за него?

— Това ми хрумна още щом разбрах за пътуването на Волф — отговори Шеленберг. — Ще ми разрешите ли да запаля цигара?

— Да, моля — отговори Химлер.

Шеленберг запуши — от тридесет и шеста година пушеше само „Кемъл“ и не признаваше никакви други цигари. Веднъж през четиридесет и втора, след като Америка се намеси във войната, го попитаха: „Откъде имате вражески цигари?“

Шеленберг отговори: „Наистина, стига само да си купиш американски цигари, и веднага ще кажат, че си продал родината си...“

— Обмислил съм всички възможности — продължи той — дори и най-неприятните.

— Тоест? — настръхна Химлер. После се поуспокои, дойде на себе си, появила се беше някаква перспектива. Какви неприятности може да има, щом като всичко така добре се нареджа?

— Ами ако Кеселринг, а още по-лошо неговият покровител Гьоринг докажат своето алиби?

— Ние няма да допуснем такова нещо. Ще се погрижим предварително за това.

— Ние — да, но Калтенбрунер или Мюлер?

— Добре, добре — уморено каза Химлер — и какво предлагате?

— Предлагам с един куршум да убием два заека.

— Това рядко се случва — отговори Химлер с още по-уморен и глух глас — впрочем, аз не съм ловец...

— Фюрерът казва, че съюзниците се намират на границата на разрива, нали? Следователно скъсването на съюза между тях е една от нашите главни задачи. Какво ще направи Stalin, като научи за сепаративните преговори, които води генерал Волф със западните съюзници? Не се наемам да предричам как именно ще постъпи той, но че това ще го накара да действува — не се съмнявам нито за минута. Следователно пътуването на Волф, което ние ще закодираме като голяма дезинформация за Stalin, ще бъде от полза за фюрера. Тоест нашата легенда ще бъде: преговорите представляват бълф за Stalin! Така ще обясним тази операция на фюрера в случай на провал.

Химлер стана от стола — той не обичаше креслата и винаги седеше на стар канцеларски стол — приближи до прозореца и дълго гледа развалините на Берлин. Тук-там вече никнеше трева. Децата се връщаха от училище и шумно се смееха. Две жени тикаха пред себе си колички с бебета. Химлер видя всичко това, поупсокой се и внезапно си помисли: „С радост бих отишъл в гората да пренощувам край някой огън. Каква умна глава е Валтер, боже мой...“

— Ще помисля върху това, което ми казахте — без да се обръща, каза Химлер. Той искаше да си присвои неговата победа. Шеленберг с радост би я дал на райхсфюрера — той винаги отстъпваше своите победи на него и на Хайдрих.

— Ще ви интересуват ли подробните, или да ги обмисля сам? — попита Шеленберг.

— Дообмислете ги сам — отговори Химлер, но когато Шеленберг тръгна към вратата, той се обърна: — Собствено, в тази работа не трябва да има подробности. Какво имате предвид?

— Първо, операция за прикритие... Тоест трябва да поставим нечия фигура, чужда, не наша, за преговори със Запада... А после ще предадем материалите за този човек на фюрера... Разбира се, ако стане нужда... Това ще бъде победа за нашата разузнавателна служба — провалени са коварните замисли на врага — така, според мене, ще бъде предадено по радиото на Гьобелс... Второ, Волф ще бъде наблюдаван в Швейцария от десетки очи. Аз бих искал, освен десетките очи на западните съюзници да наблюдават още пет-шест цифта очи и на мои агенти. Волф няма да знае за нашите хора — те ще

изпращат информацията си направо на мене. Това — като допълнение към всичко — ще бъде третото алиби. В случай на провал ще се наложи да пожертвуваме Волф, но материалите от наблюденията върху него ще залегнат в нашето досие.

— Във вашето — поправи го Химлер — във вашето досие.

„Пак го изплаших — помисли Шеленберг — тези подробности го плашат. От него само трябва да взема съгласието му по принцип, а по-нататък всичко да си върша сам.“

— Кого искате да изпратите там?

— Имам добри кандидати — отговори Шеленберг — но това са вече подробности, които бих могъл да решава аз, без да ви отвличам от по-важните работи.

В списъка на кандидатите за решаването на първата задача Шеленберг беше предвидил Фон Щирлиц с неговия „подопечен“ пастор.

17.2.1945 (10 ЧАСА И 05 МИНУТИ)

Сутринта, когато Ервин трябваше да приеме отговора от Центъра, Щирлиц бавно пътуваше по улиците към неговия дом. На задната седалка лежеше голям електрически грамофон: според легендата, Ервин беше притежател на малка фирма за грамофони, което му даваше възможност да пътува много из цялата страна, обслужвайки клиентите си.

Движението беше спряно — по време на нощната бомбардировка се бяха срутили стените на една шестетажна сграда и работниците от пътните отряди заедно с полицайите бързо разчистваха проход за транспорта.

Щирлиц се обърна: зад неговия хорх вече се бяха наредили не по-малко от тридесет коли. Млад момък, шофьор на товарна кола, извика на Щирлиц:

— Ако долетят сега, ще стане голяма бъркотия — и се скри някъде.

— Няма да долетят — отговори Щирлиц, като погледна небето. Облаците бяха ниски, съдейки по сиво-червените им краища — снежни.

„През нощта беше топло, помисли Щирлиц, а сега захлади, сигурно ще вали сняг.“

Кой знае защо си спомни за оня астроном... „Година на неспокойното слънце. Всичко на земното кълбо е във взаимовръзка. Кълбото е свързано със светилото, светилото с галактиката. — Щирлиц изведнъж се усмихна. — Прилича на агентурната мрежа на Гестапо...“

Постовият полицай, който стоеше отпред, рязко махна с ръка и викна гърлено:

— Минавай!

„Никъде по света — отбелая за себе си Щирлиц — полицайт не обичат така да командуват и да правят ръководещи жестове с палките, както у нас.“ Изведнъж той се хвана, че помисли за немците и за Германия като за своя нация и за своя страна. „А и другояче не бива. Ако отделях себе си, сигурно отдавна вече да съм се провалил. Изглежда парадоксално, но аз обичам този народ и тази страна... А може би наистина хитлеристите са само едно преходно явление — както са дошли, така и ще си отидат?!“

Пътят нататък беше свободен и Щирлиц даде пълен газ. Той знаеше, че острите завои бързо хабят гумите, знаеше, че гумите сега са дефицитни, въпреки това много обичаше да кара на острите завои така, че гумите да свирят и да пеят, а колата рязко да се наклонява като лодка в бурно море.

В Кьопеник на завоя към дома на Ервин и Кет имаше втора полицейска верига.

— Какво е станало там? — попита Щирлиц.

— Улицата е разбита — отговори млад бледолик полицай — хвърлили са някакво мощно торпедо.

Щирлиц почувствува как по челото му изби пот.

„Точно — изведнъж разбра той — и тяхната къща също.“

— Дом номер 9? — попита той. — Също ли?

— Да, съвсем е разрушен.

Щирлиц отби колата до тротоара и тръгна по пресечката направо. Същият болнав полицай му прегради пътя.

— Забранено, господине.

Щирлиц обърна ревера на сакото си. Полицаят козириува и каза:

— Сапьорите се опасяват, да не би да има бомби със закъснител...

— Значи ще хвръкнем заедно — уморено отговори Щирлиц и тръгна към развалините на дом номер 9.

Чувствуващ огромна, нечовешка умора, искаше му се да върви много бавно, но знаеше, че е длъжен да върви със своята обичайна пружинираща стъпка и лицето му трябваше, както винаги, да запази следи от онази скептична усмивка — и той вървеше така. А пред очите му стоеше Кет, коремът ѝ беше много голям, закръглен. „Момиче ще бъде — каза му тя веднъж. — Когато коремът стърчи като краставица, тогава е на момче, а аз непременно ще родя момиче.“

— Всички ли са загинали? — попита Щирлиц полицая, който гледаше как работят пожарникарите.

— Трудно е да се каже. Бомбата е паднала рано сутринта, имаше много линейки.

— Останали ли са много неща?

— Не много... Нали виждате каква каша е...

Щирлиц помогна на една плачеща жена с дете да изтегли от тротоара детската количка и се върна при колата...

17.2.1945 (10 ЧАСА И 05 МИНУТИ)

— Майчице! — крещеше Кет. — Господи! Майко-о-о-о!
Помогнете ми!

Тя лежеше на една маса. Докараха я в родилния дом контузена: главата ѝ беше продупчена на две места. И сега крещеше някакви несвързани думи: жалостиви, руски.

Докторът, който прие момченцето — гласовито, пресипнало, едро — каза на акушерката:

— Полякиня, а какъв великан роди...

— Не е полякиня — каза акушерката.

— А каква е? Рускиня? Или чехкиня?

— По паспорт е германка — отговори акушерката. — В палтото ѝ имаше паспорт на името на германката Кетрин Кин.

— Може би палтото е чуждо?

— Може би — съгласи се акушерката. — Погледнете какво разкошно бебе — не е по-долу от четири кила. Просто красавец... Вие ли ще позвъните в Гестапо, или аз да се обадя по-късно?

— Обадете се вие — отговори докторът — само че по-късно...

„Край — уморено, сякаш някак отстрани, помисли Щирлиц. — Сега съм съвсем сам. Сега чисто и просто съм съвършено сам...“

Той се затвори в кабинета си и седя дълго, без да отговаря на телефонните позвънявания. Преброи автоматично, че позвъниха девет пъти. Двама души звъниха по-продължително, изглежда имаше нещо важно, или пък го търсиха подчинените му — те винаги звънят дълго. Другите бяха къси: така звънят или началниците, или приятелите.

Извади от масата лист хартия и започна да пише:

*До райхсфюрера на СС Хайнрих Химлер
Строго секретно. Лично.
Райхсфюрер!*

Интересите на нацията ме карат да се обърна към Вас с това писмо. Стана ми известно от надеждни източници, че зад гърба Ви някакви лица от СД установяват контакт с врага, сондирайки почвата за сделки с противника. Не мога строго документално да потвърдя тези сведения, но Ви моля да ме приемете и изслушате моите предложения по този въпрос, който ми се струва извънредно важен и не търпи отлагане. Моля Ви да ми разрешите, като използваме моите връзки, да Ви информирам по-подробно и да Ви предложа мой план за разработка на тази версия, която ми изглежда — уви — твърде близка до истината.

Хайл Хитлер!

Щандартенфюрер от СС Фон Щирлиц

Той знаеше на кого да се позове при разговора: преди три дена при бомбардировката загина кино хроникърът от Португалия Луиш Васерман, тясно свързан с шведите.

---

[1] УСС — Управление на стратегическите служби — политическото разузнаване на САЩ през годините на войната. ↑

[2] Експанзия на Изток (империалистическият курс на Германия, намерил израз в тази доктрина). — Бел.ред. ↑

[3] Карл Осецки (1889–1938 г.) — прогресивен немски журналист и публицист. ↑

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ШЕЛЕНБЕРГ)

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1934 година, бригаденфюрера от СС, началник на IV отдел на РСХА Валтер Шеленберг: „Чистокръвен ариец. Характер — северен, храбър, твърд. С другарите и колегите си е открит, общителен, дружелюбен. Безпощаден е към враговете на Райха. Безупречен съпруг. Кандидатурата на съпругата му е утвърдена от райхсфюрера на СС. Връзки, които да го компрометират, не е имал. Отличен спортсмен. В работата си се проявява като забележителен организатор...“)

След своя масажист доктор Крестен, Химлер вярваше като на себе си само на Шеленберг. Той следеше неговото развитие от началото на тридесетте години, когато Шеленберг още учеше. Знаеше, че този двадесет и три годишен красавец след йезуитския колеж завърши университета, стана бакалавър по изкуствознание. Знаеше също, че неговият любим професор в университета беше човек от еврейски произход. Знаеше, че в началото Шеленберг осмиваше идеите на националсоциализма и невинаги ласкаво се изказваше за фюрера.

Когато поканиха Шеленберг да работи в разузнаването на Третия райх, той по това време беше вече започнал да се разочарова от позициите на германската интелигенция, която само скръбно коментираше злодействата на Хитлер и страхливо се подиграваше на неговата истеричност, прие предложението на Хайдрих.

Първото му кръщение беше „салонът на Кити“. Шефът на криминалната полиция Ньобе подбра за този светски салон най-елегантните проститутки от Берлин, Мюнхен и Хамбург. После по нареддане на Хайдрих той намери красиви и млади жени на дипломати и висши военни, жени, които бяха уморени от самотата (техните мъже прекарваха дни и нощи по съвещания, пътуваха из

Германия или в чужбина). На жените им беше скучно, жените искаха развлечения. Те намериха тези развлечения в салона на Кити, където се събираха дипломати от Азия, Америка и Европа.

Експерти от техническия отдел за сигурност на СД направиха стените на салона двойни и поместиха там апаратура за подслушване и фотографиране.

Идеята на Хайдрих беше реализирана от Шеленберг, той беше стопанинът на този салон, изпълняващ ролята на светски сводник...

Вербуването се извършваше в две насоки: компрометираните дипломати започваха да сътрудничат в разузнаването при Шеленберг, а компрометираните жени на военните, партийните и държавните дейци на Третия райх преминаваха във ведомството на шефа на Гестапо Мюлер.

Впрочем Мюлер не беше допуснат до салона: неговата селска външност и груби шеги можеха да изплашат посетителите. Тогава той за първи път се почувствува зависим от двадесет и пет годишното хлапе.

— Той мисли, че съм заритал за неговите гримирани развратници — каза Мюлер на своя помощник — как не. Не бих легнал с нито една от тях, дори и да ми платят. В наше село такива жени ги наричаха торни червеи.

И когато фрау Хайдрих по време на едно отсъствие на съпруга си позвъни на Шеленберг и му се оплака, че ѝ е скучно, и той ѝ предложи да излязат някъде извън града, до някое езеро, Мюлер веднага научи за това и реши, че точно сега му е времето да натрие красивата муцуна на този хлапак. Той не се числеше към „старците“ в Гестапо, които смятаха Шеленберг за несериозна фигура — красавец, който само от суетност взема от библиотеките книги на латински и испански, облича се като конте, завързва романи, без да се крие, ходи до „Принц Албрехтщрасе“ пеша, отказвайки се от колата — нима това е сериозен разузнавач? Бърбори, смее се, пие...

Селският, неповратлив, но бързо реагиращ на новото ум на Мюлер му подсказа, че Шеленберг е пръв сред новото поколение. Галеникът на съдбата ще домъкне след себе си такива като него.

Шеленберг отведе фрау Хайдрих на езерото Плойнер. Тя беше единствената жена, която той дълбоко уважаваше. Можеше да говори с нея за възвишената трагедия на Елада и за грубата чувственост на Рим.

Разхождаха се по брега на езерото и разговаряха, прекъсвайки се един друг. Две грозновати момчета от ведомството на Мюлер се къпеха в студената вода. Шеленберг не можеше да предположи, че тези двама идиоти, единствените, които се къпеха в ледената вода, може да бъдат агенти на Гестапо. Той смяташе, че агентът няма право така открыто да привлича вниманието върху себе си. Селската хитрост на Мюлер се оказа на по-голяма висота от стройната логика на Шеленберг. Агентите трябваше да фотографират „обектите“, ако те решат „да полежат под храстите“, според думите на Мюлер. „Обектите“ не легнаха под храстите. След като пиха кафе на верандата, те се върнаха в града. Въпреки това Мюлер реши, че сляпата ревност е винаги по страшна от зрящата. Затова той постави на масата на Хайдрих донесение, че жена му и Шеленберг са се разхождали сами в гората и са прекарали заедно половин ден на брега на езерото Плойнер.

Като прочете донесението, Хайдрих не каза нищо на Мюлер. Целия ден премина в неизвестност, а вечерта, след като позвъни предварително на Мюлер, Хайдрих се отби в кабинета на Шеленберг и като го потупа по рамото, каза:

— Днес имам лошо настроение, хайде да пийнем.

И те тримата се скитаха до четири часа сутринта из малките мръсни кръчми, сядаха на масите на истерични проститутки и спекуланти с валута, смееха се, шегуваха се, пееха заедно с всички народни песни, а вече на разсымване, пребледнял, Хайдрих се наведе към Шеленберг и му предложи да пият брудершафт. Пиха и Хайдрих, като постави длан върху чашата на Шеленберг, каза:

— Аз сложих отрова във виното ви. Ако не mi кажете цялата истина за това, как сте прекарали времето с фрау Хайдрих, ще умрете. Ако кажете истината — колкото и страшна да бъде тя за мене, ще vi дам противотрова.

Шеленберг разбра всичко. Той умееше да разбира изведенъж всичко. Спомни си двамата нехранимайковци с квадратни лица, които се къпеха в езерото, видя гузните очи на Мюлер, неговата прекомерно усмихваща се уста и каза:

— Какво пък, фрау Хайдрих mi се обади по телефона — било ѝ скучно и аз отидох с нея до езерото Плойнер. Мога да vi представя свидетели, които знаят как сме прекарали времето. Разхождахме се и говорихме за величието на Гърция, погубена от доносниците, които я

предали на Рим. Впрочем нея я е погубило не само това. Да, аз бях с фрау Хайдрих, аз боготворя тази жена, жената на человека, когото считам наистина за велик. Къде е противоотровата? — попита той. — Къде е тя?

Хайдрих се усмихна, наля в чашата малко мартини и я подаде на Шеленберг.

Половин година след този случай Шеленберг влезе при Хайдрих и го помоли за параф. „Искам да се женя, но моята тъща е полякиня.“ Това беше предмет за разговор с райхсфюрера на СС Химлер. Химлер лично разгледа снимките на неговата бъдеща съпруга и на тъщата. Идваха специалисти от ведомството на Розенберг. Проверяваха с шублер строежа на черепа, големината на челото, формата на ушите. Химлер даде разрешение на Шеленберг да сключи брак.

Когато бракосъчетанието беше извършено, Хайдрих, доста пийнал, хвана Шеленберг подръка, отведе го до прозореца и каза:

— Мислите ли, че не зная, че сестрата на вашата съпруга е омъжена за еврейски банкер.

Шеленберг онемя от изненада, а пръстите на ръцете му изстинаха.

— Стига — каза Хайдрих и изведнъж въздъхна.

Тогава Шеленберг не разбра защо Хайдрих така въздъхна. Той разбра това доста по-късно, когато научи, че дядото на шефа на имперската сигурност е бил евреин и е свирил на цигулка във Виенската оперета.

... Първите опити за контакти със Запада Шеленберг предприе през 1939 година. Той започна сложна игра с двама английски разузнавачи — с Бест и Стивънс.

Като установи връзка с тези двама души, той искаше не само да се представи пред тях като ръководител на антихитлеристкия заговор на генералите, но и да замине със самолета за Лондон, където да влезе в контакт с висши чинове от английското разузнаване, министерството на външните работи и правителството. Официално подготвяйки провокацията срещу Великобритания, той в действителност искаше да потърси възможности за сериозни контакти с „Даунинг стрийт“.

Но в навечерието на полета за Лондон Шеленберг позвъни на Химлер. С ужас в гласа Химлер му каза, че току-що над фюрера е извършено покушение в Мюнхен. Изглежда фюрерът смята, че това е дело на английското разузнаване, и затова е нужно англичаните, и Бест, и Стивънс, да бъдат отвлечени и докарани в Берлин.

Шеленберг устрои голям спектакъл във Венлоу, Холандия. Рискувайки живота си, той отвлече Бест и Стивънс. Разпитваха ги цяла нощ и тъй като стенографистът препечатваше протоколите от разпитите на английските разузнавачи на специална пираща машина, на която буквите бяха тройно по-големи от обикновените, Шеленберг разбра, че всички тези материали незабавно отиват при фюрера: той не можеше да чете дребен шрифт, четеше само текст с едри, дебело напечатани букви.

Фюрерът смяташе, че покушението над него е организирано от „Черната капела“ на неговия бивш другар и сегашен враг Щрасер младши заедно с англичаните Бест и Стивънс.

Но по това време случайно, при опит за преминаване на швейцарската граница, беше арестуван дърводелецът Еслер. При изтезанията той признал, че покушението над фюрера подготвил самичък.

После, когато изтезанията станали непоносими, Еслер казал, че впоследствие, преди самото покушение, към него се присъединили още двама души.

Шеленберг беше убеден, че тези двамата са били от „Черната капела“ на Щрасер и никаква връзка с англичаните тук няма.

Хитлер на сутринта излезе в пресата и обвини англичаните, че те ръководели работата на безумните терористи. Той започна да се меси в следствието и Шеленберг, макар това да му пречеше, нищо не можеше да направи.

След три дни, тъкмо когато следствието едва започваше, Хитлер покани на обяд Хес, Химлер, Хайдрих, Борман, Кайтел и Шеленберг. Самият той пиеше слаб чай, а гостите черпеше с шампанско и шоколад.

— Хайдрих — каза той — вие сте длъжен да приложите всички новости в медицината и хипнозата. Вие сте длъжен да узнаете от Еслер кой е бил във връзка с него. Аз съм убеден, че бомбата е била пригответена зад граница.

После, без да дочака отговора на Хайдрих, Хитлер се обърна към Шеленберг и попита:

— Е, какво е вашето впечатление за англичаните? Нали сте били с тях лице срещу лице по време на преговорите в Холандия?

Шеленберг отговори:

— Те ще се сражават докрай, мой фюрер. Ако ние окупираме Англия, те ще се прехвърлят в Канада. А Сталин ще се подхилва, като гледа как се бият братя — англосаксонци и германци.

На масата всички замръзнаха. Химлер се вкопчи в стола и започна да прави знаци на Шеленберг, но той не го виждаше и продължи своето.

— Разбира се, няма нищо по-лошо от домашната крамола — замислено, без да се разсърди, отвърна Хитлер. — Няма нищо по-лошо от кавгата между свои, но нали Чърчил ми пречи. И докато те в Англия не станат реалисти, аз трябва, аз съм длъжен, нямам право да не воювам с тях.

Когато всички се разотидоха от фюрера, Хайдрих каза на Шеленберг:

— Имаме късмет, че Хитлер беше в добро настроение, иначе щеше да ви обвини, че сте проанглийски настроен след контактите си с Интелиджънс сървис. И колкото и да ми бъдеше мъчно, щях да ви тикна в затвора, и колкото и да ми бъдеше тежко, аз щях да ви разстрелям — естествено, по негова заповед.

... На тридесет години Шеленберг стана шеф на политическото разузнаване на Третия райх.

Когато агентурата на Химлер донесе на своя шеф, че Рибентроп обмисля план за убийството на Сталин — той искаше да отиде при Сталин лично, уж на преговори и да го убие посредством специална самописалка — райхсфюрерът си присвои идеята му и пръв влезе при Хитлер и му я предложи, като заповядва на Шеленберг да подготви двама агенти. Единият от тези агенти, както твърдеше той, познавал роднина на механика в гаража на Сталин.

С късовълнови приемници, направени под формата на цигарена кутия „Казбек“, двамата агенти бяха прехвърлени през фронтовата линия в Русия.

(Фон Щирлиц знаеше кога тези хора трябваше да полетят отвъд фронтовата линия. Москва беше предупредена, агентите заловени.)

Провалите в работата на Шеленберг се компенсираха с умението му перспективно да мисли и точно да анализира ситуацията. Именно Шеленберг още през средата на 1944 година каза на Химлер, че най-опасната за него фигура през следващата година ще бъде не Херман Гьоринг, не Гьобелс, и даже не Борман...

— Шпеер — каза той. — Шпеер ще бъде нашият най-главен противник. Шпеер — това е вътрешната информация за индустрията на от branata. Шпеер е обергруппенфюлерт от СС. Шпеер е министерството на оръжейната промишленост, тилът и фронтът, това на първо място е концернът ИГ, следователно пряката традиционна връзка с Америка. Шпеер е свързан с Шверин фон Крозиг. Това са финанси. Шверин фон Крозиг рядко е скривал своята опозиция към практиката на фюрера. Не към идеите на фюрера, а именно към неговата практика. Шпеер е мълчаливото могъщество. Онази група индустриси, която сега е създадена и която се занимава с плановете на следвоенното възраждане на Германия — това е мозъкът, сърцето и ръцете на бъдещето. Аз зная с какво са заети сега нашите промишленици, сплотявайки се около Шпеер. Те са заети с два проблема: как да изкарат максимални печалби и как тези печалби да прехвърлят в западни банки.

Като изслуша тези доводи на Шеленберг, Химлер за пръв път се замисли за това, че ключът към тайната, която носи у себе си Шпеер, той би могъл да намери, като завладее архивите на Борман, тъй като ако връзките на промишлениците с неутралните страни и с Америка би използвал не той, Химлер, то вероятно от тях ще се възползва Борман.

18.2.1945 (11 ЧАСА И 46 МИНУТИ)

Шеленберг видя Щирлиц в приемната на райхсфюрера.

— Вие сте следващият — каза на Щирлиц дежурният адютант, като пусна при Химлер началника на стопанското управление на СС генерал Пол. — Мисля, че обергруппенфюлерт няма да се бави дълго: той има локални въпроси.

— Здравейте, Щирлиц — каза Шеленберг. — Тъкмо щях да ви търся.

— Добър ден — отговори Щирлиц. — Защо сте така посърнали? Уморен ли сте?

— Личи ли ми?

— Много.

— Елате при мен, много сте ми нужен сега.

— Вчера помолих да бъда приет при райхсфюрера.

— По какъв въпрос?

— Личен.

— Ще дойдете след час, час и половина — каза Шеленберг. —

Помолете да ви променят часа на срещата за по-късно, райхсфюрерът ще бъде тук цял ден.

— Добре — измърмори Щирлиц — само че се страхувам, че е неудобно.

— Аз вземам със себе си Фон Щирлиц — каза Шеленберг на дежурния адютант. — Отложете му, моля, явяването с два часа.

— Слушам, бригаденфюрер!

Шеленберг хвана Щирлиц подръка и излизайки от кабинета, весело пошепна:

— Какъв глас, а? Рапортова като оперетен артист, гласът му идва от корема — явно иска да се хареса.

— Винаги съм съжалявал адютантите — каза Щирлиц. — Те постоянно трябва да се стремят да запазят своята многозначителност, иначе хората ще разберат, че не са необходими.

— Не сте прав. Адютантът е много необходим. Той е нещо като красиво ловджийско куче: може и да се поговори с него така, между другото, и ако е добър екстериер, другите ловци ще ти завиждат.

— Наистина, аз познавах един адютант — продължи Щирлиц, докато вървяха по коридора — който играеше ролята на импресарио: на всички разказваше колко е гениален неговият господар. В края на краишата му устроиха автомобилна катастрофа — много дрънкаше и това дразнеше...

Шеленберг се разсмя:

— Измислихте ли го, или е истина?

— Разбира се, че го измислих...

Близо до изхода на централното стълбище срещнаха Мюлер.

— Хайл Хитлер, приятели! — каза той.

— Хайл Хитлер, приятелю — отговори Шеленберг.

— Хайл — каза Щирлиц, без да вдигне ръка.

— Радвам се, че ви виждам, дяволи — каза Мюлер — пак ли кроите никакво ново коварство?

— Кроим — отвърна Шеленберг.

— Защо пък не?

— Нито едно наше коварство не може да се сравни с вашите —
каза Щирлиц — ние сме божи кравички в сравнение с вас.

— С мене ли? — учуди се Мюлер. — Впрочем това дори е приятно, когато те считат за дявол. Хората умират, а споменът за тях остава.

Мюлер приятелски потупа Шеленберг и Щирлиц по раменете и влезе в кабинета на един от своите сътрудници: той обичаше да влиза в техните кабинети без предупреждение и особено по време на скучни разпити.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ЧЪРЧИЛ)

Когато през последните месеци на войната Хитлер повтаряше като заклинание, че въпросът за разгрома на англо-съветско-американския съюз е въпрос на седмици, когато уверяваше всички, че Западът ще се обърне за помощ към немците след решителното поражение, на мнозина това изглеждаше като проява на характера на фюрера — да вярва докрай в онова, което сам си е въобразил. В този случай обаче Хитлер се опираше на факти: разузнаването на Борман още през средата на 1944 година получи от Лондон извънредно секретен документ. В този документ по-специално будеха интерес следните думи, чийто автор бе Уинстън Чърчил: „Би станала страшна катастрофа, ако руското варварство унищожи културата и независимостта на древните европейски държави“. Той беше написал това в своя таен меморандум през октомври 1942 година, когато русите бяха не в Полша, а при Столинград, не в Румъния, а край Смоленск, не в Югославия, а при Харков.

Хитлер вероятно не би издал заповед за наказание със смърт на всеки опит за преговори, ако знаеше за яростната борба на мнения, която се водеше през 1943–1944 година между англичаните и американците по повод насоката на главния удар на съюзническите армии. Чърчил настояваше да се стоварят войските на Балканите. Той мотивираше тази необходимост по следния начин: „Въпросът стои така: готови ли сме да се примирим с большевизирането на Балканите и може би на Италия? Трябва да си дадем точна сметка за всички предимства, които ще получат западните демокрации, ако техните армии окупират Будапеща и Виена и освободят Прага и Варшава...“

Трезво мислещите американци разбираха, че опитите на Чърчил да премести основния удар срещу Хитлер от Франция на Балканите са твърде egoистични. Те си даваха сметка, че ако надделее гледището на Чърчил, Великобритания ще стане хегемон над Средиземно море:

следователно именно Великобритания ще се окаже господар на Африка, Арабския Изток, Италия, Югославия и Гърция. По такъв начин балансът на силите щеше да бъде не в полза на Съединените щати — и десантът беше определен за Франция.

Внимателен и смел политик, Чърчил би могъл — при определени критични обстоятелства — да влезе във връзка с онези, които се намираха в опозиция на фюрера, за създаването на единен фронт, способен да се противопостави на един внезапен скок на русите към бреговете на Атлантика, от което Чърчил се страхуваше най-много. Такива сили обаче след ликвидирането на заговорниците през лятото на 1944 година не останаха в Германия. Но, смяташе Чърчил, всеки предпазлив „роман“ с онези от ръководството на Райха, които биха се опитали да осъществят капитулацията на войските на вермахта на Западния фронт, макар и слабо вероятен — поради твърдата позиция на Рузвелт и проруските настроения в целия свят — му даваше възможност да води по-твърда политика по отношение на Сталин, особено по полския и гръцкия въпрос.

И когато военното разузнаване доложи на Чърчил, че немците търсят контакт със съюзниците, той отговори:

— Британия може да бъде обвинена в мудност, в дързост, в хумористична аналитичност... Никой обаче не може да обвини Британия в коварство и аз моля бога никога да не могат да я обвиняват в това. Но — допълни той и очите му останаха стоманени, само някъде дълбоко в тях подскачаха искрици смях — аз винаги съм искал да се прокарва точна граница между дипломатическата игра, насочена към укрепването на общността на нациите, и прякото, неразумно коварство. Само азиатците могат да считат тънката и сложна дипломатическа игра за коварство.

— Но в случай на целесъобразност играта може да се окаже не просто игра, а по-сериозна акция? — попита помощник-шефа на разузнаването.

— Според вас играта несериозно нещо ли е? Играта е най-сериозното нещо на света. Играта и живописта. Всичко останало е дребно и суетно — отговори Чърчил. Настроението му беше благодушно и весело. — Политиката в онзи вид, в какъвто сме свикнали да я възприемаме, умря. На смяна на локалната политика и елегантните операции в един или друг район на света дойде

глобалната политика. Това вече не е своеволие на личността, не е egoистичен стремеж на една или друга група хора, това е наука, точна като математиката и опасна като експерименталната радиация в медицината. Глобалната политика ще донесе неизброими трагедии на малките страни. Това е политика на прекършениите интелекти и похабените таланти. На глобалната политика ще бъдат подчинени живописци и астрономи, портиери и математици, крале и гении. Свързването в даден период на краля и гения съвсем не се обръща против краля: противопоставянето, което има в този период, е случайно, а не целенасочено. Глобалната политика ще допуска такива неочеквани съюзи, такива парадоксални поврати в стратегията, че моето послание до Сталин от 22 юни 1941 година ще изглежда връх в логиката и последователността. Впрочем моето послание беше логично, въпросът за последователността е вторичен. Главното са интересите на общността на нациите, всичко останало ще бъде простено от историята...

18.2.1945 (12 ЧАСА И 09 МИНУТИ)

— Здравейте, фрау Кин — каза човекът, наведен към леглото й.
— Здравейте — отговори Кет тихо.

Все още й беше трудно да говори, главата й постоянно бучеше, повдигаше й се от всяко движение. Успокояваше се само след кърмене. Момченцето заспиваше и тя се унасяше заедно с него. А когато отвореше очи, всичко отново започваше да й се върти в главата, да мени цветовете си. Всеки път, щом видеше своето момченце, тя изпитваше непознато досега чувство. Това чувство беше странно и тя не можеше да си обясни какво е то точно. В нея всичко се беше смесило — и страх, и някакво усещане като при полет, и някаква самохвална неосъзнатата гордост, и голямо, недостъпно дотогава спокойствие.

— Бих искал да ви задам няколко въпроса, фрау Кин — продължи човекът — чувате ли ме?

— Да.
— Няма да ви беспокоя дълго...
— Откъде сте?
— Аз съм от застрахователното дружество...
— Моят съпруг... Не е ли вече жив?

— Бих ви помолил да си спомните къде се намираше той, когато падна бомбата?

— Той беше в банята.

— Имахте ли още брикети? Те са толкова дефицитни... Ние в дружеството така мръзнем...

— Той купи... малко... съвсем случайно...

— Уморихте ли се?

— Него... няма ли го?

— Нося ви печална новина, фрау Кин. Той вече не е между живите. Ние помагаме на всички, които са пострадали по време на тези варварски бомбардировки. Каква помощ бихте искали да получите, докато се намирате в болницата? Храната ви вероятно е осигурена, дрехи ще ви пригответим за излизането и за вас, и за детето... Колко очарователно бебе... Момиче ли е?

— Момче.

— Ревливо ли е?

— Не... Дори не съм чула гласа му.

Тя изведнъж започна да се беспокои, че нито веднъж не е чула гласа на сина си.

— Често ли трябва да реват? — попита тя. — Не знаете ли?

— Моите крещяха ужасно — отговори мъжът — просто ми се пукаха тъпанчетата от техните ревове. Но моите се раждаха слабички, а вашият е юначага. А всички юначаги са мълчаливци... Фрау Кин, извинете, ако още не сте изморена, бих искал да ви попитам на каква сума беше застраховано вашето имущество?

— Не зная. Мъжът ми се занимаваше с това...

— И в кой клон сте застрахована, изглежда, също не си опомните?

— Струва ми се, че на ъгъла на „Кудам“ и „Кантщрасе“.

— Аха, там е двадесет и седми клон. Вече е значително по-лесно да направим справка...

Човекът записа всичко това в своя измачкан бележник и като се изкашля, отново се надвеси над лицето на Кет и съвсем тихо каза:

— Не бива да плаче и да се вълнува една млада майка... Повярвайте на бащата на три деца... Всичко това незабавно ще се отрази на коремчето на малкия и вие ще чуете неговия бас... Нямате

право да мислите само за себе си, за вас това време веднъж завинаги е минало. Сега преди всичко трябва да мислите за вашето дете...

— Няма — прошепна Кет и докосна с ледените си пръсти неговата топла влажна ръка — благодаря ви...

— Къде са вашите роднини? Нашата компания може да им помогне да дойдат при вас. Ние заплащаме пътя и предоставяме квартира... Разбира се, вие знаете, че част от хотелите са разрушени, а други са предоставени на разположение на военните. Но ние имаме частни квартири. Вашите роднини няма да ни се разсърдят. Къде да се обадим?

— Моите роднини останаха в Кьонигсберг — отговори Кет. — Не зная какво е станало с тях.

— А роднините на съпруга ви? На кого да съобщим за нещастието?

— Неговите роднини живеят в Швеция. Но неудобно е да се пише до тях: чичото на мъжа ми е голям приятел на Германия и ни помолиха да не му пишем... Ние му изпращахме писма при удобен случай по някого или чрез посолството.

— Не си ли спомняте адреса?

В това време момченцето заплака.

— Извинете — каза Кет — ще го накърмя, а после ще ви кажа адреса.

— Няма да ви преча — каза човекът и излезе от стаята.

Кет погледна след него и бавно преглътна. Главата я болеше както по-рано с онази тъпа болка, но не ѝ се повдигаше. Тя не успя да обмисли както трябва въпросите, които току-що ѝ задаваха, защото детето започна да суче и всичко тревожно и чуждо изчезна. Остана само момченцето, което жадно сучеше гръдта и бързо махаше с ръчички: тя го разпови и го загледа колко е голямо, червено, цялото като че превързано с лентички.

После изведнъж си спомни, че само преди два дена лежеше в голяма стая, където имаше много жени, на всички донасяха децата по едно и също време и в стаята се разнасяше писък, който тя възприемаше като е някъде много отдалеч.

„Защо съм сама тук? — изведнъж си помисли Кет. Къде съм?“

Човекът дойде след половин час. Той дълго се любува на спящото момченце, а после извади от една папка снимки, нареди ги на

коленете си и запита:

— Докато запиша адреса на вашия чичо, вижте, ако обичате, няма ли тук ваши неща. След бомбардировката част от вещите на вашата къща са били намерени: във вашето тежко положение дори един куфар е известна помощ, нали така? Нещо може да бъде продадено и ще купите най-необходимото за детето... Ние, разбира се, ще се постараем да пригответим всичко до вашето излизане, но все пак...

— Франц Паакенен, „Густав Георгплац“ 25, Стокхолм.

— Благодаря. Не се ли уморихте?

— Уморих се малко — отговори Кет, защото между акуратно наредените куфари и сандъци около развалините на тяхната къща се мъдреше и един голям куфар, който не можеше да се събърка с другите. В този куфар Ервин съхраняваше радиостанцията...

— Погледнете внимателно и аз ще си отида — каза човекът, подавайки й снимката.

— Струва ми се, че не — отговори Кет — тук няма наши куфари...

— Е, благодаря, тогава ще считаме въпроса за приключен — каза човекът и внимателно скри снимките в чантата, стана и се поклони. — След ден-два ще намина при вас, за да ви съобщя резултата от постъпките, които ще направя... Комисионата, която вземам — какво да се прави, такова е времето! — е съвсем незначителна и няма да ви ощетя...

— Ще ви бъда безкрайно признателна — каза Кет.

Следователят от районното управление на Гестапо веднага изпрати за експертиза отпечатъците от пръстите на Кет върху снимката, на която бяха куфарите и която беше предварително обработена в лабораторията със специална покривна смес. Отпечатъците върху радиопредавателя, монтиран в куфара, бяха вече готови. Върху куфара с радиопредавателя имаше отпечатъци от пръсти, принадлежащи на три различни лица. Втората справка, която той направи в шесто управление на имперската сигурност, беше за живота и дейността на шведския поданик Франц Паакенен.

18.2.1945 (12 ЧАСА И 17 МИНУТИ)

Айсман дълго се разхожда из кабинета си. Ходеше бързо, сложил ръце на кръста си, и през цялото време чувствуваше, че му липсва нещо много привично и съществено. То му пречеше да се съсредоточи: отвличаше се от главното, не можеше да анализира докрай онова, което го измъчваше — защо Щирлиц е попаднал в тази „каша“?

Накрая, когато сирените напрегнато и тревожно завиха въздушна тревога, Айсман разбра: липсваха му бомбардировките. Войната стана ежедневие, тишината изглеждаше опасна и криеше повече затаен страх, отколкото бомбардировките.

„Слава богу — помисли Айсман, когато сирената замълкна и настъпи тишина. — Сега мога да седна и да работя. Всички ще си отидат и аз ще мога да седна и да мисля, никой няма да влиза при мен с глупави въпроси и диви предположения...“

Айсман седна и започна да прелиства досието на протестантския свещеник Фриц Шлаг, арестуван през лятото на 1944 година по подозрение в антидържавна дейност. Заповедта за арестуването му беше предшествувана от два доноса: на Барбара Крайн и Роберт Ниче. И двамата бяха негови енориаши и в доносите им се казваше, че в проповедите си пастор Шлаг призовава към мир и братство с всички народи, осъжда варварството на войната и неразумността на кръвопролитието. По-задълбочената проверка установи, че пасторът няколко пъти се е срещал с бившия канцлер Брюнинг, който сега живее в емиграция, в Швейцария. Между тях още през 20-те години са се създали добри отношения, обаче в досието нямаше никакви данни за връзки на пастора с Брюнинг, въпреки най-старателната проверка и в Германия, и в Швейцария...

Айсман недоумяваше защо пастор Шлаг е попаднал в разузнаването. А не е бил изпратен в Гестапо? Защо се интересуват от него хората на Шеленберг? На тези въпроси той намери отговор за себе си в кратката справка, прибавена към досието: пасторът два пъти през 1933 година е ходил във Великобритания и Швейцария за участие в конгресите на пацифистите.

„Те са се интересували от неговите връзки — разбра Айсман — за тях е представлявало интерес с кого се е срещал той там. Затова са го прибрали хората от разузнаването и ето как е попаднал при Щирлиц. Но какво засяга това Щирлиц? Заповядали са му и той изпълнил заповедта...“

Айсман прелисти досието: разпитите бяха кратки и лаконични. Той искаше да направи някакви бележки, за да бъде заключението му мотивирано и документирано, но практически нямаше какво да извлече. Разпитът беше проведен по начин, който не подхождаше на обичайния маниер на Щирлиц, никакво остроумие, пълен формализъм и праволинейност.

Айсман позвъни в специалната картотека има ли технически запис на разпита на пастор Шлаг, проведен от щандартенфюрера Щирлиц на 29 септември 1944 година:

— Искам да ви предупредя, че сте арестуван, а за този, който е попаднал в ръцете на правосъдието на националсоциализма, призвано да наказва виновните и да защищава народа от нечестивците, въпросът за излизането му оттук и завръщането му към нормален живот и дейност е практически невъзможен. Невъзможен е също нормалният живот на вашите близки. Правя уговорка: всичко това е възможно при условие, първо, ако признавате вината си и разобличите останалите църковни дейци, които са нелоялни към нашата държава, и, второ, ако за в бъдеще ни сътрудничите. Приемате ли предложението ми?

— Трябва да помисля.

— Колко време ви е необходимо за размисъл?

— Колкото време е нужно на човека, за да се подготви за смъртта. Вашето предложение е неприемливо за мен.

— Аз ви предлагам да помислите още веднъж върху моето предложение. Вие твърдите, че и в единия, и в другия случай сте загубен, но нима не сте патриот на Германия?

— Патриот съм. Но какво трябва да се разбира под „патриот на Германия“?

— Верността към нашата идеология.

— Идеологията още не означава страната.

— Във всеки случай нашата страна изповядва идеологията на фюрера. Нима не е ваш дълг, дълг на духовен пастир, да бъдете с народа, който вярва в нашата идеология?

— Ако водех с вас спор при равни условия, знам какво да ви отговоря.

— Аз ви предлагам такъв спор.

— Да бъдеш с народа е едно, а да чувствуваш, че постъпваш справедливо и в съгласие с вярата си, е съвсем друго. Тези две неща може да съвпадат, но могат и да не съвпадат. В случая вие ми предлагате изход, който не съответства на моите убеждения. Каните се да ме притиснете със сила, за да подпиша някакъв документ. Изразявате вашето предложение в такава форма, като че ли виждате у мене личност. Защо говорите с мене като с личност, когато ми предлагате да стана маша във вашите ръце? По-добре направо си кажете: или ще ви убием, или подпишете това документче. А накъде върви германският народ, на какъв език говори, за мене вече не е важно, нали по същество аз съм вече мъртвец.

— Това е неправилно. Не е правилно по следните причини: аз не ви предлагам да подписвате документчета. Да допуснем, че оттегля първото си предложение за вашето открито изказване в пресата и по радиото против своите съмишленици по религия, които са в опозиция на нашия режим. Бих ви помогнал отначало да не се опълчвате против моята истина — националсоциализма, а после, ако вие сам се убедите в нейната правота, тогава помагайте ни дотолкова, доколкото повярвате в нашата истина.

— Ако въпросът стои така, то опитайте се да ме убедите, че националсоциализмът дава на човека много повече, отколкото който и да било друг режим.

— Готов съм. Но нали националсоциализмът е нашата страна, нашата държава, направлявана от великите идеи на фюрера, а в същото време за алтернатива на тази страна вие, хората на религията, нищо не предлагате. Предлагате само морално усъвършенствуване.

— Точно така.

— Но нали човек не може да живее само заради моралното си съвършенство, макар да не живее само за единия хляб. Ниеискаме благodenствие за нашия народ. Но нека да смятаме това за първа крачка по пътя, който ще доведе до по-нататъшното морално усъвършенствуване на нашата нация.

— Добре. В такъв случай ще ви попитам: концлагерите и разпитите, подобни на този, който водите с мене, духовното лице, неизбежно следствие ли са на вашата държавна идеология?

— Разбира се, защото ние ви предпазваме по такъв начин от гнева на нашата нация, която, като разбере, че сте противник на

фюрера, на нашата идеология, ще ви унищожи физически.

— Но къде е началото и къде следствието? Откъде се появи този гняв у нацията и характерна черта ли е той за режима, който вие проповядвате? Ако е така, то откога гневът стана самостоятелен положителен фактор? Това не е гняв, а реакция на злото. Ако вашият гняв лежи в основата, ако имате причини за този гняв, а всичко останало е негово следствие — с две думи: ако самото зло е причина, защо тогава искате да ме убедите, че злото е благо?

— Не „злото“ — това вие го казахте, а аз казах „ненавистта на нацията“. Ненавистта на народа, който за първи път след толкова години след унизителния Версайски договор, след насилията на еврейските банкири и амбулантни търговци получи правото на спокоен живот. Народът се гневи, когато някой, макар да е и духовно лице, се опитва да омаловажи великите завоевания, които донесе нашата партия, ръководена от великия фюрер.

— Много добре... Спокойно да се живее и да се воюва — това едно и също ли е?

— Ние воюваме само за да си осигурим жизнено пространство.

— А да се държи четвърт от населението в концлагери — това благо ли е или е самият този хармоничен живот, за който вие ме съветвате да отдам мята живот?

— Вие грешите. Нашите концлагери, между впрочем, не са оръдие за унищожение, нито пък там се намира затворено четвърт от населението. Изглежда вие черпите сведения от вражески източници! И после, на вратите на всеки наш концлагер пише: „Работата прави човека свободен!“ В концлагерите ние възпитаваме заблудените, но, естествено, тези, които не са заблудени, а са наши врагове, трябва да бъдат ликвидирани.

— Значи, вие решавате кой е виновен пред вас и кой не е?

— Разбира се.

Значи вие предварително знаете какво иска даден човек, къде той греши и къде не?

— Ние знаем какво иска народът.

— Народът! От какво се състои този народ?

— От хората.

— Как тогава знаете какво иска народът, без да се интересувате какво желае отделният човек? Или навсярно, като знаете предварително

какво той иска, като му диктувате или предписвате? Това е вече химера.

— Не сте прав. Хората искат добра храна...

— И заради нея и войната?

— Почакайте. Добра храна, хубаво жилище, лека кола, радост в семейството и война за това свое щастие! Да, война!

— И този народ още иска мислещите другояче да бъдат хвърлени в концлагери? Ако едното неизбежно влече след себе си другото, значи има нещо нередно във вашето щастие. Тъй като това щастие, до което се добирате чрез подобни методи, според мене, не може да бъде чисто. Може би гледам на нещата различно от вас, но, според вас, излиза, че целта оправдава средствата. Това проповядваха и йезуитите.

— Вие като пастир, изглежда, не подлагате на ревизия цялото развитие на християнството? Или все пак си позволявате да излагате на ostrакизъм отделни периоди от развитието на християнското учение? По-конкретно — инквизицията?

— Зная какво да ви отговоря. Разбира се, инквизицията съществува в историята на християнството. Впрочем, според мене, падението на испанците като нация беше свързано точно с това, че подмениха целта със средствата. Инквизицията, която първоначално е била учредена като средство за очистване на вярата, постепенно се е превърнала в самоцел. Тоест самото причестяване, жестокостта, преследването на мислещите другояче, които са били замислени като средства за причестяване чрез вярата, постепенно са си поставяли злото като самоцел.

— Ясно. А кажете често ли в историята на християнството мислещите другояче са били унищожавани от църквата, за да живее по-добре останалото паство?

— Разбрах ви. Били са унищожавани обикновено еретиците. А всички ереси в историята на християнството са бунт и са се основавали върху някакъв материален интерес. Всички ереси в християнството са проповядвали неравенство, докато Христос е проповядвал идеята за равенство. Повечето от ересите в историята на християнството са се базирали върху това, че богатият не е равен с бедния, че бедния трябва или да унищожи богатия, или да стане богат и да заеме неговото място, а, според Христос, по принцип разлика между този или онзи човек няма и богатството е също така преходно,

както и бедността. Докато Христос се е опитвал да умиротвори хората, всички ереси са призовавали към кръв. Впрочем идеята за злото по правило принадлежи на еретическите учения и църквата се е противопоставяла насилието срещу тях, за да не се вмъкне насилието в нравствения кодекс на християнството.

— Правилно. Но като се е обявила против ересите, които са проповядвали насилие, църквата е допускала това насилие?

— Допускала го е, но не го е превръщала в цел и не го е оправдавала по принцип.

— Насилие срещу ересите е имало в течение, според мене, на осем-девет века, нали така? Значи осемстотин-деветстотин години са насиливали, за да изкоренят насилието. Ние дойдохме на власт през 1933 година. Какво искате от нас? За единадесет години ние ликвидирахме безработицата, за единадесет години нахранихме всички германци, е, да — като насилихме мислещите другояче. А вие ни прочете с вашите проповеди! Но ако сте толкова убеден противник на нашия режим, не би ли било по-целесъобразно за вас да се опирате на материалното, а не на духовното? По-конкретно: да се опитате да организирате някаква антидържавна група измежду своите енориаши и да работите срещу нас? Чрез позиви, саботажи, диверсии, въоръжени акции върху определени представители на властта?

— Не. Никога не бих тръгнал по този път по простата причина... Не че се страхувам да се не случи нещо с мене... Просто този път ми се струва по принцип неправилен, защото ако започна да прилагам вашите методи против вас, неволно ще заприличам на вас самите.

— Значи ако при вас дойде някой младеж от вашето паство и каже: „Пресвети отче, аз не съм съгласен с режима и искам да се боря против него“...

— Няма да му преча.

— Ами ако каже: „Искам да убия гаулайтера“. А гаулайтерът има три деца, момиченца — на две, на пет и на девет години. И жена му е с парализирани крака. Как тогава ще постъпите?

— Не зная.

— И ако аз ви запитам за този човек, нищо ли няма да ми кажете? Няма ли да спасите живота на трите малки момиченца и на болната жена? Или ще mi помогнете?

— Не, нищо няма да ви кажа, защото като спасявам живота на едни, неизбежно ще погубя живота на други. Като се води такава нечовешка борба, всяка активна намеса може да доведе само до нови кръвопролития. Единственият път на поведение на духовното лице в случая е да се отстрани от жестокостта, да не застава на страната на палача. За съжаление този път е пасивен, но всяка активност при дадените обстоятелства води до повече кръв.

— Убеден съм, че ако приложим към вас третата степен на разпит — това ще бъде мъчително и болезнено — все пак вие ще кажете името на този човек.

— Искате да кажете, че ако ме превърнете в животно, обезумяло от болка, ще направя всичко, което искате? Възможно е и да го сторя. Но това няма да бъда вече аз. А в такъв случай защо ви трябва да водите с мене този разговор? Приложете към мене всичко, което сте способни, и ме използвайте като животно или машина...

— Кажете, ако към вас се обърнат хора — зли врагове, безумци — с молба да отидете зад граница, например във Великобритания, Русия, Швеция или в Швейцария, и да станете посредник, да предадете някакво писмо или нещо подобно, бихте ли изпълнили тази молба?

— Да бъда посредник — това е моето естествено състояние.

— Защо?

— Защото посредничеството между хората и богът е мой дълг. А отношението на човека към бога е необходимо само затова, да се чувствува човекът човек в пълния смисъл на тази дума. Ето защо не отделям отношението на човека към бога от отношението на хората един към друг. По принцип това е едно и също отношение — отношение на единство. Затова всяко посредничество между хората за мен е естествено. Единственото условие, което за себе си поставям, е това посредничество да води към добро и да се осъществява с добри средства.

— Дори ако посредничеството е насочено против нашата държава?

— Принуждавате ме да правя общи оценки. Вие прекрасно разбирате, че ако държавата се крепи върху насилието, аз като духовно лице не мога да я одобря. Разбира се, бих искал хората да живеят по-иначе, отколкото сега, но какво мога да направя аз за това? По принцип

бих искал и тези хора, които сега представляват националсоциалистическата ни държава, да останат живи и всички да представляваме някакво друго единство... Не искам да убиват никого.

— Според мене предателството е страшно, но още по-страшни са равнодушието и пасивното наблюдаване как се извършват и предателствата, и убийствата.

— В такъв случай е възможно само едно участие — за прекратяване на убийството.

— Това не зависи от вас.

— Не зависи. А какво наричате вие предателство?

— Предателство — това е пасивността...

— Не, пасивността още не значи предателство.

— Тя е по-страшна от предателството...

Айсман почувствува как зданието започна да се тресе. „Изглежда бомбардират някъде съвсем наблизо — помисли той. — Или хвърлят много големи бомби... Странен разговор...“

Позвъни на дежурния. Той влезе синьо-жълт, потен. Айсман запита:

— Това официален запис ли е или контролен?

Дежурният отговори тихо:

— Минутка, трябва да уточня.

— Наблизо ли бомбардират?

— При нас се изпочупиха стъклата...

— Защо не отидете в скривалището?

— Не може — отговори дежурният. — Забранено ни е с инструкция.

Айсман искаше да продължи прослушването, но върналият се дежурен му съобщи, че Щирлиц не е правил запис. Този е направен по заповед на контраразузнаването за контролна проверка на сътрудниците от централния апарат...

Шеленберг каза:

— Бомбите са не по-малко от тон.

— Изглежда — съгласи се Щирлиц.

Сега и той изпитваше остро желание да излезе от кабинета и незабавно да изгори листа, който лежеше в папката му — рапорта до Химлер за преговорите на „изменниците от СД“ със Запада. „Тази хитрост на Шеленберг — мислеше Щирлиц — не е така елементарна, както изглежда. Пасторът вероятно го е интересувал още от самото начало. Като фигура за прикритие в бъдеще. Интересно, че пасторът му притрябва точно сега. Без знанието на Химлер той не би се решил на това!“ Но Щирлиц разбираше, че не бива да бърза, а шегувайки се, да уговори с Шеленберг всички подробности по предстоящата операция.

— Според мене заминават си — каза Шеленберг, като се вслушваше. — Или не?

— Отиват си, за да вземат нови бомби...

— Не, тези сега ще се развлечат в базите... Имат достатъчно самолети, за да ни бомбардират непрекъснато... Значи вие смятате, че пасторът, ако вземем сестра му с децата й за заложници, непременно ще се върне?

— Непременно...

— И след завръщането си дори при разпит от страна на Мюлер ще мълчи и няма да каже, че точно вие сте го помолили да отиде там за установяване на връзки?

— Не съм сигурен. Зависи кой ще го разпитва...

— По-добре е да останат у вас магнитофонните записи на разговорите ви с него, а той... така да се каже, може да стане жертва на бомбардировките.

— Ще си помисля.

— Дълго ли искате да мислите?

— Ще моля да ми се разреши да огледам тази идея от всички страни, както трябва...

— Колко време смятате да „оглеждате“ идеята?

— Ще се постараю привечер да предложа нещо...

— Добре — каза Шеленберг. — Все пак отлетяха... Искате ли кафе?

— Много ми се иска, но само след като си свърша работата.

— Добре. Доволен съм, че разбрахте всичко точно както трябва, Щирлиц. Това ще бъде добър урок за Мюлер. Той започна да се държи

нахално. Дори и с райхсфюрера. Ние ще му свършим работата и ще му изтрием носа... Това много ще помогне на райхсфюрера.

— Райхсфюрерът не знае ли за това?

— Не... Ще приемем, че — не. Ясно ли е? А въобще на мен ми е много приятно да работя с вас...

— На мене също.

Шеленберг изпрати щандартенфюрера до вратата и като му стисна ръката, каза:

— Ако всичко мине добре, ще можете да отидете за пет дена в планината, сега там е прекрасно за пързалияне — синкав сняг, кафяв тен... Боже мой, каква прелест, а? Колко много неща забравихме ние с вас през войната...

— Преди всичко забравихме за самите себе си — отговори Щирлиц. — Както след хубаво пийване на Великден бихме забравили палтото си на закачалката...

— Да, да — въздъхна Шеленберг — като палтото на закачалката... Отдавна ли престанахте да пишете стихове?

— Въобще не съм започвал...

Шеленберг му се закани с пръст:

— Малката лъжа ражда голямото недоверие, Щирлиц...

— Мога да ви се закълна — усмихна се Щирлиц — писал съм всичко, освен стихове — имам идиосинкразия към римите.

18.2.1945 (13 ЧАСА И 53 МИНУТИ)

След като унищожи писмото си до Химлер и докладва на адютанта на райхсфюрера, че всички въпроси са решени при Шеленберг, Щирлиц излезе от сградата на „Принц Албрехтщрасе“ и бавно тръгна към Шпрее. Тротоарът беше изметен, макар че през нощта беше затрупан с отломъци от тухли: сега бомбардираха всяка нощ по два, дори и по три пъти.

„Бях на ръба на провала — мислеше Щирлиц. — Когато Шеленберг ме натовари да се заема с пастор Шлаг, той явно се е интересувал от бившия канцлер Брюнинг, който сега живее в Швейцария в емиграция. Вълнували са го връзките, които пасторът е могъл да има; затова Шеленберг така лесно се съгласи да освободи стареца, когато му казах, че ще започне да ни сътрудничи. Той е гледал по-далеч от мене. Разчитал е, че пасторът ще стане подставена фигура

в тяхната твърде сериозна игра. Това е смешно: как пасторът може да се вмъкне в операцията на Волф? Каква ли е тази операция? Защо Шеленберг, когато говореше за отиването на Волф в Швейцария, пусна радиото? Ако се страхува да произнесе това високо, значи, че обергруппенфюлерът Карл Волф е облечен с особени пълномощия: неговият ранг в СС е равен с ранга на Рибентроп или на Фьогелайн. Шеленберг не можеше да не ми каже за Волф — иначе аз щях да му задам въпроса, как мога да подгответя операцията, като ме държи в неведение? Нима Западът иска да седне на една маса с Химлер? Изобщо Химлер все още е голяма сила и те разбират това. Немислимо е те да седнат на една маса!... Добре... Пасторът ще бъде прикритие, опитно зайче: те така са замислили всичко. Но, изглежда, не са взели предвид, че Шлаг има там големи връзки. Значи аз трябва така да насоча стареца, че той да използва своето влияние против тези, които посредством мене ще го изпратят там. Аз замислях да го използвам като резервен канал за връзка, но на него вероятно му предстои да играе много по-отговорна роля. Ако го снабдя с моя легенда, а не с тази на Шеленберг, при него ще дойдат и от Ватикана, и представители на англо-американците. Ясно. Трябва да му измисля такава легенда, която да предизвика много по-сериозен интерес към него, отколкото към всички други германци, пристигнали или готовещи се да пристигнат там. Ще видим кой кого ще надхитри. Във всеки случай сега за мене е важна най-напред легендата, която трябва да създам за него, и, второ, имената на онези, които той представлява тук като опозиция срещу Хитлер и Химлер.“

Слязъл във „Вайнщюбе“, Щирлиц дълго седя на чашка коняк. Тук беше тихо и никой не му пречеше да размишлява:

„Един Шлаг — това е и много, и малко. Нужна ми е осигуровка. Кой? — мислеше Щирлиц. — Но кой?“

Той запуши, оставил цигарата в пепелника и стисна с пръсти чашата с горещ грозд. „Откъде те имат толкова спирт? Единственото, което се продава без купони, е вино и коняк. Впрочем, от немците може да се очаква всичко, само едно не ги заплашва — не уметят да се пропиват. Да, на мен ми е нужен човек, който ненавижда тази банда. И който да не е просто свръзка. Нужна ми е личност...“

Такъв човек Щирлиц имаше. Главният лекар на военната болница „Кох“ Плайшнер помагаше на Щирлиц от тридесет и девета

година. Антифашист, ненавиждащ хитлеристите, той беше поразително смел и хладнокръвен. Щирлиц и досега не можеше да разбере откъде у този блестящ лекар, учен, интелектуалец се е взела толкова яростна, мълчалива омраза към нацисткия режим. Когато говореше за фюрера, лицето му придобиваше вид на маска. Хugo Плайшнер на няколко пъти проведе заедно с Щирлиц великолепни операции: те спасиха от провал група съветски разузнавачи през четиридесет и първа година, доставиха особено секретни материали за подготвящото се настъпление на вермахта в Крим, и Плайшнер ги препрати в Москва, получавайки разрешение от Гестапо да замине за Швеция да изнесе лекции в университета.

Той умря внезапно преди половин година от сърдечен удар. Неговият по-възрастен брат, професор Плайшнер, в миналото проректор на Килския университет, след едно превантивно прибиране в концлагера Дахау се върна вкъщи тих, мълчалив, със застинала на устата послушна усмивка. Жена му го напусна насърочно след ареста — роднините ѝ настояха за това: по-малкият ѝ брат беше назначен за съветник по икономическите въпроси в посолството на Райха в Испания. Младия мъж го смятала за перспективен, отнасяха се благосклонно към него и в Министерството на външните работи, и в апарата на НСДАП, и затова семейният съвет постави пред фрау Плайшнер дилемата: или да се разграничи от врага на държавата, нейния съпруг, или ако ѝ са по-скъпи егоистичните ѝ интереси, тя ще бъде предложена на семейния съд и всички родници публично, чрез пресата, ще обявят за пълното скъсване с нея.

Фрау Плайшнер беше десет години по-млада от професора — беше на четиридесет и две. Тя обичаше мъжа си — те заедно пътешествуваха в Африка и Азия, там професорът се занимаваше с разкопки, заминавайки през лятото в експедиции с археолози от берлинския музей „Пергамон“. В началото тя отказа да се „разграничава“ от мъжа си и много от нейния семеен клан — това бяха хора, свързани през последните сто години с търговията на текстил — поискаха открито да скъсат с нея. Обаче Франц фон Енс, малкият брат на фрау Плайшнер, разубеди роднините да направят този публичен скандал. „Все едно — обясни той — от това ще се възползват нашите врагове. Завистта е безмерна и ми липсва само този скандал да се разчуе. Не, най-добре е всичко да се направи тихо и акуратно.“

Той доведе при фрау Плайшнер своя приятел от яхтклуба. Тридесетгодишният красавец се казваше Гетц. С него се шегуваха: „Гетц не е Берлихинген“. Той беше толкова красив, колкото и глупав. Франц знаеше, че го издържат застаряващи жени. Тримата поседяха в едно малко ресторантче и наблюдавайки как се държи Гетц, Франс фон Енс се успокои. Че е глупак, глупак си е, но умело си плетеши кошницата, по установените щампи, и щом веднъж са създадени тези щампи, трябва да се довеждат до съвършенство. Гетц беше мълчалив, навъсен, огромен. Два пъти разказа смешни анекдоти. После сдържано покани фрау Плайшнер да танцува. Като ги наблюдаваше, Франц презрително и самодоволно примижаваше: сестра му тихо се смееше, а Гетц, като я притискаше все по-близо и по-близо, нещо й шепнеше на ухото.

След два дни Гетц се премести на квартира у професора. Там живя една седмица — до първата полицейска проверка. Фрау Плайшнер дойде при брат си със сълзи на очи: „Върни ми го, ужасно е, че не сме заедно“. На следващия ден тя подаде молба за развод с мъжа си. Това сломи професора: той предполагаше, че жена му е първият му съмишленник. Като се измъчваше в лагера, той смяташе, че с това спасява нейната честност и свободата ѝ да мисли, както на нея ѝ се иска.

Една нощ Гетц я беше попитал: „Беше ли ти по-хубаво с него?“ Тя в отговор тихо се засмя и като го прегърна, каза: „Ти пък, любими... Той умееше само добре да говори...“

След освобождането Плайшнер, без да се отбива в Кил, замина за Берлин. Брат му, свързан с Щирлиц, му помогна да постъпи на работа в музея „Пергамон“. Там работеше в отдела за Древна Гърция. Именно там Щирлиц обикновено определяше срещите си с агентите, затова твърде често, като се освободеше, наминаваше при Плайшнер и те се разхождаха из грамадните пустини зали на величествения „Пергамон“ и „Бодо“. Плайшнер вече знаеше, че Щирлиц непременно ще се любува дълго на скулптурата „Момчето, водещо трънче“, знаеше, че няколко пъти ще обиколи скулптурния портрет на Цезар — от черен камък, с бели, неистово застинали очи, направени от странен прозрачен минерал. Професорът по такъв начин организираше маршрута на тяхната разходка из залите, че Щирлиц да има възможността да се задържи и около античните маски: на трагизма,

смеха и разума. Професорът не можеше наистина да знае, че Щирлиц, като се вървеше вкъщи, дълго стоеше пред огледалото в банята, тренирайки лицето си направо като актьор. Разузнавачът, смяташе Щирлиц, трябва да се учи да управлява лицето си. Древните са владеели това изкуство до съвършенство...

Веднъж Щирлиц поиска от професора ключа от стъклена кутия, в която се съхраняваха бронзовите статуетки от остров Сомос.

— Струва ми се — каза той тогава — че ако докосна тази светиня, веднага ще стане някакво чудо и аз ще стана друг, у мене ще влезе част от спокойната мъдрост на древните.

Професорът донесе на Щирлиц ключа и Щирлиц си откопира дубликат. Тук, под статуетката на жената, той си организира скривалище.

Той обичаше да разговаря с професора. Щирлиц казваше:

— Изкуството на гърците при цялата си талантливост е твърде пластично и до известна степен женствено. Римляните са значително по-сувори. Вероятно затова те са по-близо до немците. Гърците ги вълнуват общите контури, а римляните са деца на логическото съвършенство, откъдето е и страстта им към моделирането на детайлите. Погледнете например портрета на Марк Аврелий. Той е герой, обект за подражание, на него трябва да подражават децата в игрите си.

— Детайлите на дрехата, точността при решението на торса действително са прекрасни — внимателно възрази Плайшнер. След лагера той бе отвикнал да спори, у него живееше постоянно, предпазливо несъгласие — и толкоз. По-рано се гневеше и унищожаваше опонентите си. Сега само внимателно излизаше с контрадоводи. — Обаче погледнете внимателно лицето му. Каква мисъл е завладяла Аврелий? У него липсва всякаква мисъл, той е паметник на собственото си величие. Ако внимателно се вгледате в изкуството на Франция от края на осемнадесети век, вие ще можете да се убедите в това, че Гърция прелива в Париж, великата Елада е дошла при свободомислещите...

Веднъж Плайшнер задържа Щирлиц около фреската „човекът звяр“ — глава на човек, а тяло на разярен глиган.

— Как ви се струва това? — попита Плайшнер.

Щирлиц си помисли: „Прилича на днешните немци, превърнати в тъпо, послушно, диво стадо“. Той нищо не отговори на Плайшнер и се отърва с някакви „социални“ звуци — така той наричаше „м-да“, „действително“, „ай-ай-ай“, когато мълчанието е неудобно, но всеки пряк отговор е невъзможен.

Преминавайки през празните зали на „Пергамон“, Щирлиц често си задаваше въпроса: „Зашо хората, творци на това велико изкуство, така варварски са се отнасяли към своите гении? Зашо са разрушавали, палили и катуравали на земята скулптурите? Коя е причината да бъдат бездушни към талантите на своите ваятели и художници? Зашо ние трябва да събираме трохите и по тези трохи да учим нашето потомство на прекрасното? Зашо древните така неразумно са давали своите живи богове на заколение на варварите?“

Щирлиц допи своя грот и разпали загасналата си пура. „Зашо така дълго си спомням за Плайшнер? Само защото ми липсва неговият брат ли? Или ми хрумва нова версия за свръзка? — Той се усмихна. — Според мен, започнах да хитрувам със самия себе си. «С кого протекоха неговите борения? Със самия себе си, със самия себе си...» Така като че ли е у Пастернак?“

— Хер обер! — повика той келнера. — Тръгвам, сметката, ако обичате...

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(БОРМАН)

За този човек никой нищо не знаеше. Той рядко се появяваше в кадрите на кинохрониките и още по-рядко на снимките около фюрера. Нисък на ръст, с квадратна глава и белег на бузата, той се стремеше да се скрие зад гърбовете на съседите си, когато фотографите щракаха със своите фотоапарати. Говореше се, че през 1924 година е лежал четиринаесет месеца в затвора за политическо убийство. Никой не го познаваше до деня, когато Хес отлетя за Англия. Химлер получи заповед от фюрера да въведе ред в този „мръсен бардак“. Така фюрерът нарече партийната канцелария, шеф, на която беше Хес — единственият от членовете на партията, който наричаше фюрера по име и му говореше на „ти“. Само за една нощ хората на Химлер арестуваха повече от седемстотин души. Арестувани бяха най-близките сътрудници на Хес, но не беше засегнат най-близкият помощник на шефа на партийната канцелария — първият му заместник Мартин Борман. Нещо повече, до известна степен той насочваше ръката на Химлер — спасяваща необходимите му хора от арести, обратно, ненужните изпращаше в лагерите.

След като стана приемник на Хес, Борман с нищо не се промени: беше мълчалив както преди, пак ходеше с бележник в джоба, в който записваше всичко, което казваше Хитлер, живееше скромно както по-рано, без да се изтъква пред чуждите погледи. Държеше се подчертано почтително с Гьоринг, Химлер и Гьobelс, но постепенно, за годинадве, успя да стане толкова необходим на фюрера, че той на шега го наричаше моята сянка. Умееше така да организира работата си, че ако Хитлер се заинтересуваше от един или друг въпрос в момента, когато сядаше да обядва, докато му поднесат кафето, Борман вече имаше готов отговора. Когато веднъж в Берхтесгаден на фюрера била устроена овация и се получила неочеквано грандиозна манифестация, Борман забелязал, че Хитлер стои на припек. На следващия ден на

същото това място Хитлер видял дъб: за една нощ Борман организирал посаждането на огромното дърво...

Той знаеше, че Хитлер никога не готови речите си предварително: фюрерът винаги разчиташе на експромпт и експромптът обикновено излизаше сполучлив. Но Борман, особено при срещи с държавни дейци от чужбина, не забравяше да предложи на фюрера редица теми, на които, според него, си струваше да се спре по-особено. Той вършеше тази незабележима, но твърде важна работа много тактично и на Хитлер нито веднъж не му беше минало през ума, че програмните му речи ги пише друг човек вместо него: възприемаше работата на Борман като секретарска, но необходима и своевременна. И когато веднъж Борман се разболя, още на втория ден Хитлер почувствува, че работата не върви, и изпрати при него своя личен лекар.

Когато военните или министърът на промишлеността Шпеер готвеха доклад, в който на фюрера се излагаше препарираната истина, Борман или намираше начин този доклад да го бутне в някое чекмедженце или при дружески и доверителен разговор с Йодл или Шпеер ги уговаряше да смекчат едни или други факти.

— Хайде да му пощадим нервите — казваше той — тази горчилка — сурогат можем и сме длъжни да знаем ние, но защо да травмираме фюрера?

Той говореше неясно, но затова пък умееше прекрасно да подготвя деловите документи, беше умен, но скриваше това под престорена праволинейна грубоватост, беше всемогъщ, но умееше да се държи като обикновен смъртен, който „трябва да се посъветва“, преди да вземе някакво отговорно решение...

Точно при този човек, при Мартин Борман, със секретна поща от СД под наслов „С. секретно, да се разпечата лично“ пристигна писмо със следното съдържание:

... Партайгеносе Борман!

Зад гърба на фюрера известни на мене хора сега започват да водят игра с представители на прогнилите западни демократии в Швеция и Швейцария. Това се върши по време на тоталната война, прави се в дни, когато на полесраженията се решава бъдещето на света. Като

офицер от СД бих могъл да Ви информирам за някои подробности на тези предателски преговори. Необходими са ми гаранции, тъй като ако това мое писмо попадне в апарата на СД, ще бъда ликвидиран незабавно. Заради това и не се подписвам. Моля Ви, ако моето съобщение Ви се струва важно, елате утре към хотел „Нойе Тор“ около 13:00 часа.

Предан на фюрера член на СС и НСДАП

Борман дълго държа това писмо в ръцете си. Няколко пъти протяга ръка към телефона. Мислеше да позвъни на шефа на Гестапо Мюлер. Знаеше колко му е задължен Мюлер. Старият детектив два пъти в началото на тридесетте години разгромява баварската организация на националсоциалистическата партия. После, когато тя стана държавна партия на Германия, започна да служи на тази партия. До 1939 година шефът на Гестапо беше без partiен: колегите от службата за сигурност не можеха да му простят усърдието по време на Ваймарската република. Борман, именно Борман му помогна да влезе в редовете на партията, като гарантира за него лично пред фюрера. Но Борман никога не допускаше Мюлер много близко до себе си, наблюдаваше Мюлер, преценяваше шансовете: ако прекалено го приближи, ще тряба да го посвети в най-съкровените си тайни. Иначе не си струва да се хваща на такава игра.

„Какво е това? — мислеше Борман, препрочитайки за десети път писмото. — Провокация? Едва ли. Да го е писал душевно болен човек? Също не — това прилича на истина... Ами ако той е от Гестапо и ако Мюлер също е замесен в тази игра? Плъховете бягат от потъващия кораб — всичко е възможно... Във всеки случай това може да се окаже голям коз против Химлер. Тогава ще мога спокойно, без да се опасявам от този негодник, да преведа всички партийни пари в банките на неутралните страни на имената на мои, а не на негови хора...“

Борман дълго размишлява над това писмо, но не можа да стигне до определено решение.

Айсман включи магнитофона. Пушеше бавно и внимателно се вслушваше в малко глухия глас на Щирлиц:

— Кажете, страшно ли ви беше през тези два месец, които прекарахте в нашия затвор?

— На мене ми беше страшно през всичките единадесет години, откакто взехте властта.

— Демагогия. Питам ви: беше ли ви страшно през това време, което прекарахте при нас в килията, в затвора?

— Разбира се.

— Разбира се. Вие нали не бихте искал да попаднете още веднъж там, ако по някакво чудо ви освободим?

— Не. Въобще не бих искал да имам работа с вас.

— Чудесно. Но ако моето условие за вашето освобождаване е запазването на добри, чисто човешки отношения с мене?

— Разбира се. Чисто човешките добри отношения с вас ще бъдат за мене просто естествена проява на моето отношение към хората. Дотолкова, доколкото вие ще идвate при мене като човек, а не като функционер на националсоциалистическата партия, вие ще бъдете за мене човек.

— Но аз ще идрам при вас като човек, който ви е спасил живота.

— Вие искате да mi помогнете по чисто вътрешно желание, или си правите някакви сметки?

— Да. Правя си известни сметки.

— В такъв случай аз трябва да се убедя, че целта, която преследвате, е добра.

— Считайте, че моите цели са повече от честни.

— Какво ще искате да правя?

— Аз имам приятели — хора на науката, партийни функционери, военни, журналисти — с една дума, личности. За мене ще представлява интерес, разбира се, ако успея да склоня началството да ви освободи, да поговорите с тези хора. Няма да ви искам отчет за тези разговори. Наистина не мога да гарантирам, че няма да бъдат поставени диктофони в съседната стая, но вие можете да отидете в гората и там да говорите. Ще mi бъде просто интересно после да ви попитам за вашето мнение относно степента на злото или доброто, което, според вас, характеризира тези хора. Можете ли да mi окажете такава приятелска услуга?

— Но у мене възникват редица въпроси във връзка с това предложение.

— Питайте.

— Или вие прекалено много ми се доверявате и искате от мене услуга за онова, за което не можете да потърсите услуга от други, или ме провокирате. Ако ме провокирате, нашият разговор отново ще се завърти по стария кръг.

— Тоест?

— Тоест ние пак няма да намерим общ език. Вие ще си останете функционер, а аз човек, който избира по-трудния път, само и само да не стане функционер.

— Какво може да ви убеди, че не ви провокирам?

— Само чистият поглед на очите ви.

— Да считаме тогава, че сме си разменили акредитивните писма.

— Донесете ми справка за поведението на пастора в затвора — помоли Айсман, след като завърши прослушването на записа. — Всичко за неговото поведение, за връзките му, за разговорите му с другите затворници... С две думи, максимум подробности.

... Отговорът, който му предадоха след час, се оказа във висша степен неочекван за него. Оказа се, че през януари 1945 година пастор Шлаг е бил освободен от затвора. От досието не можеше да се разбере дали е дал съгласието си да работи за СД, или освобождаването му се дължи на някакви други, неизвестни причини. Имаше само разпореждане от Шеленберг Шлаг да бъде освободен и да остане под наблюдението на Щирлиц. И толкоз — нищо повече.

След още половин час му донесоха последния документ: след освобождаването на Шлаг с него е работил специалният агент от шесто управление Клаус.

— Къде са неговите материали? — попита Айсман.

— Той е бил на пряко подчинение на щандартенфюрера Щирлиц.

— И какво, записи не са ли останали?

— Не — отговориха му от картотеката — в интерес на операцията записи не са правени...

— Намерете ми този агент — помоли Айсман. — Но така, че за това да знаят само трима души: вие, аз и той.

Щирлиц много разчиташе на срещата си с Борман и беше убеден, че тази среща ще се състои, защото стръвта на въдицата беше твърде примамлива. Караже бавно, кръжеше с колата из улиците, проверявайки за всеки случай дали зад него няма опашка. Тази проверка той правеше машинално, през последните дни като че ли нищо такова не се беше случило, което да го разтревожи, и нито веднъж не се събуди посред нощ, както се случваше по-рано, когато с върха на пръстите си, с косата си, с цялото си същество усещаше тревогата. Тогава дълго лежеше с отворени очи, без да пали лампата, и старателно анализираше всяка своя минута, всяка своя дума, казана в разговор с някой човек, дори с мЛЕКАРЯ, дори със слуЧаен спътник в метрото. Щирлиц предпочиташе да се движи с колата си, избягваше случаини връзки. Но смяташе, че е глупаво да се изолира въобще от света, защото каква ли не задача можеше да му поставят. И тогава рязката промяна в поведението му не можеше да не накара да не бъдат нащрек онези, които го наблюдават, а това, че всеки един от Райха е наблюдаван, не беше тайна за Щирлиц.

Той подробно обмисляше всички дреболии, защото хората от неговата професия се проваляха заради незначителни неща. Впрочем внимателното отношение към подробностите на два пъти го спасява от провал. На този свят няма дребни неща, а има внимателни хора и разсеяни.

... Щирлиц по навик погледна в огледалото и учудено подсвирна, защото онзи вандерер, който тръгна след него на „Фридрихщрасе“, продължаваше неотклонно да върви подире му. Щирлиц рязко натисна педала на газта. Хорхът бързо набра скорост. Щирлиц се понесе към „Александерплац“, после зави по „Бергщрасе“, покрай гробищата излезе на „Ветераненщрасе“, огледа се и разбра, че опашката, ако това беше опашка, е изостанала. Щирлиц направи още един контролен кръг, мина покрай любимото си ресторантче „Грубият Готлиб“ и там спря, защото имаше още време.

„Ако още веднъж се залепят — помисли той — значи нещо се е случило. А какво би могло да се случи? Сега ще седна, ще изпия чашка коняк и ще помисля какво е могло да се случи...“

Той обичаше много тази старинна кръчма. Наричаха я „Грубият Готлиб“, защото стопанинът, като посрещаше гостите, независимо от техния ранг, звание и положение в обществото, на всички казваше:

— Какво си се домъкнал бе, тълст шопар! И жена със себе си водиш! Бива си я — бъчва, дебела стара крава, с виме на болна жирафа! Отдалеч си личи, че е жена ти. А вчера с готино парче идва! Искаш да си трая, нали? — и вече към жената: — Как не — ще те прикривам, баш тебе, куче краставо...

Щирлиц постепенно забеляза, че най-уважаваните си клиенти Готлиб ругаеше с особено отбрани ругатни: изглежда в това явно се изразяваше уважението му — уважение наопаки.

Готлиб посрещна Щирлиц разсеяно:

— Здравей, кретен! Сядай да смучеш...

Щирлиц му стисна ръката, пъхна му две марки и седна на крайната дъбова маса зад колоната, върху която бяха написани псуви на макленбургските рибари — солени и изключително цинични. Това особено много се харесваше на стареещите съпруги на индустрисците.

„Какво ли може да се е случило? — продължаваше да мисли той, отпивайки от коняка. — Връзка не чакам — оттук провал не може да се очаква. Някои стари работи? Те нямат време да се оправят с новите — саботажите растат, в Германия не е имало такива саботажи. Ервин... Стоп. Ами ако са намерили предавателя?“

Щирлиц извади цигарите, но точно, затова че му се искаше силно да дръпне, той въобще не запали.

Поиска му се още сега да отиде към развалините при дома на Ервин и Кет.

„Допуснах основна грешка — разбра той. — Трябваше лично да обиколя всички болници — току-виж са ранени? Напразно се доверих само на телефоните. Веднага ще се заема с тази работа, щом поговоря с Борман... Той трябва да дойде — когато бъдат притиснати, те стават демократични. Недостъпни са, когато им е добре, но почувствуваат ли края, стават бъзливи, добри и демократични. Сега трябва да изоставя всичко, дори Ервин и Кет. Най-напред трябва да се уговоря с този палач.“

Той излезе, седна зад волана и бавно потегли към „Инвалиденщрасе“, към природонаучния музей. Там, пред хотел „Нойе

Тор“, скоро трябваше да го очаква Борман.

Караше много бавно, като постоянно поглеждаше в огледалото, но черният вандерер не се виждаше отзад.

„Може би Шеленберг е решил да ме поопипа преди операцията с Шлаг? — помисли той. — Между впрочем, това е логично обяснение. А може би нещо да ми изневеряват нервите?“

Отново погледна в огледалото — не, улицата беше пуста. По тротоарите, използвайки затишието, децата се гонеха с летни кънки и звънко се смееха. До изпокъртените стени на къщите се притискаше опашка от хора, които, изглежда, чакаха за месо.

Щирлиц оставил колата край клиниката „Шарите“, премина през големия болничен парк и стигна до музея. Тук беше тихо и спокойно, на улицата нямаше нито един човек. Той специално бе избрал точно това място, защото тук всичко се виждаше като на длан.

„Впрочем те биха могли да поставят свои хора в хотела. Ако Борман е обадил на Химлер, така и ще бъде направено. Ако ли не, тогава негови хора ще се шляят тук, пред входа, ще се стараят да изглеждат най-малкото като научни сътрудници...“

Днес Щирлиц беше в цивилно облекло, при това си беше сложил тъмни очила с дебели рогови рамки и бе нахлупил баретата ниско над челото си, така че отдалеч трудно можеше да бъде познат. На входа пред музея, във вестибиула, имаше експониран огромен малахит от Урал и аметист от Бразилия. Щирлиц винаги се заседяваше дълго време пред аметиста, но се любуваше на уралския скъпоценен камък.

После бавно премина през огромната зала с изпотрошени стъклa, където стоеше макет на старинен динозавър. Оттук добре се виждаше площадът пред музея и хотела. Но всичко беше спокойно, дори препалено спокойно и тихо. Щирлиц беше сам в музея, което сега не беше благоприятно за него.

Той спря пред един забавен експонат: тринаесетте стадия в развитието на черепа. Череп № 8 — павиан, № 9 — гибон, № 10 — орангутан, № 11 — горила, № 12 шимпанзе, № 13 — човек.

„Защо човекът е точно тринаесети? Всичко е против човека, — дори и цифрите — измърмори той на себе си. — Да беше поне дванадесети или четиринаесети. А то — точно тринаесети... Наоколо има само маймуни — продължаваше да мисли той,

задържайки се около макета на горилата Боби. — Защо маймуните са заобиколени с такова внимание?“

На табелката имаше надпис: „Горилата Боби е докарана в Берлин на 29 март 1928 година на тригодишна възраст. Умряла на 1 август 1935 година, висока 1,72 м. и тежи 266 кг.“.

„А не изглежда тънка — мислеше Щирлиц, когато за кой ли път разглеждаше макета. — Аз съм по-висок от нея, а тежа 72 кг.“

Отдръпна се уж за да разгледа експоната по-далеч и се намери до големия прозорец, от който се виждаше противоположният тротоар на „Инвалиденцрасе“. Щирлиц погледна часовника си. До срещата оставаха десет минути.

Точно сега съгласно легендата при него трябваше да дойде агентът Клаус. Сутринта той изпрати чрез секретариата шифрована телеграма на неговия адрес. Всички знаеха, че се среща с агентите в музеите. Извиквайки Клаус, той преследваше две цели: главната — алиби, ако Борман съобщи за писмото на Химлер, а той от своя страна заповядва да се претърси целият район и всички сгради около „Нойе Тор“, и второстепенната — макар и косвено, още веднъж да потвърди алибито си по делото на изчезналия Клаус.

Щирлиц премина в следващата зала: на „Инвалиденцрасе“ и сега нямаше никой. Тук той се задържа пред един рядък експонат, намерен в горите на Веденшлос през осемнадесети век. От парче дърво стърчаха рогата на елен и парче от разбит череп — изглежда силното животно не беше улучило целта по време на пролетните любовни боеве и ударът беше попаднал не върху съперника, а в дървото...

Щирлиц чу шум от много гласове и стъпки — силно трополене на крака. Прониза го мисълта: „Хайка!“ Но после чу детските гласове и се обърна: учителка със стари, износени, лъснати до блясък мъжки половинки беше довела учениците си, изглежда от шести клас, за да проведе тук урока по ботаника. Децата гледаха експонатите смяни и поради това бързият им шепот беше някак тревожен.

Щирлиц гледаше децата. Очите им бяха лишени от чудесната детска палавост. Те слушаха учителката съсредоточено като възрастни.

„Какво ли проклятие тегне над този народ? — помисли Щирлиц. — Как можа да се случи така, че наудничавите идеи обрекоха децата на този гладен старчески ужас? Защо идиотизъмът на идеологията на

нацистите, скрили се в бункерите, където има запаси от шоколад, сардини и кашкавал, успя да изложи като прикритие пред себе си крехките телца на тези деца? И най-страшното — кой възпита у тези деца сляпата увереност, че висшият смисъл на живота е смъртта за идеалите на фюрера?“

Той излезе през запасния вход в 13:05 часа. Около хотела нямаше никой. На връщане Щирлиц се промъкна към Шпрее през задните дворове, направи кръг, седна в колата и потегли към службата си, в СД. Не забеляза опашка след себе си и се върна по обратния път.

„Тук нещо не е в ред — каза си. — Случило се е нещо странно. Ако Борман чакаше, не можеше да не го забележи.“

... А Борман не можеше да излезе от бункера, защото фюрерът произнасяше реч, в залата имаше много хора, а той стоеше отзад, малко вляво от фюрера. Не можеше да излезе по време на речта. Това би било безумие. Той искаше да излезе, беше решил да се срещне с човека, който му беше написал писмото. Но излезе от бункера чак в три часа.

„Как бих могъл да го намеря? — мислеше Борман, като се връщаше в партийната канцелария. — Аз не рискувам нищо, като се срещна с него, но рискувам, ако се откажа от тази среща.“

От Д-8 — за Мюлер
Най-строго секретно.
Напечатано в един екземпляр.

Автомобилът марка „Хорх“ с контролен номер ВКР-821 се изпълзна от наблюдение в района на „Ветераненщрасе“. По всичко изглежда, че водачът забеляза колата, с която го наблюдавахме. Помнейки Вашите указания, ние се отказахме от преследване, макар че усиленият двигател на нашата кола ни позволяваше това. След като предадохме на службата Н-2 съобщение за посоката, в която се отправи „Хорх“ ВКР-821, ние се върнахме в базата.

От В-192 — за Мюлер
Най-строго секретно.
Напечатано в един екземпляр.

След като приеха наблюдението на кола марка „Хорх“ с контролен номер ВКР-821, моите сътрудници установиха, че собственикът на тази кола в 12:27 часа е влязъл в зданието на природонаучния музей. Тъй като Вие ни бяхте предупредили за високата професионална класа на обекта за наблюдение, аз взех решение да не го проследявам в музея чрез един или двама „посетители“. Моят агент Илзе получи задача да заведе своите ученици от шести клас за провеждане на урока в залите на музея. Данните от наблюдението на Илзе позволяват да съобщя с пълна сигурност, че обектът не се е срещал с никакъв външен човек. Прилагам графически план на експонатите, пред които обектът се е задържал по-дълго. Обектът напуснал помещението през запасния вход, който се ползва от работниците на музея, в 13:05.

27.2.1945 (15 ЧАСА И 00 МИНУТИ)

Мюлер скри донесенията в папката и вдигна слушалката.

— Мюлер — отговори той — слушам ви.

— „Другарят“ Шеленберг приветствува „другаря“ Мюлер — пошегува се началникът на политическото разузнаване. — Или вие предпочитате обръщението „мистър“?

— Преди всичко предпочитам обръщението „Мюлер“ — каза шефът на Гестапо. — Категорично, скромно и сдържано. Слушам ви, приятелю.

Шеленберг закри телефонната слушалка с длан и погледна към Щирлиц. Щирлиц каза:

— Да. И веднага в целта. Иначе той ще се измъкне като кум лисан...

— Приятелю — каза Шеленберг — при мене дойде Щирлиц, вие може би го помните... Нали? Толкова по-добре. Той е разстроен: или

го следят престъпници, а той живее в гората сам, или след него са тръгнали от вашите хора. Ще ни помогнете ли да се изясни това?

— Каква марка е неговата кола?

— Каква е марката на вашата кола? — закривайки слушалката с длан, запита Шеленберг.

— „Хорх“.

— Не закривайте с длан мембрраната на телефона — каза Мюлер — нека Щирлиц вземе слушалката.

— Вие какво, да не сте всевиждащ? — попита Шеленберг.

Щирлиц взе слушалката и каза:

— Хайл Хитлер!

— Добър ден, приятелю — отговори Мюлер. — Отличителният номер на вашата кола не е ли случайно ВКР-821?

— Точно така, обергруппенфюрер...

— Къде забелязахте „опашката“? На „Курфюрстендам“ ли?

— Не, на „Фридрихщрасе“.

— И се отървяхте от тях на „Ветераненщрасе“, нали?

— Тъй вярно.

Мюлер се засмя:

— Ще им откъсна главите — това работа ли е!... Не се вълнувайте, Щирлиц, след вас не са били престъпници. Живейте си спокойно във вашата гора. Това са били наши хора. Те следят един хорх, който прилича на вашия... На един южноамериканец. Продължавайте да си живеете, както досега, но ако въпреки очакванията отново ви събъркат с южноамериканците и ми донесат, че посещавате „Цигайнакелер“, няма да ви закрилям...

„Цигайнакелер“ („Циганская изба“) беше малка кръчма, в която на военните и членовете на партията беше забранено да ходят.

— Ами ако ми се наложи да отида там по служба? — попита Щирлиц.

— Все едно — разсмя се Мюлер. — Ако искате да се срещате със своите хора в клоаките, по-добре ходете в „Мексико“.

Това беше „хитрата“ кръчма на Мюлер, в нея работеше контраразузнаването. Щирлиц знаеше това от Шеленберг. Той, разбира се, нямаше право да му го казва: беше издадено специално окръжно, с което се забраняваше на членовете на партията и на военните да посещават тази кръчма. Затова пък наивните дърдорковци смятаха, че

там са в пълна безопасност, без да подозират, че всяка маса се подслушва от Гестапо.

— Благодаря — отговори Щирлиц. — Ако ми разрешите, аз ще определям срещите си с моите хора точно в „Мексико“. Но ако ме хванат за гушата, ще дойда при вас за помощ.

— Идвайте. Винаги ще се радвам да ви видя. Хайл Хитлер!

Щирлиц се върна в своя кабинет със смесено чувство: общо взето, той повярва на Мюлер, защото онзи играеше открито. Но не играеше ли прекалено открито? Чувството за мярка е въпрос над въпросите във всяка работа. Особено в разузнаването. Понякога дори прекалената подозрителност изглеждаше на Щирлиц много по-безопасна, отколкото прекалената откровеност.

До Мюлер.

Строго секретно.

Напечатано в един екземпляр.

Днес в 19:42 часа обектът извика служебна кола ВКН-441. Помоли шофьорът да го откара до спирката „Митлплац“ на метрото. Тук той слезе от колата. Опитите ни да бъде открит по другите спирки излязоха неуспешни.

Вернер

Мюлер скри и това донесение в изтърканата си папка, където поставяше най-секретните и важни сведения; и отново се върна към изучаването на материалите за Щирлиц. Подчертала с червен молив онова място, където се съобщаваше, че свободното си време обектът обича да прекарва в музеите, където назначаваше и срещите със своите агенти.

СТЕПЕН НА ДОВЕРИЕ

Обергруппенфюлерът от СС Карл Волф предаде едно писмо на личния пилот на Химлер.

— Ако ви свалят — каза той със своя мек глас — войната си е война — всичко се случва, вие сте длъжен да изгорите това писмо още преди да сте се освободили от ремъците на парашута.

— Няма да мога да изгоря писмото, преди да се освободя от въжетата — отговори педантичният пилот — защото парашутът ще ме влече по земята. Но първото нещо, което ще направя, след като откопчая кашите, е да изгоря писмото.

— Добре — усмихна се Волф — нека се съгласим с този вариант. При това вие трябва да изгорите писмото дори ако ви свалят над самия Райх.

Карл Волф имаше основание да се страхува: стига да попадне неговото писмо в ръцете на който и да било друг човек, освен Химлер, неговата съдба щеше да бъде решена.

Седем часа по-късно писмото разпечата Химлер.

Райхсфюлер!

Веднага след завръщането си в Италия започнах да разработвам плана за установяване връзка с Дълес по-скоро в стратегически, отколкото в организационен аспект. Данните, с които разполагах тук, ми позволиха да направя един важен извод: съюзниците също като нас са обезпокоени от реално съществуващата опасност да бъде създадено комунистическо правителство в Северна Италия. Дори ако подобно правителство бъде създадено чисто символично, Москва ще получи прям път към Ламанша — чрез комунистите на Тито, с помощта на италианските комунистически вождове и Морис Торез. По такъв начин

възниква близката заплаха от създаването на „болшевишки пояс“ от Белград, през Генуа до Кан и Париж.

Мой помощник в операцията стана Еugen Dolman — неговата майка, между впрочем, е италианка и има най-широки връзки сред висшата аристокрация, настроена прогермански, но антинацистки. Но за мене понятията „Германия“ и „националсоциализъм“ се покриват и до колкото германофилските настроения у фрау Dolman преобладават над останалите, аз смятам за целесъобразно да привлеча Еуген при разработката на подробностите по операцията, като разчитам, че връзките на неговата майка могат да ни послужат в смисъл на обработка на западните съюзници.

И така, аз реших и Dolman се зае да информира Дълес чрез италианските канали, че смисълът на едни възможни преговори се заключава в това: Западът да вземе под свой контрол цяла Северна Италия, преди комунистите да се окажат господари на положението. При това ние смятаме, че не е необходимо инициативата да излезе от нас: струва ми се, че много по-целесъобразно ще бъде, ако съюзниците „подразберат“ чрез своята агентура за тези мои настроения. Затова дадох указания на Dolman за провеждането на следната операция: по данни на Гестапо младши офицерът от танковите войски на СС Гидо Цимер бил подслушан на няколко пъти в разговори с италианци да заявява, че войната била проиграна и положението било безнадеждно. На една приятелска вечеря, където „случайно“ попаднал Dolman, когато било изпито достатъчно количество алкохол, той казал на Цимер, че е уморен от проклетата и безсмислена война. От моите агенти разбрах, че още на следващия ден в разговор с барон Луиджи Парили Цимер му казал, че щом Dolman говори така за проклетата война, значи и Карл Волф мисли същото. А съдбата на цяла Северна Италия и на всички немски войски, разположени там, са в неговите ръце. Попреко Луиджи Парили е бил представител на американската компания „Калвилейшън корпорейшън“ и неговите връзки

с Америка са широко известни, макар през цялото време да е бил поддръжник на дучето. Освен това неговият тъст е крупен ливански банкер, свързан както с британските, така и с френските капитали. Разговорът на Цимер с Парили беше достатъчен повод, за да бъде извикан той в една конспиративна квартира. Там Долман показа на Гидо Цимер всички събрани компрометиращи го материали. „Това е достатъчно, за да ви изпратим веднага на бесилката — казал той на Цимер. — Може да ви спаси само едно: честната борба за Германия. А в тази борба са особено важни дипломатическите, невидимите сражения.“ С една дума, Цимер дал съгласието си да работи за нас.

На другия ден той се срещнал с барон Парили и му казал, че само вождът на СС в Италия Волф може да спаси Северна Италия от комунистическата заплаха, която крият партизаните, защото те контролират планините и се разпореждат в градовете на цялата страна, но, естествено, ако той би действувал заедно със съюзниците, това може да стане по-бързо и сигурно. Барон Парили, който има крупни капиталовложения в Торино, Генуа и Милано, след като изслушал с голям интерес Цимер, дал съгласието си да ни помогне за установяването на такива връзки със западните съюзници. Естествено, Цимер изпрати до мен рапорт за този разговор и по такъв начин от този момент цялата операция беше осигурена, като ѝ беше придален вид на игра със съюзниците, провеждана под контрола на СС в интерес на фюрера и Райха.

На 21 февруари барон Парили замина за Цюрих. Там се свързал със своя познат Макс Хюсман. Той му помогнал да се срещне с майор Вайбел, кадрови офицер от швейцарското разузнаване. Вайбел мотивирал своето съгласие да помогне за установяване на връзка между СС и американците с чисто egoистичните си интереси на швейцарски поданик: работата се свеждала до това, че Генуа е пристанището, което се използва изключително от швейцарските фирми, Ако Италия попадне под комунистическо иго, ще пострадат и швейцарските фирми.

Освен това аз установих, че майор Вайбел е получил висшето си образование в Германия, в университетите в Базел и Франкфурт.

В разговора си с барон Парили Вайбел казал, че трябва да бъдат извънредно предпазливи, защото той рискувал много, като помагал за установяването на тези връзки. „Това — казал той — компрометира авторитета на Швейцария, а сега позициите на руснаците са така силни, че разкриването на тази тайна ще накара неговото правителство да се разграничи от него и да насочи целия удар само върху него.“ Парили уверил Вайбел, че никой не е заинтересован да разгласява тайната, освен руснаците и комунистите. „Надявам се — продължил той — че сред нас няма нито един комунист, а още по-малко руснак. Бъдете напълно спокоен за запазването на тайната.“

Както разбрахме, на другия ден след разговора с Парили Вайбел повикал на обед Алън Дълес и неговия помощник Геверниц. „Аз имам приятели, които предлагат интересна идея — казал той — ако искате, мога да ви запозная.“ Дълес обаче отговорил, че би искал да се срещне с приятелите на Вайбел по-късно, след като неговият помощник разговаря с тях.

Състоял се разговор между Парили и Геверниц.

Вече ви информирах, че този Геверниц не е син на Егон Геверниц, а на Герхард фон Шулц-Геверниц, професор по икономика в Берлинския университет. След защитата на докторската си дисертация във Франкфурт заминал за Америка (аз, между впрочем, се замислих дали първите близки отношения между Вайбел и Геверниц не са били установени още в Германия, нали са завършили един и същ университет) и започнал работа в международните банкови концерни в Ню Йорк, където по онова време се е подвизавал Алън Дълес.

По време на разговора Парили му задал въпроса: „Готови ли сте да се срещнете с щандартенфюрера от СС Долман за по-конкретно обсъждане на тези и редица други въпроси?“ Геверниц се съгласил с това предложение,

макар, според Парили, да се е отнесъл с известно недоверие и подозрителност, присъща на интелигентите, преминали на работа в разузнаването.

Наредих на Долман да замине за Швейцария. Там, около езерото Чиасо го посрещнали Хюсман и Парили. Когато пристигнали в Лугано, в малкото ресторантче „Бианки“, Долман, както се бяхме уговорили, казал: „Ниеискаме да преговаряме със западните съюзници, за да провалим плана на Москва за създаване на комунистическо правителство в Северна Италия. Тази задача ни кара да забравим предишните обиди и да мислим за утешния ден, да сложим кръст на вчерашните оскърбления. Мирът трябва да бъде достоен и справедлив.“

Хюсман отговорил, че единствено възможните преговори са преговорите за безусловна капитулация.

„Аз не мога да се съглася на предателство — казал Долман — пък и никой в Германия няма да се реши на това.“

Въпреки че Хюсман настоявал на концепцията за „безусловна капитулация“, не прекъснал разговора, без да обръща внимание на твърдата отрицателна позиция на Долман, съгласно партитурата, която ние с него предварително бяхме репетирали.

Като прекъснал Хюсман, в разговора се намесил помощникът на Альн Дълес Пол Блюм. Именно Блюм предал на Долман имената на двама от ръководителите на италианската Съпротива: Феручи Пари и Усмияни. Тези хора се намират в нашите затвори. Те не са комунисти и това ни кара да си направим извода, че и американците също като нас са загрижени от комунистическата заплаха за Италия. На тях са им необходими герои от Съпротивата, не комунисти, които биха могли в даден момент да възглавят едно правителство, вярно на идеалите на Запада.

„Ако тези хора бъдат освободени и доведени в Швейцария — казал представителят на Дълес — ние бихме могли да продължим нашите срещи.“

Когато Долман се върна при мене, аз разбрах, че преговорите са започнали, защото другояче не можеше да се изтълкува молбата за освобождаването на двамата италианци. Долман изказа предположението, че Дълес очаква моето пристигане в Швейцария. Аз отидох при фелдмаршал Кеселринг. В резултат на петчасов разговор стигнах до извода, че фелдмаршалът ще се съгласи на почетна капитулация, макар да не даде никакви преки уверения, вероятно по силата на традиционния страх да говори открито с представителите на службата за сигурност.

На следващия ден Парили ме посети в конспиративната квартира около езерото Гард и ми предаде от името на Дълес покана за съвещание в Цюрих. Така че вдругиден заминавам за Швейцария. В случай че това е капан, ще пусна официална версия за похищението. Ако пък това е начало на преговорите, ще ви информирам в следващото писмо, което ще изпратя веднага след завръщането си в моя щаб.

ваш Карл Волф

... Когато „Пергамон“ беше разрушен от бомбите на англичаните, професор Плайшнер не се евакуира заедно с всички научни сътрудници. Той измоли разрешение да остане в Берлин като пазител, макар и само на онази част от сградата, която беше оцеляла.

Точно при него дойде днес Щирлиц.

Плайшнер много му се зарадва, замъкна го в своето мазе и сложи кафеника на котлона с думите:

— Мръзна до пълно вкочанясане. Но какво да се прави? Бих искал да зная кой сега не мръзне?

— В бункера на фюрера отопляват много добре...

— Е, разбира се... Вождът трябва да живее на топло. Нима могат да се сравняват нашите грижи с неговите грижи и тревоги? Ние сме си ние, всеки за себе си, а той мисли за всички германци.

Щирлиц огледа внимателно мазето: нямаше нито един отдушник, където да се постави апаратура за подслушване. След това, изпускайки дима от цигарата си, каза:

— Вие пък, професоре... Побеснелият маниак подложи главите на милиони хора под бомбите, а сам си седи като мръсник на безопасно място и си гледа филмите заедно със своята банда...

Лицето на Плайшнер стана бяло като платно и Щирлиц съжали, че каза всичко това, че въобще дойде при нещастния старец по своята работа.

„Но защо да е само «моя» работа? — помисли той. — Преди всичко това е тяхна, на германците, работа, следователно и негова работа.“

— Е — каза Щирлиц — отговорете... Не сте ли съгласен с мене? Професорът все така мълчеше.

— Вижте какво — каза Щирлиц — вашият брат и мой приятел ми помагаше. Никога ли не сте се интересували от моята професия: аз съм щандартенфюрер от СС и работя в разузнаването.

Професорът протегна ръце, сякаш да закрие лицето си от удар:

— Не! — каза той. — Не, и още веднъж не! Моят брат никога не е бил и не можеше да бъде провокатор! Не! — повтори той по-високо. — Не! Аз не ви вярвам!

— Той не беше провокатор — отговори Щирлиц — а аз наистина работя в разузнаването. В съветското разузнаване...

И той подаде на Плайшнер едно писмо. Това беше предсмъртното писмо на неговия брат.

Приятелю, благодаря ти за всичко. От тебе се научих на много неща. Научих се как трябва да обичам и как в името на тази любов да мразя онези, които заробват народа на Германия.

Плайшнер

— Писал е така, защото се е страхувал от Гестапо — поясни Щирлиц, като взе обратно писмото. — Заробват германския народ, както сам разбирате, большевишките орди и американските армади. И

именно тях — большевиките и американците, ние сме длъжни, както ни учи вашият брат, да мразим... Така ли е?

Плайшнер дълго мълча, сврял се в огромното старомодно кресло.

— Аз ви поздравявам — каза той накрая — и ви разбирам... Вие напълно можете да разчитате на мене. Но ще ви кажа веднага: щом ми ударят един камшик по гърба, ще кажа всичко.

— Зная — отговори Щирлиц. — Кое предпочитате: моменталната смърт от отрова или инквизициите в Гестапо?

— Ако няма трети изход — усмихна се Плайшнер със своята неочеквано беззащитна усмивка — естествено, ще предпочета отровата.

— Тогава ние ще им сварим каша — усмихна се Щирлиц, — хубава каша...

— Какво трябва да направя?

— Ами нищо. Да живеете. И да бъдете готов всеки миг да направите необходимото.

7.3.1945 (22 ЧАСА И 03 МИНУТИ)

— Добър вечер, пасторе — каза Щирлиц, като затвори бързо вратата зад себе си. — Извинете, че идвам толкова късно. Спяхте ли вчe?

— Добър вечер. Вече спях, но нека това да не ви беспокои. Влезте, ако обичате, сега ще запаля свещта. Сядайте.

— Благодаря. Къде да седна?

— Където желаете. Тук е по-топло, до плочките на камината... Или може би там?

— Винаги изстивам, щом изляза от топло на студено. Винаги е по-добре да има една постоянна температура. Пасторе, кой е живял у вас преди месец?

— Тук живя един човек.

— Кой е той?

— Не зная.

— Не сте ли се интересували кой е този човек?

— Не. Той търсеше убежище, беше му зле и аз не можех да му откажа.

— Това е добре, че така убедително ме лъжете. Той ви е казал, че е марксист. Вие сте спорили с него като с комунист.

— Но той не е комунист, пасторе. И никога не е бил. Той е мой агент и е провокатор от Гестапо.

— А, виж ти... Аз говорих с него като с човек. Не е важно какъв е той, комунист или ваш агент... Той търсеше спасение... Аз не можех да му откажа...

— Вие не сте могли да му откажете — повтори Щирлиц — и за вас не е важно какъв е той: комунист или агент на Гестапо?... Ами ако заради това, че за вас е важен „просто човекът“, абстрактният човек, конкретни хора увисват на бесилката — това важно ли е за вас?

— Да, това е важно за мене...

— Ами ако трябва още по-конкретно — на бесилката ще увиснат вашата сестра и нейните деца, това важно ли е за вас?

— Но това е злодейство!

— Но да казвате, че за вас няма значение кой е пред вас — комунист или агент на Гестапо — е още по-голямо злодейство — отговори Щирлиц. — При това вашето злодейство е догматично и затова е особено страшно. Седнете. И ме изслушайте. Вашият разговор с моя агент е записан на лента. Не, не аз съм правил това, всичко това е вършил той. Не зная какво се е случило с него: той ми изпрати едно странно писмо... И после без лентата, която унищожих, няма да му повярват. С него никой няма да разговаря, защото той е мой агент. Шо се отнася до вашата сестра, тя трябва да бъде арестувана веднага, щом прекосите границата с Швейцария.

— Но аз не се готвя да преминавам границата.

— Вие ще я преминете, а аз ще се погрижа вашата сестра да бъде в безопасност.

— Вие сте като таласъм... Как мога да ви вярвам, щом имате толкова лица?

— Не ви остава нищо друго, освен да ми вярвате, пасторе. И вие ще отидете в Швейцария дори само за да спасите живота на своите близки. Или няма?

— Да. Ще отида... За да спася живота им.

— Защо не питате какво трябва да правите в Швейцария? Вие ще се откажете да отидете там, ако ви възложа да взривите някоя църква, нали?

— Вие сте умен човек. Вероятно сте преценили точно кое е по моите сили и кое не е...

— Правилно. Жал ви е за Германия?

— Боли ме за германците.

— Добре. Не ви ли се струва, че незабавният мир е изход за германците?

— Това е изход за Германия...

— Софистика, пасторе, софистика. Това е изход за германците, за Германия, за цялото човечество. За нас не е страшно да загинем, защото сме изживели своето и освен това ние сме самотни, стареещи мъже... Ами децата?

— Слушам ви.

— Кого измежду вашите стари познати по съвместната ви работа в движението на пацифистите бихте могли да намерите в Швейцария?

— На диктатурата са дотрябвали пацифисти?

— Не, на диктатурата не са необходими пацифистите. Те са нужни на онези, които трезво оценяват момента, разбирайки, че всеки нов ден от войната — това са нови жертви, при това безсмислени.

— Хитлер ще се съгласи ли на преговори?

— Хитлер няма да се съгласи на преговори! На преговори ще се съгласят други хора. Но това е преждевременен разговор. Най-напред искам да имам вашите гаранции, че там ще се свържете с хора, които имат достатъчно голям авторитет. Нужни ни са хора, които ще ни помогнат да се свържем със западните държави. Кой би могъл да ни помогне в това?

— Фигурата на президента на Швейцарската република ще ви задоволи ли?

— Не. Не това. Това са официални канали. Несериозно е. Имам предвид църковните деятели, които имат авторитет в света.

— Всички църковни деятели имат авторитет в този свят — каза пасторът, но като видя как отново трепна лицето на Щирлиц, бързо добави: — Там имам много приятели. Би било наивно от моя страна да ви обещая нещо, но мисля, че ще мога да обсъдя този въпрос със сериозни хора. Брюнинг например... Него го уважават. Обаче мене ще ме питат кого представлявам аз?

— Германците — кратко отговори Щирлиц. — Ако ви запитат кой конкретно има намерение да води преговори, вие ще попитате: „А кой по-точно ще ги поведе от страна на Запада?“ Но това ще стане чрез връзката, която ще ви дам...

— Чрез кого? — не разбра пасторът.

Щирлиц се усмихна и поясни:

— Всички подробности ще уговорим тепърва. Засега е важно да се уговорим по принцип.

— А къде е гаранцията, че сестра ми и нейните деца няма да увиснат на бесилката?

— Аз ли ви освободих от затвора?

— Да.

— Как мислите, лесно ли е било това?

— Мисля, че не.

— А как мислите, когато имах в ръцете си магнитофонния запис на вашия разговор с провокатора, можех ли да ви изпратя в крематориума?

— Безспорно.

— Ето че ви отговорих. Вашата сестра ще бъде в безопасност. Дотогава, естествено, докато изпълнявате това, което ви повелява дългът на човек, който милее за германците.

— Вие заплашвате ли ме?

— Аз ви предупреждавам. Ако започнете да се държите другояче, аз няма да мога да направя нищо, за да спася вас и вашата сестра...

— Кога трябва да стане всичко това?

— Скоро. И последното: който и да ви пита за нашия разговор...

— Аз ще мълча.

— Даже ако ви изтезават при разпита?

— Аз ще мълча.

— Искам да ви вярвам...

— Кой от нас двама ни сега рискува повече?

— На вас как ви се струва?

— Струва ми се, че вие рискувате повече.

— Правилно.

— Вие искрено ли желаете да постигнете мир за германците?

— Да.

— Отдавна ли стигнахте до тази мисъл да дадете мир на хората?

— Как да ви кажа — отговори Щирлиц — трудно ми е да ви отговоря честно докрай, пасторе. И колкото по-честно ви отговоря, толкова по-голям лъжец, честна дума, мога да ви се сторя.

— В какво по-точно ще се заключава моята мисия? Аз не умея да крада документи и да стрелям от засада?

— Първо — засмя се Щирлиц — бързо можете да се научите на това. Второ, аз не искам от вас да стреляте от засада. Вие ще кажете на своите приятели, че Химлер чрез този или онзи свой представител — по-късно ще ви кажа името му — провокира Запада. Ще им обясните, че този или онзи човек на Химлер не може да иска мир, ще докажете на приятелите си, че този човек е провокатор, без тежест и уважение дори и в СС. Ще кажете, че да се водят преговори с такъв човек е не само глупаво, но и смешно... Повторете им още веднъж, че е безумие да се водят преговори със СС, с Химлер, че преговори трябва да водят с други хора, и ще споменете имената на сериозни и умни хора... Но до това по-късно ще стигнем...

Преди да си отиде, той попита:

— Освен вашата прислужница има ли някой вкъщи?

— Не. Прислужницата също не е вкъщи, тя отиде при роднините си на село.

— Може ли да огледам къщата?

— Заповядайте...

Щирлиц се изкачи на втория етаж и погледна иззад пердeto навън: централната алея на малкото градче се виждаше оттук цялата. Там нямаше никой.

След половин час той пристигна в бар „Мексико“: там беше определил среща на един свой агент, който работеше по запазване тайната на „оръжието на възмездietо“. Щирлиц искаше да зарадва шефа на Гестапо — нека утре да прослуша разговора. Това ще бъде хубав разговор на един умен нацистки разузнавач с умен нацистки учен: след като Гестапо арестува специалиста по атомна физика Рунге, Щирлиц не забравяше от време на време да се презастрахова и не как да е, а солидно и всестранно.

8.3.1945 (09 ЧАСА И 32 МИНУТИ)

— Добро утро, фрау Кин... Как вървят работите? Как е малкият?

— Благодаря, господине... Вече започна да плаче от време на време и аз се успокоих. Страхувах се моята контузия да не е дала отражение на гласа му. Лекарите го прегледаха, като че ли всичко е наред.

— Е, слава богу! Бедните деца... Такива страдания за малките, които току-що идват на белия свят... В този страшен свят... А аз имам новини за вас.

— Добри ли са?

— В наше време всички новини са лоши, но за вас по-скоро са добри, отколкото лоши.

— Благодаря — каза Кет. — Никога няма да забравя вашата добрина.

— Кажете ми по-напред мина ли ви главоболието?

— Вече съм по-добре. Във всеки случай главозамайването минава и нямам вече изтощащи пристъпи на прилошаване.

— Това са симптоми на сътресение на мозъка.

— Да. Ако не беше моята грива, момчето въобще нямаше да го има. Гъстата ми коса е поела първия удар на онази стоманена греда...

— Вашето не е грива... Вие имате разкошни коси... Аз им се любувах още при първото посещение... Да не използвате никакви особени шампоани?

— Да. Вуйчо ми изпращаше от Швеция иранска къна и хубави американски шампоани.

Кет всичко разбра. Беше си припомнила въпросите, които ѝ беше задавал „господинът от застрахователното дружество“. Версията за вуйчото от Стокхолм беше проверена и надеждна. Тя намисли няколко версии във връзка с куфара. Знаеше, че това е най-трудният въпрос, и тя ще се постарае да го избегне днес, като каже, че е много зле. Реши да провери „застрахователния агент“. Шведският вуйчо е най-лесното при нейното положение. Нека това бъде взаимно изпитание. Главното е да започне първа и да види той как ще се държи.

— Между впрочем, за вашия вуйчо... Той има ли телефон в Стокхолм?

— Да ви кажа право, не зная. Съпругът ми никога не му е звънил оттук...

Тя все още не вярваше, че Ервин не е жив. Просто не можеше да повярва в това. След първата нервна криза, когато изнемогващо в беззвучен плач, старата санитарка ѝ каза:

— Не бива, милинка... Така беше и с моя син. Също мислеме, че е загинал, а той лежал в болница. А сега подскача на един крак, но си е у дома, не го взеха в армията, значи, ще живее.

Кет искаше веднага, незабавно да изпрати бележка на Щирлиц с молба да проучи какво е станало с Ервин, но разбираше, че не бива да прави това в никакъв случай, макар и да знаеше, че без връзка с Щирлиц не би могла да мине. Затова си налагаше да не мисли за най-лошото, а как най-умно да се свърже с Щирлиц, който ще намери Ервин в някоя болница. И всичко ще бъде добре, и малкият ще се разхожда с Ервин в Москва, когато всичко свърши и настъпи топлото „сиромашко лято“ със златни паяжинки във въздуха, а брезите ще са жълти-жълти, високи и чисти...

— Фирмата — продължи човекът — ще ви помогне да се свържете по телефона с вуйчото веднага щом лекарите ви позволяят да станете. Знаете ли, тези шведи пазят неутралитет, те са богати и дълг на вуйчо ви е да ви помогне. Ще му дадете да чуе в слушалката как плаче малкият и сърцето му ще трепне... Сега ето какво... Аз се уговорих с ръководството на нашето дружество да ви дадем помощ на първо време, без да дочекаме общата проверка на сумата по вашата застраховка. Но са ни необходими имената на двама гаранти.

— На кого?

— На двама души, които биха гарантирали... Извинете ме, но аз съм само един чиновник, не ми се сърдете — двама души, които биха потвърдили вашата честност... Още веднъж моля да ме разберете правилно...

— Но кой би могъл да даде такава гаранция?

— Нима вие нямаете приятели?

— Такива? Не, такива нямаме...

— Е, добре... познати нали имате? Просто познати, които биха потвърдили, че са познавали вашия съпруг...

— Познават — поправи го Кет.

— Той жив ли е?

— Да.

— Къде е той? Идвал ли е тук?

Кет отрицателно поклати глава.

— Не. Той е в някоя болница. Аз съм сигурна, че е жив.

— Аз го търсих.

— Във всички болници ли?

— Да.

— И във военните също?

— Защо мислите, че той би могъл да попадне във военна болница?

— Той е инвалид от... Офицер... Той е бил в безсъзнание, могли са да го отнесат във военна болница...

— Сега съм спокоен за вас — усмихна се човекът. — Умът ви е бистър и явно работата отива на подобрене. А посочите ли ми някои от познатите на вашия съпруг, аз още утре ще ги склоня да дадат гаранции.

Кет почувствува как в слепоочията ѝ забучва. С всеки нов въпрос този шум все повече и повече се усилва. Дори не бучеше, а удряше като с никакъв тъп металически чук. Но тя разбираше, че да мълчи и да не отговаря, след като досега избягваше всички конкретни въпроси, сама щеше да проиграе всичко. Спомняше си къщичките на тяхната улица и особено разрушените. При Ервин идваше да си поправя радиограмофона запасния генерал Нуш. Той живее в Рансдорф, това е сигурно. Недалеч от езерото. Нека го питат.

— Опитайте, господине, да поговорите със запасния генерал Фриц Нуш. Живее в Рансдорф, край езерото. Отдавна се познават със съпруга ми. Моля бога и сега да се покаже добър към нас...

— Фриц Нуш — повтори човекът, записвайки името в бележника си — в Рансдорф. А улицата не помните ли?

— Не помня.

— В адресната служба може да не дадат адреса на генерала...

— Но той е толкова стар... Вече не воюва. Надхвърлил е осемдесетте.

— Не е ли изкукуригал?

— Какво?

— Не, не... Просто се страхувам, да не би склерозат... Ако имах власт, всички по-възрастни от седемдесет бих ги отстранивал насилиствено от работа и бих ги изпращал в специални зони за престарели хора. Всичко лошо на този свят идва от старците...

— Вие пък, господине... Генералът е толкова добър.

— Добре. Кой още?

„Да му дам ли името на фрау Кори? — помисли Кет. — Вероятно ще бъде опасно. Макар и да ходихме при нея на почивка, но с нас беше куфарът. Може да си го спомни, ако й покажат снимката. А тя би била добра гарантка и съпругът ѝ е майор от СС.“

— Опитайте да се свържете с фрау Айхелбренер. Тя живее в Потсдам. Има собствена къща до кметството.

— Благодаря. Това е вече нещо. Ще се постараю да направя тези хора ваши гаранти, фрау Кин... Да, сега ето още какво... Вашата камериерка е познала между намерените вещи два ваши куфара. Утре сутринта ще дойда с нея и пред нея и пред лекаря ще отворим тези куфари, може би вие веднага ще се разпоредите с някои ненужни неща, а аз ще ги заменя срещу бельо за детенцето.

„Ясно — каза си Кет. — Заради това е дошъл. Иска още днес да се опитам да се свържа с някого от приятелите.“

— Ами хайде тогава... Желая ви скорошно оздравяване и целунете от мене вашия великан.

Като извика санитарката, човекът й каза:

— Щом ви помоли да позвъните някъде или ви предаде някаква бележка, незабавно ми позвънете вкъщи или в службата — няма значение. По всяко време — повтори той. — А ако някой дойде при нея, съобщете ето тук — той й даде един телефонен номер — тези хора са на три минути от вас. Вие задръжте посетителя под някакъв предлог. Под какъвто и да е...

На излизане от кабинета си Щирлиц видя да носят куфара на Ервин по коридора. Той би познал този куфар сред хиляди, защото в него се съхраняваше предавателят. Щирлиц разсеяно и без да бърза, тръгна след двамата, които весело разговаряха за нещо и внесоха куфара в кабинета на щурмбанфюрера Ролф.

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1940 година Ролф, щурмбанфюрер от СС (IV отдел на РСХА). „Чистокръвен ариец. Характер — северен, храбър. С колегите си поддържа добри отношения. Безупречно изпълнява служебния си дълг. Безпощаден е към враговете на Райха. Отличен спортсмен. Безупречен съпруг. Връзки, които да го компрометират, не е имал. Удостояван е с награди от райхсфюрера на СС...“)

Щирлиц няколко мига преценяваше: да влезе ли в кабинета на щурмбанфюрера веднага или по-късно. В него всичко се напрегна и той късо почука на вратата и без да дочека отговор, влезе при Ролф.

— Ти какво, да не се готвиш за евакуация? — попита той, като се разсмя. Не беше готвил тази фраза, тя се роди в главата му сама и, изглежда, в случая беше най-точната от всички, които можеше да измисли.

— Не — отговори Ролф — това е предавател.

— А... Колекционираш ли ги? А къде е стопанинът?

— Стопанката. Според мене стопанинът е хвърлил петалите. А стопанката заедно с новороденото лежи в изолационната на болница „Шарите“.

— С новороденото?

— Да. И главата на мръсницата е смазана.

— Лошо. И как я разпитват в такова състояние?

— Според мене точно в такова състояние трябва да ги разпитват.

А то ние протакаме, протакаме, като че ли чакаме бог знае какво... Главното е, че един наш глупак от районното й показал снимките на куфарите заедно с този. Попитал я не вижда ли там свои вещи... Слава богу, че не може да избяга: има дете, а в детското отделение не пускат никого. Не мисля, че би могла да зареже детето и да избяга... Всъщност дявол знае... Реших днес да я доведа тук.

— Разумно — съгласи се Щирлиц — там има ли пост? Трябва да се наблюдава за вероятни срещи.

— Да, ние поставихме там наша санитарка и сменихме пазача с наш сътрудник.

— Тогава струва ли си да я вземаш тук? Ще развалиш цялата игра. Ами ако тя, не щеш ли, реши да търси връзка?

— И аз самият се колебая. Страхувам се да не се окопити. Знаеш ги тези руси — тях трябва да ги хванеш, докато са още топлички и слаби...

— Защо смяташ, че е рускиня?

— Оттук се и забърка цялата каша. Тя крещяла на руски, когато раждала.

Щирлиц се подхили и каза, като отиваше към вратата:

— Вземай я по-скоро... Макар че... Може да се получи красива игра, ако тя започне да търси връзка. Мислиш ли, че сега найните хора не я търсят по всички болници?

— Тази версия не сме обмислили докрай...

— Подарявам ти я... Не е късно и днес да се заемете с нея. Бъди здрав и ти пожелавам успех... — Като стигна до вратата, Щирлиц се обърна: — Това е интересна работа. Важното тук е да не се прибързва. И, съветвам те, не докладвай на голямото началство, защото ще те накарат да се претрепеш от работа.

Вече отворил вратата, Щирлиц се удари по челото и се засмя:

— Станал съм склеротичен идиот... Нали идвах при теб за хапчета за сън. Всички знаят, че имаш хубави шведски хапчета.

Последната фраза винаги се запомня. Важно е как ще влезеш в необходимия ти разговор, но още по-важно е и изкуството как ще излезеш от него. Сега — мислеше Щирлиц — ако попитат Ролф кой и за какво е влизал при него, той сигурно ще каже, че при него е идвал Щирлиц и го е молил за шведски хапчета за сън. Ролф снабдяваше половината управление с такива хапчета — неговият чично беше аптекар.

... А сега, след разговора с Ролф, на Щирлиц му предстоеше да изиграе сцена на ярост. Той се качи при Шеленберг и каза:

— Бригаденфюер, май е по-добре да се обява за болен, а аз наистина съм болен, и да помоля за десет дни отпуск, за да отида в санаториум — иначе нервите ми не издържат.

Като казваше това на шефа на разузнаването, той беше синкаво бледен. И не само поради това, че се решаваше съдбата на Кет, а следователно и неговата съдба. Той знаеше какво я чака на петия час от разпита в тила на новороденото ще опрат дулото на пистолет и ще обещаят да го застрелят пред очите на майката, ако тя не заговори. Обикновена стара провокация на татко Мюлер, макар никога още да не са стреляли в тила на някое дете. Не от жалост — хората на Мюлер можеха да вършат къде по-лоши неща. Просто те разбираха, че след това майката ще полудее и цялата операция ще се провали. Но този метод на заплашване действуваше безотказно.

Лицето на Щирлиц беше синкавобледо не само защото разбираше какви мъки го очакват, стига само Кет да каже за него. Всичко е по-просто: той разиграваше сцена на ярост и неговият дух и плът се подчиняваха всецияло. Истинският разузнавач прилича на актьора или писателя. Само че докато лошата игра на актьора го заплашва с градушка от развалени домати, а лъжата или липсата на

логика в произведението на писателя си отмъщава с презрителните усмивки на читателите, то за разузнавача това означава смърт.

— Какво се е случило? — учуди се Шеленберг. — Какво става с вас?

— Според мене всички ние сме под капака на Мюлер. Вчера онзи идиотизъм с преследването по „Фридрихшрасе“, днес пък още по-голям номер: хванали някаква рускиня с предавател, работела, изглежда, доста активно. Аз преследвам този предавател от осем месеца, но, кой знае защо, тази работа отива при Ролф, който разбира от радиоигри, колкото аз от гинекология!

Шеленберг веднага посегна към телефона.

— Недейте — каза Щирлиц. — Няма смисъл. Ще започнат разправии, обикновените кавги между разузнаването и контраразузнаването. Не бива. Разрешете ми и аз още сега ще отида при тази рускиня, ще я взема при нас и поне ще проведа първия разпит. Може да се самозалъгвам, но смяtam, че ще го проведе по-добре от Ролф. После нека той се занимава с нея — за мене по-важна е работата, отколкото честолюбието.

— Замиnavайте — каза Шеленберг — а аз все пак ще позвъня на райхсфюрера.

— По-добре е да отидете при него — отговори Щирлиц. — На мене не ми харесва цялата тази шетня.

— Вървете — повтори Шеленберг — и си вършете работата. А после ще поговорим за пастора. Той ще ни трябва утре или вдругиден...

— Не мога да се разкъсвам между две работи.

— Можете. Разузнавачът или се предава веднага, или никога не се предава. С редки изключения капитулира след прилагането на специални мерки от главорезите на Мюлер. Всичко ще ни стане ясно още в първите часове. Ако тази дама мълчи, предайте я на Мюлер, нека те си бълскат главата. Ако заговори — ще си пишем това като наш актив и ще натрием носа на бавареца.

Така, когато беше раздразнен, Шеленберг наричаше един от най-омразните му хора — шефа на Гестапо Мюлер.

В приемното отделение Щирлиц показа значката на СД и влезе в болничната стая при Кет. Когато тя го видя, очите ѝ се отвориха широко, веднага в тях бликнаха сълзи и тя посегна към Щирлиц, но той, страхувайки се от диктофони, бързо рече:

— Фрау Кин, пригответе се. Вие загубихте играта, а разузнавачът трябва да умее да губи достойно. Зная, че ще отричате, но това е глупаво. Ние сме заловили четиридесет ваши шифровани радиограми. Сега ще ви донесат дрехите и вие ще дойдете с мене. Гарантирам ви живота и живота на вашето дете, ако започнете да ни сътрудничите. Не мога да ви гарантирам нищо, ако упорствувате.

Щирлиц почака, докато санитарката ѝ донесе костюма, палтото и обувките. Приемайки условията на неговата игра, Кет каза:

— Може би ще излезете, докато се облека?

— Не, няма да изляза — отговори Щирлиц. — Аз ще се обърна и ще продължа да говоря, а вие мислете какво ще ми отговорите.

— Нищо нямам да ви отговарям — каза Кет — няма какво да ви отговарям. Не разбирам какво е станало и съм още много слаба. Мисля, че това недоразумение бързо ще се изясни... Моят съпруг е офицер, инвалид от войната...

Сега Кет изпитваше странно чувство на радост. Тя виждаше свой, вярващ, че сега, колкото и сложни да са изпитанията, най-страшното — самотата — отмина...

— Оставете — прекъсна я Щирлиц — вашият предавател е у нас, радиограмите също са у нас, те са дешифрирани, а това са доказателства, които не могат да бъдат опровергани. От вас се иска само едно: вашето съгласие да работите за нас. И аз ви съветвам каза той, като се обърна и ѝ показваше с очи и гримаси, че ѝ говори нещо много важно, в което трябва да се вслуша и разбере — съгласете се с моето предложение и най-напред кажете всичко, което знаете, макар дори да ви е известно съвсем малко, а след това приемете предложението ми — да започнете незабавно, още след два-три дни, да работите за нас.

Той разбираше, че за най-главното можеше да ѝ говори само в коридора. Но Кет можеше да разбере това най-главно и като го изслуша тук. Щяха да имат на разположение само две минути, докато минават по коридора. Той пресметна времето, когато идваше към стаята.

Санитарката донесе детето и каза:

— Бебето е готово...

Сърцето на Щирлиц се сви: не само защото малкото човече трябваше сега да отиде в Гестапо, в затвора, в неизвестността, но и затова че жената, жив човек, вероятно също майка, каза с равнодушен глас страшната фраза: „Бебето е готово!“

— На вас ще ви бъде тежко да носите детето — каза санитарката — аз ще го отнеса до колата.

— Недейте — отговори Щирлиц — вървете си. Фрау Кин ще носи детето си сама. И гледайте в коридора да няма болни.

Санитарката излезе. Щирлиц отвори вратата и пропусна Кет напред. Тръгна след нея, взе я подръка, помагайки ѝ да носи детето, а после, като видя как ѝ треперят ръцете, сам взе детето.

— Слушай ме, момиче — заговори той тихо, палейки цигара — на тях всичко им е известно... Слушай ме внимателно. Те ще започнат да ти дават информация за нашите. Пазари се, искай гаранции, искай детето да бъде с тебе... Капитулирай заради детето — те може и да са ви записали, затова изиграй всичко точно в моя кабинет. Шифърът ти не знаеш и вашите радиограми не са дешифрирани. Шифровчик е бил Ервин, а ти си само радиостка. Останалото остави на мен. Ервин е ходил на срещите с резидента в района на „Кантщрасе“ и в Рансдорф. Ще кажеш, че при Ервин е идвал един господин от Министерството на външните работи. В колата ще ти покажа снимката му.

Този човек от Министерството на външните работи беше съветникът от източното управление Хайнц Корнер. Преди една седмица той беше загинал при автомобилна катастрофа. Това беше лъжлива следа. Докато проучва тази следа, Гестапо неизбежно ще загуби десет-петнадесет дни. А сега един ден решаваше много неща...

След пет часа Ролф докладваше на Мюлер, че руската радиостка е изчезнала от клиниката „Шарите“. Мюлер беснееше. А след още два часа му позвъни Шеленберг и каза:

— Добър вечер, приятелю... Щирлиц ви е приготвил подарък, той доведе руската радиостка, която се съгласи да работи за нас. Райхсфюрерът вече го поздрави с този успех.

Като седеше при Шеленберг и слушаше неговото весело бъбрене с Мюлер, Щирлиц за стoten път се питаше дали е постъпил правилно, като доведе тук, в затвора, бойния си другар Катенка Козлова — Кет Кин, Инге, Анабел? Да, той можеше, естествено, да я качи в колата и като покаже своята значка, да я откара в Бабелсберг, а после да ѝ намери квартира и да я снабди с нови документи. Но това би означавало предварително да обрече на провал операцията, която беше планирана от Центъра, тази операция, която беше толкова важна за стотици хиляди руски воиници, която можеше по един или друг начин да повлияе върху бъдещето на Европа. Той разбираше, че след отвличането на Кет от болницата цялото Гестапо ще бъде вдигнато на крак. Разбираше също, че дори бягството да излезе сполучливо, следата непременно ще поведе към него: значката на тайната полиция, колата, външните белези. Значи на него също ще му се наложи да премине в нелегалност. Равносилно на провал. Щирлиц разбираше, че събитията отиват към своя край и палачите на Мюлер ще зверстват и ще ликвидират всички, които се намират в техните затвори. Затова каза на Кет още в началото да постави условие: нея вече нищо не я обвързва с Русия, съпругът ѝ е загинал и тя при никакви обстоятелства не трябва да попада в ръцете на бившия си „шеф“. Това беше резервен вариант, в случай че все пак я предадат в ръцете на Гестапо. Ако Щирлиц беше уверен, че тя ще остане при него, той не би се тревожил. Щеше да я настани в конспиративната „радио квартира“ под охрана на СС, а при удобен случай ще направи така, че Кет с момченцето да изчезне и никой да не може да я намери. Сега, при целия трагизъм на положението на фронта, при този огромен поток на бежанци, които изпълваха центъра на страната, Гестапо продължаваше да работи точно и съгласувано: всеки втори човек даваше информация за своя съсед, а този съсед от своя страна даваше информация за своя информатор. Само един наивен, незапознат със структурата на СС и СД, можеше да смята, че е възможно да се измъкне безпрепятствено от тази мътилка.

Мюлер работи три часа над първия разпит на рускинята. Сравняваше записа, който му предаде Щирлиц, със записа на

магнитофона, монтиран в един контакт до бюрото на щандартенфюрера от СС Щирлиц.

Отговорите на рускината съвпадаха напълно. Въпросите на щандартенфюрера бяха стенографирани и се различаваха от онova, което беше казал на руската радиостка.

— Този Щирлиц, все пак работи доста дръзко — каза Мюлер на Ролф — ето, послушайте как добре я обработва.

И като превъртя лентата, Мюлер включи гласа на Щирлиц:

— Няма да повтарям азбучната истина, че в Москва този арест за вас ще бъде присъда. Човек, който веднъж е попаднал в Гестапо, трябва да загине. Този, който излезе жив от Гестапо, е предател и само предател. Не е ли така? Това, първо... Няма да искам от вас имената на останалите на свобода агенти, това не е толкова важно, защото стараейки се да ви открият, те обезательно ще дойдат при мене. Това, второ. И трето: вие разбирате, че като човек и като офицер от Райха аз не мога да се отнасям към вашето положение без състрадание, защото разбирам колко големи ще бъдат майчините мъки, ако бъдем принудени да дадем вашето дете в приют. Детето ще се лиши завинаги от майка. Разберете ме правилно, аз не ви заплашвам, просто дори и да не искам да направя това, аз имам ръководство, а на тези, които не са видели детето във вашите ръце, им е значително по-лесно да издават заповеди. А аз не мога да не изпълня заповедта, аз съм войник и моята родина воюва с вашата. И накрая, четвърто. Ние на времето получихме копия от ваши филми, заснети от московската киностудия в Алма Ата. В тях представят германците като глупаци, а нашата организация като лудница. Но това е смешно, та ние бяхме вече пред вратите на Кремъл...

На това място Щирлиц намигна на Кет (това, естествено, Мюлер не можеше да види) и тя, разбрала го веднага, отговори:

— Да, но сега частите на Червената армия стоят пред вратите на Берлин.

— Вярно е. Когато нашите войски стояха пред вратите на Кремъл, вие вярвахте, че ще стигнете до Берлин. Така и ние сме убедени сега, че скоро отново ще се върнем при Кремъл. Но да оставим дискусията. Аз ви говоря за това, понеже нашите шифровчици съвсем не са глупави хора и те вече откриха много от вашия шифър и вашата работа, работата ви на радиист, може да изпълнява наш човек...

Щирлиц отново намигна на Кет. Тя отговори:

— Вашият радиист не знае моя почерк. Затова пък в Центъра много добре го познават.

— Вярно е. Но при нас има записи на ваши донесения и ние можем много лесно да обучим нашия човек на вашия почерк. И той ще работи вместо вас.

Това окончателно ще ви компрометира. На вас няма да ви простят в родината и вие знаете това също като мене, а може би и още по-добре. Ако проявите благоразумие, аз ви обещавам пълно алиби пред вашето ръководство — предложи той.

— Това е невъзможно — отговори Кет, без да дочака сигнал от Щирлиц.

— Вие грешите. Възможно е. Вашето арестуване няма да бъде отбелязано в нито един от нашите документи. Вие ще се настаните в мои добри приятели в една квартира, където ще бъде удобно за момиченцето...

— Момче е.

— Извинете... Ще кажете после, ако видите своите, че след смъртта на вашия съпруг ви е открил човек, който ви е казал паролата...

— Аз не зная парола...

— Знаете — настойчиво повтори Щирлиц — паролата знаете, но аз не я искам от вас, това са незначителни неща и игри на романтика. И така, човекът, който ви е обадил паролата, ще кажете, ви е довел в тази квартира и ви е давал шифровани радиограми, които вие

сте изпращали в Центъра. Това е алиби. В писците и филмите за разузнавачи е прието да се дава време за размисъл. Аз не ви давам време за размисъл, питам ви и веднага отговорете — да или не?

Мълчание...

... Мюлер погледна Ролф и забеляза:

— Само една грешка: той събрка пола на детето. Каза момиче, а в останалото работата му е виртуозна.

— ... Да — тихо отговори Кет, дори по-скоро пошепна.

— Не чух — каза Щирлиц.

— Да — повтори Кет. — Да! Да! Да!

— Ето сега е добре — каза Щирлиц. — И без истерика. Вие сте знаели на какво отивате, когато сте се съгласили да работите против нас.

— Но аз имам едно условие — каза Кет.

— Да, слушам.

— След гибелта на съпруга ми и моя арест всичките ми връзки с родината са скъсани. Ще работя за вас само ако ми гарантирате, че в бъдеще никога няма да попадна в ръцете на бившите си ръководители...

Сега, когато животът на Кет висеше на косъм, а атаката му срещу Борман се провали поради някакви непонятни причини, на Щирлиц му беше крайно необходима връзка с Москва. Той разчиташе да получи помощ: едно-две имена, адреса на хора, макар и пряко или косвено несвързани с Борман, но по някакъв път свързани с племенницата на братовчеда, женен за сестрата на девера на неговия готвач...

„Бавенето е равносилно на смърт — помисли той. — Докато изпратят радист от Центъра, ще мине не по-малко от седмица-две. А сега не бива да се чака. Както личи по всичко, работата се решава за дни, в краен случай за седмици.“

Щирлиц разсъждаваше: защо Борман не се яви на срещата? Първо, той може да не е получил писмото. Хората на Химлер са могли

да заловят писмото, макар и да е малко вероятно. Той успя да го изпрати с кореспонденцията, предназначена лично за Борман, а да се вземе оттам писмо е твърде рискова работа, тъй като той го постави след проверката на цялата поща от сътрудника на тайния отдел при секретариата на райхсфюрера. Второ, като анализираше изпратеното писмо, Щирлиц забеляза няколко съществени свои грешки. Нерядко му помагаше професионалният навик наново да анализира постъпките си и без да нервничи от допуснатите грешки, да търси веднага изход от създалото се положение, а не да свре глава под крилото и да се надява „дано се размине“. Изпратеното писмо не носеше лично за него никаква опасност — той го написа на машината в експедицията по време на една бомбардировка. Но, мислеше той, за човек от ранга на Борман в това писмо има твърде много верноподаднически емоции и малко факти и конструктивни предложения, произтичащи от тях. Огромната отговорност за вземаните решения, практически безконтролни, задължава държавния деец от типа на Борман да отиде на разговор с един подчинен едва когато фактите, съобщени от него, не са били известни на никого преди това и са перспективни от държавна гледна точка. Но, от друга страна, продължаваше да разсъждава Щирлиц, за Борман са важни дори и най-дребните зрънца от материали, които биха могли да компрометират Химлер. (Щирлиц разбираше по какви причини е започнала тази борба между Химлер и Борман. Не можеше да намери отговор — защо тя продължава и сега със същата нарастваща ярост.) И накрая, трето, Щирлиц допускаше, че Борман може би е бил просто зает и затова не е могъл да дойде на срещата. Впрочем Щирлиц знаеше, че Борман само два или три пъти е откликвал на молби за срещи от подобен род: това той знаеше от данните на подслушаните разговори. А с молби за приеми към него се обръщаха всеки ден най-малко по двадесет или тридесет души от висшата йерархическа група на партийния и военния аппарат.

Сирената засвири тревога. Щирлиц погледна часовника: беше десет часът вечерта. „Залезът днес беше кървавочервен със синева. Значи, през нощта ще бъде студено. Ще измръзнат розите ми — помисли Щирлиц, като ставаше — изглежда раничко ги засадих, но кой можеше да помисли, че студовете ще се задържат толкова късно.“

Бомбардираха съвсем наблизо.

Щирлиц излезе от кабинета и тръгна по празния коридор към стълбището, което водеше към бункера. Край вратата, зад която се намираше пунктът за пряка връзка, той се спря. В началото не разбра защо се спря там, а после се досети: от вратата стърчеше ключ.

Щирлиц се намръщи, бавно се огледа: коридорът беше пуст — всички бяха отишли в бункера. Бутна вратата с рамо. Тя не се отвори. Тогава превъртя ключа. Два големи бели телефона веднага изпъкнаха сред всички останали: това беше праяката връзка с бункера на фюрера и с кабинета на Борман, Гьобелс, Шпеер и Кайтел.

Щирлиц надзърна в коридора, но както и преди, там нямаше никой. Стъклата трепереха — бомбардираха съвсем наблизо. За миг той помисли дали да заключи вратата или не. После се доближи до телефона и набра 12-00-54.

— Борман — чу той в слушалката нисък силен глас.

— Получихте ли моето писмо? — попита Щирлиц, преправяйки гласа си.

— Кой е?

— Вие трябваше да получите писмо лично до вас. От един предан член на партията.

— Да. Здравейте. Къде сте? А, да... Ясно. Номерът на моята кола...

— Знам го — прекъсна го Щирлиц. — Кой ще бъде на волана?

— Има ли значение?

— Да. Един от вашите шофьори...

— Зная — прекъсна го Борман.

Те се разбираха добре: Борман — че Щирлиц знае за това, как подслушват всичките му разговори (това свидетелствуваше, че човекът, който говори с него, знае висшите тайни на Райха). Щирлиц от своя страна направи извода, че Борман разбира всичко, което той не му доизказваше — един от шофьорите му беше таен сътрудник на Гестапо — и затова той почувствува успеха.

— Там, където трябваше да се видим, ще ви чакат. Във времето, което посочите вие — утре.

— Сега — каза Щирлиц. — След половин час.

8.3.1945 (22 ЧАСА И 32 МИНУТИ)

След половин час близо до Природонаучния музей Щирлиц видя бронирания майбах. Той премина покрай колата. На задната седалка забеляза Борман. След като се убеди, че зад него няма опашка, Щирлиц се върна и като отвори вратата, каза:

— Партайгеносе Борман, благодаря за доверието, което ми оказахте...

Борман мълчаливо му стисна ръката.

— Тръгвай — каза той на шофьора — към Ванзее.

После той вдигна стъклото и отдели купето от шофьора.

— Къде съм ви виждал? — запита той, взирайки се в Щирлиц.

— Я си свалете камуфлажа...

Щирлиц постави очилата на коленете си и повдигна шапката.

— Определено съм ви виждал някъде — повтори Борман.

— Вярно е — отговори Щирлиц — когато ми връчваха кръст, вие казахте, че имам лице на професор по математика, а не на шпионин...

— А сега лицето ви е тъкмо на шпионин, а не на професор — пошегува се Борман. — Е, казвайте, какво се е случило?

... Апаратът, който свързваше Борман с Имперското управление за сигурност, мълча цяла нощ. Затова, когато на сутринта данните от прослушванията легнаха на бюрото пред Химлер, той отначало освирепя, а после, след като гневът му премина, се изплаши, извика Мюлер и му заповядда да изясни, само че внимателно, кой е разговарял от специалната стая на правителствените телефони тази нощ с главната квартира на НСДАП, с Борман.

До края на деня Мюлер не можа да получи никакви определени данни. Привечер му донесоха отпечатъци от пръстите, оставени върху телефонната слушалка от непознатия, който беше звънил на Борман. Порази го това, че по данни на картотеката също такива отпечатъци вече се бяха появили преди няколко дни в Гестапо и бяха открити върху куфара, който принадлежеше на руската радистка.

Шофьорът на Борман, който на времето беше отказал да стане осведомител на СС, бе арестуван, когато се връщаше вкъщи от дежурство. Три часа той мълча и искаше разговор с Борман. След като към разпита приложиха и изтезания, той призна, че през нощта при тях в колата е седнал един непознат. Шофьорът не можеше да каже за

какво са говорили с Борман, тъй като разговорът се е водил в купето, отделено от него посредством дебело бронирано стъкло. Той направи словесен портрет на човека, който се беше качил в колата. Каза, че бил с мека шапка, ниско нахлупена на челото, с очила с дебели рогови рамки и прошарени мустаци. Дадоха му да прегледа повече от двеста снимки. Между тях имаше снимка и на Щирлиц. Но, първо, Щирлиц беше без мустаци, които лесно се залепват и отлепват в случай на необходимост, второ, снимките бяха направени преди пет години, а за пет военни години някои хора се измениха до неузнаваемост.

След като получи съобщението на Мюлер за направеното разследване, Химлер одобри предложението му да вземе негласно отпечатъци от пръстите на всички работници от апарата.

Мюлер предложи също да бъде ликвидиран шофьорът на Борман, така че да се създаде впечатление за нещастен случай в резултат на автомобилна катастрофа близо до неговия дом. В началото Химлер искаше да се разпореди за това мероприятие, което изглеждаше необходимо, но после се спря — беше престанал да вярва на всички, в това число и на Мюлер.

— За това помислете сам — каза той. — Може би трябва да го пуснете? — извърна се той, като знаеше какво ще му отговори Мюлер.

— Това е невъзможно, над него доста поработиха.

Точно такъв отговор очакваше райхсфюрерът.

— Не знам — намръщи се той. — Шофьорът е честен човек, а ние не наказваме честните хора... Сами измислете нещо...

От кабинета на Химлер Мюлер излезе побеснял от гняв: той разбра, че райхсфюрерът се страхува от Борман и подлага него под удара. „Не — реши той — тогава и аз ще поиграя. Нека шофьорът живее. Това ще бъде мой коз.“

След разговора си с Мюлер Химлер извика Ото Скорцени.

Той разбра, че схватката с Борман навлиза в последния, решаващ етап. И ако с помощта на някакъв си неизвестен изменник от СС Борман получи материали, компрометиращи него, Химлер, то той е просто длъжен да противопостави на този частен факт съкрушителен удар. В политиката нищо така не събаря шансовете на противниците, както осведомеността и силата. И никъде няма събрано такова количество информация, както в бронираните сейфове на партийния архив. Нека Борман оперира с човека. Той, Химлер, ще оперира с

документите: те са и по-надеждни от хората, и — с течение на времето — по-страшни от тях...

— Нужен ми е архивът на Борман — каза той. — Разбирате ли, Скорцини, какво ми е нужно?

— Разбирам.

— Това е по-трудно, отколкото да отвлечете дучето.

— И аз мисля така.

— А възможно ли е?

— Не зная.

— Скорцини, този отговор не ме задоволява. Тези дни Борман започва да евакуира архива си: трябва да изясните къде и кой ще го охранява. Шеленберг ще ви помогне негласно, в смисъл на една обща консултация.

10.3.1045 (10 ЧАСА И 58 МИНУТИ)

Щирлиц замина с нощния експрес за швейцарската граница, за да „подготви прозорец“. Той, както и Шеленберг, смяташе, че откритото прехвърляне на пастора през границата може да предаде на работата нежелателна гласност. Цялата тази операция се осъществяваше без знанието на Гестапо. А „разобличаването“ на Шлаг, след като той свърши своята работа, трябваше да бъде направено, според замисъла на Шеленберг, именно от Щирлиц.

През всичките тези дни Щирлиц с разрешението на Шеленберг подготвяше на пастора „кандидати“ за заговорници: хора от Министерството на външните работи и от щаба на Гьоринговия Луфтвафе. Там, в тези учреждения, той намери хора, които служеха на нацизма особено ревностно, които бяха известни като осведомители на Гестапо. Шеленберг се зарадва, че всички тези хора са верувани от Гестапо.

— Това е добре — каза той — това е много елегантно.

Щирлиц го погледна въпросително.

— В такъв смисъл — поясни Шеленберг — че по този начин ще компрометираме на Запад всички онези, които ще се опитат да търсят мирни връзки без нас. Нали там строго разграничават Гестапо от нашия отдел!

Този нощен експрес се отличаваше от всички останали влакове с довоенния си комфорт — в малките купета посокърцваше истинска

кожена тапицерия, матово блестяха медни пепелници, кондукторите разнасяха истинско силно кафе. С него сега пътуваха само дипломати по линията Скандинавия — Швейцария.

Щирлиц заемаше място № 74, а място № 56 в съседния вагон заемаше някакъв професор от Швеция с дълго, трудно изговарящо се фамилно име. Те бяха единствените пътници в двата международни вагона, ако не се смята генералът, който се връщаше след раняване на италианския фронт.

Генералът надникна в купето на Щирлиц и го попита:

— Вие германец ли сте?

— Уви — отговори Щирлиц.

— Той можеше да се шегува, това му беше разрешено от ръководството. Провокацията изисква злостни шеги. В случай че събеседникът не направи донос, тогава може да се мисли в перспектива за работа с този човек. На времето по този въпрос спореха в Гестапо: дали недостойните разговори да се пресекат на място, или да им се даде зелена улица. Като смяташе, че и най-малкият ущърб на Райха ще донесе съществена полза за родината, и Щирлиц беше от онези, които застъпваха становището, че е необходимо да се провокира с разговори по най-парещите теми навсякъде, където това е възможно.

— Защо „уви“? — заинтересува се генералът.

— Защото не ми носят втора порция кафе. Истинско кафе дават при първо поискване само на онзи, който има чужд паспорт.

— Я гледай ти! А на мене ми дадоха втори път. Аз имам коняк. Искате ли да пийнем?

— Благодаря. Аз също имам коняк.

— Затова пък вероятно нямате сланина?

— Имам и сланина.

— Значи ние с вас съrbame от една паница — каза генералът, като гледаше продуктите, които Щирлиц вадеше от чантата си. — Вие какво звание имате?

— Дипломат. Съветник в трето управление на Министерството на външните работи.

— Проклети да сте! — рече генералът, като седна на меката седалка, поместена до малкия умивалник. — За всичко сте виновни именно вие.

— Защо?

— Защото вие определяте външната политика, защото вие доведохте работата до война на два фронта. Прозт!

— Прозит! Вие от Макленбург ли сте?

— Да. Как познахте?

— По „прозт“. Всички северняци икономисват гласните.

Генералът, се засмя:

— Това е вярно — каза той. — Слушайте, дали не съм ви виждал вчера в Министерството на авиацията?

Щирлиц настръхна: вчера наистина заведе до Министерството на авиацията пастор Шлаг, за да му „уреди“ срещи с хора, близки до обкръжението на Гьоринг. В случай на успех на цялата операция, когато към работата включим Гестапо — но вече по молба на Шеленберг, за изясняване подробностите по „заговора“ — нужно беше пасторът „да е оставил следи“: и в Министерството на авиацията, и в Луфтвафе, и в Министерството на външните работи.

„Не — помисли Щирлиц, наливайки коняк, — този генерал не е могъл да ме види. Никой не е минавал покрай мене, когато седях в колата. И едва ли Мюлер ще вземе да праша подир мене генерал — това не е в неговия маниер, той работи без фантазия.“

— Не съм бил там. Странно свойство има моята физиономия — на всички им се струва, че току-що са ме видели някъде.

— Вие сте стериотипен — отговори генералът. — Приличате на много други хора.

— Това хубаво ли е или лошо?

— За копоите навярно е хубаво, а за дипломата, явно е лошо. Вие се нуждаете от запомнящи се лица.

— А военните?

— Военните сега трябва да имат бързи крака, та навреме да оফейкат.

— Не се ли страхувате да говорите така с непознат човек?

— Че вие не ми знаете името...

— Това лесно може да се установи, тъй като имате твърде запомнящо се лице.

— Така ли? Дявол да го вземе, на мене винаги ми се е струвало, че е най-стандартно. Все едно, докато напишете донос срещу мене, докато те намерят втори свидетел, ще мине време и всичко ще бъде

свършено. На подсъдимата скамейка ще ни поставят онези, а не тези. И на първо място вас, дипломатите.

— Вие палехте, вие унищожавахте, вие убивахте, а защо нас да съдят?

— Ние изпълнявахме заповеди. Палеха СС. Ние воювахме.

— Да не сте измислили специален начин да воювате, без да палите и без жертви?

— Войната така или иначе е необходима. Разбира се, не такава глупава. Това е война на дилетант. Той реши, че може да воюва и по интуиция. Реши, че само той обича велика Германия, а ние само мислим как да я продадем на болншевиките и на американците.

— Прозит...

— Прозт! Държавите са като хората. На тях им пречи статиката. Задушават ги границите. Необходимо им е движение — това е аксиома. Войната е движение. Но ако вие, проклетите дипломати, отново забъркate някоя каша, тогава вас ще ви унищожат, всички до един.

— Ние изпълнявахме заповед. Ние сме също такива войници, каквито сте и вие... Войници на фюрера.

— Стига сте се престрували. „Войници на фюрера“ — имитира той Щирлиц. — Низш чин, откраднал генералски ботуши...

— Аз се страхувам да говоря с вас, генерале.

— Не лъжете. Сега цяла Германия говори като мене... Или във всеки случай мисли така.

— А момчетата от Хитлерюгенд? Когато отиват срещу руските танкове, и те ли мислят така? Те умират с думите „Хайл Хитлер!“...

— Фанатизъмът никога не води до окончателна победа. Фанатиците могат да победят само на първо време, но никога не могат да удържат победа, защото се уморяват от самите себе си. Прозт!

— Прозит... Тогава защо вие не вдигнете своята дивизия...

— Корпус...

— Толкова по-добре. Защо тогава не се предадете в плен заедно със своя корпус?

— А семейството? А фанатиците в щаба. А страховливците, за които е по-лесно да се бият, като вярват в митическата победа, отколкото да отидат в някой лагер на съюзниците?

— Вие можете да заповядвате.

— Заповядват да се мре... Още няма такива заповеди — да живееш, предай се на врага. Не са се научили да ги пишат...

— Ами ако получите такава заповед?

— От кого? От този неврастеник ли? Той тегли всички ни след себе си в гроба.

— Ами ако заповедта дойде от Кайтел?

— Той има задник вместо глава. Той е секретар, а не военен.

— Е, добре... А от вашия главнокомандуващ в Италия...

— Кеселринг? Той никога няма да се реши на това.

— Защо?

— Той се е възпитавал в щаба на Гьоринг. А онзи, който работи в подчинение на някой от вождовете, непременно губи инициативата си. Придобива ловкост и става аналитик, но губи способността да взема самостоятелни решения. Той, преди да се реши на такава стъпка, непременно ще хукне при шопара.

— При кого?

— При шопара — упорито повтори генералът. — При Гьоринг.

— Вие убеден ли сте, че без нареддане от Гьоринг не може да се убеди Кеселринг да се реши на такава стъпка?

— Ако не бях убеден, нямаше да го кажа.

— Вие не вярвате в перспективата?

— Аз вярвам в перспективата... В перспективата на нашата скорошна гибел. На всички нас, вкупом... Появявайте ми, че не е толкова страшно, когато сме всички заедно. И нашата гибел ще бъде така съкрушителна, че споменът за нея ще ранява сърцата на много поколения нещастни германци...

На граничната гара Щирлиц излезе от вагона. Минавайки покрай него, генералът сведе поглед и вдигна ръка за приветствие.

— Хайл Хитлер! — извика той.

— Хайл Хитлер! — отговори Щирлиц. — Успешно разбиване на враговете.

Генералът погледна Щирлиц изплашено: изглежда вчера е бил много пиян.

— Благодаря — отговори той също така силно, разчитайки вероятно, че кондукторът ще го чуе. — Ние ще им строшим главите.

— Не се и съмнявам — отговори Щирлиц и бавно тръгна по перона.

В двата вагона остана единствен професорът швед, който отиваше зад граница, в тишината и спокойствието на свободна неутрална Швейцария. Щирлиц се разходи по перона, докато завършат граничната и митническата проверка. След това влакът бавно потегли и Щирлиц изпрати с продължителен поглед шведския професор, който се беше прилепил до прозореца.

Този „швед“ беше професор Плайшнер. Той отиваше в Берн с донесение до Москва — и за извършената работа, и за задачата, поставена от Шеленберг, и за връзката с Борман, и за провала на Кет. В това донесение Щирлиц молеше да му изпратят връзка и уточняващие кога, къде и как можеше да посрещне тази връзка. Щирлиц също така помоли Плайшнер да научи наизуст текста на дублиращата телеграма до Стокхолм. Текстът беше безобиден, но хората, до които съобщението беше адресирано, трябваше незабавно да го предадат в Москва, в Центъра. Като получеха текста, в Центъра щяха да прочетат:

Химлер чрез Волф започна в Берн преговори с Дълес.
Юстас

Щирлиц въздъхна с облекчение, когато влакът замина, и тръгна към местното отделение на граничната служба да вземе кола, за да отиде до една далечна планинска застава: оттам пастор Шлаг скоро трябваше да проникне „нелегално“ в Швейцария.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА РАЗМИШЛЕНИЕ

(ДЪЛЕС)

Агентката на Шеленберг, която работеше у Дълес, съобщи: при нейния „подопечен“ господар идвал кюрето Норели от представителството на Ватикана в Швейцария. Между тези умни хора се състоял разговор, който тя успяла да запише почти дословно.

„Светът ще прокълне Хитлер — казал Дълес, палейки лулата си — не толкова за крематориумите в Майданек и Аушвиц, и не толкова за негъвкавата му политика на антисемитизъм. Никога през цялата си история, дори във великолепния демократичен след реформен период, Русия не е правила такъв скок напред, както през годините на тази война. Те усвоиха огромни мощности в Урал и Сибир. Хитлер хвърли Русия и Америка в обятията им една на друга. Със средствата на германските репарации русите ще възстановят разрушената промишленост в западните райони — Stalin разчита да получи от Германия двадесет милиарда долара — и по такъв начин да удвоят мощта на своя индустриски потенциал“.

— Значи няма изход? — попитал кюрето. — Значи, след петшест години большевиките ще ме заставят да служа меса в чест на негово светейшество Stalin?

— Какво да ви кажа... Изобщо, биха могли, разбира се. Ако ние се държим като агънца — ще ви заставят. Ние трябва да заложим на развитието на национализма в Русия, тогава, може би, те ще се разпаднат... Тук само не бива да се бърка. Ако по-рано Stalin имаше металургия в Украйна, а съвсем малко — на изток, ако по-рано Украйна хранеше с пшеница страната, то сега всичко се е изменило. В корените на национализма винаги лежат интересите на една или друга група от населението, свързана със занаята, или ако си послужим с марксическата фразеология — с производството. Когато аз сам произвеждам това или онова, аз се чувствувам по един начин. Но когато се появи конкуренция, се чувствувам по-иначе. В условията на

нашата система конкуренцията е живителна. В условията на системата на Stalin конкуренцията само травмира хората. Да се изпращат в бъдеща Русия диверсанти, които да взривяват заводи — това е смешна идея. А виж, ако нашата пропаганда точно и аргументирано докаже на националностите в Русия, че всяка една от тях може да съществува, като говори само на своя език — това ще бъде нашата победа и руснаците не ще могат да противопоставят нищо на тази победа.

— Моите приятели във Ватикана — казало кюрето — смятат, че през годините на войната русите са се научили на маневреност и в действията, и в мисленето.

— Виждате ли — отговорил Дълес, изпускайки дим от лулата си — сега аз препрочитам руските писатели Пушкин, Салтиков, Достоевски... Проклинам се за това, че не зная езика им, руската литература може би е най-поразителната — имам предвид тяхната литература от деветнадесети век. Аз си направих извод за себе си, че на руския характер е свойствено да се обръща по-често към идеалните примери от миналото, отколкото да рискува да строи модели на бъдещето. Предполагам, че те ще се решат да заложат на аграрната класа в Русия, уповавайки се на това, че земята и лекува всичко, и обединява всичко. Тогава ще влязат в конфликт с времето, а от такъв конфликт няма изход. Развитието на техниката не ще им позволи да заложат на земята...

— Това е интересно — казало кюрето. — Но аз се страхувам, че във вашите умозаключения вие поставяте себе си над тях...

— Вие ме призовавате да вляза в редовете на ВКП(б)? — усмихнал се Дълес. — Те няма да ме приемат...

11.3.1945 (16 ЧАСА И 03 МИНУТИ)

На граничната застава Щирлиц уреди бързо всички въпроси: оберлейтенантът се оказа сговорчив и славен момък. Отначало Щирлиц дори се учуди на тази сговорчивост: граничарите обикновено се славеха с прекомерно високомерие като семинаристите от миналия век. Но след като размисли, Щирлиц разбра каква е причината: животът в планините, на границата с неутрална Швейцария, в някакъв особен лунно снежен свят, далеч от бомбардировките, разрушенията и глада, караше оберлейтенанта, командуващ тази зона, и всички останали местни началници да угаждат на всеки пристигнал от

центъра. Затова държането на граничарите, тяхното угодничество и прекомерно суетене накараха Щирлиц да направи важния извод, че границата е престанала да бъде непроходима.

Би било идеално да се свърже оттук с Шеленберг и да го помоли да даде указания на някого от верните сътрудници на разузнаването да докара пастора направо тук, на заставата. Но Щирлиц разбираше, че всяко позвъняване в Берлин ще бъде отбелязано от хората на Мюлер, а провалът на Шеленберг и онази мисия, която той възлагаше на пастора, трябваше да станат коз само в неговите ръце и когато ще докладва за това на Борман — със снимки, с магнитофонни записи, с адреси, тайни квартири и рапорти на пастора, за да компрометира онези преговори, не фиктивните, а истинските, които трябваше да води в Швейцария генерал Карл Волф.

След като се споразумяха за мястото, до което ще преведе през границата пастора — една клисура, обрасла с млада иголистна гора — Щирлиц още веднъж попита как се нарича малкият хотел в Швейцария, който се виждаше оттук, от границата. Той научи как се казва стопанинът на хотела и колко време ще трябва да се чака такси от града. Изясни си къде се намира най-близкият хотел в равнината — според легендата, пасторът е летовник скиор, който се е заблудил по време на разходката си: тръгнал от равнината в планината и се объркал из клисурите. В Берн и Цюрих пасторът имаше приятели. Картичката, която трябваше да изпрати, с изглед от крайбрежието на Лозана, щеше да означава, че предварителните разговори са приключили, връзката е установена и може да се дойде за сериозни разговори.

В началото Шеленберг възразяваше срещу този план на Щирлиц.

— Много е просто — казваше той — всичко е твърде опростено.

— Той не може да се държи иначе — отговори Щирлиц. — За него най-добрата лъжа е абсолютната истина. Иначе той ще се обърка и с него ще се заеме полицията.

Щирлиц се върна в единадесет часа вечерта у дома си в Бабелсберг. Той отключи вратата, посегна към електрическия ключ, но чу глас — много познат и тих:

— Не палете.

„Холтоф — разбра Щирлиц. — Как е попаднал тук? Изглежда, че се е случило нещо много важно...“

След като би телеграма до Стокхолм, професор Плайшнер нае стая в един малък хотел в Берн, изкъпа се, после слезе в ресторант и дълго с недоумение разглежда менюто. Той местеше поглед от думите „шунка“, „омари“ към цените срещу тях, дълго изучава тази омазнена хартия със син оттенък, а после неочаквано за самия него се разсмя и каза:

— Хитлер е мръсник!

В ресторант беше сам, в кухнята готовачът тракаше с тенджерите, миришеше на варено мляко и пресен хляб.

Плайшнер вече по-силно извика:

— Хитлер е лайно!

Изглежда някой го чу: появи се млад розовобузест сервитьор. Той се приближи до професора със сияеща усмивка.

— Добър ден, мосьо...

— Хитлер е куче! — закрещя Плайшнер. — Куче! Мръсник! Говедо!

Той не можеше да се овладее, беше изпаднал в истерия.

Отначало сервитьорът се опитваше да се усмихва, приемайки това за шега, а после изтича в кухнята и оттам надникна готовачът.

— Да позвъня ли в болницата? — попита сервитьорът.

— Ти си луд — отговори готовачът, — в ресторант ще дойде кола на бърза помощ! Ще се пусне слух, че при нас се е отровил човек.

След час Плайшнер напусна този хотел и се премести в частен пансион на брега на езерото. Той разбра, че след нелепата истерия, и при това с фалшив шведски паспорт, е глупаво да остане там.

Истерията отначало много го изплаши, но след това почувствува облекчение. Ходеше по улиците, постоянно се оглеждаше, страхуваше се, че ей сега зад гърба му ще изскърцат спирачки, мълчаливи бабайти ще го хванат под мишниците, ще го закарат в някое мазе и ще започнат да го бият за това, че е посмял да осъкърби великия фюрер. Но той вървеше и никой не му обръщаше внимание. От една будка си купи английски и френски вестници: на първите им страници имаше карикатури на Хитлер и Гьоринг. Плайшнер тихичко се засмя и веднага се изплаши да не започне нов пристъп.

— Боже мой — изведнъж каза той. — Нима всичко е минало?

Вървеше по една пуста улица към конспиративната квартира на адреса, който му бе дал Щирлиц. Като се огледа няколко пъти, професорът изведнъж — и отново неочеквано за себе си — започна да танцува валс. Тананикаше си някакъв старинен валс и се въртеше в екстаз, като потракваше по старомодному с върховете на обувките и правеше такива стъпки, каквито той помнеше да правят естрадните танцьори в началото на века...

Висок едър мъж му отвори вратата.

— Ото помоли да ви предам — каза професорът думите на паролата — че снощи е очаквал да му позвъните.

— Влизайте — каза мъжът и Плайшнер влезе в квартирана, макар че нямаше право да направи това, без да дочака отговора: „Странно, аз си бях у дома, но, изглежда, той е събркал номера“.

Опияняващият въздух на свободата изигра на професор Плайшнер лоша шега: нелегалната квартира на съветския разузнавач бе провалена от фашистите и сега тук очакваха „гости“. Връзката на Щирлиц — професор Плайшнер — се оказа първият гост.

— Е? — запита високият мъж, когато влязоха в стаята. — Как е той там?

— Ето — каза Плайшнер, подавайки му мъничка ампула, която бе държал досега в устата си. — Тук всичко е казано.

Това го спаси: германците не знаеха нито паролата, нито хората, които трябваше да дойдат за връзка. Затова беше взето решение, ако човекът, който дойде, не влезе без отговор, да го заловят и като го приспят, да го закарат с кола тайно в Германия. Ако влезе във, връзка с тях, да се установи наблюдение върху него и така да се стигне до главния резидент.

Високият човек отиде в съседната стая. Там отвори ампулата и разгърна на масата листче цигарена хартия. Върху донесението бяха изписани петзначни цифри. В Берлин, в Центъра за дешифриране, се намираха донесенията на руската радиостъка, която се съгласи да работи за Химлер. Те бяха съставени от същите петзначни цифри.

Високият човек подаде донесението на своя помощник и каза:

— Бързо в посолството. Предай на нашите да организират наблюдение върху този тип. Аз ще го позабавя и ще поговоря с него —

той е дилетант, него, изглежда, случайно го използват, ще го размърдам...

(Из партийната характеристика на члена на НСДАП от 1944 година Барбара Бекер, унтершарфюрер от СС (IV отдел на РСХА): „Чистокръвна арийка. Характер — северен, мъжествен. Безупречно изпълнява служебния си дълг. С колегите си се държи спокойно и дружелюбно. Спортистка. Безпощадна е към враговете на Райха. Неомъжена. Компрометиращи я връзки не са забелязани...“)

Кет ходеше из стаята, люлеейки сина си. В отсъствието на Щирлиц — както той ѝ каза — я преместиха в конспиративна квартира на Гестапо, където инсталираха малка, но мощна радиостанция. Кет гледаше лицето на спящото момченце и си мислеше: „На всичко трябва да се учиш — и как да пържиш яйца, и как да търсиш книги по каталог, и как да разкриеш тайните на математиката. А виж на майчинство не е нужно да се учиш...“

— Ние призоваваме хората към естествен начин на живот — ѝ беше казала веднъж пазачката фрайлайн Барбара. Тя беше още твърде млада и обичаше да побъбри преди вечеря. Войникът от СС Хелмут, който живееше в съседната стая, сервира масата за трима, за да отпразнуват двадесетгодишнината на възпитаничката на Хитлерюгенд. По време на вечерята — с картофи и гулаш — Барбара каза, че след като Германия спечели войната, жените най-сетне ще могат да напуснат армията и производството и да се заемат със своята работа — да създават големи германски семейства.

— Да ражда и да кърми — ето задачата на жената — казваше Барбара — всичко друго са химери. Хората трябва да бъдат здрави и силни. Няма нищо по-чисто от животинските инстинкти. Аз не се боя да кажа това открыто.

— Как да се разбира това? — намръщено попита Хелмут, току-що върнал се от фронта след тежка контузия. — Днес с мене, утре с друг, а вдругиден с трети?

— Това е гнусотия — отговори Барбара и с отвращение се намръщи. — Семейството е свято и непоклатимо. Но нима в леглото с мъжа, с бащата на семейството, аз не мога да се наслаждавам на силата на любовта, както ако той ми беше втори, трети или четвърти? Трябва

да се освободим от срамежливостта — това също е химера... Вие вероятно не сте съгласна с мене? — запита тя, като се обърна към Кет.

— Не съм съгласна.

— Желанието да направи най-добро впечатление е също женска хитрост, стара като света. Да не мислите, че нашият добър Хелмут ще предпочете вас пред мене? — засмя се Барбара. — Той се страхува от славяните и освен това аз съм по-млада.

— Аз ненавиждам жените — глухо каза Хелмут. — „Изчадия на ада“ — за вас е казано.

— Защо? — попита Барбара и закачливо намигна на Кет. — За какво ни ненавиждате?

— Точно затова, което току-що проповядвахте. Жената е по-лоша от злодея. Той поне не мами — злодеят е злодей. А жените отначало така сладко ще те подмамят, че да ти се вземе умът, а после те хващат за гушата и те въртят, както си искат, и при това спят с най-близкия ти приятел...

— Вашата жена ви е сложила рога, нали? — Барбара дори изръкопляска.

Кет отбеляза, че тя имаше много красиви ръце, меки и нежни, с детски ямички и старателно лакирани розови нокти.

Есесовецът тъжно погледна Барбара и нищо не й отговори. Той ѝ беше подчинен — беше редник, а тя — унтершарфюер.

— Извинете — каза Кет, ставайки от масата — мога ли да си отида?

— Какво се е случило? — попита Барбара. — Днес не бомбардират, още не сте започнали да работите, може да поседим малко по-дълго от друг път.

— Страхувам се, че ще се събуди малкият... Може би ще ми позволите да спя с него? — попита Кет. — Жал ми е за господина — тя кимна с глава към Хелмут — той сигурно не може да се наспи заради малкия...

— Детето е кротко — каза Хелмут — спокойно момченце. И не плаче никак.

— Това е забранено — каза Барбара. — Трябва да живеете в отделни стаи с малкия...

— Аз няма да избягам — опита да се усмихне Кет. — Обещавам ви.

— Оттук е невъзможно да се избяга — отговори Барбара. — Ние сме двама, пък и ключалките са здрави. Не, съжалявам много, но аз имам заповед от началството. Поговорете с вашия шеф.

— А кой е той?

— Щандартенфюрер Щирлиц. Той може да наруши разпореждането на началството, в случай че се проявите в работата. За едни стимул са парите, за други мъжете, а за вас най-големият стимул за добра работа е детето ви. Не е ли така?

— Да — каза Кет. — Права сте...

— Между впрочем, вие и досега не сте дали име на детето... — каза Барбара, като си отряза от един картоф малко парченце. На Кет ѝ правеше впечатление, че момичето яде като на дипломатически прием — движенията ѝ бяха много изящни и картофът, целият с гнили петна, сякаш беше някакъв дивен екзотичен плод.

— Ще го нарека Владимир...

На чие име? Баща ви Владимир ли беше? Или неговият баща... Как, впрочем, се назваше той?

— Кой?

— Вашият съпруг.

— Ервин.

— Зная, че е Ервин... Но аз питам за неговото истинско име, руското...

— Аз го зная Ервин.

— Не ви е казал дори своето име?

— Според мене вашите разузнавачи като всички разузнавачи в света се знаят един друг под псевдоними. Това, че аз съм Катя, а не Кет, знаеше моят шеф в Москва и вероятно са го знаели и хората, които са били свързани с Ервин, неговите тукашни ръководители.

— Владимир, струва ми се, се е назвал Ленин — като помълча, каза Барбара. — И благодарете на бога, че с вас се занимава Щирлиц: той се слави с либерализма си и със своята логика.

*До райхсфюрера на СС Хайнрих Химлер
Строго секретно. Да се връчи лично.
Напечатано в един екземпляр.
Райхсфюрер!*

Миналата нощ пристъпих към практическото осъществяване на операцията „Истина“. Това беше предшествувано от предварително запознаване с ландшафта, пътищата и релефа на местността. Сметнах, че правенето на по-подробни справки за шофьорите, които ще превозват архивата на райхслайтера Борман, или за предполагаемия маршрут, може да предизвика известни предпазни мерки от страна на охраната.

Замислих провеждането на акцията да стане по възможност безшумно, но събитията от вчерашната нощ не ми позволиха да осъществя този вариант. След като моите хора, облечени цивилно, поставиха напреко на шосето един товарен камион, колоната, която превозваше архива на райхслайтера, без да спира, откри огън по камиона и по трима от моите хора. Без да питат кои са те, без да проверяват документи, първата кола от охраната на партийния архив връхлетя върху нашия камион и го обърна в канавката. Освободиха пътя и петимата человека от първата кола се прехвърлиха в следващата. Колоната отново потегли напред. Разбрах, че във всеки камион има най-малко по пет или шест души, въоръжени с автомати. Покъсно се изясни, че това не са войници, нито офицери, а функционери от канцеларията на НСДАП, мобилизиирани нощта преди евакуацията на архива. Била им дадена заповед лично от Борман да стрелят по всекиго, независимо от званието, който се приближи на разстояние, по-малко от двадесет метра до колите.

Разбрах, че трябва да променим тактиката и дадох нареддане да се разчлени колоната. Наредих на част от моите хора да вървят по успоредния път до пресичането на шосето от железопътната линия; дежурният там беше изолиран, а неговото място зае мой доверен човек, който трябваше да прегради пътя, като спусне бариерата. Аз с останалите хора, като разделих колоната на две (за това се наложи да запалим камиона, който се движеше тринадесети поред от челната кола), останах на място. За съжаление, наложи се да употребим оръжие — всеки

камион се отбраняваше до последния патрон и никой не обърна внимание на предложението ми за преговори. Първите дванадесет камиона стигнаха едновременно с нашите коли до прелеза, но там вече стояха десет танка от резерва на 24-и армейски корпус, които поеха охраната на камионите на райхслайтера. Нашите хора бяха принудени да отстъпят. Камионите, които спряхме, бяха изгорени, а всички чували и цинкови сандъци, заловени от нас, прехвърлихме в бронетранспортьори и ги закарахме на летището. Шофьорите, които докараха бронетранспортьорите до летището, бяха ликвидирани от нашата ударна група.

Хайл Хитлер!

Ваш Скорцени

В конспиративната квартира дойде Ролф с двама свои помощници. Той беше малко пийнал, затова през цялото време изпъстряше речта си с френски изрази. Мюлер му казал, че Калтенбрунер е дал съгласието си именно Ролф да поработи с рускинята през дните, докато Щирлиц отсъствува.

— Шеленберг е изпратил Щирлиц по някаква задача... Ролф ще контрастира, след злия следовател арестуваните особено ги тегли към добрия. А Щирлиц е добър, нали? — И Калтенбрунер се засмя някак особено, предлагайки цигара на Мюлер.

Мюлер запуши и известно време размисляше. Мюлер беше доволен от факта, че разговорът на някой от работниците на РСХА с Борман беше известен на Химлер и бе минал покрай Калтенбрунер: тази „вилка“ му даваше възможност да маневрира между двете сили. Затова той естествено не посвещаваше Химлер в същността на подозрението на Калтенбрунер към Щирлиц: от своя страна Калтенбрунер не знаеше нищо за тайнствения разговор с Борман, който Химлер оценяваше като предателство и донос.

— Вие искате да видя как Щирлиц ще работи с радиостката? — попита Мюлер.

— Защо? — учуди се Калтенбрунер. — Защо трябва да наблюдавате? Според мене той е достатъчно ловък човек точно по

въпросите на радиограмите.

„Нима е забравил думите си? — учуди се Мюлер. — Или готви нещо зад гърба ми? Струва ли си да му напомням? Или е нецелесъобразно да правя това? Проклето учреждение, в което трябва непрекъснато да хитруваш! Вместо да лъжем чуждите, мамим се помежду си! Дяволите да го вземат!“

— Да дадем ли на Ролф самостоятелна „партитура“ в работата му с руската „пианистка“?

„Пианисти“ обикновено наричаха радиостите, а ръководителите на разузнавателни групи — „диригенти“. В последно време в суматохата, когато Берлин беше наводнен от бежанци, когато се налагаше да се настаняват евакуирани сътрудници, пристигнали с архивите от Източна Прусия, Аахен, Париж и Букурещ, тези термини някак си се забравиха и най-често определяха арестувания агент не по неговата професия, а по националността му.

Затова Калтенбрунер повтори:

— С „пианистката“... Не, нека Ролф държи връзка с Щирлиц. Целта трябва да бъде една, а начините за постигането ѝ могат да бъдат различни...

— И това е вярно.

— Какви са успехите на дешифровчиците?

— Шифърът е много заплетен.

— Поразтърсете „пианистката“. Не вярвам, че тя не знае шифъра на резидента.

— Щирлиц работи с нея по свои методи.

— Него го няма, нека през това време Ролф я пораздруса. — Със своите методи?

Калтенбрунер искаше да отговори нещо, но на бюрото иззвъння телефонът от бункера на фюрера: Хитлер викаше Калтенбрунер на съвещание...

Калтенбрунер помнеше разговора за Щирлиц. Но по-миналата вечер той се срещна с Борман и те дълго разговаряха по въпросите за осигуряването на превоза на партийния архив. Между другото Борман каза:

— Нека вашите хора осигурят от своя страна пълна тайна на тази акция. Привлечете най-верните хора, на които имаме доверие — Мюлер, Щирлиц...

Калтенбрунер знаеше условията на играта: ако Борман не пита за някой човек, а сам го назове, значи този човек е „необходим“.

При първото преглеждане на заловените архиви на Борман не беше намерен нито един документ, който би могъл да хвърли светлина за пътищата, по които партията превеждаше своите пари в чуждестранните банки. Изглежда тези книжа или вече бяха евакуирани, или Борман пазеше в своята феноменална памет онези банкови шифри и имената на своите финансови агенти, които можеха да му потрябват в първия ден на мира, или — и това беше най-обидното — тези документи са останали в първите дванадесет коли, които успяха да се промъкнат през кордона на Скорцени и да се съединят с танковете на армията.

Но в тези архиви, които бяха заловени от хората на Скорцени, имаше извънредно интересни документи. По-точно, там се намираше писмото на Щирлиц до Борман, макар и да не беше подписано от никого, но то свидетелствуващо за това, че сред СД зрее изменя.

Химлер показа тази хартийка на Шеленберг и го помоли да направи разследване. Шеленберг обеща да изпълни поръчението на райхсфюрера, макар че прекрасно знаеше, че това поръчение е неизпълнимо. Наличието на този документ обаче го наведе на мисълта, че в архивите на Борман има и по-сериозни материали, които ще дадат възможност отново да провери своите сътрудници и да изясни дали те не са работили едновременно и за Борман, а ако са работили, то откога са започнали, по какви въпроси и против кого конкретно. Шеленберг не се страхуваше да научи, че неговите сътрудници са работили на двама господари. За него беше важно да разбере какво знаеше Борман за неговата „светая светих“ — за неговите опити за сключване на мир.

Тази работа беше възложена на няколко сътрудници на Шеленберг. Почти всеки час той се осведомяваше за новостите. Винаги му отговаряха:

„Засега нищо интересно.“

ДАЛИ ВСИЧКО В БЕРН Е ГОТОВО?

— Как се чувствува вашият шеф? — попита високият мъж. — Здрав ли е?

— Да — усмихна се Плайшнер. — Всичко е наред.

— Искате ли кафе?

— Благодаря. С удоволствие.

Мъжът отиде в кухнята и попита оттам:

— Имате ли сигурен покрив?

— Аз живея на втория етаж — не разбрал жаргона, отговори Плайшнер.

Гестаповецът се усмихна, изключвайки мелничката за кафе: той беше прав, при него е дошъл дилетант, доброволен помощник — „покрив“ на езика на разузнавачите от целия свят означава „прикритие“.

„Все пак не бива да се бърза — каза си той — старецът ни е в кърпа вързан. Той ще изкаже всичко, само че трябва да бъда по-предпазлив с него.“

— В Германия няма такова — каза той, подавайки на Плайшнер чашата с кафе. — Тези негодници поят народа с помия, а тук продават истинско бразилско.

— Забравен вкус — съгласи се Плайшнер, след като отпи малка гълтка. — От десет години не съм пил такова кафе.

— Гърците ме учиха да пия силно кафе с вода. Искате ли да опитате?

На Плайшнер сега всичко му беше весело. Ходеше леко, мислеше леко, дишаше леко. Той се разсмя:

— Нито веднъж не съм пил кафе с вода.

— Това е интересно: контрастът в температурата и вкуса създава особено усещане.

— Да — каза Плайшнер, като отпи гълтка вода — много е интересно.

— Какво ви помоли той да ми предадете устно?

— Нищо. Само тази ампула.

— Странно.

— Защо?

— Мислех, че ще ми каже кога да го чакам.

— За това нищо не ми е казал.

— Между впрочем, аз не ви попитах как сте с парите?

— Имам си на първо време.

— Ако ви потрябват пари, идвайте при мене. Много, разбира се, не мога да ви дам, но за дребни нужди винаги ще се намерят малко... Впрочем, гледахте ли дали нямаше опашка?

— Опашка ли? Какво е това — следене ли?

— Да.

— Знаете ли, аз никак си не обърнах внимание.

— Виж, това е неразумно. Той не ви ли инструктира за това?

— Разбира се, че ме инструктира, но аз се почувствувах тук след толкова много години, особено след концлагера, на свобода и съм опиянен. Благодаря, че ми напомнихте.

— Никога не трябва да се забравя за това. Особено в тази неутрална страна. Тук полицията е хитра... Много хитра полиция... Нямате ли нищо повече за мен?

— Аз ли? Не, нищо...

— Дайте си паспорта.

— Той ми каза да държа паспорта винаги в себе си...

— Казал ли ви е, че сега вие постъпвате на мое разпореждане?

— Не.

— Впрочем, да... Това е написано в телеграмата, която ми предадохте. Ние ще помислим как по-правилно да уредим работата. Вие сега...

— Ще се върна в хотела, ще легна и ще си отспя...

— Не... Аз имам предвид... вашата работа...

— Отначало ще си отспя — отговори Плайшнер. — Мечтая да спя цял ден, два, три, а после ще мисля за работата. Всички ръкописи оставих в Берлин... Впрочем, аз помня моите трудове почти наизуст...

Гестаповецът взе шведския паспорт на Плайшнер и небрежно го хвърли на масата.

— Елате за него в два часа вдругиден, ние сами ще ви регистрираме в шведското консулство. По-точно казано, ще се

постараем да направим това: шведите се държат отвратително — стават все по-нагли.

— Кои? — не разбра Плайшнер.

Гестаповецът се закашля — беше объркал ролята си и за да излезе от положението, запали цигара и дълго пуска дим, преди да отговори.

— Във всеки, който е преминал през Германия, шведите виждат агент на нацистите. За тези мръсници няма значение какъв германец си — патриот, сражаващ се с Хитлер, или хрътка от Гестапо.

— Той не ми е казвал, че трябва да се регистрирам в консулството...

— Всичко това е написано в шифрованата телеграма.

„Неговият шеф е в Берлин — мислеше гестаповецът. — Това е ясно. Нали каза, че там са останали неговите ръкописи. Значи следата води в Берлин... Това е успех. Само да не бързаме — повтори си той — само да не бързаме.“

— Е, благодаря ви — каза Плайшнер, ставайки. — Кафето наистина е чудесно, а със студена вода — превъзходно.

— Вие вече съобщихте ли му, че сте се устроили благополучно, или искате аз да направя това?

— Можете ли да го направите чрез вашите другари?

„Комунист — помисли си гестаповецът. — Това е добре, дявол да го вземе!“

— Да, аз ще го направя чрез другарите. А вие от ваша страна също го информирайте... И без да се бавите...

— Аз исках да направя това още днес, но никъде не открих пощенската марка, която трябва да залепя на картичката.

— Вдругиден ще ви пригответя необходимата марка, ако не се продава. Какво трябва да бъде изобразено върху нея?

— Покоряването на Монблан... В син цвят. Непременно в син цвят.

— Добре. Картичката у вас ли е?

— Не. В хотела.

— Това е лошо. В хотела не бива да оставяте нищо.

— Ами — усмихна се Плайшнер — това е най-обикновена картичка, в Берлин купих десетина такива пощенски картички. А текста запомних... Така че не съм допуснал никаква немарливост...

Като стискаше ръката на Плайшнер в антрето, човекът каза:

— Предпазливост и още веднъж предпазливост, другарю.

Имайте предвид, че спокойствието тук е само привидно.

— Той ме предупреждаваше. Зная.

— За всеки случай кажете си адреса.

— „Виржиния“. Пансион „Виржиния“.

— Там американци ли живеят?

— Защо? — учуди се Плайшнер.

— Английска дума... Те обикновено отсядат в хотели с техни наименования...

— Не. Според мене там няма чужденци.

— Ще проверим това. Ако ме видите във вашия пансион, моля, не идвайте при мене и не ме поздравявайте — ние сме непознати.

— Добре.

— Сега така... Ако с вас се случи нещо непредвидено, позвънете на моя телефон. Ще запомните ли? — И той два пъти произнесе цифрите.

— Да — отговори Плайшнер — имам добра памет. Латинският език тренира паметта по-добре от всякаква гимнастика...

Плайшнер излезе и бавно пресече улицата. Срещу къщата, която току-що беше напуснал, един старец с кожена жилетка затваряше кепенците на зоомагазина. В клетките подскачаха птици. Плайшнер дълго стоя пред витрината, разглеждайки птиците.

— Искате да купите нещо? — попита старецът.

— Не, просто се любувам на вашите птици.

— Най-интересните са в магазина. Аз постъпвам обратното — старецът беше словоохотлив. — Всички изнасят на витрината най-хубавата стока, а аз смяtam, че птиците не са стока. Птиците са си птици. При мене идват много писатели да ги слушат. А един от тях каза: „Преди да се спусна в ада на новата си книга — като Орфей, аз трябва да се наслушам на най-великата музика — птичата. Иначе няма да мога да изпяя на света онази песен, която ще намери своята Евридика“.

Плайшнер изтри внезапно появилите се сълзи и отдалечавайки се от витрината, каза:

— Благодаря ви...

— Защо не бива да се пали лампата? От кого сте се изплашили?

— попита Щирлиц.

— Не от вас — отговори Холтоф.

— Е, да вървим пипнешком.

— Аз вече привикнах в дома ви. Тук е уютно и тихо.

— Особено когато бомбардират — промърмори Щирлиц. — Кръстът ме боли ужасно. Някъде здравата ме е пронизало. Сега ще отида в банята за аспирин. Сядайте. Дайте ръка — тук има кресло.

— Благодаря, вече го напипах.

Щирлиц влезе в банята и отвори аптечната.

— Вместо аспирин в тъмното щях да взема очистително — каза той. — Хайде да спуснем щорите, те са плътни, и да запалим камината.

— Опитах да спусна щорите, но сигурно са с някакъв секрет.

— Ами, просто колелцата заяждат в дървото. Сега ще оправя всичко. Какво се е случило, приятелю? От кого се страхувате толкова?

— От Мюлер.

Щирлиц затъмни прозорците и се опита да запали лампата. Като чу, че ключът щракна, Холтоф каза:

— Аз извадих бушоните. Възможно е у вас да е монтирана апаратура.

— От кого?

— От нас.

— В смисъл?

— Точно за това съм дошъл при вас. Запалете камината и сядайте — имаме малко време, трябва да обсъдим много важни въпроси.

Щирлиц запали сухите дърва. В камината забуча: тя беше старинна камина — отначало започваше да бучи и едва когато се нагрееше, стихваше.

— Е? — попита Щирлиц, сядайки в креслото по-близо до огъня.

— Какво става с вас, приятелю?

— С мене ли? С мене — нищо. А какво ще правите вие не знам...

— По принцип ли?

— И по принцип...

— По принцип смятам да се изкъпя и да легна да спя. Измръзнал съм и съм смъртно уморен.

— Аз дойдох при вас като приятел, Щирлиц.

— Е, стига де — намръщи се Щирлиц. — Придавате си тайнственост като дете. Искате ли да пиете?

— Искам.

Щирлиц донесе коняк, наля на Холтоф и на себе си. Пиха мълчаливо.

— Хубав коняк.

— Още? — попита Щирлиц.

— С удоволствие.

Пиха повторно и Холтоф каза, като изпуска пръсти:

— Щирлиц, през тази седмица аз се занимавах с вашето досие.

— Не ви разбрах.

— Мюлер ми възложи да проверя работата ви с физиците.

— Слушайте — говорите ми със загадки, Холтоф! Какво отношение има към мене арестуваният физик, или ми разясните защо негласно сте проверявали моето досие и защо Мюлер търси улики срещу мене?...

— Не мога да ви го обясня, защото и аз самият нищо не разбирам. Зная само, че вие сте заподозрян.

— Аз? — изненада се Щирлиц. — Та това е идиотизъм! Или вашите шефове са си загубили ума в тази суматоха!

— Щирлиц, вие сам сте ме учили на аналитичност и спокойствие.

— Вие искате да бъда спокоен след това, което ми казахте?! Да, аз съм неспокоен. Аз съм възмутен. Сега ще отида при Мюлер...

— Той спи и не бързайте да ходите при него. Първо ме изслушайте. Ще ви кажа какво открих във връзка с физиците. Засега не съм го казал на Мюлер. Чаках вас...

На Щирлиц трябваше един миг, за да събере мислите си и да си спомня не е ли оставил някакви на пръв поглед дори незначителни компрометиращи данни — във въпросите, при записа на отговорите, в излишен интерес към подробностите.

„Как ще се държи Холтоф? — мислеше Щирлиц. — Да дойде и да ми каже, че с мене се занимава негласно Гестапо, е работа, която за него мирише на разстрел. Той е убеден нацист, какво е станало с него? Или ме опипва по нареждане на Мюлер? Едва ли. Тук няма техни хора, а те трябва да разбират, че след такива разговори най-добре за мене е да се скрия. Сега не е четиридесет и трета година, фронтът е близо. Да

е дошъл по собствена инициатива? Хм-хм... Той не е толкова умен, за да играе сериозна игра, макар да е много хитър. Аз не разбирам добре такава наивна хитрост, но точно тя може да надиграе и логиката, и здравия разум.“

Щирлиц разбута разгорелите се цепеници и каза:

— Е, казвайте.

— Всичко това е много сериозно.

— А кое на този свят е несериозно?

— Аз извиках трима експерти от ведомството на Шуман.

Шуман беше съветник на вермахта по въпросите за новото оръжие. Хората му се занимаваха с проблемите по разлагането на атома.

— Аз също виках експерти оттам, когато вие затворихте Рунге.

— Да. Ние, Гестапо, арестувахме Рунге, но защо с него сте се занимавали вие, от разузнаването?

— Не разбираете ли?

— Не. Не разбираме.

— Рунге е учил във Франция и в Щатите. Нима е трудно да се досетите колко важни са за нас неговите връзки там? Нас ни погубва липсата на смелост и дързост, когато трябва да се реши проблемът. Страхуваме се да си позволим да фантазираме. От тук до там — и нито крачка на страна. Ето главната ни грешка.

— Това е вярно — съгласи се Холтоф. — Прав сте. Що се отнася до смелостта, няма да спорим. Но за подробностите съм готов да поспоря. Рунге твърдеше, че трябва да се продължи изучаването на възможностите за получаване на плутоний от силно радиоактивни вещества, а неговите научни опоненти го обвиняваха точно в това. И не друг, а те са написали донос срещу него, аз ги накарах да си признаят...

— В това не се съмнявам:

— А сега наши хора съобщиха от Лондон, че Рунге е бил прав! Американците и англичаните са тръгнали по неговия път. А той беше затворен при вас...

— При вас в Гестапо — уточни Щирлиц. — При вас, Холтоф. Не ние го затворихме, а вие. Не ние заведохме дело, а вие — Мюлер и Калтенбрунер. И не моята, не вашата, не на Шуман баба му е еврейка, а неговата, но Рунге криеше това.

— Ако ще и дядо му да е бил три пъти евреин! — избухна Холтоф. — Не е важно какви са били дядо му и баба му, щом той ни служи фанатично! А вие сте повярвали на негодниците?

— На негодниците?! На старите членове на движението! На проверените арийци? На физиците, които лично фюрерът е награждавал?

— Хубаво, хубаво... Добре. Всичко е вярно. Вие сте прав. Дайте още коняк.

— Да не сте изхвърлили капачката?

— Запушалката е в лявата ви ръка, Щирлиц.

— Питам ви за бушоните.

— Не. Те са там, на масата, до огледалото.

Холтоф изпи коняка на един дъх, като рязко отхвърли главата си назад.

— Започнах да пия много — каза той.

— Бих искал да зная кой сега пие малко?

— Тези, които нямат пари — пошегува се Холтоф. — Нещастни хорица...

— Някой беше казал, че парите са ясно изразената свобода.

— Така е — съгласи се Холтоф. — А как мислите, Щирлиц, какво ще реши Калтенбрунер, ако му долова резултатите от моята проверка?

— Най-напред вие сте длъжен да доловите на Мюлер, той е издал заповедта за арестуването на Рунге.

— А вие сте го разпитвали...

— Точно така. Аз го разпитвах по нареждане на ръководството, изпълнявайки заповед.

— И ако го бяхме освободили тогава, ние още преди половин година щяхме да бъдем къде-къде по-напред в създаването на оръжието на възмездieto...

— Можете ли да докажете това?

— Аз вече го доказах.

— И всички физици са съгласни с вас?

— Повечето от тези, които виках на разговор. И така, какво ви очаква...

— Нищо — прекъсна го Щирлиц. — В крайна сметка абсолютно нищо. Резултатът от научните изследвания се потвърждава от

практиката. А къде са при вас тези потвърждения?

— Те са у мене. В джоба ми.

— Истина?!

— Точно така. Аз получих някои неща от Лондон. Най-пресни новини. Това е смъртна присъда за вас.

— Какво целите, Холтоф? Вие клоните нанякъде, но не мога да разбера накъде?...

— Готов съм да повторя още веднъж: волно или неволно, но вие, точно вие сте провалили работата по създаването на оръжието на възмездиято. Волно или неволно, но вие, точно вие, вместо да разпитате сто физици, сте се ограничили с десетина и основавайки се на техните показания — а те са били заинтересувани от изолацията на Рунге — сте спомогнали неговият път да бъде обявен за неверен и безперспективен!

— Значи вие ме призовавате да не вярвам на истинските войници на фюрера, на онези хора, на които вярват Кайтел и Гьоринг, а да защищавам човека, който предлага американски път за изучаване на атома? Това ли искате? Искате да вярвам на Рунге, който бе арестуван от Гестапо, а Гестапо не арестува никого току-тъй, и да не вярвам на тези, които са помагали да бъде разобличен?!

— Всичко изглежда логично, Щирлиц. Аз винаги съм завиждал на желязната ви логика: вие удряте и Мюлер, който е заповядал да арестуват Рунге, и мене, който защищава един евреин от трето коляно, и по такъв начин издигате вашия паметник на истината върху нашите кости. Браво. Аз ви ръкопляскам, Щирлиц. Но не за това съм дошъл. Рунге — вие сте се погрижили за това доста предвидливо — макар и да лежи в концлагер, живее там в отделна къщичка в градчето на СС и има възможност да се занимава с теоретична физика. Щирлиц, сега ще ви кажа най-важното: аз изпаднах в ужасно заплетено положение... Ако доложа резултатите от проверката на Мюлер, той ще разбере, че вие имате оръжие против него. Да, вие сте прав. Точно той заповядда да арестуват Рунге. Ако му кажа, че резултатите от проверката са против вас, това ще постави подкосвен удар и него. А по мене, колкото и да е смешно, ще се стоварят удари от две страни. Ще ме удари Мюлер, ще ме ударите и вие. Той заради това, че моите доводи трябва тепърва да се проверяват, а вие... Е, вие вече казахте как приблизително ще биете

по мен! Какво да правя аз, офицерът от Гестапо? Подскажете ми вие, офицерът от разузнаването.

„Виж го накъде бие — разбра Щирлиц. — Провокация ли е това, или не е? Ако ме провокира, знам как да постъпя. Ами ако това е покана за танц? Скоро ще започнат да бягат от кораба. Като плъхове. Ненапразно тон спомена за Гестапо и за разузнаването. Така. Ясно. Още е рано да отговоря. Още е рано.“

— Каква е разликата — сви рамене Щирлиц — Гестапо или разузнаването? Изобщо въпреки известните търкания ние вършим една работа.

— Една — съгласи се Холтоф. — Само че ние се славим по света като палачи, ние сме хора на Гестапо, а вие сте бижутерия, парфюмерия, вие сте политическо разузнаване. Необходими сте на всеки строй, на всяка държава, а ние принадлежим само на Райха. И с него или ще се издигнем, или ще изчезнем...

— Вие ме питате как да постъпите?

— Да.

— А какви са вашите предложения?

— Отначало искам да чуя вас.

— Като съдя по това, как сте извадили бушоните и как ме молихте да спусна щорите...

— Вие предложихте да спуснем щорите.

— Така ли? Дявол да го вземе, стори ми се, че това беше ваше предложение... Добре, не е там работата... Вие искате да излезете от играта?

— Имате ли „прозорец“ на границата?

— Да допуснем.

— Ако избягаме тримата при неутралните?

— Тримата ли?

— Да. Именно тримата: Рунге, вие и аз. Ние ще спасим за света един велик физик. Тук съм го спасил аз, а вие сте организирали бягството. Как мислите, а? И имайте предвид, че вие сте под подозрение, а не аз. Знаете какво значи да ви подозира Мюлер. Е? Чакам отговор.

— Искате ли още коняк?

— Да.

Щирлиц стана, разви капачката на бутилката, бавно се приближи до Холтоф, който подаде чашата си, и в този миг Щирлиц го удари по главата с тежката ръбеста бутилка. Тя се пръсна, тъмният коняк се разля по лицето на Холтоф.

„Аз постъпих правилно — разсъждаваше Щирлиц, натискайки педала на газта на хорха — не можех да постъпя иначе. В тази игра не може да се залага наполовина. Дори ако е дошъл при мене искрено — все едно, аз постъпих правилно. В този случай избрах най-правилния изход — губейки в частното, аз спечелих нещо повече: пълното доверие на Мюлер.“

До него, полегнал към вратата, Холтоф все още беше в безсъзнание.

Холтоф не беше прав, когато казваше, че сега Мюлер спи. Мюлер не спеше. Той току-що беше получил съобщение от Центъра за дешифриране: шифърът на руската радиостка съвпадаше с този, който изпратиха от Берн. Така че, предположи Мюлер, руският резидент е започнал да търси нова връзка, като е решил, че или неговите радиисти са загинали по време на бомбардировка, или е почувствува, че с тях се е случило нещо. При това Мюлер се стараеше през цялото време да изважда пред скоби тези злополучни отпечатъци от пръсти върху руския предавател и върху слушалката на телефона за специална връзка с Борман. Колкото по-настойчиво се стараеше да прави това, толкова повече злополучните отпечатъци му пречеха да мисли. За двадесет години работа в полицията у него се беше изработило особено качество: за начало той се вслушваше в предчувствието, в своята интуиция, а след това вече препроверяваше това чувство — чрез аналитично оглеждане на фактите. Той рядко грешеше и когато служеше на Ваймарската република, избивайки нацистките демонстранти, и когато премина на работа при нацистите и започна да изпраща в концлагери лидерите на Ваймарската република, и когато изпълняваше всички поръчения на Химлер, и по-късно, когато започна да го тегли към Калтенбрунер — усетът му не го подведе. Той разбираще, че Калтенбрунер едва ли е забравил поръчението, свързано с Щирлиц, значи нещо се е случило, и то вероятно на високо равнище. Но какво се е случило и кога — Мюлер не знаеше. Затова той възложи на Холтоф да отиде при Щирлиц и да изиграе този спектакъл. Ако Щирлиц дойде на другия ден при него и му разкаже за поведението на

Холтоф, той може спокойно да постави неговото дело в секретната каса, смятайки го за приключено. Ако Щирлиц се съгласи с предложението на Холтоф — тогава той ще може да отиде при Калтенбрунер с открыти карти и да му докладва всичко, опирайки се на данните от своя сътрудник.

„Така... — продължи да мисли той. — Добре. Ще дочакам Холтоф, тогава ще видим. А сега за руската «пианистка». Изглежда, след като нейният шеф е започнал да търси връзка чрез Швейцария, към момата можем да приложим нашите методи, а не душеспасителните беседи на Щирлиц. Не е възможно тя да е била просто оръдие в ръцете на своите шефове. Все нещо трябва да знае. Практически тя не отговори на нито един въпрос. А време няма. И ключът от шифъра за донесението, което изпратиха от Берн, също може би се намира в нейната глава. Това е последният ни шанс...“

Той не успя да завърши мислите си, защото вратата се отвори и влезе Щирлиц. Държеше подръка окървавения Холтоф, чиито китки бяха стегнати зад гърба с малки хромирани белезници.

На вратата Мюлер забеляза обърканото лице на своя помощник Шолц и каза:

— Вие сте полудели, Щирлиц!...

— Съвсем съм си нормален — отговори Щирлиц, като хвърли с погнуса Холтоф в креслото. — А виж той — или е полудял, или е станал предател.

— Вода — разтвори устни Холтоф. — Дайте ми вода.

— Дайте му вода — каза Мюлер. — Обяснете ми ясно какво се е случило.

— Нека най-напред той да обясни — каза Щирлиц. — А аз по-добре да напиша всичко.

Той даде на Холтоф да пие вода и сложи чашата върху подноса до гарафата.

— Вървете си и напишете, което смятате за необходимо — каза Мюлер. — Кога ще успеете да го направите?

— Накратко — след десет минути. А подробно — утре.

— Защо утре?

— Защото днес имам срочни работи, които трябва да довърша. И после, той не може да се съвземе по-рано. Разрешете да напусна.

— Да, разбира се — отговори Мюлер.

И Щирлиц излезе. Мюлер освободи китките на Холтоф от белезниците, замислено отиде до масичката, върху която стоеше чашата. Внимателно я взе с два пръста и я погледна срещу светлината. Ясно се откряваха отпечатъците от пръстите на Щирлиц. Той беше между онези, на които не бяха успели да вземат отпечатъци от пръстите. Подчинявайки се по-скоро на навика си да довежда всичко докрай, отколкото да подозира лично Щирлиц, Мюлер извика Шолц и каза:

— Нека изкопират отпечатъците от пръстите, останали върху тази чаша. Ако спя, не ме будете. Според мене това не е бързо...

Данните от експертизата смяха Мюлер. Отпечатъците от пръстите, оставени върху чашата от Щирлиц, съвпадаха с отпечатъците върху телефонната слушалка — и най-страшното — с отпечатъците, открита върху руския радиопредавател...

Мой скъпи райхсфюрер!

Току-що се върнах в щаба си от Швейцария.

Вчера аз и Долман, като взехме с нас италианските въстаници националисти Пари и Усмияни, заминахме за Швейцария. Операцията по нелегалното преминаване на границата беше подгответо най-старателно. В Цюрих Пари и Усмияни бяха настанени в „Гирсланденклиник“, една от най-луксозните болници в предградията. Okaza се, че Дълес и Пари наистина са свързани със стара дружба: изглежда американците готвят свой състав на бъдещия италиански кабинет, обвeян от славата на партизаните, но не от комунисти, а по-скоро от монархисти, върли националисти, скъсали с дучето едва в последно време, когато нашите войски бяха принудени да навлязат в Италия.

Хюсман дойде при нас и ни закара при Дълес в неговата конспиративна квартира. Дълес вече ни чакаше. Той беше сдържан, но доброжелателен, седеше до

прозореца срещу светлината и дълго мълча. Пръв заговоря Геверниц.

Той ме попита: „Нали вие помогнахте да бъде освободен по молба на Матилда Гедевилс италианецът Романо Гуардини!“ Аз не отговорих нищо определено, защото не можех да си спомня това име. Може би, помислих аз, това е един от начините за проверка.

„Този виден католически философ — продължи Геверниц — е много скъп на всеки мислещ европеец.“

Аз се усмихнах загадъчно, като помнех уроците на нашия голям актьор Шеленберг.

— Генерале — запита ме Хюсман — давате ли си сметка, че войната е загубена за Германия?

Разбрах, че тези хора искат да ме накарат да мина през аутодафе — унизително и за мен. На времето и аз постъпвах по същия начин, когато исках да направи свой човек един или друг политически деец, който беше в опозиция на режима.

— Да — отговорих аз.

— Разбирайте ли, че деловата база за възможни преговори може да бъде само една — безусловната капитулация.

— Да — отговорих аз, като разбирах, че самите преговори са по-важни от предварителните уговорки за темата на преговорите.

— Ако все пак — продължи Хюсман — пожелаете да говорите от името на райхсфюрера Химлер, то преговорите веднага ще бъдат прекъснати: мистър Дълес ще бъде принуден да си вземе довиждане.

Аз погледнах Дълес, не можах да видя лицето му, защото светлината падаше направо в очите ми, но забелязах как кимна утвърдително с глава, макар да продължаваше да мълчи, без да каже нито дума. Разбрах, че това по-скоро е въпрос на форма, защото и те прекрасно разбираха от чие име може и ще говори един висш генерал от СС. Те се поставиха в смешно и унизително положение, като ми поставиха такова условие. Можех, разбира се, да

им отговоря, че съм готов да говоря само с мистър Дълес и ако разбера, че той представлява еврейския монополистичен капитал, аз незабавно ще прекратя всякакво общуване с него. Разбрах, че те чакат моя отговор. И аз отговорих:

— Смятам за престъпление против великата германска държава, която е преден пост на цивилизацията в Европа, продължаването на борбата сега, особено когато бихме могли да седнем на обща маса — на масата за преговори. Готов съм да предоставя цялата моя организация, а това е най-мощната организация в Италия — полицията и СС — на разположение на съюзниците, за да сложим край на войната и да не допуснем създаването на марionетно комунистическо правителство.

— Значи ли това — запита Геверниц — че вашите СС ще влязат в борба срещу вермахта на Кеселринг?

Разбрах, че този човек на всичко гледа много сериозно, а това е залог за един перспективен разговор.

— Необходимо ми е да получа вашите гаранции — отговорих аз — за да мога да говоря с фелдмаршал Кеселринг конкретно и с доказателства.

— Разбира се — съгласи се с мене Геверниц.

Аз продължих:

— Вие трябва да разберете, че щом Кеселринг даде заповед за капитулацията тук, в Италия, където му са подчинени повече от милион и половина войници, ще настъпи верижна реакция и по останалите фронтове — имам предвид западния и скандинавския — в Дания и Норвегия.

Разбрах също, че в този важен първи разговор трябва да извадя моя коз.

— Ако получавате гаранции за продължаване на преговорите, аз поемам задължението да не допусна разрушението на Италия, както е планирано по заповед на фюрера. Ние получихме нареддане да унищожим всички картични галерии и старинни паметници, с една дума, да сринем със земята всичко, което принадлежи на историята

на човечеството. Без да обръщам внимание на опасността лично за мене, аз вече спасих и скрих в мои скривалища картини от галериите на Уфици и Пати, а така също колекцията от монети на крал Виктор-Емануил.

И аз поставих на масата списъка на скритите от мене картини. Там бяха имената на Тициан, Ботичели, Рубенс. Американците прекъснаха преговорите, за да разгледат този списък.

— Колко може да струват тези картини? — ме запитаха те.

— Те нямат цена — отговорих аз, но добавих: — според мене, повече от сто милиона долара...

Около десет минути Геверниц говори за картините от епохата на Възраждането и за влиянието на тази епоха върху техническото и философското развитие на Европа. После в разговора се намеси Дълес. Направи го неочеквано, без всякакъв увод, и каза:

— Аз съм готов да преговарям с вас, генерал Волф. Но вие трябва да ми дадете гаранция, че няма да влезете в никакви други връзки със съюзниците. Това е първото условие. Надявам се, вие разбирате, че за нашите преговори трябва да знаят само онези, които присъствуват тук.

— Тогава ние не ще можем да сключим мир — казах аз, — защото вие не сте президент, а аз не съм канцлер.

Ние си разменихме мълчаливи усмивки и аз разбрах, че по този начин получих съгласието им да ви информирам за преговорите и да поискам по-нататъшните ви указания. Изпращам това писмо по адютанта на фелдмаршал Кеселринг, който придружава своя шеф със самолет до Берлин. Той е проверен най- внимателно от мене. Ще си го спомните, защото точно вие утвърдихте кандидатурата му, когато бе изпратен при Кеселринг, за да ни информира за връзките на фелдмаршала с райхсмаршал Гьоринг. Нашата следваща среща с американците ще се състои в най-близки дни.

Хайл Хитлер!

Ваш Карл Волф

Волф беше написал истината. Преговорите преминаха точно в такъв или почти в такъв дух. Той премълча само това, че на път за дома, в Италия, води продължителен разговор на четири очи в купето на влака с Хюсман и Вайбел. Обсъждаха бъдещия състав на кабинета на Германия. Уговорено беше, че канцлер ще бъде Кеселринг, министър на външните работи — групенфюрерът от СС Фон Нойрат, бивш наместник на Чехия и Моравия, министър на финансите — почетният член на НСДАП Ялмар Шахт, а министър на вътрешните работи — обергрупенфюрерът от СС Крал Волф. За Химлер не се предвиждаше портфейл в този кабинет.

12.3.1945 (96 ЧАСА И 92 МИНУТИ)

А Щирлиц в това време гонеше с все сила своя хорх към швейцарската граница. До него, притихнал и бледен, седеше пасторът. Щирлиц намери по скалата Франция — Париж предаваше концерт на младата певица Едит Пиаф. Тя имаше пъттен силен глас, а думите на песента бяха прости и обикновени.

— Пълно падение на нравите — каза пасторът — аз не я порицавам, не, просто я слушам и през цялото време си мисля за Хендел и Бах. По-рано като че ли хората на изкуството са били повзискателни към себе си: вървели са заедно с вярата и са си поставяли свръхзадачи... А това? Така говорят на пазара...

— Тази певица ще надживее себе си! Но ще продължим този разговор след войната. Хайде, сега ми повторете още веднъж всичко, което трябва да направите в Берн.

Пасторът започна да разказва на Щирлиц онova, което той му беше втълпявал през последните три часа. Като слушаше пастора, той продължаваше да размишлява: „Да, Кет остана при тях. Но ако бях отвел Кет, те щяха да се сетят за пастора — с него, изглежда, също се занимава някой от Гестапо. И тогава цялата операция неминуемо щеше да се провали, а Химлер щеше да се сдуши с онези в Берн... Кет — ако се случи нещо непредвидено, а това непредвидено може да се случи,

макар че не би трябало — възможно е тя да каже и за мене, за да спаси детето. Но пасторът вече ще е започнал своята работа, а Плайшнер сигурно е изпълнил моето поръчение. Никой от двамата не знае какъв е неговият дял в операцията ми. И телеграмата вече е стигнала в Русия. И всичко ще бъде наред. Аз не ще позволя на Химлер да «седне на масата на преговорите» в Берн. Сега вече това няма да стане. Мюлер не знае за моя «прозорец», а граничарите няма да кажат нищо на хората му, защото аз действувам по «указание» на райхсфюрера. Така че днес пасторът ще бъде в Швейцария. А утре ще започне моята работа. Нашата работа, така е по-точно да се каже.“

— Не — каза Щирлиц, като се откъсна от мислите си. — Вие трябва да определяте срещите не в синия салон на хотела, а в розовия.

— Стори ми се, че вие съвсем не ме слушате.

— Слушам ви много внимателно. Продължавайте, моля...

„Ако пасторът отиде и всичко бъде както трябва, аз ще измъкна Кет оттам. Тогава ще мога да играя вабанк. Те стягат обръча все повече, така че в случая и Борман не би могъл да ми помогне... Дявол ги знае. Аз ще замина с нея през моя «прозорец», ако разбера, че играта отива към своя край. Ако имам възможност да продължа — те нямат улики и не могат да имат — тогава ще се наложи да я измъкна с пукотевица, като предварително си осигура алиби чрез Шеленберг. Ще отида на доклад в дома му или в Хохенлихен, той винаги се върти там около Химлер, ще пресметна времето, което ми е необходимо да премахна охраната на конспиративната квартира, ще счупя предавателя и ще взема Кет. Главното е да пресметна времето и скоростта. Нека търсят после. Малко им остана да търсят. Ако се съди по това, как Мюлер се ужаси, като видя Холтоф с пукнат череп, той явно ме е провокирал. Работил е по нареждане на Мюлер. Разбира се, той не би могъл да действува така точно, ако не играеше самия себе си, ако поверената му роля не съвпадаше с искрените му мисли. Не ми е ясно само как би постъпил той по-нататък, ако се бях съгласил да бягам с него и с Рунге. Може би и той щеше да тръгне. Твърде е вероятно. Нали помня как ме гледаше по време на разпита на астронома и как говореше тогава... Аз играх правилно с него. Внезапното си заминаване ще прикрия: от една страна, с Шеленберг, а от друга — с Борман. Сега главното е Кет. Утре през деня няма да отида у дома, а

веднага ще отида при нея. Впрочем, не, не бива. Никога не трябва да се играе слепешката. Трябва да отида при Мюлер.“

— Правилно — каза Щирлиц — добре е, че сте обърнали внимание на това: ще се качите на второто такси, като пропуснете първото, и в никакъв случай не се качвайте на случайни попътни коли. Разчитам, че приятелите ви от манастира, който ви назовах, няма да ви изоставят. Искам да повторя още веднъж: с вас може да се случи всичко. Всичко. Ако проявите и най-малката непредпазливост, няма даже да разберете как ще се намерите тук, в подземието на Мюлер. Но ако това се случи, знайте, че споменете ли само веднъж името ми, макар и при бълнуване или изтезания — това означава моята смърт, а заедно с нея и смъртта на вашата сестра и племенниците ви. Ако споменете моето име, нищо не ще може да спаси вашите роднини. Не ви заплашвам, разберете ме добре, такава е действителността, а тя трябва да се знае и да се помни.

Щирлиц оставил колата си на сто метра от площада пред гарата. Колата на граничната застава го чакаше на уговореното място. Ключът за запалването беше оставил в ключалката. Прозорците бяха нарочно напръскани с кал, за да не могат да се видят лицата на онези, които ще пътуват с нея. На онова място в планината, както бе уговорено, ските бяха забити в снега, а до тях имаше спортни обувки.

— Преоблечете се — каза Щирлиц.

— Сега — шепнешком отговори пасторът — ръцете ми треперят, трябва да се съзвзема.

— Говорете нормално, тук никой не ни чува.

Пъlnата луна правеше снега в долината сребрист, а в клисурите — черен. Някъде далеч бучеше двигател на електроцентрала, който се чуваше от време на време с поривите на вятъра.

— Е — каза Щирлиц. — На добър път, пасторе!

— Да ви благослови бог — отговори пасторът и неумело се пълзна със ските натам, накъдето му посочи Щирлиц.

Пада два пъти — точно на граничната линия. Щирлиц стоя край колата, докато пасторът не изкрешя два пъти като птица от гората, която се чернееше на швейцарската страна на клисурата. Оттам беше много близо до хотела.

„Сега всичко е наред. Сега трябва да се направи последното: да се спаси Кет.“

Щирлиц се прехвърли в своята кола, измина около двадесет километра и почувствува, че веднага ще заспи. Погледна часовника — не беше мигнал вече две денонощия.

„Ще поспя половин час — каза си той. — Иначе изобщо няма да стигна до Берлин.“

Той спа точно двадесет минути. После гълтна коняк от плоското шишенце и като опря гърди на волана, даде пълен газ. Подсиленият мотор на хорха заръмжа равномерно и мощно. Стрелката на километража се придвижи към сто и двадесетте. Пътят беше пуст. Разсъмваше се. За да прогони съня, Щирлиц пееше високо игриви френски песни.

Когато сънят отново го налягаше, Щирлиц спираше колата и си разтриваше лицето със сняг. По банкета на пътя беше останало съвсем малко сняг, той беше синкав, пухкав. И селищата, през които Щирлиц преминаваше, също бяха синкави, мирни: тази част на Германия съюзниците не бомбардираха много. И затова върху тихия пейзаж малките червеновърхи вили се очертаваха ясно и хармонично, както и сините борови гори, и стъклените, буйни реки, които се спускаха от планината, и гладката повърхност на езерата, вече освободена от леда.

Веднъж Щирлиц, който най-много обичаше ранната пролет, каза на Плейшнер:

— Скоро литературата ще си служи само с понятия, които ще бъдат съвсем кратки. Колкото повече информация — чрез радиото и киното — хората ще погълщат, а особено подрастващото поколение, толкова по-трагична ще се окаже ролята на литературата. Докато по-рано се налагаше писателят да отдели три страници в романа си за описание на пролетното пробуждане на природата, то сега кинематографистът прави това чрез половинминутен кадър на екрана. Занаятчията показва разлиствящите се пъпки и ледохода по реките, а майсторът улавя гамата от багри и точно съответствуващи шумове. Но забележете: те губят за това минимум време: просто дават информация. И скоро литераторът ще може да напише роман, състоящ се от три думи: „Тези мартенски залези...“ Нима вие не ще видите зад тези три думи и капчуци, и леки пързалки, и висулки около водосточните тръби, и далечното изсвирване на локомотив — някъде

отвъд гората, и тихия смях на гимназистка, която юноша изпраща до вкъщи, в тръпнещо чистата вечер?

Плайшнер тогава се разсмя:

— Аз никога не съм мислил, че сте толкова поетичен. Не спорете вие, сигурен съм, тайно от всички съчинявате стихове.

Щирлиц му отговори, че никога не е съчинявал стихове, тъй като достатъчно сериозно се отнася към професията на поета, но с живопис наистина е пробвал да се занимава. В Испания са го потресли два цвята — червеният и жълтият. Струвало му се е, че спазването на пропорцията между тези два цвята би могло да даде точното изображение на Испания върху платното. Дълго време е пробвал да рисува, но после е разбрал, че през цялото време желанието да съблюдава абсолютната прилика му пречи да схване същността на предмета. „За мене бикът е бик, а за Пикасо — предмет, необходим за самоизявяване. Аз следвам предмета, формата, а талантът подчинява и предмета, и формата на своята мисъл и него не го вълнува прецизната точност в предаването на детайлите. И ми е смешно да защищавам своите опити да рисувам, позовавайки се на точно нарисуваната пета в «Завръщането на блудния син». За религията е простено догматично да се осланя на авторитета, но това е непростимо за художника“ — мислеше тогава Щирлиц. Зарязал своите „упражнения по живопис“ (така по-късно той определи това свое увлечение), когато неговите колеги започнали да му искат картини. „Това си прилича и е чудесно — казвали му те — а цапаниците на испанците, където нищо не се разбира, просто е противно да ги гледаш.“ Това му казали за живописта на Гоя — той при развалините на Париж беше купил два великолепно издадени албума и дълго се любуваше на платната на великия майстор. След този случай той раздаде всички свои картини, а четките и боите подари на сина на портиера в онази къща в Бургос, където държеше конспиративна квартира за среци с агентурата...

Ролф дойде в квартирата, където живееше Кет, когато слънцето още не беше пробило през утринната дрезгавина. Небето беше безцветно, високо — такова то бива и през последните дни на ноември, преди първите застудявания. Единственото, с което напомняше за себе

си пролетта, това беше неистовото весело чуруликане на врабците и гърленото гукане на гъльбите...

— Хайл Хитлер! — поздрави го Барбара, ставайки от мястото си.

Като я прекъсна, Ролф каза:

— Оставете ни двамата.

Лицето на Барбара, дотогава усмихнато, изведнъж стана сурово, служебно и тя излезе от стаята. Когато Барбара отваряше вратата, Кет чу гласа на сина си — изглежда, той току-що се бе събудил и сигурно беше гладен.

— Позволете да накърмя момченцето — каза Кет, — защото няма да ни остави да работим.

— Момченцето ще почака.

— Но това е невъзможно... Трябва да го храня в определено време.

— Добре. Ще го нахраните веднага след като отговорите на моя въпрос.

На вратата се почука.

— Заети сме — викна Ролф.

Вратата се отвори и на прага застана Хелмут с детето на ръце.

— Време е да се храни — каза той — момченцето много моли.

— Ще почака! — викна Ролф. — Затворете вратата!

— Да, но... — започна Хелмут, но Ролф стана бързо, отиде до вратата и я затвори под носа на побелелия контузен есесовец.

— Така. Ние разбрахме, че вие знаете резидента.

— Аз вече обясних...

— Зная вашите обяснения. Четох ги и слушах магнитофонния запис. Те ме задоволяваха до тази сутрин. А от сутринта тези ваши обяснения престанаха да ме задоволяват.

— Какво се е случило сутринта?

— Нещо се случи. Ние очаквахме кога ще се случи това, знаехме го от самото начало, необходими ни бяха доказателства. И ги получихме. Нали не можем да арестуваме човек, ако нямаме доказателства, улики, факти или поне свидетелски показания на двама души. И ето ние получихме улики.

— Мисля, че не съм отричала от самото начало...

— Не играйте, не играйте... Не за вас става дума. И вие прекрасно разбирате за кого става дума...

— Не зная за кого ми говорите. И много ви моля: позволете ми да нахраня момченцето.

— Най-напред ми кажете къде и кога сте имали срещи с резидента, а после ще отидете да нахраните момченцето.

— Вече обясних на онзи господин, който ме арестува, че не зная нито името, нито адреса му, нито познавам него самия.

— Слушайте — каза Ролф — не се правете на глупачка.

Той беше много уморен, защото всички близки сътрудници на Мюлер не спаха цяла нощ, организирайки наблюдения по сектори за колата на Щирлиц. Засади бяха поставени и около неговия дом, и близо до тази конспиративна радио квартира, но Щирлиц като че ли потъна във водата. При това Мюлер забрани да съобщават за това, че търсят Щирлиц, и на Калтенбрунер, и на Шеленберг. Мюлер реши да изиграе тази партия сам — той разбираше, че това е много сложна партия. Знаеше, че Борман е пълен господар на огромни парични суми, вложени в банките на Швеция, Швейцария, Бразилия и чрез подставени лица дори в САЩ. Борман не забравя услугите. Борман не забравя и злото. Той записва всичко, което по един или друг начин е свързано с Хитлер, дори и върху носни кърпички. Но той нищо не записва, когато нещата се отнасят лично до него: това запомня завинаги. Затова партията с Щирлиц, който беше звънил на Борман и се беше срещал с него, шефът на Гестапо разиграваше самостоятелно. Всичко с Щирлиц би било просто и неинтересно, ако не беше този телефонен разговор с Борман и срещата им. Кръгът се затвори: Щирлиц — шифърът в Берн — руската радиостка. И този кръг лежеше върху мощнния фундамент — Борман. Затова шефът на Гестапо и неговите най-близки сътрудници не спаха цяла нощ, поставиха капани и се готвеха за решителна схватка.

— Нищо повече няма да ви кажа — каза Кет. — Ще мълча, докато не ми позволите да нахраня детето.

Логиката на майката е противоположна на логиката на палача. Ако Кет не беше споменавала за детето, щеше сама да изпие горчивата чаша на изтезанието, но тя, движена от майчинската си природа, подтикна Ролф към действия, които той не беше обмислял, когато идваше насам. Той познаваше твърдостта на руските разузнавачи. Знаеше, че те предпочитат смъртта пред предателството.

Сега една идея внезапно осени Ролф.

— Ето какво — каза той, — няма да си губим времето напразно. Аз зная какво ви е известно и какво прикривате. Ние скоро ще ви уредим очна ставка с вашия резидент. Почувствува пропала, той реши да избяга през границата, но не успя. Разчиташе на колата си — Ролф впи поглед в побледнялото лице на Кет — има хубава кола, нали? Но се изльга — нашите коли не са лоши, а дори са по-хубави от неговата. В цялата тази бъркотия вие не представлявате интерес за нас. Интересува ни той. Вие ще ни кажете всичко за него. Всичко — повтори той. — Докрай!

— Няма какво да ви казвам!

Тогава Ролф стана, приближи до прозореца, отвори го и потрепери от студ.

— Пак е студено — каза той. — Кога най-после ще дойде пролетта? Всички толкова сме уморени без пролетта.

Затвори прозореца, приближи до Кет и каза:

— Ако обичате, ръцете.

Тя протегна ръце и на китките ѝ щракнаха белезници.

— И краката, моля — каза Ролф.

— Какво ще правите? — попита Кет. — Какво сте замислили?

Той постави белезници на краката ѝ и извика:

— Хелмут! Барбара!

Никой не отговори. Отвори вратата и викна:

— Барбара! Хелмут!

Двамата се втурнаха в стаята, защото бяха свикнали със спокойния глас на Ролф, а сега той беше истеричен и се дереше. Ролф ненапразно крещеше така: Мюлер му беше поръчал днес, именно днес да накара рускината да проговори, защото щом Щирлиц попадне в ръцете им, главният ќоз трябва да бъде в джоба на Мюлер.

— Донесете детето! — каза Ролф.

Хелмут отиде за момченцето, а той приближи до малката масичка, върху която имаше ваза с изкуствени цветя, после отвори прозореца и каза:

— Неслучайно ви напомних за студа. Достатъчно е да подържим детето четири-пет минути ей на тази маса голичко, без пеленки, и то ще умре. Или — или. Решавайте.

— Вие няма да направите това! — закрещя Кет и се вкопчи в стола. — Вие няма да направите това! Мене убийте! Убийте ме! Вие не

можете да го направите!

— Да, ще ми бъде много неприятно да го направя! — отговори Ролф. — Но в името на всички майки от Райха ще го направя! В името на децата на Райха, които гинат от бомбите!

Кет падна от стола, запълзя по пода към него, умолявайки го:

— Нали и вие имате сърце?! Какво правите?! Не правете това!

— Къде е детето? — закреща Ролф. — Донесете го тук, дявол да го вземе!

— Вие сте майка! — каза Барбара. — Бъдете благоразумна...

Хелмут влезе с детето на ръце. Ролф взе момченцето, сложи го на масата и започна да го разповива. Кет закреща страшно, като ранен звяр.

— Е? — изрева Ролф. — Вие не сте майка! Вие сте тъпа убийца! Казвайте, хайде!

Момченцето плачеше, устенцата му бяха станали квадратни от оскърбление.

— Е! — продължи да крещи Ролф. — Аз няма да броя до три. Просто ще отворя прозореца и ще смъкна одеялцето от детето ти. Ясно ли е? Ти изпълняваш своя дълг пред твоя народ, а аз — пред моя!

Кет изведенъж почувствува някаква лекота, всичко наоколо се изпълни със звън и тя загуби съзнание.

Ролф приседна на единия край на масата и каза:

— Хелмут, вземи детето...

Войникът взе момченцето и искаше да излезе, но Ролф го спря:

— Не излизай! Тя сега ще се свести и аз ще продължа...

Барбара, ако обичате, донесете вода. За нея и за мен. И капки за сърце.

— Колко трябва да й капна?

— Не на нея, а на мене!

— Добре. Колко?

— Откъде да зная?! Десет... Или трийсет...

Той клекна пред Кет и я плесна няколко пъти по бузите.

— Дълго ли продължава това у тях? — попита Ролф Хелмут.

— Колко време би траяло това с вашата майка?

— Да... С моята майка... Тези мръсници искат да бъдат чистички, а на мене възлагат гнусотията... Дайте кирит, ако обичате...

— Аз не пуша.

— Барбара! — викна Ролф. — Вземете и кибрит!

Тя донесе две чаши вода. Ролф изпи онази, в която водата беше мътна, малко синкава. Намръщя се я каза:

— Пфу, каква гадост.

След като запуши, той клекна пред Кет и ѝ повдигна единия клепач. Гледаше го широко отворена зеница.

— Да не е умряла? — попита той. — Я погледнете, Барбара...

Барбара обърна главата на Кет.

— Не. Тядиша.

— Направете нещо с нея... Време нямаме... Там чакат.

Барбара започна да удря Кет по бузите — внимателно, масажирайки ги, без да ѝ причинява болка. Отпи голяма гълтка студена вода от чашата и я пръсна в лицето на Кет. Кет въздъхна дълбоко и по лицето ѝ на няколко пъти преминаха тръпки. Момченцето продължаваше да се къса от рев.

— Ама направете нещо с него! — помоли Ролф. — Не мога да издържам повече.

— То нека да яде.

— Какво сте заповтаряли като папагал?! Да не мислите, че само вие имате сърце!

Момченцето крещеше, замираяки — виковете му бяха пронизителни. Личицето му посиня, клепачите му подпухнаха, а устничките побеляха.

— Хайде, махайте се! — махна с ръка Ролф и Хелмут излезе.

Кет дойде на себе си, когато Хелмут изнесе детето. Момченцето продължаваше да крещи някъде наблизо, но в стаята беше топло, значи Ролф още не е отварял прозореца.

„По-добре да умра — тъжно си помисли Кет. — Това би било спасението. За всички. За малкия, за Юстас, и за мене... Това е най-прекрасният, най-добрият изход за мене...“

Ролф каза:

— Според мене, тя дойде на себе си.

Барбара отново коленичи пред Кет и отвори с два пръста очите ѝ. Кет гледаше Барбара, а клепачите ѝ потрепваша.

— Да — каза Барбара.

Кет се опита да продължи играта, уж още е в безсъзнание, но лицето ѝ я издаваше: то отново оживя, не се подчиняваше на волята ѝ, защото в съседната стая момченцето продължаваше да реве.

— Стига, стига — каза Ролф. — Което беше истина — беше истина, а сега започвате женски номера. Нищо няма да излезе. Вие сте се пъхнали в мъжка работа, а фокусите тук не минават. Барбара, помогнете ѝ да седне. Е?! Отворете очите!

Кет не помръдна и не си отвори очите.

— Добре — каза Ролф. — Оставете я, Барбара. Достатъчно е, че ме чува. Сега ще повикам Хелмут, ще отворя прозореца и тя ще отвори очи, но вече ще бъде късно.

Кет заплака.

— Е? — запита Ролф. — Намислихте ли?

Той сам я вдигна и я сложи на стола.

— Ще говорите ли?

— Трябва да помисля.

— Аз ще ви помогна — каза Ролф. — За да не се чувствувате предателка.

Той извади от джоба си снимката на Щирлиц и я показва на Кет така, че Барбара да не види лицето на щандартенфюрера.

— Е? Ясно ли е? Какъв смисъл има да мълчите? Ще говорите ли?

Кет мълчеше.

— Ще говориш ли? — изведнъж страшно, пронизително закрещя Ролф и удари с юмрук по края на масата така, че вазата с изкуствени цветя подскочи. — Или ще мълчиш? Хелмут!

Влезе Хелмут с момченцето и Кет се протегна към него, но Ролф измъкна детето от ръцете на Хелмут и отвори прозореца. Кет искаше да се хвърли върху Ролф, но падна, крещеше страшно и Ролф също крещеше нещо и изведнъж сухо прозвучаха два изстрела.

До монсеньор Кадичели, Ватикана.

Драги приятелю!

*Разбирам и на мене ми е много скъпо онова
внимание, с което папският двор, проявили истинско*

мъжество през дните на съпротивата срещу нацизма, сега изучава всички възможности за оказване съдействие за постигане на мир, толкова необходим за всички хора на земята...

Разбирам мотивите, които са Ви накарали да се отнесете толкова скептично към онези предпазливи предложени, които Ви представи за разглеждане генерал Карл Волф. Вие преживяхте нацистката окупация и видяхте с очите си възмутителните беззакония, вършени от хората на СС, подчинени пряко на този, който сега търси мир — генерал Волф. Затова аз оцених Вашата позиция не толкова като политика на изчакване, а по-скоро направо като отрицателна: не бива да се вярва на човек, който с едната си ръка върши зло, а другата протяга за добро. Половинчатостта и раздвоеността, понятни за обикновения син божи, не могат да бъдат оправдание за злоупотребата с властта, с която са облечени ръководителите на армии и държави. Получил отказ от Ватикана, генерал Волф преуся в своите замисли и се срещна тук, в Берн, с мистър Дълес. Сведенията, които получаваме, ни позволяват да направим следния извод: преговорите между Волф и Дълес напредват доста успешно.

Трябва да разберете позицията ми: ако аз повторно започна да предпазвам господин Дълес от по-нататъшни връзки с генерала, то нашите американски приятели ще си съставят погрешни представи за мотивите, които ни подбуждат — хората на държавната политика невинаги разбират политиката на служителите на бога.

Да се разказва на господин Дълес за коварството на генерал Волф и за злодействата, които са вършили нацистите по негова заповед в нашата прекрасна Италия, изглежда, няма смисъл. Първо, който има очи, да види, второ, не прилича на нас, божиите служители, да изтъкваме нашите страдания. Ние знаехме накъде отиваме, когато избрахме своя път.

Положението ми изглеждаше тежко и безизходно, докато тук, в Берн, не пристигна пастор Шлаг. Вие трябва да помните този благороден човек, който винаги е ратувал за мир, посещавайки няколко пъти Швейцария, Ватикана и Великобритания до 1933 година, когато излизането от Германия не беше свързано с онези полицейски затруднения, които започнаха след идването на Хитлер на власт.

Пастор Шлаг е дошъл тук, според думите му, за да проучи реалните възможности за сключване на скорошен и справедлив мир. Него, както той каза, са го изпратили тук хора, обезпокоени от очертаващото се сближаване на гледищата по отношение на бъдещия мир на две толкова противоположни фигури, каквито са Волф и Дълес.

Пасторът Шлаг вижда своята мисия в това да попречи на по-нататъшните преговори между Волф и Дълес, защото пасторът е дълбоко убеден, че Волф съвсем не търси мир, а само сондира почвата за запазване на нацисткия режим, като получава известни отстъпки от тези, които сега практически държат единствената реална власт в Германия — СС.

Той вижда мисията си и в това, да свърже онези хора, които, рискувайки живота си, са му помогнали да напусне Германия, с представители на съюзниците. Хората, които той, според неговите думи, представлява, смятат за свой свещен дълг да ликвидират всичко, което е било и може да бъде свързано със СС и НСДАП.

Аз бих помогнал за Вашето съгласие да проведа по-откровен разговор с пастора. Изглежда, добре би било да го информирам по-подробно за онова, което сега става в Берн.

Дотогава, докато не бъда в състояние да предложа на пастор Шлаг реални доказателства за нашата откровеност, трудно е да се очаква от него искрен разговор, в който да ни даде пълни данни за своите съмишленици, които чакат в Германия сигнал от него.

Допускам, че неговите съмишленици не са чак толкова силни, както на нас би ни се искало. Пасторът никога не е бил политик, той винаги е бил честен пастир. Но като обръщам своя поглед към бъдещето, аз виждам голямата изгода от това, че един пастор, именно пастор, служител на бога, се оказа оня чист и достоен човек, който търси пътища за сключване на мир, рискувайки живота си, без да се съгласи на компромиси с нацизма.

Вероятно този пример на гражданско мъжество на божия син и негов слуга ще ни помогне да спасим немците от большевизма, когато измъченият народ на Германия ще трябва да избира бъдещето си. Отхвърлен от Ватикана по вина на Хитлер, германският народ така или иначе ще се върне в лоното на светата Христова вяра и пастор Шлаг или светлият негов образ ще помогнат на пастирите ни в бъдеще да сеят своята светлина там, където господствуващите нацисткият мрак.

Очаквам Вашия отговор в най-близко време.

Ваш Порели

Дълес получи нареъдане от началника на управлението на службата за стратегическо разузнаване Донорван занапред да обозначава преговорите с Волф с кодовата дума: операция „Кръстословища“. За да се ускорят преговорите, за участие в тях бяха изпратени двама генерали — Айри, началникът на разузнаването на британския фелдмаршал Александер, и американецът Лемницър.

В Швейцария, на една тиха улица, където им беше наета малка квартира чрез подставени лица, вече ги очакваше Алън Дълес. Точно тук те в продължение на два дни се съвещаваха, изработвайки обща платформа за продължаване на преговорите с генерала от СС Карл Волф.

— Разполагаме с малко време — каза Дълес — а ни предстои много работа. Позицията на съюзниците трябва да бъде точна и обмислена.

— На англо-американските съюзници — било въпросително, било утвърдително каза генерал Айри.

— Англо-американските или американо-английските, в дадения случай формалният термин не променя същността на работата — отговори Дълес.

Така за първи път от началото на войната от понятието „съюзници“ изпадна само една дума — „съветски“. И вместо „англо-съветско-американски съюзници“ в Берн се появи нов термин — „англо-американски съюзници“...

13.3.1945 (10 ЧАСА И 31 МИНУТИ)

Айсман, без да се преоблече, дойде при Мюлер, а беше доста мръсен: ботушите му кални, куртката — мокра. Той дълго беше ходил под дъждъ да търси сестрата на пастор Шлаг. На адреса, който беше посочен в делото, не я намери. Обърна се към местното отделение на Гестапо, но и там не знаеха нищо за роднините на Шлаг.

Наистина: съседите му казаха, че късно през нощта преди няколко дни чули шум от автомобилен мотор. Но кой е идвал, с каква кола и какво е станало после с фрау Ана и нейните деца, никой нищо положително не знаеше.

Мюлер прие Айсман усмихнат. Изслуша оберщурмбанфюрера и нищо не каза. Извади от касата една папка и измъкна оттам лист хартия.

— А какво да правим с това? — попита той, подавайки листа на Айсман.

Това беше рапортът на Айсман, с който той изразяваше своето пълно доверие в щандартенфюрера Щирлиц.

Айсман дълго мълча, после тежко въздъхна и произнесе страшната фраза:

— Да бъдем трижди проклети всички ние!

— Точно така — съгласи се Мюлер и сложи обратно рапорта в папката. — Това за вас е един добър урок, приятелю.

— Какво, нов рапорт ли да напиша?

— Защо? Не трябва...

— Но аз смяtam за свой дълг да се откажа от предишното си мнение.

— А това хубаво ли е? — попита Мюлер. — Да се отказвате от мнението си винаги мирише на нещо лошо.

— В такъв случай какво да правя?

— Да вярвате, че няма да дам ход на предишния ви рапорт. Само това. И да продължите работата си. И да знаете, че скоро ще ви се наложи да заминете за Прага: оттам е възможно да се свържете и с пастора, и с вашия верен приятел, с когото заедно сте лежали под бомбите при Смоленск. А сега вървете. Не унивайте. Контраразузнавачът трябва да знае, както никой друг, че днес на никого не бива да се вярва — понякога дори на себе си. Виж, на мен може да ми се вярва...

Когато тръгна в определеното време към тайната квартира, Плайшнер беше в същото повищено настроение, както и предишните дни. Работеше му се, излизаше от стаята само да похапне и живееше с мисълта за скорошния край на Хитлер: сега той купуваше всички вестници и за него като аналитик и познавач на историята не беше трудно да си представи бъдещето. У него се бореха две чувства: той разбираше какви изпитания ще се стоварят върху главите на неговите съплеменници, когато всичко ще свърши, но разбираше също, че по-добре това трагическо пречистване, отколкото победата на Хитлер. Той винаги е смятал, че победата на фашизма би означавала край на цивилизацията и в крайна сметка би довела до израждане на нацията. Древният Рим загина затова, защото искаше да се наложи над целия свят, и падна под ударите на варварите. Победите вън от страната така са увличали древните управници, че те забравяли за глухото недоволство на своите роби и за ропота на царедворците, пренебрегнати при награждаванията, и за постоянната неудовлетвореност от този свят на мислителите и философите, които са живеели с мечти за прекрасното бъдеще. Победите над очевидните врагове давали основание на императорите, фараоните, трибууните, тираните и консулите да смятат, че щом чуждите държави са падали под техните удари, то много по-лесно е да се справят с недоволствуващите свои поданици. При това те забравяли, че в армията са служели братята, децата или просто познатите на онези, които след време щеше да се наложи да се усмиряват. В това разединение

на управници и поданици са били заложени онези елементи на прогреса, които Плайшнер определяше за себе си с термина „мая на цивилизацията“. Той разбираше, че Хитлер е замислил дяволски експеримент: победата на Райха над света трябва да донесе осезателни материални блага за всеки германец, без разлика на неговото положение в германското общество. Хитлер искаше да направи всички германци властелини на света, а останалите хора на земята да станат техни поданици. Тоест, той искаше да изключи възможността от възникване на „мая на цивилизацията“ — поне в близкото бъдеще. В случай че победи Хитлер, германците биха станали изцяло военна нация, защото Хитлер ще разоръжи всички останали народи, ще ги лиши от държавни организации и тогава всеки опит за бунт от страна на победените ще бъде обречен на провал: с организацията на въоръжените немци можеше да съперничат само също такава мощна национална организация.

... Плайшнер погледна часовника си: разполагаше с още време. Наблизо имаше малка кафе-сладкарница, по стъклата, на която се стичаха струйки от дъжд, а вътре седяха деца и ядяха сладолед. Тук, изглежда, ги беше довела учителката.

„Аз измервам света с аршина на Райха“ — помисли за себе си Плайшнер, като забеляза мъжа, който седеше сред децата: той беше млад и се смееше заедно с тях. — Само у нас всички учители са жени, понеже всички мъже, годни за строева служба, се сражават на фронта. А в училищата трябва да работят мъже, както в Спарта. Жената може да бъде утешителна, но не и възпитателна. Мъжът трябва да подготвя децата за бъдещето: това ще изключи ненужните илюзии у подрастващите, а няма нищо по-безмилостно от сблъскванията на детските илюзии с действителността на възрастните.

Той влезе в сладкарницата, седна в ъгъла и си поръча плодов сладолед. Децата се смееха на шагите на своя учител. Той говореше като с равни, без да се приравнява с тях, а напротив, тактично ги „придърпваше“ към себе си.

Плайшнер си спомни училищата на Райха — с тяхната школовка, с истеризма, със страх пред учителя — и помисли: „Как бих могъл да желая победата на Германия, след като нацистите и тука, в случай на победа, ще пренесат своите обичаи и децата ще станат малки войничета? Тук вместо военни игри им предлагат спорт, а момичетата

вместо уроци по бродерия се учат на любов към музиката. А ако тук би дошъл Хитлер, децата щяха да седят мълчаливо на масата с вперени погледи в своя наставник — по-скоро наставница — или щяха да вървят по улиците под строй, а не на тайфа, и да се поздравяват помежду си с идиотските викове: «Хайл Хитлер!». Сигурно е много страшно да желаеш поражението на своето отечество, но въпреки всичко аз желая най-скорошното му поражение...“

Плайшнер, без да бърза, дожидаше сладоледа си, усмихващ се и слушаше детския глъч. Учителят попита:

— Да благодарим ли на стопанина на тази прекрасна сладкарница, който ни даде топло гостоприемство и студен сладолед? Ще му изпееем ли нашата песен?

— Да! — отговориха децата.

— Да гласуваме! Кой е против?

— Аз — каза червенокосо луничаво момиче с големи сини очи.

— Аз съм против.

— Защо?

В това време вратата на сладкарницата се отвори и изтърсвайки дъждовни капки от шлифера си, влезе синеокият великан, собственикът на конспиративната квартира. Заедно с него влезе един подвижен мургав здравеняк, с изразително, много скълесто лице. Плайшнер едва не скочи от мястото си, но си спомни нареджданията на високия: „Аз сам ще ви потърся“.

Плайшнер отново заби поглед във вестника, вслушвайки се в разговора на децата.

— Обясни защо си против? — попита учителят момиченцето. — Трябва да умееш да защищаваш своето мнение. Може би ти си права, а ние грешим... Помогни ни.

— Мама казва, че не бива да се пее, когато си ял сладолед — каза момиченцето. — Може да ти се повреди гласът.

— Майка ти е права. Ако ние пеем силно или крещим на улицата, разбира се, че може да изгубим гласовете си... Но тук... Не, мисля, че тук няма да се случи нищо страшно. Впрочем, ти можеш да не пееш, ние няма да ти се сърдим.

И учителят пръв запя весела тиролска песен. Собственикът на кафе-сладкарницата излезе иззад тезгяха и изръкопляска на децата. Те

шумно излязоха от сладкарницата и Плайшнер ги изпрати със замислен поглед.

„Някъде съм виждал този мургавия — изведнъж си спомни той. — Може би сме били заедно в лагера? Не... Този не съм го виждал там. Но пък ми е познат. Много добре го помня.“

Изглежда, той твърде внимателно разглеждаше лицето на мургавия човек, защото онзи, като забеляза това, бързо се усмихна и по тази усмивка Плайшнер си го спомни, сякаш видя кадър от филм. Той дори чу гласа му: „И нека подпише декларация, че във всичко ще служи на фюрера! Във всичко! За да няма после възможност да сочи към нас и да казва: те са виновни, аз стоях настани! Вярност или смърт — такава е дилемата на германеца, който е излязъл от концлагер“. Това беше през втората година на войната: бяха го извикали в Гестапо за пореден разговор — викаха професора един път в годината, почти винаги през пролетта. И този дребен, мургав човек влезе за малко в кабинета, послуша разговора му с унiformения гестаповец, който обикновено разговаряше с него, и каза злобно и истерично тези думи, които Плайшнер запомни. Тогава Плайшнер отиде при брат си, който още работеше като главен лекар и никой не допускаше, че след една година ще умре. „Това е техният обичаен маниер — каза брат му. — Те са истерични слепци и, заставяйки те да подпишеш декларация за вярност, считат, при това искрено, че ти оказват огромна чест...“

Плайшнер почувствува как ръцете му затрепереха. Той не знаеше как да постъпи: да отиде при високия другар, хазяина на конспиративната квартира, и като го повика настани, да го предупреди, да излезе на улицата и там да види ще тръгнат ли заедно или ще се разделят или да стане веднага и по-скоро да отиде в квартирата, за да предупреди останалия там човек — нали той беше чул втори глас, когато беше там — за да поставят на прозореца сигнал за тревога.

„Стоп! — изведнъж се сепна Плайшнер. — А какво имаше на прозореца, когато ходих там първия път? Дали беше поставено цветето, за което ми говореше Щирлиц? Или не? Не, не може да бъде. Тогава защо сега този другар... Не, пак ме започва истерията, стоп! Първо трябва да се успокоя.“

Високият, без да погледне към Плайшнер, излезе заедно с ниския си мургав спътник. Плайшнер поиска да се разплати и подаде на сладкаря една банкнота — последната си банкнота. Съдържателят нямаше дребни и затова изтича до магазина насреща, а когато върна рестото на Плайшнер и го изпрати до вратата, улицата беше безлюдна — не се виждаха нито високият, нито ниският мургав човек.

„А може би и той е като Щирлиц? — помисли Плайшнер. — Може би и той като него играе своята роля, сражавайки се с нацистите отвътре?“

Тази мисъл го поуспокои. Плайшнер се приближи до къщата, където се намираше тайната квартира, погледна към прозореца и видя високия и чернокосия. Те стояха, разговаряха за нещо, а между тях имаше саксия с високо цвете — сигнала за провал. Руският разузнавач, като почувствува, че го следят, беше успял да постави този сигнал за тревога, а гестаповците не можаха да разберат какво означава това цвете: „всичко е наред“ или „явката е провалена“. Но понеже бяха убедени, че руснакът не е знаел до последния момент за следенето, те бяха оставили всичко, както си е било, и тъй като Плайшнер поради разсеяност влезе тук онзи ден, без да обърне внимание на цветето, бяха решили, че в квартирата всичко е наред.

Хората от прозореца видяха Плайшнер и високият, усмихвайки се, му кимна с глава. Плайшнер за първи път видя усмивка на неговото лице и тя му помогна да разбере всичко. Той също се усмихна и тръгна да пресече улицата: реши, че като премине на отсрещния тротоар, отгоре няма да го виждат и той ще си отиде, но като се огледа, забеляза двама мъже, които вървяха на сто метра зад него, разглеждайки витрините.

Плайшнер почувствува как краката му отмаяват.

„Да викам? Да викам за помощ? Те ще дотичат първи. Зная какво ще направят с мене. Щирлиц ми е разправял как могат да упоят човека и да го представят за невменяем.“

В мигове на най-голяма опасност, ако човек не е загубил способността си да се бори, вниманието особено се изостря и мозъкът работи с извънредно голямо напрежение.

Плайшнер видя във входа, където беше влизал онзи ден, късче синьо, снежно, прихлупено небе.

„Там има двор — досети се той. — Трябва да вляза във входа.“

Той влезе с вдървени, треперещи крака и със застинала усмивка на посивялото лице.

Плайшнер затвори вратата след себе си и се спусна към противоположната врата с малкото прозорче, която водеше към двора. Натисна я с ръка и разбра, че е заключена. Блъсна я с рамо, но вратата не помръдна.

Плайшнер още веднъж натисна вратата, но тя беше заключена, а да излезе през малкото прозорче, през което беше видял небето, беше невъзможно.

„И после това не е кино — изведнъж уморено, безразлично и някак си отстрана помисли той — стар човек с очила ще започне да се промушва през прозорчето и ще заседне там. Краката ми ще висят и те ще ме издърпат оттам обратно.“

Той се изкачи един етаж по стълбището нагоре, но прозорецът, през който можеше да скочи, гледаше към пустата, тиха улица, а по тази улица бавно вървяха онези двамата с меките шапки. Сега те вече не разглеждаха витрините, а внимателно наблюдаваха входа, в който влезе той. Той изтича още един етаж нагоре: прозорецът, който гледаше към двора, беше закован с шперплат.

„Най-страшното е, когато те разсъбличат и ти оглеждат устата — тогава се чувствуваш насекомо. В Рим просто са убивали — прекрасно време на честната антика! А тези искат или да те превъзпитат, или да те стъпчат, преди да те окачат на бесилката... Разбира се, няма да издържа на техните мъчения. Тогава, първия път, нямаше какво да скривам и, все едно, не издържах и казах онова, което те искаха, написах всичко, което те пожелаха. А тогава бях и по-млад. И сега, като започнат да ме мъчат, няма да издържа и ще предам паметта на брат си. А да предадеш паметта на брат си — това е вече смърт. Тогава по-добре е да си отида без предателство.“

Той спря пред някаква врата. На табелката беше написано: „Д-р по право Франц Улм“.

„Сега ще позвъня на този Улм — изведнъж се досети Плайшнер. — И ще му кажа, че имам сърдечна криза. Пръстите ми са ледени, лицето ми вероятно е побеляло. Нека той повика лекар. Нека те стрелят по мене пред хората, тогава ще успея все нещо да извикам.“

Плайшнер натисна бутона на звънеца. Чу как зад вратата проточено иззвъння.

„Ами ако докторът ме запита къде живея? — мислеше той. — Е, и какво? Нека попадна в ръцете на тукашната полиция. Краят на Хитлер ще дойде скоро и тогава ще мога да кажа кой и откъде съм.“

Той натисна бутона още веднъж, но никой не му отговори.

„Този Улм седи сега в някоя кафе-сладкарница и яде сладолед. Вкусен, с ягоди и сухи вафли — отново някак отдалече помисли Плайшнер. — Чете си вестника и хич не му е до мене.“

Изкачи още една извивка на стълбището, като се надяваше да позвъни на вратата, която беше срещу конспиративната квартира. Но вратата на конспиративната квартира се отвори и високият блондин, като излезе на площадката, каза:

— Сбъркали сте квартирата, другарю. В този вход живеем само ние и Улм, на когото звънихте, всички останали са заминали.

„А там на масата остана ръкописът. Аз го прекъснах по средата на страницата, а така добре вървеше... Ако не бях тръгнал насам, щях да седя и да пиша в Берлин, а после, когато всичко това свършеше, щях да събера написаното в книга. А сега — кой ли ще прибере моите листове? Никой дори няма да разбере почерка ми.“

Той скочи от прозореца — с краката напред. Искаше да извика, но не можа, защото получи разрыв на сърцето веднага щом тялото усети под себе си стремителната пустота.

СВОЙ СЪС СВОИ?

Когато доловиха на Мюлер, че Щирлиц върви по коридора на РСХА и отива към своя кабинет, той за миг се обърка. Беше убеден, че Щирлиц ще бъде заловен някъде на друго място. Не можеше да си обясни защо през цялото време не го напускаше предчувствието за успех. Наистина знаеше своята грешка: спомни си как се държа, когато видя пребития Холтоф. Щирлиц, естествено, е разбрали всичко. Ето защо — смяташе Мюлер — е хукнал да бяга. Но това, че Щирлиц се появи в Имперското управление за сигурност, това, че бавно вървеше по коридорите, поздравявайки се с познатите, обърка Мюлер и разколеба увереността му в успеха.

Сметката на Щирлиц беше проста: да зашеметиш противника си — значи да спечелиши половин победа. Той беше убеден, че схватката с Мюлер ще бъде сложна — Холтоф беше се врял около най-уязвимите възли на неговата операция с физиците. Недостатъчната подготовка и пренебрежителното отношение към всички интелектуалци обаче не позволиха на Холтоф да формулира обвинението, а всеки пункт, до който той достигаше — по-скоро интуитивно, отколкото чрез факти, можеше да бъде опроверган или поне можеше да има две тълкования.

Щирлиц си спомни своя разговор с Шеленберг по време на празничната вечер, посветена на рождения ден на фюрера. След речта на Химлер имаше концерт, а после всички преминаха в голямата зала, където бяха сервирани масите. Райхсфюлерът, както обикновено, пиеше минерална вода, а неговите подчинени се наливаха с коняк. Точно тогава Щирлиц каза на Шеленберг как глупаво хората на Мюлер работят с физика, арестуван преди три месеца. „Добре или зле, но все пак аз съм завършил физико-математически факултет — каза той. — Не обичам да си спомням, защото от лабораторните опити едва не останах импотентен, но това е факт. И после, тоя Рунге има връзки, защото е учил и работил отвъд океана. По-изгодно е с това да се заемем ние.“

Той подхвърли тази идея, а след това започна да разказва анекдоти и Шеленберг се разкикоти. След това се оттеглиха до прозореца и започнаха да обсъждат операцията, която Шеленберг беше възложил на група свои сътрудници, между които и Щирлиц. Тя състоеше в голямата дезинформация, с която се надяваха да вбият клин между съюзниците. На Щирлиц още тогава му направи впечатление как Шеленберг много предпазливо, презстраховайки се от всички страни, прокарва своята линия на разединение на западните съюзници с Кремъл. При това в тази игра той обикновено насочваше главния удар срещу Кремъл. По-точно, Шеленберг организира снабдяването на немските части, които бяха разположени на Атлантическия вал, с английско автоматично оръжие. Това оръжие беше закупено чрез неутралните страни и се прекарваше през Франция, без да се съблюдават задължителните предпазни мерки, които обикновено съпътствуваха превозите от подобен характер. Наистина това също беше разиграно доста технично. След като партизаните комунисти изнесоха няколко английски автомата от германските складове, беше пусната заповед, заплашваща с разстрел за небрежност при охраняване на складовете с оръжие. Тази заповед беше отпечатана в голям тираж и агентите на Шеленберг, които работеха по разкриването на партизаните, намериха удобен случай да „снабдят“ маките с един екземпляр от тази заповед. Въз основа на тези „секретни“ данни можеше да се направи извод, че западните съюзници не мислят да нахлуват във Франция или Холандия: в противен случай защо ще продават своето оръжие на врага? Шеленберг одобри работата на Щирлиц — именно той се занимаваше с организационната страна на въпроса. Шефът на разузнаването по онова време не излизаше от кабинета си — очакваше експлозия в Кремъл, очакваше краха на коалицията между Сталин, Чърчил и Рузвелт. Щирлиц работеше, без да подгъва крак, неговите предложения срещаха пълно одобрение от страна на Шеленберг. Нищо обаче не се случи. Щирлиц съобщи в Москва всичко, което знаеше за тази операция, още когато тя едва започваше, и предупреди, че Лондон никога не е продавал оръжие на нацистите и цялата тази измислица от начало до край е тънка и далеко целеща дезинформация.

В разговора си на празника по случай рождения ден на фюрера Щирлиц нарочно измести темата за разговор от делото на физика

Рунге и се съсредоточи върху обсъждането на провала на играта с Кремъл. Той знаеше, че Шеленберг като умен ръководител и роден разузнавач понякога може да забрави някои подробности, но никога не изпуска главните възлови моменти на всеки разговор — дори и със своя градинар. Шеленберг беше равностоен противник и да го заблуди по въпросите на стратегията беше много трудно, дори невъзможно. Но вглеждайки се в него, той забеляза една любопитна подробност: интересните предложения на своите сътрудници Шеленберг сякаш не забелязваше, прехвърляйки разговора на друга тема. И след като минат дни, седмици, а понякога и месеци, като добавяше към това предложение своето разбиране на проблемите, изказваше същата идея, но сега вече като своя, добре замислена и построена. При това той придаваше дори на най-нищожното предложение такъв блъсък, така точно обвързваше темата с общия комплекс от въпроси, които стояха пред Райха, че никой не можеше да го заподозре в примитивно плахиатство.

Щирлиц беше пресметнал точно всичко.

— Щандартенфюрер — каза му Шеленберг след две седмици, — изглежда въпросът за техническото превъзходство ще стане определящ момент в историята на света, особено след като учените проникнат в тайната на атомното ядро. Мисля, че учените са разбрали това, но политиците не са узрели все още. Ние ще бъдем свидетели на деградацията на професията на политика в онова значение, към което сме привикнали през нашата деветнадесет вековна история. Науката ще започне да диктува бъдещето на политиката. Да се разберат първоначалните мотиви на онези хора на науката, които са излезли на предните позиции на бъдещето, да се види кой вдъхновява тези хора в техните търсения — това е задача не на днешния ден, по-точно не толкова на днешния ден, колкото на далечната перспектива. Ето защо на вас ще ви се наложи да поработите с арестувания физик... Забравих му името...

Щирлиц разбра, че това е проверка. Шеленберг искаше да установи — разбрал ли е Щирлиц учения, откъде води началото си този негов монолог, кой му е подхвърлил на времето тази идея. Щирлиц мълчеше, като разглеждаше намръщено пръстите на ръцете си. Той изчака точно измерена пауза и с недоумение погледна бригаденфюрера.

По такъв начин той се вплете в делото Рунге. Така той провали една реална възможност за германците — ако беше победила теорията на Рунге, те можеха да пристъпят към създаване на атомната бомба още в края на 1944 година. Впрочем, след многото дни, прекарани заедно с Рунге, той се убеди, че самата съдба е попречила на Германия да получи новото оръжие: след Стalingрадската битка Хитлер отказал да финансира научните изследвания в областта на от branата, ако учените не му обещаят реален, практически успех след три, максимум след шест месеца. Наистина Химлер се беше заинтересувал от новото оръжие и създаде „Обединен фонд за военно научни изследвания“. Гьоринг обаче, който отговаряше за научните изследвания в Райха, поиска да бъде предадено под негово ръководство това Химлерово изобретение. По такъв начин гениалните немски физици се оказаха извън кръгозора на ръководството, още повече че нито един от фюнерите на Германия, с изключение на Шпеер и Шахт, нямаше дори виеше институтско образование.

Сега на Щирлиц му предстоеше да спечели следващия етап от сражението: той трябваше да докаже своята правота в това дело. Обмисляше позицията си. Тя беше силна. Той беше длъжен да победи Мюлер и ще го победи.

... Не отиде в своя кабинет. В приемната на Мюлер той каза на Шолц:

— Приятелю, попитайте вашия шеф какви ще бъдат наредданията? Веднага ли ще ме приеме или мога да поспя половин час?

— Сега ще разбера — отговори Шолц и се скри зад вратата. Забави се около две минути. — Както вие пожелаете — каза той, когато се върна: — Шефът е готов да ви приеме още сега, но разговорът може да се отложи и за вечерта.

„Усложнен вариант — разбра Щирлиц. — Той иска да разбере къде ще отида. Не бива да протакам: все едно партията ще бъде решена за час, най-много два. Дори ако се наложи да се викат експерти от института на Шуман.“

— Както ме посъветвате, така и ще постъпя — каза Щирлиц. — Страхувам се, че вечерта той ще отиде при ръководството и аз ще

чакам до сутринта. Логично ли е?

— Логично — съгласи се Шолц.

— Значи сега?

Шолц отвори вратата и каза:

— Заповядайте, щандартенфюрер...

В кабинета на Мюлер беше тъмно: обергрупенфюрерът седеше в креслото до малката масичка и слушаше Би Би Си. Антигерманска пропаганда. Върху коленете на Мюлер имаше папка с книжа и той внимателно преглеждаше документите, като настройваше апаратът на вълната, която непрестанно загълъхваше. Мюлер изглеждаше уморен, яката на черната му куртка беше разкопчана, сив, гъст тютюнев дим беше надвиснал в кабинета като облак в клисура.

— Добро утро — каза Мюлер. — Честно казано, не ви очаквах толкова рано.

— А аз се страхувах, че ще ме мърнете за закъснението.

— Всички вие се страхувате да не ядете пердах от стареца Мюлер... Поне веднъж мъмрил ли съм строго някого? Аз съм добър стар човек, за когото пускат слухове... Вашият красавец шеф е хиляди пъти по-зъл от мене. Само че той се е научил в своите университети да се усмихва и да говори френски. А аз досега не зная трябва ли да се реже ябълката или може да се яде, както я ядем у нас цяла...

Той стана, закопча яката на куртката си и каза:

— Да вървим.

Забелязал недоумяващия поглед на Щирлиц, той се засмя:

— Приготвил съм ви една изненада.

Излязоха от кабинета и Мюлер подхвърли на Шолц:

— Ние вероятно ще се върнем...

— Но аз още не съм извикал колата...

— Няма да пътуваме...

Мюлер тежко слезе по стръмните стълби в подземието. Там имаше оборудвани няколко килии за особено важни престъпници. Пред входа на това подземие стояха трима есесовци.

Мюлер извади от задния си джоб своя валтер и го подаде на пазачите.

Щирлиц погледна въпросително и Мюлер леко кимна с глава. Щирлиц подаде своя парабел и пазачът го пъхна в джоба си. Мюлер взе ябълка от масата на охраната и каза:

— Неудобно е да се отива без подарък. Дори ако ние двамата сме поклонници на свободната любов — любов без всякакви задължения, и тогава при бившите приятелчета трябва да се отива с подарък.

Щирлиц насила се разсмя: разбра защо Мюлер каза това. Веднъж неговите хора се опитали да завербуват един южноамерикански дипломат. Показали му няколко снимки — дипломатът бил фотографиран в леглото на една руса девица, която му бяха пробути хората на Мюлер. „Или — казали му те — ще изпратим тази снимка на съпругата ви, или вие ще ни сътрудничите.“ Дипломатът дълго разглеждал снимката, а после попитал: „Не мога ли да полежа с нея още веднъж? Ние със съпругата ми обожаваме порнографията“. Това станало наскоро след заповедта на Химлер да се обръща особено внимание на семейния живот на немските разузнавачи. Щирлиц тогава мърмореше: „Трябва да се изповядва свободна любов без всякакви ангажименти, тогава човек не може да бъде хванат чрез глупости“. Когато разказаха на Щирлиц този случай с перуанец, той само подсвирна:

„Намерете ми и на мен такава жена, която обича порнографията, и аз веднага бих й дал и ръката, и сърцето си. Само че според мене перуанецът ви е изиграл, той до смърт се е изплашил от жена си, но не се е издал, играл е като актьор, а вие сте му повярвали. Ти би ли се изплашил от своята съпруга? Разбира се. А мене не, можеш да ме хванеш — аз се страхувам само от себе си, — нали нямам никакви задължения към никого. Едно е лошото — кой ще ми носи подаръци в затвора?“

Пред килия № 7 Мюлер спря. Той дълго гледа през шпионката, после даде знак на пазача и той отвори тежката врата. Пръв влезе в килията Мюлер. След него влезе и Щирлиц. Пазачът остана пред вратата. Килията беше празна.

... Химлер позвъни на Калтенбрунер и го помоли незабавно да изпрати в Прага — до генерал Крюгер от Гестапо — проекта на секретната заповед на фюрера.

— Иначе той може да изпусне и Прага, както стана с Краков. И вие лично се запознайте с тази заповед — тя е образец на мъжеството и гениалността на фюрера.

Съдържание: разрушаване на обекти по територията на Германия.

Борбата за съществованието на нашия народ ни задължава също така и на територията на Германия да използваме всички средства, които могат да спомогнат за отслабването на боеспособността на противника и да спрат неговото придвижване. Трябва да се използват всички възможности, за да може пряко или косвено да се нанесат максимални щети върху боевата мощ на противника.

Погрешно е да се смята, че след възвръщането на загубените територии ще можем отново да използваме неразрушените преди отстъплението или извадените от строя за незначителен срок съобщителни средства, промишлени предприятия и предприятия на комуналното стопанство. При своето отстъпление противникът ще ни остави само опожарена земя, без да се съобразява с нуждите на населението.

Затова заповядвам:

1. Всички находящи се на територията на Германия съобщителни средства, промишлени предприятия и предприятия на комуналното стопанство, а така също и материалните ресурси, които противникът би могъл по някакъв начин да използва, незабавно или в продължение на съвсем кратък срок подлежат на унищожение.

2. Отговорността за изпълнението на разрушителните работи възлагам: по отношение на всички военни обекти — на военните командни инстанции (включително пътните съоръжения и съобщителните средства); на гаулайтерите и държавните комисари по от branата — по отношение на всички промишлени предприятия, предприятията на комуналното стопанство, а така също и за всички видове материални запаси. Войската е длъжна да оказва необходимата помощ на гаулайтерите и държавните комисари по от branата при изпълнение на поставените пред тях задачи.

3. Настоящата заповед незабавно да бъде доведена до знанието на всички командири. Всички противоречащи на

тази заповед разпореждания губят сила.

Хитлер

13.3.1945 (11 ЧАСА И 09 МИНУТИ)

— Логично — каза Мюлер, като изслуша Щирлиц. — Вашата позиция с физика Рунге е непоклатима. Смятайте ме за свой съюзник.

— Опашката, която пускахте след черния хорх на шведския дипломат, беше ли свързана с това дело?

— А вие чувствувахте ли я зад себе си? Остро ли усещате опасностите?

— Всеки глупак на мое място би почувствуval това. А що се отнася до опасността — каква опасност може да ме заплашва вкъщи? Ако бях оттатък...

— Не ви ли боли главата?

— От грижи ли? — усмихна се Щирлиц.

— От кръвно налягане — отговори Мюлер и като прехвърли лявата си ръка, започна да си разтрива врата.

„Необходимо му беше да погледне часовника. Той чака нещо — отбеляза Щирлиц. — Не би започнал този спектакъл, ако не очакваше някакъв голям коз. Какъв ли е той? Пасторът? Плайшнер? Кет?“

— Бих ви посъветвал да опитате дихателната гимнастика на йогите.

— Не вярвам в това... Впрочем, покажете.

— Поставете лявата си ръка на тила. Не, не, само пръстите. А дясната ръка трябва да лежи на слепоочията. Ето така. И започнете едновременно да масажирате. Само че си затворете очите.

— Ще си затворя очите, а вие ще ме фраснете по главата, както Холтоф.

— Ако и вие ми предложите да изменя на родината — ще го направя... Обергруппенфюрер, вие предпазливо погледнахте часовника си: той е изостанал със седем минути. Аз обичам откритите игри — във всеки случай, поне със своите.

Мюлер изхъмка:

— Винаги съм съжалявал, че вие не работите в моя апарат. Отдавна да съм ви направил мой заместник.

— Аз не бих се съгласил.

— Защо?

— Вие сте ревнив... Като любеща, предана жена. Това е най-страшната форма на ревност... Така да се каже, тиранична...

— Впрочем, вие правилно ме разбрахте. Може наистина тази тиранична ревност да се нарече и другояче: грижа за другарите.

Мюлер отново погледна часовника: сега той направи това, без да се крие. „Той е прекрасен професионалист — отбеляза Мюлер. — Разбира всичко не по думите, а по жеста, по нагласата. Юначага. Ако е работил против нас, не се наемам да определя щетите, нанесени от него на Райха.“

— Добре — каза Мюлер. — Ще играем открито. Сега, приятелю, една минутка...

Той стана и широко отвори тежката врата. Въпреки че беше массивна и бронирана, тя се отваряше леко. Той нареди на един от пазачите, който лениво чистеше ноктите си с кибритена клечка:

— Позвънете на Шолц и го запитайте какво ново има?

Мюлер разчиташе, че за два-три часа Ролф ще принуди рускинята да проговори. Ще я докарат тук на очна ставка. Ако е да — да, ако е не — не. Проверката на фактите е дълг на всеки контраразузнавач. Партитурата на разпита на Щирлиц той също беше репетиран достатъчно: само щом Ролф обработи рускинята, Мюлер ще извади своите козове и ще наблюдава поведението на Щирлиц, а после ще го изправи лице срещу лице с „пианистката“.

— Сега — върна се в килията Мюлер. — Чакам тук едно съобщение...

Щирлиц повдигна рамене:

— Защо трябваше да ме довеждате тук?

— Тук е по-спокойно. Ако всичко свърши така, както искам, ще се върнем заедно и всички ще знаят, че ние с вас се занимавали със сериозна работа в моето ведомство.

— И моят шеф ли ще знае това?

— От чия ревност се страхувате — от неговата или от моята?

— А вие как мислите?

— На мене ми харесва, че карате направо, без заобиколки.

Влезе пазачът и каза:

— Той помоли да ви предам, че там никой не отговаря.

Мюлер учудено сви устни, а после помисли: „Изглежда, той е тръгнал за насам, без да позвъни. Моята линия вероятно е била заета и той е тръгнал, за да спечели време. Отлично. Значи, след десетпетнадесет минути Ролф ще я доведе тук“.

— Добре — повтори Мюлер. — Как беше това в Библията: време да събираме камъни и време да ги хвърляме!

— Не сте били добре в училище със закон божи — каза Щирлиц.

— В Еклезиаста е казано: „Време за разхвърляне камъни и време за събиране камъни, време да прегръщаме и време да отблъскваме обятията“.

Мюлер попита:

— Вие с вашия подопечен пастор ли изучихте така добре Библията?

— Аз често препрочитам Библията. За да се победи врагът, трябва да се познава неговата идеология, не е ли така? Да се учиш на това по време на сражението, значи предварително да се обречеш на провал.

„Нима са заловили пастора в чужбина? Биха могли. Макар, когато се връщах на гарата, да не срещнах нито една кола. Но те са могли да ме изпреварят и да са чакали на заставата. А сега — това по време съвпада — приближават към Берлин. Така. Значи, аз веднага ще трябва да искам очна ставка с моя шеф. Само настъпление. В никакъв случай не бива да се отбранявам. Ами ако Мюлер ме запита къде е агентът Клаус? Неговото писмо е на масата у дома. Твърде явно алиби. Кой би могъл да допусне, че събитията ще ги насочат точно към пастора? Но те трябва да докажат — за Клаус... А времето работи в моя полза.“

Мюлер бавно извади от вътрешния джоб един син плик и съсредоточено загледа Щирлиц.

„В края на краишата аз свърших своята работа — продължаваше да размишлява Щирлиц. — Глупак, той мисли, че като протака, ще ме хипнотизира и аз ще започна да се мяtam. По дяволите! Пасторът и да заговори, не е чак толкова страшно. Главното е, че Плайшнер е предупредил нашите за провала на Кет и за това, че Волф е започнал преговорите. Или ще ги започне. Нашите трябва да организират всичко по-нататък, ако аз се проваля, те сега знайт накъде трябва да гледат.

Мюлер няма да узнае моя шифър — него не го знае никой, освен аз и шефът. От мене те няма да го получат — в това съм сигурен.“

— Ето — каза Мюлер, като извади от синия плик три дактилоскопични отпечатъка — вижте колко е забавно. Тези пръстчета — той подаде на Щирлиц първата снимка — ние намерихме върху онази чаша, която вие напълнихте с вода и я подадохте на нещастния, глупавия и доверчив Холтоф. Тези пръстчета — Мюлер извади втората снимка като коз от колода карти — ние намерихме... къде мислите... А?

— Моите пръсти могат да бъдат намерени в Холандия — каза Щирлиц — в Мадрид, Токио, Анкара.

— И още къде?

— Мога да си спомня, но ще са ми необходими около петнадесет часа, не по-малко, и ние ще изтървем не само обеда, но и вечерята...

— Нищо, аз съм готов да погладувам. Впрочем, вашите йоги смятат глада за едно от най-ефикасните лекарства. Е, спомнихте ли си?

— Ако аз съм арестуван и вие официално ме уведомите за това, ще започна да отговарям на вашите въпроси като арестуван. Ако не съм арестуван, няма да ви отговарям.

— „Няма да ви отговарям — повтори Мюлер думите на Щирлиц с неговата интонация. — Няма да отговарям.“

Той погледна часовника си: ако беше влязъл Ролф, той щеше да започне с предавателя, но Ролф все още го нямаше, затова Мюлер каза:

— Ако обичате, постарате се стенографски точно да възпроизведете — желателно е до минути — какво сте правили след телефонния разговор от стаята за специални връзки, където достъпът категорично е забранен за всички...

„Той не показа третата, снимка с пръстите — каза си наум Щирлиц. — Значи, той има още нещо. Значи, трябва да се удари сега, за да не бъде толкова уверен по-нататък.“

— След като излязох от стаята за специални връзки — за проявеното нехайство и страхливост свързочниците би трябвало да бъдат предадени на съда, защото бяха оставили ключа на вратата и побягнали като зайци в скривалището — аз се срещнах с партайгеносе Борман. И прекарах с него повече от два часа. За какво сме говорили с него, естествено, няма да ви кажа.

— Не се забравяйте, Щирлиц, не се самозабравяйте... Все пак аз съм по-старши от вас — и по чин, и по възраст също...

„Той ми отговори така — бързо съобрази Щирлиц — давайки ми да разбера, че не съм арестуван. А щом е така, значи, те нямат улики, но ги очакват — чакат също и от мене нещо. Значи, имам все още шанс.“

— Моля да ме извините, обергруппенфюрер.

— Ето така е по-добре. И тъй, за какво говорихте с Борман? С партайгеносе Борман...

— На вашия въпрос мога да отговоря само в негово присъствие, моля да ме разберете правилно.

— Ако вие бихте ми отговорили без него, това може би ще ви избави от необходимостта да отговаряте на третия въпрос...

Мюлер още веднъж погледна часовника си — Ролф трябва сега да слиза надолу, Мюлер винаги смяташе, че удивително точно чувствува времето.

— Готов съм да отговоря на вашия трети въпрос, ако той засяга лично мене, а не интересите на Райха и фюрера.

— Засяга лично вас. Тези пръсти моите хора са намерили върху куфара на руската радиостка. И на този въпрос ще ви бъде най-трудно да отговорите.

— Защо? Точно на този въпрос никак не ми е трудно да отговоря: куфара на радиостката аз оглеждах в кабинета на Ролф — повикайте го и той ще потвърди.

— Това той вече потвърди.

— Какво тогава?

— Работата е там, че отпечатъците от вашите пръсти са били снети в районното отделение на Гестапо още преди куфарът да попадне при нас.

— Грешка изключена ли е?

— Изключена.

— А случайност?

— Възможна е. Само че доказана случайност. Защо от двадесет miliona куфари, намиращи се в берлинските домове, точно върху този, в който руската радиостка е съхранявала своето имущество, са намерени отпечатъци от вашите пръсти? Как може да се обясни това, а?

— М-да... Действително трудно е да се обясни или почти невъзможно. И аз ако бях на ваше място, не бих повярвал на нито едно мое обяснение... Разбирам ви, обергрупенфюрер... Разбирам ви...

— Много ми се иска да получа от вас задоволителен отговор, Щирлиц, давам ви честна дума, че изпитвам към вас симпатии.

— Вярвам...

— Сега Ролф ще доведе тук рускината и тя ще ни помогне да се досетим — аз съм уверен — къде сте могли да оставите следи върху куфара.

— Рускиня? — повдигна рамене Щирлиц. — Която аз взех от болницата? Аз имам забележителна зрителна памет. Ако бях я срещал по-рано, бих запомнил лицето ѝ. Не, тя не може ни помогне...

— Ще ни помогне — възрази Мюлер. — Ще ни помогне и... — той отново започна да бърка във вътрешния си джоб — ето това... от Берн.

И той показа на Щирлиц неговата шифрована телеграма, изпратена по Плайшнер в Берн.

„Това вече е провал — разбра Щирлиц. — Това е крах. Аз излязох идиот. Плайшнер е или страхливец, или заплес, или провокатор.“

— Така че помислете, Щирлиц.

Мюлер тежко се надигна и бавно излезе от килията.

Щирлиц почувствува някаква пустота, когато вратата на килията меко се затвори. Той беше изпитвал това чувство на няколко пъти. Струваше му се, че престава да стои на краката си и тялото му изглеждаше чуждо, нереално, а в същото време всички окръжаващи го предмети ставаха още по-релефни, ръбести (после го поразяваше колко много ръбове успяваше да открие в такива минути и той се забавляваше с тази своя странна способност), и още — той точно различаваше линиите, в които се докосваха различните цветове, и даже отличаваше точно на кое място този или онзи цвят започваше да преобладава, да става главният. За първи път изпита това усещане през 1940 година в Токио, късно есента, когато вървеше с резидента на СД в германското посолство по Мариноути-ку, а близо до зданието на „Токио банка“ лице срещу лице се натъкна на своя отдавнашен познат от Владивосток — офицера от контраразузнаването Воленка Пимезов. Оня се спусна с разтворени обятия към него, претича улицата (русинът

навсякъде си е русин: на всичко се приучва, само улицата пресича, нарушавайки правилата на движение; Щирлиц по-късно по този отличителен белег определяше зад граница сънародниците си), изпусна от ръце някаква папка и завика: „Максимушка, братче!“.

Във Владивосток те бяха на „вие“ и смешно би било да се помисли, че Пимезов някога ще може да се обрне към него на „Максимушка“ вместо уважителното „Максим Максимович“. Това качество на руския човек зад граница — да счита сънародника си за другар, а познатия, та даже и най-случайно срещнатия — за сърдечен приятел, също беше забелязано точно от Щирлиц, затова той с такава неохота пътуваше до Париж, където имаше много руснаци, и в Истанбул, макар че твърде често му се налагаше да ходи в тези два града. След срещата с Пимезов — Щирлиц тогава чудесно изигра презрително недоумение и отстрани от себе си Волен с гнуслив жест на показалеца си, а онзи, направо като зашеметен, гузно се усмихна, отмина и Щирлиц забеляза колко му е мръсна яката (точния цвят — бял, сив и почти черен на неговата якичка — той после като експеримент възпроизведе върху лист хартия, когато се върна в хотела, и беше готов да се хване на бас, че нарисуваното не е по-лошо, отколкото с фотоапарат — жалко, само че нямаше с кого да се хване на бас), именно след тази среща в Токио той започна да се оплаква на лекарите, че започва да отслабва зрението му. Половин година покъсно започна да носи тъмни очила — по предписание на лекарите, които считаха, че има възпаление на слизестата ципа на лявото око от постоянна преумора. Той знаеше, че очилата, особено матовите, изменят вида на човека почти до неузнаваемост, но веднага да надене очила след токийския инцидент беше неразумно, затова последва полугодишна подготовка. При това, естествено, съветската секретна служба в Токио по най-внимателен начин в течение на тази половин година наблюдава дали някакъв немец няма да прояви интерес към Пимезов. Към него не бе проявен интерес: изглежда, офицерът от СД е счел, че фигурата на изпадналия руски емигрант с изкривени обувки и мръсна риза е обект, който не заслужава сериозно внимание.

За втори път същото такова усещане за пустота и собствена нереалност той изпита в Минск през четиридесет и втора година. Тогава беше в свитата на Химлер и заедно с райхсфюрера участвуващ в инспекцията на концлагерите със съветски военнопленници. Руските

пленници лежаха на земята — живите редом с мъртвите. Това бяха скелети, живи скелети. Химлер изпита желание да повърне, лицето му стана мъртвешко. Щирлиц вървеше до него и през всичкото време изпитваше желанието да извади своя валтер и да изпразни пълнителя в луничавото лице на този човек с пенсне и поради това, че изкушението беше реално изпълнило, Щирлиц целият изстината и изпита сладостно блаженство. „А какво ще стане после? — успя да се запита той. — Вместо тази твар ще поставят следващата и ще ѝ увеличат личната охрана. И толкоз.“ Тогава, преди да е успял да потисне това изкушение, усети тялото си леко и чуждо. И като дяволско привидение пъдеше от себе си фотографски точното цветно възприемане на лицето на Химлер. Луничките му бяха размазано жълтеникави на бузите и слепоочията и тъмнокафяви около лявото ухо, а на врата — черни, пъпчасали. Едва след година можа за пръв път да се надсмее над тези свои постоянни видения...

Щирлиц застави тялото си да се изопне, и чувствуващи лекото потръпване на мускулите, стоя така минута. Почувствува как кръвта нахлу в лицето му и в очите му заискриха остри зеленикави чукчета.

„Ето така — каза си той. — Трябва да чувствуваш себе си — изцяло, напълно, като един юмрук. Без да обръща внимание на това, че тукашните стени са боядисани в три цвята — сив, син и бял.“

И се засмя. Той не се насилише да се засмее. Просто тези проклети цветове... Проклети да са... Слава богу, че Мюлер излезе. Тук той сглупи все пак, давайки му време за размисъл. Никога не бива да се дава време за размисъл, ако считаши събеседника си за сериозен противник. Значи, Мюлер, у тебе самия нещо не се връзват двата краища.

... Мюлер замина за мястото, където бяха убити Ролф и Барбара, заедно с най-добрите си детективи — старците, с които беше ловил и бандитите, и националсоциалистите на Хитлер, и комунистите на Телман и Брандлер през дадесетте години. Вземаше тези хора в много редки случаи. Не ги назначаваше в Гестапо, да не се възгордеят: там всеки следовател разчиташе на помощта на експертите, агентите и диктофоните. А Мюлер беше поклонник на Чапек — детективите на този писател успяваха в работата благодарение на главите и опита си.

— И изобщо нищо? — попита Мюлер. — Съвсем нищо?
Никакви следи, поне нещо, за което да се заловим?

— Нищичко — отговори старецът с побелелите коси и землистоцвет на лицето. Мюлер беше забравил как се назава, но независимо от това те бяха на „ти“ още от 1926 година. — Прилича на убийството, което ти разнищва в Мюнхен.

— На Егонтщрасе ли?

— Да. На номер девети според мене...

— Осми. Той ги беше пречукал на четната страна на улицата.

— Ама че памет!

— Ти оплакваш ли се от твоята?

— Пия йод.

— А аз — водка.

— Ти си генерал, ти можеш да пиеш водка. Откъде у нас пари за водка?

— Вземай рушвети — избоботи Мюлер.

— А после да попадна в ръцете на твоите кръвопийци! Не, предполагам да си пия йод.

— Карай тогава — съгласи се Мюлер. — Бива. Откровено казано, аз с радост бих заменил моята водка с твоя йод.

— Много работа ли имаш?

Мюлер отговори:

— Засега — да. Скоро въобще няма да имам. Та какво да правим, а? Нима съвсем нищо няма?

— Нека твоите разгледат в лабораторията куршумите, с които са пречукали тези двамата.

— За разглеждане — ще ги разгледат — съгласи се Мюлер. — Непременно ще ги видят, за това можеш да не се беспокоиш.

Влезе вторият старец и като придърпа стола, седна до Мюлер.

„Дърт пръч — помисли Мюлер, като го погледна, — а си боядисва косите. Наистина косата му е боядисана.“

— Е? — попита Мюлер. — Какво има при тебе, Гюнтер?

— Има нещичко.

— Слушай, с какво си боядисваш косата?

— С къна. Моите не са нито бели, нито черни, а някакви шарени, пък и Илзе умря. А младичките предпочитат новобранците, а не старите детективи... Слушай, една баба от отсрещната къща видяла

преди един час жената и войника. Жената била с детето и, изглежда, много бързали.

— В какво е бил войникът?

— Как в какво? В униформа.

— Разбирам, че не е бил по банкови гащета. В черна униформа ли е бил?

— А... Разбира се, че в черна, вие не възлагате охраната на зелени...

— В каква кола са се качили?

— Те са се качили в автобус.

От изненада Мюлер дори се надигна:

— Как в автобус?

— Така. В седемнадесети номер.

— В каква посока са заминали?

— Нататък — махна с ръка Гюнтер — на запад.

Мюлер скочи от стола, вдигна слушалката на телефона и като набра бързо номера, каза:

— Шолц! Бързо! Патрули по линията на автобус седемдесети — първо! „Пианистката“ и пазачът. Какво? Откъде да зная как се казва! Вие изяснете това! Второ — незабавно намерете неговото досие: кой е той, откъде, е, къде са родителите му. Всички данни изпратете тук, при мене, веднага! Ако разберете, че той поне веднъж е ходил по онези места, където е бил Щирлиц — веднага ми съобщете! И пратете наряд да устрои засада в квартирата на Щирлиц.

Мюлер седеше на един стол до вратата. Всички експерти от Гестапо и фотографът вече си бяха отишли.

Той остана заедно със своите старци и те говореха за миналото, прекъсвайки се един друг.

„Аз загубих играта — разсъждаваше Мюлер, поуспокоен от разговора със своите стари другари — но аз имам в резерв Берн. Разбира се, там всичко е по-сложено — чужда полиция, чужди граничари. Но един коз, главният според мене, е изтрягнат от ръцете ми. Те са се качили на автобус — това говори, че операцията не е планирана. Не, въобще за операция е глупаво да се мисли. Русите, разбира се, държат за своите, но да изпратят на смърт няколко души, за

да се опитат, само да се опитат да освободят тази «пианистка» — едвали. Макар те да разбираат, че детето е нейната ахилесова пета. Може би затова са се решили на такъв риск? Аз дрънкам глупости. Не е имало никакъв планиран риск — тя се е качила на автобус, какъв риск има?... Това е идиотизъм, а не риск.“

Той отново вдигна слушалката на телефона.

— Тук е Мюлер. За жената с детето по всички спирки на метрото предупредете полицията. Дайте описанието ѝ, кажете на полицията, че тя е крадла и убийца, нека я заловят. Ако сгрешат и хванат повече, отколкото трябва, аз ще ги извиня. Само да не изпуснат тази, която аз чакам...

Щирлиц почука на вратата на килията: изглежда, през тези часове, които той прекара тук, се е сменил караулът, защото на прага сега стоеше не предишният червенобузест младеж, а Зигфрид Бекер — Щирлиц неведнъж бе играл в двойка с него на тенис кортовете.

— Привет, Зиги — каза той, като се усмихна — хубаво място за среща, а?

— Защо ме викахте, номер седми? — попита Бекер твърде спокойно, монотонно, едва ли не с глух глас.

„Той винаги е бил със забавени реакции — спомни си Щирлиц. — Добре биеше с лявата, но винаги малко забавяше. Заради това и загубихме от пресаташето на Турция“.

— Нима толкова съм се променил? — попита Щирлиц и неволно опира бузите си: не беше се бръснал втори ден и брадата му беше пораснала твърде много, но не бе така бодлива — четината бодеше само вечерта, беше свикнал да се бръсне по два пъти на ден.

— Защо ме викахте, номер седми? — повтори Зигфрид.

— Ти какво, полуудял ли си?

— Мъкнете? — изкряка Бекер и тръшна тежко вратата.

Щирлиц се усмихна кисело и седна на металическата, завинтена в бетонирания под табуретка: „Когато му подарих английска ракета, той дори се просълзи. Всички бандити и подлеци са сълзливи. Под такава форма се проявява истерията у тях — помисли Щирлиц. — Слабите хора обикновено крещят или се бранят, а бандитите плачат.

Слабите — не точно така. Добрите — по-точно може да се каже. И само най-силните хора умеят да се самоподчиняват.“

Когато за пръв път играха в двойка със Зигфрид срещу обергрупенфюрера Пол (Пол преди войната се учеше да играе тенис, за отслабване), той пошепна на Щирлиц:

— Ще губим с нулев резултат или за фасон малко ще се посъпротивяваме?

— Не говори глупости — отвърна Щирлиц — спортът си е спорт.

Зигфрид започна безмилостно да се подиграва с Пол. На него много му се искаше да се хареса на обергрупенфюрера. А Пол го нахока:

— Аз не съм ви кукла! Благоволете да играете с мене като със съперник, а не като с глупаво детенце!

Зигфрид от уплаха започна да гони Пол по площадката така, че онзи освирепя, хвърли ракетата и напусна корта. Бекер тогава пребледня и Щирлиц забеляза как ситно му трепереха пръстите.

— Никога не съм мислил, че в затворите работят такива нервни момчета — каза Щирлиц. — Нищо няма, приятелю, абсолютно нищо. Върви под душовете, съвземи се и си тръгвай за вкъщи, а вдругиден ще ти обясня какво трябва да правиш.

Зигфрид си отиде, а Щирлиц потърси Пол и те заедно добре си поиграха пет сета. Пол плувна в пот, но Щирлиц отработваше с него дълги пасове с дясната ръка. Пол разбра това, но маниерът на Щирлиц да се държи на корта с пълно иронично доброжелателство и истински спортен демократизъм му беше симпатичен. Пол го помоли да поиграе с него един-два месеца.

— Това е твърде тежко наказание — разсмя се Щирлиц и Пол също се разсмя — толкова добродушно прозвуча това от устата на Щирлиц. — Не се сърдете на моя дангалак, той се страхува от генералите и се отнася към вас с преклонение. Ние ще работим с вас по ред, за да не губим квалификация.

След като Щирлиц по време на следващата игра представи на Пол Зигфрид, последният се изпълни към своя партньор с огромно уважение и от този момент се стараеше при всеки удобен случай да окаже на Щирлиц някаква услуга. Ту бягаше за бира след свършването на партията, ту му подаряваше рядко хубава автоматична писалка (вероятно иззета от някой арестуван), ту му носеше букет от първите

цветя. Веднъж той подведе Щирлиц, но все пак неволно, поради вродената си службашка ограниченност. Щирлиц излезе на съревнование срещу един испанец. Младежът беше чудесен, либерално настроен, но Шеленберг беше си наумил да му направи някаква мръсотия и затова беше казал на своите хора в спортния комитет да изкарат испанеца да играе с Щирлиц. Естествено, представиха му Щирлиц като сътрудник на Министерството на външните работи, а след свършването на партията при Щирлиц дотърча Зигфрид и изкряка: „Поздравявам ви с победата, щандартенфюрер! СС винаги побеждават!“

Щирлиц не съжаляваше твърде много за провалената операция, а Зигфрид искаха да го бутнат в карцера и да го изключат от СС. Щирлиц пак трябваше да се застъпва за него — но този път чрез симпатизиращия му Пол, и го спаси. На другия ден след това бащата на Зигфрид — висок, болnav старец с детски сини очи, пристигна при него с подарък: едно хубаво копие от Дюрер.

— Нашето семейство никога не забравя доброто — каза той. — Ние всички сме ваши слуги, господин Щирлиц, отсега и завинаги. Нито моят син, нито аз ще можем някога да ви се отблагодарим, но ако ви потрябва помош — в досадните, дразнещи ежедневни дреболии — ние ще считаме за висока чест да изпълним всяка ваша молба.

Оттогава насетне старецът всяка пролет идваше при Щирлиц и се грижеше за неговата градина и особено за розите, внесени от Япония.

„Нещастно животно — неочеквано помисли Щирлиц за Зигфрид — даже няма в какво и да ги виниш. Всички хора са равни пред бога — така, струва ми се, твърдеше моят приятел пасторът. По дяволите. За да възтържествува на земята равенството, трябва още в началото да стане ясно: пред бога всички хора никак не са равни. Има хора — хора, има и животни. И да ги виниш в това не бива. А да се уповаваш на някакво моментално превъзпитание даже не е глупаво, а престъпно.“

Вратата на килията се отвори. На прага стоеше Зигфрид.

— Не седете! — викна той. — Обикаляйте в кръг.

И преди да затвори вратата, той незабелязано пусна на пода малка бележка. Щирлиц я вдигна. „Ако не кажете, че моят баща е окопавал и подрязвал вашите рози, аз ви обещавам да ви бия с половин

сили, за да можете по-дълго да се държите. Бележката, моля, гълтнете.“

Щирлиц изведнъж почувствува облекчение: чуждата глупост винаги е смешна. И отново погледна часовника си. Мюлер отсъствуващ трети час.

„Момичето мълчи — разбра Щирлиц. — Или са я срещнали с Плайшнер? Това не е страшно — те нищо не знаят един за друг. Но нещо у него не се подреждаше. Нещо се е случило, и сега имам таймаут.“

Той бавно се разхождаше из килията, като прекарваше през ума си всичко, което имаше отношение към този куфар. Да, наистина, той веднъж го подхвани в гората, когато Ервин се подхълзна и едва не падна. Беше през нощта преди бомбардировката. Само един път.

„Минутка! — спря се Щирлиц. — Преди бомбардировката... А след бомбардировката аз ходих там с колата. Там бяха спрени много коли... Имаше задръстване поради това, че работеха пожарници. Защо аз бях там? Защото имаше задръстване и по моя прям път към Кудамщрасе. Ще поискам да повикат полицайите от охраната, които дежуриха през онази сутрин. Значи, аз съм се оказал там, защото полицията ме е върнала от моя път. В делото имаше снимка на куфарите, които са се запазили след бомбардировката. Аз говорих с полицая, помня физиономията му, а той трябва да помни моя жетон... Помагал съм при пренасянето на куфарите, нека, ако може, да опровергае това; той няма да започне да го опровергава, аз ще искам очна ставка. Ще кажа, че съм пренесъл детската количка на една плачеща жена: тя също ще потвърди, защото действително беше така, а това се запомня.“

Щирлиц заудря с юмруци по вратата и вратата се отвори: на прага стояха двама войници от охраната. Третият — Зигфрид, преведе покрай килията на Щирлиц един човек с кофа с мръсна вода в ръце. Лицето на човека беше обезобразено, но Щирлиц позна в него личния шофьор на Борман, който не беше агент на Гестапо и който караше колата, когато той, Щирлиц, говори с шефа на партийната канцелария.

— Бързо позвънете наobergruppenfюрера Мюлер. Кажете му, че съм си спомнил! Всичко си спомних! Помолете го незабавно да слезе при мене!

„Плайшнер още не е докаран. Това — първо. С Кет не са успели. Имам само един шанс да се отърва — времето. Времето и Борман. Ако аз успея да протакам, той ще победи.“

— Добре — каза пазачът — сега ще долови.

... Из приюта за кърмачета излезе един войник, прекоси улицата и слезе в подземието на една разрушена сграда. Там върху разбитите сандъци седеше Кет и кърмеше сина си.

— Какво? — запита тя.

— Лошо — отговори Хелмут. — Половин час трябва да чакаме. Хранят децата и всички са заети.

— Ще почакаме — успокои го Кет. — Ще почакаме... Откъде ще знаят къде се намираме.

— Изобщо — да, но трябва по-скоро да напуснем града, иначе ще ни намерят. Аз зная как те умеят да търсят. Може би вие ще тръгнете? А аз, ако се нареди, ще ви настигна. А? Хайде да се уговорим къде ще ме чакате...

— Не — поклати глава Кет. — Не бива. Ще ви чакам... Все едно, аз няма къде да отида в този град...

Шолц позвъни в радиоквартирането на Мюлер и му каза:

— Обергруппенфюрер, Щирлиц помоли да ви предам, че той си е спомнил всичко.

— Така ли? — оживи се Мюлер и направи знак с ръка на детективите да не се смеят толкова силно: — Кога?

— Току-що.

— Добре. Кажете му, че идвам. Нищо ново ли няма?

— Нищо съществено.

— За онзи пазач нищо ли не събрахте?

— Не, разни глупости...

— Какви по-точно? — запита Мюлер машинално, по-скоро по навик, като се протегна за палтото си от съседния стол.

— Сведения за съпругата, децата и роднините му.

— И това ми било глупости — разсърди се Мюлер. — Това не са глупости. При такава работа това съвсем не са глупости, приятелю

Шолц. Сега ще дойда и ще се оправим в тези глупости... При жена му изпратихте ли хора?

— Жена му го е напуснала преди два месеца. Той лежал в болница след контузия, а тя го напуснала. Заминала с някакъв търговец за Мюнхен.

— А децата?

— Сега — каза Шолц, прелиствайки досието. — Сега ще погледна къде са децата му... А-ха, ето... намерих... Има едно дете на три месеца. Тя го е дала в приют.

„Рускинята има кърмаче! — изведнъж се сепна Мюлер. — На него му е необходима кърмачка! А Ролф, изглежда, се е престарал с детето!“

— Как се казва приютът?

— Той няма име. Приют в Панков. Моцартщрасе, 7. Така... Сега за майка му...

Мюлер не изслуша сведенията за майка му. Той тръшна слушалката, мудността му изчезна, облече палтото си и каза:

— Момчета, сега може би ще има голяма пукотевица, така че пригответе „булдоците“. Кой знае приюта в Панков?

— Моцартщрасе, 8? — попита онъ с побелелите коси.

— Ти пак сбърка — отговори Мюлер, излизайки от квартирата.

— Ти винаги бъркаш четните и нечетните цифри. Не осем, а седем.

— Улица като всяка улица — каза побелелият. — Нищо особено. Там може красиво да се разиграе операция: много е тихо, никой не пречи. А аз бъркам винаги. От детинство. Боледувах, когато в клас изучавахме четните и нечетните числа.

Той се разсмя и всички останали също се разсмяха. Те сега много приличаха на ловци, които са обградила елен...

Не, Хелмут Калдер не е бил свързан с Щирлиц. Техните пътища никъде не са се пресичали. Той воюва честно от четиридесета година. Вярващ, че воюва за своята родина, за живота на майка си, на тримата си братя и сестра си. Вярващ, че воюва за бъдещето на Германия срещу непълноценните славяни, които са завзели огромни земи, без да умеят да ги обработват; срещу англичаните и французите, които са се продали на отвъдокеанската плутокрация; срещу евреите,

които угнетяват простия народ, спекулирачки с нещастията на хората. Той смяташе, че геният на фюрера ще сияе във вековете.

Така беше до есента на четиридесет и първа година, когато те вървяха с песни по света и опияняващият въздух на победата правеше него и неговите приятели от танковите части на СС весели, добродушни гуляйджии. Но след битката при Москва, когато започнаха боевете с партизаните и дойде заповед да се избиват заложниците, той малко се обърка. Беше селянин и култът към майката у него стоеше по-високо от всички други култове. Майка му възпита и него, и братята, и сестра му. След като умря бащата, тя работеше от сутрин до вечер и не му позволи да напусне училището дотогава, докато не я свали на легло болестта.

Когато на неговия взвод за първи път беше заповядано да разстреля четиридесет заложници близо до Смоленск — там беше унищожен един ешелон — Хелмут започна да пие: пред тях стояха жени с деца и старци. Жените притискаха децата до гърдите си, закриваха им очите и молеха по-скоро да ги убият...

Тогава той истински се пропи: много от неговите другари мълчаливо се наливаха с водка и никой вече не разказваше смешни анекдоти, и никой вече не свиреше на акордеон. А после те отново отидоха на бой и яростта от схватките с руснациите измести спомена за този кошмар.

Когато се върна в отпуск, тяхната съседка с дъщеря си дойдоха на гости у тях. Дъщерята се назваваше Луиза. Беше хубавичка, пухкава и чистичка. Хелмут я виждаше в съня си всяка нощ. Той беше десет години по-възрастен, затова чувствуваше особена нежност към нея. Мечтаеше каква съпруга и майка ще бъде тя. Хелмут винаги беше мечтал в неговата къща около закачалката да има много детски пантофки: той обичаше децата. И как да не ги обича, когато се сражаваше за тяхното щастие?!

По време на следващия отпуск Луиза му стана жена. След това се върна на фронта и тя тъгуваша за него два месеца. А щом разбра, че е забременяла, стана ѝ мъчно и страшно. Замина за града.

След раждането на детето тя го даде в приют. Хелмут в същото време лежеше в болница след тежка контузия. Върна се вкъщи и му казаха, че Луиза е заминала с друг. Той си спомни за руските жени, веднъж негов приятел за пет кутии консерви преспа с една

тридесетгодишна учителка — тя имаше момиче, нямаше с какво да нахрани детето. Сутринта рускинята се обеси: беше оставила момиченцето на съседите си, като в пеленките беше поставила снимката на бащата и консервите. А Луиза, член на Хитлерюгенд, истинска арийка, а не никаква дива славянка, беше захвърлила тяхното момиченце в приют като последна развратница.

Той ходеше в приюта веднъж седмично и от време на време му позволяваха да се разхожда с дъщеричката си. Играеше с нея, пееше й песни и любовта му към дъщеря му стана главното в неговия живот. Той видя как руската радиостка приспиваше своето момченце и тогава за първи път се запита: „Какво правим ние? Та те също са хора като нас, и те обичат своите деца и също са готови да умрат за тях“.

И когато видя какво прави Ролф с детето, у него надделя чувството, а не разумът. В Ролф и Барбара, която гледаше как Ролф се готви да убие мъничкото, той видя Луиза, станала за него символ на предателството.

... Той се върна след половин час в приюта и застана до прозореца, чиято дървена рамка блестеше от белота. Чувствуваше как в него нещо се беше прекършило.

— Добър ден — каза той на жената, която надникна през прозорчето. — Урсула Калдер... Моята дъщеря... на мене ми позволяват...

— Да. Зная. Но сега момиченцето трябва да спи...

— Аз заминавам на фронта. Ще се поразходя с нея и тя ще поспи на ръцете ми. А когато трябва да се сменят пеленките, ще ви я донеса...

— Страхувам се, господине, че докторът няма да разреши.

— Но аз отивам на фронта — повтори Хелмут.

— Добре... Ще се постараю да направя нещо. Ако обичате, почакайте една минутка.

Наложи се да чака не една, а десет минути. През това време цялото му тяло трепереше и зъбите му тракаха.

Прозорчето се отвори и му подадоха бял вързоп. Лицето на момиченцето беше покрито с ослепително бяла пеленка. Момиченцето спеше.

— Вие на улицата ли искате да излезете?

— Какво? — не разбра Хелмут.

Думите сега достигнаха до него отдалеч, като през плътно затворена врата. След тежката контузия, когато много се вълнуваше, той изпадаше в такова състояние. Когато видя разрушените болници и детски приюти, той на няколко пъти губи съзнание, както вървеше по улиците.

— По-добре разходете се в нашата градина, там е тихо и ако започне бомбардировка, бързо ще можете да слезете в скривалището.

Хелмут притисна дъщеря си към гърдите, измърмори нещо и побягна към входа на подземието. Кет го чакаше, застанала до вратата. Момченцето лежеше на един сандък.

— Сега — каза Хелмут, подавайки дъщеря си на Кет. — Подръжте я, а аз ще изтичам до спирката. Оттам се вижда кога откъм завоя се задава автобус. Ще успея да притичам.

Видя колко внимателно Кет поглежда дъщеричка, отново в очите му бликнаха сълзи и той побягна към изкъртената врата в стената.

— По-добре заедно — каза Кет — хайде заедно!

— Нищо, аз сега — отговори той, като се спря до вратата. — Все пак те може да имат ваши снимки, а аз преди контузването бях съвсем друг. Ей сега, чакайте ме!

Той заситни по улицата към спирката. Улицата беше пуста.

„Така... Ще евакуират приюта и аз щях да загубя дъщеря си. Как после ще я намеря? Ако ще се мре от бомбите — по-добре да е заедно. И тази жена ще може да я кърми, нали някои кърмят близнаци... И после, заради това бог ще ми прости всичко. Или поне онзи ден край Смоленск.“

Заваля дъжд.

„Само да стигнем до Зоологическата градина, там ще се качим на влака. Или ще тръгнем с бежанците. Там може лесно да се скрием. И тя ще кърми момиченцето, докато стигнем до Мюнхен. А там ще ни помогне мама. Може да намери кърмачка. Но нали мене ще ме търсят... При мама не бива да ходим. Нищо. Трябва просто да напуснем този град. Можем да отидем на север, към морето. При Ханс: в края на краишата кой може да допусне; че съм отишъл при другар от фронта?“

Хелмут нахлуши шапката на ушите си. Треската преминаваше.

„Добре, че заваля дъжд — помисли той. — Поне нещо става...

Когато чакаш и всичко е тихо, това е лошо. А ако се сипе сняг или дъжд, тогава не се чувствува така самотен.“

Продължаваше да ръми ситен дъждец, но внезапно облаците се разсеяха — високо-високо се разтвори далечната синева и слънцето показа единния си крайчец.

„Ето я и пролетта — помисли Хелмут. — Няма да мине много време и ще се покаже тревата...“

Той видя как откъм завоя се показа тъпата муцуна на автобуса. Хелмут, тъкмо да се обърне и да се затече към развалините, където чакаше Кет, видя как иззад автобуса изскочиха две звероподобни черни коли и без да спазват правилата за движение, се понесоха към детския приют. Хелмут отново почувствува как краката му отмиляват и лявата му ръка започна да изстива, защото това бяха коли на Гестапо. Първото му желание беше да бяга, но разбра, че те ще заподозрат бягащия и веднага ще заловят рускинята и неговата дъщеря. Страхуваше се, че сега отново може да получи пристъп и ще го заловят в безсъзнание. „А после ще вземат момиченцето, ще започват да го разсьбличат и да го поднасят към прозореца, а нали пролетта едва-едва започва и все още е доста студено... А така рускинята ще чуе и всичко ще разбере. Не би могла да бъде неблагодарница. Не може да бъде...“ Хелмут излезе на асфалта и като вдигна ръка с парабела, стреля няколко пъти в предното стъкло на първата кола. И последното, което си помисли, като чу автоматния откос, бе: „Не ѝ казах името на момич...“. Това го мъчи още един миг, преди да издъхне...

— Не, господине — казваше медицинската сестра, която беше изнесла дъщерята на Хелмут — това беше преди не повече от десет минути...

— А къде е момичето? — намръщено се интересуваше детективът с побелелите коси, като се стараеше да не гледа към трупа на своя другар с боядисаната коса. Той лежеше на пода до вратата и сега се виждаше колко е стар: изглежда, отдавна си беше боядисвал косата, защото беше двуцветна — светла при корените и ярко кафява по-нагоре.

— Според мене, те заминаха с кола — каза една друга жена. — До тях спря кола.

— Какво? Момиченцето да не се качи само в колата?

— Не — отговори жената сериозно — само не би могло да се качи. То е още кърмаче...

— Огледайте тук всичко, както трябва — каза Мюлер — аз трябва да си вървя. Трета кола скоро ще ви пратят... А как момичето е могло да попадне в колата? — попита той, като се извърна от вратата.

— Каква беше колата?

— Голяма.

— Товарна?

— Да. Зелена.

— Тук нещо не е в ред — каза Мюлер и отвори вратата. — Огледайте къщите наоколо...

— Наоколо са развалини...

— И там огледайте — рече той. — Изобщо всичко това е толкова глупаво и без професионализъм, че практически не е възможно да се работи. Ние не можем да разберем логиката на непрофесионалиста.

— А може би той е хитър професионалист — каза детективът с побелелите коси, като палеше цигара.

— Хитрият професионалист не би отишъл в приюта — отговори сърдито Мюлер и излезе бързо, защото току-що беше позвънил на Шолц и той му съобщи, че на явката в Берн свръзката на руския резидент, който беше занесъл там шифрованата телеграма, се е самоубил.

13.3.1945 (16 ЧАСА И 11 МИНУТИ)

На Шеленберг се обадиха от групата за работа с архива на Борман.

— Появи се това-онова — казаха му — ако дойдете, бригаденфюрер, ще ви подгответ няколко документа.

— Сега идвам — кратко отговори Шеленберг.

Като пристигна, без да се съблича, той приближи до масата и взе няколко листа хартия.

След като ги прегледа, учудено повдигна вежди, после бавно се съблече, хвърли палтото си на облегалката на стола и като подложи под

себе си левия крак, седна. Документите наистина бяха извънредно интересни. Първият от тях гласеше:

В деня „Х“ подлежат на изолация Калтенбрунер,
Пол, Шеленберг, Мюлер.

Името на Мюлер беше зачеркнато с червен молив и Шеленберг отбеляза това с голям въпросителен знак на едно малко гланцово картонче — той държеше купчина такива гланцови картончета в джоба и в бюрото си, за да си води бележки. „Следва да се предположи — казваше се по-нататък в документа — че изолацията на гореспоменатите ръководители на Гестапо и СД ще представлява своеобразна акция на отвлечане. Издирването на изолираните ръководители, отговарящи за конкретни проблеми, ще занимава умовете на всички, на които това е изгодно както от оперативна, така и от стратегическа гледна точка.“

По-нататък в документа се прилагаше списък на сто седемдесет и шест души.

„Тези офицери от Гестапо и СД могат в една или в друга степен, макар и не чрез основни, но чрез второстепенни подробности, да хвърлят светлина върху възловите въпроси на външната политика на Райха. Безспорно всеки от тях, без сам да знае това, е късче от общата мозайка — без всякаква индивидуална ценност, но безценна в подбора на всички останали мозайки. Значи тези хора могат да подпомогнат враговете на Райха, които са заинтересовани от компрометирането на идеалите на националсоциализма чрез практиката на неговото изграждане. От тази гледна точка действията на всеки от изброените по-горе офицери, събрани заедно, ще представляват една неблагоприятна за Райха картина. За съжаление, в случая не може да се направи ясна граница между директивата на партията и практиката на СС, защото всички тези офицери са ветерани на движението, влезли в редиците на НСДАП през периода от 1927 до 1935 година. Така че изолацията на тези хора е напълно целесъобразна и законна.“

„Ясно — изведнъж разбра Шеленберг. — Нашият партиен лидер кокетничи. Ние наричаме това «ликвидация». А той го нарича «изолация». Значи, мене следва да ме изолират, а Мюлер си струва да

бъде запазен. Собствено, аз очаквах това, смешно би било да се надявам на друго. Интересно само, че са оставили в списъка Калтенбрунер. Впрочем, това може да се разбере: Мюлер винаги е бил в сянка, него го знаят само специалистите, а Калтенбрунер си развява пояса и сега е широко известен в света. Него ще го погуби честолюбието. А мене ще ме погуби това, че исках да бъда нужен на Райха. В това е и парадоксът на нашата държава — колкото повече искаш да й бъдеш нужен, толкова повече рискуваш — такива като мене нямат право просто да занесат в гроба държавните тайни, станали лични тайни. Такива като мене трябва да изчезват от живота внезапно и бързо... Като Хайдрих. Убеден съм, че нашите го ликвидираха...“

Той внимателно прегледа имената на хората, включени в списъка за „изолация“. Там фигурираха много от неговите сътрудници. Под №142 беше записан щандартенфюерерът от СС Щирлиц.

Това, че Мюлер беше зачеркнат в списъка, а Щирлиц оставил, свидетелствуващо за страхотното бързане и за неразборията, които царяха по време на евакуацията на партийния архив. Указанията да се нанесат известни поправки в списъците дойдоха от Барман два дни преди евакуацията, но в бързината, изглежда, името на Щирлиц беше пропуснато. Това и спаси Щирлиц в бъдещето не от „изолацията“ от ръцете на доверени на Борман хора, а от „ликвидацията“ от хората на Шеленберг...

13.3.1945 (17 ЧАСА 02 МИНУТИ)

— Случило ли се е нещо? — попита Щирлиц, когато Мюлер се върна в подземието. — Вълнувах се...

— Добре сте правили — съгласи се Мюлер. — Аз също се вълнувах.

— Спомних си — каза Щирлиц.

— Какво именно?

— Откъде върху куфара на рускинята са могли да останат следи... Впрочем, къде е тя? Мислех, че ще ни уредите очна ставка.

— Тя е в болница. Скоро ще я докарат.

— Какво се е случило с нея?

— С нея нищо... Просто, за да я накара да заговори, Ролф се е престарал с детето.

„Лъже — разбра Щирлиц. — Той не би се церемонил с мене тук, ако Кет беше заговорила. Близо е до истината, но лъже.“

— Добре, засега време имаме...

— Защо „засега“? Просто имаме време.

— Засега време имаме — повтори Щирлиц. — Ако вас наистина ви интересува тази история с куфара, аз си спомних. Това ми струваше още няколко бели косъма, но истината винаги възтържествува — това е мое убеждение.

— Радостно е, че нашите убеждения съвпадат. Давайте фактите.

— За целта вие трябва да извикате всички полицаи, които са взели участие при блокадата на Кьопеникщрасе и Баноретерщрасе — там спрях и не ми разрешиха да продължа дори след като показах значката на СД. Тогава тръгнах да заобиколя. Там също ме спряха и аз се намерих в задръстеното улично движение. Отидох да видя какво се е случило, но полицайт — един млад, но, изглежда, сериозно болен момък, сигурно туберкулозен, и неговият колега, когото не запомних добре — не ми позволяваха да отида до телефона, за да позвъня на Шеленберг. След като им показах жетона, отидох да телефонирам. Там стоеше една жена с деца и аз изнесох количката ѝ от развалините. После пренесох няколко куфара по-далеч от огъня. Спомнете си снимката на куфара, намерен след бомбардировката, която и показвахте — това, първо. Съпоставете мястото, където е намерен, с адреса на радиостката — това, второ. Извикайте полицайтите от блокадата, които видяха как помогнах на нещастните хора при пренасянето на куфарите — това, трето. Ако само едно от моите доказателства излезе лъжа, дайте ми пистолет с един патрон: по никакъв друг начин не мога да докажа своята невинност.

— Хм — усмихна се Мюлер. — Какво пък? Хайде да опитаме. Отначало ще изслушаме нашите немци, а след това ще поговорим с вашата рускиня.

— С нашата рускиня! — усмихна се и Щирлиц.

— Добре, добре, не се хващайте за думите... — каза Мюлер.

Той излезе, за да позвъни на началника на школата за полицейски фюрери оберштурмбанфюрера от СС д-р Хелвиг, а Щирлиц продължаваше да анализира положението: „Дори да са сломили момичето — та той намекна за нейния син: те са могли да мъчат малкия и тя да не е издържала на това, но все пак нещо при тях не е

наред, те не биха я завели в болницата, те щяха да я доведат тук. Ако Плайшнер беше в ръцете им, те също не биха чакали — протакането в такива случаи е глупаво, изпуска се инициативата“.

— Храниха ли ви? — попита Мюлер, като се върна. — Да похапнем, а?

— Време е — съгласи се Щирлиц.

— Помолих да донесат нещо от горе.

— Благодаря. Повикахте ли хората?

— Повиках.

— Вие изглеждате зле.

— Е — махна с ръка Мюлер. — Добре е, че съм още въобще жив. А защо вие така хитро намекнахте „засега“? „Засега имаме време“. Хайде, доизкажете се, какво толкова...

— Веднага след очната ставка — отговори Щирлиц. — Сега няма смисъл. Ако моята правота не се потвърди, няма смисъл да говоря.

Братата се отвори и пазачът донесе поднос, покрит с бяла колосана салфетка. На подноса имаше чиния сварено месо, хляб, масло и две яйца.

— В такъв затвор, при това в подземие, съгласен съм да поспя ден-два. Тук дори бомбардировките не се чуват.

— Ще поспите...

— Благодаря... — разсмя се Щирлиц.

— Какво пък? — кисело се усмихна Мюлер. — Говоря сериозно... Хареса ми държането ви. Искате ли да пиете?

— Не. Благодаря.

— Изобщо ли не пиете?

— Боя се, че ви е известен дори моят любим коняк.

— Не се мислете за фигура, равна на Чърчил. Само за него зная, че предпочита руския коняк пред всички други. Добре... Щом не искате, не искате. Добре... А аз ще сръбна. Наистина се чувствувам не особено добре.

... Мюлер, Шолц и Щирлиц седяха в празния кабинет на следователя Холтоф — на столове, наредени покрай стената.

Оберщурмбанфюрер Айсман отвори вратата и въведе един полицай в униформа.

— Хайл Хитлер! — викна той, като видя Мюлер в генералска униформа.

Мюлер нищо не му отговори.

— Никого ли от тези трима души не познавате? — попита Айсман полицая.

— Не — отговори полицаят, като плахо погледна към орденските ленти и рицарския кръст на куртката на Мюлер.

— Никога ли не сте се срещали с някого от тях?

— Доколкото помня, нито веднъж не съм ги срещал.

— Може би сте се срещали за малко по време на бомбардировката, когато сте стояли на пост около разрушението къщи?

— Идваха в униформи — отговори полицаят — идваха мнозина в униформи да гледат развалините. Така че конкретно не мога да си спомня...

— Е, благодаря — каза Айсман. — Поканете да влезе следващият.

Когато полицаят излезе, Щирлиц каза:

— Вашата униформа ги обърква. Та те само вас виждат.

— Нищо няма да ги обърка — отговори Мюлер. Гол ли да стоя?

— Тогава им припомнете точното място — помоли Щирлиц. — Иначе ще им бъде трудно да си спомнят — нали те стоят по десет часа на ден на улиците и всички хора им изглеждат с еднакви лица.

— Добре — съгласи се Мюлер. — Този спомняте ли си го?

— Не. Не съм го виждал. Но ще си спомня онези, които видях.

Вторият полицай също не позна никого. Едва седми по ред влезе онзи болnav млад щуцман, който изглеждаше туберкулозен.

— Виждали ли сте някого от тези хора? — попита Айсман.

— Не, струва ми се, че не...

— Вие били ли сте на пост на Кьопеникщрасе?

— А, да, да — зарадва се щуцманът — ето този господин ми показва жетона си. Аз го пуснах при пожарището.

— Той моли ли ви да го пуснете?

— Не... Просто ми показва жетона си, той пътуваше с кола, а аз никого не пусках... И той мина... А какво? — изведнъж се изплаши

щуцманът. — Ако не е имал право... Аз зная заповедта навсякъде да се пропускат хората на Гестапо.

— Имал е право — каза Мюлер, ставайки от стола — той не е враг, не мислете... Ние работим всички заедно... Търсеше ли той една родилка на пожарището? Интересуваше ли се от съдбата на нещастната!

— Не... Родилката я закараха още през нощта, той дойде сутринта.

— Може би е търсил вещите на тази нещастна жена? Вие помогнахте ли му?

— Не... — щуцманът свъси чело — спомням си, че пренесе количката на някаква жена. Детска количка... Не, аз не съм помагал, аз само бях там...

— До куфарите ли стоеше?

— Кой? Количката ли?

— Не. Жената.

— Виж, това не помня. Според мене, там бяха поставени някакви куфари, но аз за тях нищо точно не помня. Запомних количката, защото тя се разпадна, а този господин я поправи и я занесе на отсрещния тротоар.

— Защо? — попита Мюлер.

— Там беше по-безопасно, а и пожарникарите стояха откъм нашата страна. А те имат маркучи, можеха да съсипят количката, тогава детето нямаше да има къде да спи. А така жената после го свали в скривалището и детето спеше в нея — аз видях...

— Благодаря — каза Мюлер — вие много ни помогнахте. Свободен сте.

Когато щуцманът си отиде, Мюлер каза на Айсман:

— Останалите освободете...

— Там трябва да има още един, възрастен — каза Щирлиц — той също ще потвърди.

— Добре де, стига — намръщи се Мюлер. — Достатъчно.

— А защо не сте извикали онези от първите постове, откъдето ме върнаха?

— Това вече изяснихме — каза Мюлер. — Шолц, пред вас всички ли потвърдиха?

— Да, обергрупенфюрер. Показанията на Хелвиг, който него ден е разпределял нарядите и е поддържал връзка със службата за уличното движение, вече са донесени.

— Благодаря — каза Мюлер. — Всички сте свободни.

Шолц и Айсман тръгнаха към вратата, Щирлиц понечи да ги последва.

— Щирлиц, ще ви задържа още една минутка — спря го Мюлер.

Той изчака, докато Айсман и Шолц си отидат, запуши и отиде до масата. Седна на ъгъла ѝ, всички сътрудници от Гестапо бяха възприели от него този маниер, и запита:

— Е, добре, дребните неща съвпадат, а аз вярвам на дреболиите. Сега ми отговорете на един въпрос: къде е пастор Шлаг, скъпи ми Щирлиц?

Щирлиц се престори на изумен. Той рязко се обърна към Мюлер и каза:

— С това трябваше и да започнете!

— Аз по-добре знам с какво да започвам, Щирлиц. Разбирам, че силно сте развлнуван, но не бива да забравяте за такта...

— Обергрупенфюрер, ще си позволя да говоря с вас открыто.

— Ще си позволите? А аз?

— Обергрупенфюрер, аз разбирам, че всички разговори на Борман по телефона лягат на масата пред райхсфюрера, след като ги прегледа Шеленберг. Разбирам, че вие не можете да не изпълнявате заповедите на райхсфюрера. Дори ако те са инсценирани от вашият приятел и мой шеф. Искам да вярвам, че шофьорът на Борман е арестуван от Гестапо по пряко нареддане от горе. Убеден съм, че на вас са ви заповядали да арестувате този човек.

Мюлер лениво погледна Щирлиц в очите и Щирлиц почувствува как шефът на Гестапо вътрешно целият се напрегна — той беше очаквал всичко, но не и това.

— Защо вие считате... — започна той, но Щирлиц отново го прекъсна.

— Аз разбирам, на вас ви е наредено да ме компрометирате на всяка цена, чрез каквите и да било комбинации и хора, за да не мога да се срещам повече с партайгеносе Борман. Аз видях как вие планирахте нашия днешен ден — у вас имаше всичко, както обикновено, но нямаше вдъхновение. Защото разбирахте за кого е изгодно и за кого не

да се сложи край на моите срещи с Борман. Сега вече нямам време: днес имам среща с Борман. Не мисля, че за вас би било изгодно да ме премахнете.

— Къде се срещате с Борман?

— Около Природонаучния музей.

— Кой ще бъде на волана? Вторият шофьор ли?

— Не. Ние знаем, че той е вербуван чрез Гестапо от Шеленберг.

— Кои сте тези „ние“?

— Ние — патриотите на Германия и фюрера.

— Ще отидете на срещата с моята кола — каза Мюлер — заради вашата сигурност.

— Благодаря.

— В чантата ще поставите диктофон и ще запишете целия разговор с Борман, и ще се уговорите с него за съдбата на шофьора. Вие сте прав: мене ме принудиха да го арестувам и да приложа към него изтезания трета степен. После ще се върнете тук и ние ще чуем записа на разговора заедно. Колата ще ви чака пак там, около музея.

— Това е неразумно — отговори Щирлиц, като бързо прехвърли през ума си всички възможни поврати в положението. — Аз живея в гората. Ето ви моя ключ. Идете там. Миналия път Борман ме закара до дома: ако шофьорът беше признал, мисля, че нямаше да ме мъчите през всичките тези седем часа.

— А може би трябваше да изпълня заповедта — каза Мюлер — и вашите мъки да са свършили преди седем часа...

— Ако се беше случило това, обергруппенфюрер, вие щяхте да останете сам срещу много врагове тук, в това здание.

Вече до вратата, Щирлиц запита:

— Впрочем, в тази комбинация, която съм замислил, много ми е необходима рускинята. Защо не я докарахте? И защо е глупавият фокус с шифъра от Берн?

— Не е толкова глупаво всичко, както ви се струва. Ще се доизясним у вас, когато се срещнем след вашия разговор с Борман.

— Хайл Хитлер! — каза Щирлиц.

— Стига де — измърмори Мюлер — и без това ми пишят ушите...

— Не разбирам... — сякаш се е натъкнал на някаква преграда, се спря Щирлиц, без да сваля ръка от масивната медна дръжка, стърчаща

на черната врата.

— Оставете. Вие прекрасно разбирате всичко. Фюрерът не е способен да взема решения и не бива да се смесват интересите на Германия с личността на Адолф Хитлер.

— Вие давате ли си...

— Да, да! Давам си сметка! Тук няма апаратура за подслушване и на вас никой няма да ви повярва, ако съобщите моите думи — пък вие няма и да се решите на това. Но ако вие не играете по-тънка игра от тази, в която искате да ме въвлечете, трябва да знаете: Хитлер доведе Германия до катастрофа. И аз не виждам изход от създалото се положение. Разбирате ли? Не виждам. Седнете де, седнете. Вие какво? Мислите, че Борман има свой план за спасение? Различен от плановете на райхсфюрера? Помислете над това... Хората на Химлер в чужбина са обречени, той искаше работа от агентите и не ги пазеше. А нито един човек от Бормановите германо-американски, германо-английски, германо-бразилски институти не бе арестуван. Химлер не би могъл да изчезне в този свят. А Борман може. Ето за какво си помислете. И му обяснете — само че помислете как да се направи това по-тактично — че когато всичко свърши с крах, той не ще може да мине без професионалисти. Повечето от паричните влогове на Химлер в чуждестранните банки са под контрола на съюзниците. А влоговете на Борман са стократно по-големи и за тях никой не знае. Като му помагате сега, искайте и за себе си гаранции за бъдещето, Щирлиц. Златото на Химлер е празна работа. Хитлер прекрасно разбира, че златото на Химлер служи само за близки тактически цели. А виж, златото на партията, златото на Борман — то не е за въшливите агенти и за презавербуваните министерски шофьори, а за онези, които след време ще разберат, че няма друг път към мира, освен пътя на националсоциализма. Златото на Химлер е възнаграждението на изплашените мишки, които, предавайки се, пият и развратничат, за да потиснат страхът у себе си. Златото на партията е мост към бъдещето, то е предназначено за нашите деца, за онези, които сега са на един месец, на година, на три години. На тези, които сега са на десет, ние не сме нужни: нито ние, нито нашите идеали. Те няма да ни простят глада и бомбардировките. А виж, онези, които сега още нищо не разбират, ще говорят за нас като за легенда, а легендата трябва да се подхранва, трябва да се създават разказвачи на приказки, в чиито уста нашите

думи ще прозвучат по друг начин, достъпен на хората след двайсет години. Щом някъде вместо думата „здравейте“ произнесат „хайл“, там ни чакат, оттам ще започнем ние нашето велико възраждане! На колко години ще бъдете към седемдесета година? Ще гоните седемдесетте. Вие сте щастливец, вие ще доживеете. А аз ще наближавам осемдесетте... Затова мене ме вълнуват предстоящите десет години и ако искате да залагате, без да се боите от мене, а, обратно, да разчитате, помнете: Мюлер-гестапо е стар уморен човек. Той иска да доживее спокойно старините си някъде в малка ферма със син басейн. И затова сега е готов да поиграе на активност... И още нещо — това, разбира се, не бива да го казвате на Борман, но го запомнете: за да се уедините един ден в малка ферма, в тропиците, не бива да бързате. Много от палетата на фюрера твърде скоро ще побегнат оттук и ще се уловят в капана. А когато в Берлин започне да гърми руската канонада и войниците ще се сражават за всяка къща — ето тогава оттук може да се замине спокойно и да се отнесе тайната за златото на партията, която е известна само на Борман, защото фюрерът ще отиде в небитието... Така че дайте си сметка как ви завербувах — за пет минути и без всякакви фокуси. За Шеленберг ще си поговорим днес, през свободното време. Но на Борман трябва да кажете, че без моята пряка помощ в Швейцария нищо няма да излезе от това, което сте замислили.

— В такъв случай —бавно отговори Щирлиц — на него ще му бъдете нужен вие, а аз ще стана излишен...

— Борман разбира, че самичък без вас нищо не мога да направя. Нямам кой знае колко мои хора във ведомството на вашия шеф.

РИТЪМЪТ НА НЯКОЛКО МИНУТИ

Като чу изстрелите, Кет веднага разбра: станало е най-страшното. Побягна към вратата, надникна и видя двете черни коли и Хелмут, който се гърчеше на сред тротоара. Тя хукна обратно: нейният син лежеше на сандъка и тревожно шаваше. Момиченцето, което държеше на ръце, беше спокойно и премляскващо насын. Кет го сложи до сина си. Движенията ѝ станаха несръчни, ръцете ѝ трепереха и тя си заповядала: „Дръж се! Тихо! Защо «тихо»? — успя да помисли, навлизайки по-навътре в подземието. — Нали не съм викала...“

Тя вървеше с протегнати напред ръце в непрогледната тъмнина, като се спъваше в камъни и греди. Така на времето играеше на война у дома с момчетата. Отначало беше санитарка, но после в нея се влюби Ервин Берцис от шести вход, а той винаги беше командир на червените и в началото я произведе за сестра, а после заповядала да наричат Катя военен лекар трети ранг. Техният щаб се намираше в мазето на една къща на „Спасо-Наливковска“. Веднъж в мазето угасна осветлението. А мазето беше голямо и приличаше на лабиринт. Началник-щабът заплака от страх: казваше се Игор и Ервин го взе в отряда само защото беше отличник. „За да не ни нарекат анархисти — обясни Ервин решението си — на нас ни трябва поне един примерен ученик. И после, началник-щаба — каква ли роля може да играе той в нашата война? Никаква. Ще седи в мазето и ще пише моите заповеди. Щабовете са имали значение при белите, а при червените е важен само един човек — комисарят.“ Когато Игор заплака, в мазето стана много тихо и Катя почувствува как Ервин се обърка. Тя почувствува това по сумтенето и мълчанието му. А Игор плачеше все по-жалко и след него започнаха да хлипат още някои от щабните работници. „Я тихо! — викна тогава Ервин. — Ей сега ще ви изведа. Стойте по местата си и не се пръскайте!“ Той се върна след десет минути, когато отново светна. Беше потънал в прах и с размърлян нос. „Ще изключим осветлението — каза той — трябва да се научим да излизаме на тъмно, да се тренираме за бъдещето, когато ще започне истинската война.“ „Когато

започне истинската война — каза началник-щаба Игор — тогава ще се сражаваме на открито, а не в мазетата.“ „А ти мълчи. Ти си свален от длъжност — отговори Ервин. Сълзите на войника са измъни срещу народа! Разбра ли?“ Той отви кружката и изведе всички от тъмното мазе и тогава Катя го целуна за първи път.

„Той ни водеше все покрай стената — мислеше тя. — Той през цялото време се държеше с ръце за стената. Само че той имаше кибрит. Не. Нямаше. Откъде можеше да има кибрит? Тогава той беше на девет години и още не пушеше.“

Кет се огледа: вече не виждаше сандъка, върху който лежаха децата. Тя се изплаши, че ще се заблуди тук и няма да намери обратния път, а децата лежат там на сандъка и синът ѝ ей сега ще заплаче, защото пеленките му вече вероятно са мокри, ще разбуди момиченцето и техните гласове ще се чуят от улицата. Тя заплака от безпомощност, обърна се и тръгна обратно, като през цялото време се притискаше до стената. Забърза, но се спъна в една тръба и изгуби равновесие. С протегнати напред ръце и затворени очи тя падна. Само за миг пред очите ѝ припламнаха хиляди зелени светлини, а после от острата болка в главата изгуби съзнание.

... Кет не помнеше колко време бе лежала така — минута или час. Като отвори очи, тя се учуди на някакъв странен шум. Лежеше, допряла ухо върху ръбесто студено желязо, и то издаваше странен звук, който Кет за първи път чу в планините, в клисурите, където като стъклен бе изникнал пред нея прозрачносиният поток. Кет помисли, че главата ѝ бучи от силния удар. Тя повдигна лице и шумоленето престана. По-точно, стана друго. Кет поиска да се изправи на крака и изведнъж разбра: беше паднала с главата надолу върху люка на подземната канализация. Тя опира с ръце ръбестото желязо и се убеди, че е права. Ервин ѝ беше разказал за огромната система от подземни комуникации в Берлин. Кет дръпна люка към себе си, но той не помръдна. Тя опира с ръце около него и намери някакво ръждиво желязо. Подхвана с него люка и го отмести настрани. Звукът, приглушаван от този металически капак, толкова далечен, сега изскочи от гълбината.

... Тогава те вървяха по едно синьо дефиле в планината: Гера Сметанкин, Мишаня Великовски, Ервин и тя. И през цялото време пееха песента: „Далеч, далеч отвъд морето е тази приказна страна...“

Отпърво в дефилето беше задушно и силно ухаеше на смола. Горите бяха сини, борове и хвойни от край до край. Измъчващето ги жажда. Изкачването беше трудно, вървяха по стръмния склон, целият в сипеи. А вода нямаше и това им се виждаше чудно. Нали тъкмо през това дефиле трябваше да излязат на краснополянската преспа. Ще рече, че трябваше да тече ручей през дефилето. Но не се чуваше ромон, а само вятърът бучеше в боровите върхари. Сетне чакълът вече не беше бял, опален от слънцето, а тъмен. След десетина минути видяха ручей в камънаците и дочуха далечен тътен. А после вървяха край синия поток, заглушавани от грохота на пенливата вода. Видяха снега и когато се изкачиха на преспата, отново всичко утихна. Потокът, роден от топенето на снеговете, беше останал долу, а те се изкачваха все по-високо и по-високо — в снежната тишина...

Детективът с белите коси светна с фенерче и остряят му лъч зашари из подземието.

— Слушайте, тези от СС с един пистолет ли са пречукани, или са стреляли двама души? — попита той.

Някой отговори:

— Аз се обаждах в лабораторията. Данните още не са готови.

— А казват, че в Гестапо всичко се прави за минутка. Дърдорковци. Я някой да погледне, че аз лошо виждам: това следи ли са, или не?

— Прахът е малко... Ако това беше през лятото...

— Ако беше през лятото и ако имахме доберман-пинчер, и ако имахме да дадем на това куче да подуши ръкавицата на онази жена, която е избягала от СС, и ако то веднага би попаднало на следата... Я, това угарка ли е?

— Стара е. Изглежда като вкаменена.

— Вие поопипайте, поопипайте: което се вижда, то се вижда. В нашата работа всичко трябва да се опипа... Слава богу, че Гюнтер е самотник, а то как бихте съобщили на моята Мария, че аз лежа мъртъв и студен на пода в мorgата?

Дойде трети детектив: той беше ходил да огледа цялото подземие дали няма други изходи.

— Е? — попита онъ с белите коси.

— Там е имало два изхода. Но са затрупани.

— С какво?

— С тухли.

— Има ли много прах?

— Не. И там е като тука — потрошен камък, какъв прах може да има върху него?

— Значи, никакви следи?

— Какви следи върху потрошени камъни...

— Да вървим да огледаме още веднъж — за всеки случай.

Тръгнаха всички заедно, разговаряха тихо, като през всичкото време опипваха с лъча от фенерчето далечните прашни кътчета на подземието, отрупани с тухли и греди. Детективът с белите коси спря и извади от джоба си цигари.

— Сега — каза той — само да запаля.

Той стоеше върху ръбестия металически капак.

Кет чуваше как над главата ѝ стояха и разговаряха полицайте. Не разбираше думите, защото далеч долу под краката ѝ клокочеше вода. Тя беше стъпила на две скоби, а в ръцете си държеше децата и през цялото време панически се страхуваше да не загуби равновесие и да полети заедно с тях надолу в онази мръсна клокочеща вода. А когато чу над главата си гласовете, тя реши: „Ако отворят капака — ще скоча долу. Така ще бъде най-добре за всички“.

Момченцето заплака. Отначало то започна с тънко гласче едва чуто, но на Кет се стори, че крещи много силно и всички наоколо веднага ще го чуят. Тя се наклони към него така, че да не загуби равновесие, и започна тихичко, само с устни да му тананика приспивна песен. Но момченцето, без да отваря подпухналите си посинели устнички, плачеше все по-силно и по-силно.

Кет почувствува как ѝ отмаляват краката. Момиченцето също се събуди и сега двете деца ревяха заедно. Тя вече разбра, че горе в подземието не ги чуват: спомни си, че шумът от потока стигна до нея едва когато падна върху този металически капак. Но страхът ѝ пречеше да отмести капака и да излезе. Тя си представяше до най-големи подробности как с глава ще отстрани капака, как ще сложи децата върху камъните и ще отпусне ръце, за да си отпочине поне една минута, преди да излезе оттук. Тя разчиташе времето по минути, като си налагаше да брои до шестдесет. Щом усетеше, че започва да бърза,

за да се залъже сама, Кет се спираше и започваше да брои отново. В първи курс в университета те имаха спецкурс „Оглед на местопроизшествието“. Тя помнеше как ги учеха да обръщат внимание на всяка дреболия. Вероятно затова инстинктивно хитро, с някакъв животински инстинкт, тя насила върху капака на шахтата камъни и пясък, преди да притисне децата до гърдите си с дясната ръка, а с лявата да намести капака.

„Колко време е минало? — мислеше Кет. — Час? Не повече... Или по-малко? Вече нищо не мога да съобразя. По-добре да отворя капака и ако те са тук или са оставили засада, ще скоча долу и всичко да свърши.“

Тя подпра капака с глава, но той не помръдна. Кет изпъна крака и отново се опита да повдигне люка с глава.

„Те са стъпвали върху него — разбра тя — затова е толкова трудно да се отвори. Нищо страшно. Желязото е старо, ръждиво, ще го размърдам с глава, а после, ако и тогава не поддаде, ще освободя лявата си ръка, ще почакам, докато отпочине, ще подържа децата с дясната, а с лявата ще отворя люка. Разбира се, ще го отворя.“

Внимателно премести ревящото момиченце и понечи да вдигне лявата си ръка, но разбра, че не може да направи това: тя беше изтръпната и не й се подчинява.

„Нищо — каза си Кет. — Всичко това не е страшно. Сега в ръката ще започне да боде като с иглички, а после ще се загрее и ще започне да ме слуша. А дясната ще удържи децата. Те са лекички. Само момиченцето дано не се мята много. То е по-тежко от моя. По-голямо и по-тежко...“

Кет започна предпазливо да свива и отпуска пръстите си. Тя си спомни стареца, който живееше наблизо до тяхната вила — висок, слаб, със странно блестящи сини очи. Той идваше при тях на верандата и с презрение гледаше как те ядяха хляб с масло и колбаси. „Това е безумие — говореше той — колбасите са отрова! Кашкавалът — също! Това е самоубийство! Хлябът? Това е лепило! Трябва да ядете варено в глинени съдове месо. Пипер! Зеле! Ряпа! И във вас ще се посели вечността! Аз ще живея милион години! Да, да, аз зная, вие мислите, че съм шарлатанин! Не, аз просто си позволявам да мисля по-смело от нашите консервативни лекари! Няма болести! Смешно е да се лекува язвата или туберкулозата. Трябва да се лекува клетката! Залогът за

вечната младост са диетата, дишането и психотерапията. Ако умно храните клетката, основа на основите на живота, ако ѝ давате необходимия кислород и я тренирате, вие ще я направите свой съюзник по време на разговора си с нея и с останалите милиарди клетки, които определят вашата субстанция. Разберете, че всеки от нас не е никакъв слаб човек, който живее във властта на случайността и обстоятелствата, а е вожд на една многомилионна клетъчна, най-разумната от всички съществуали под слънцето държава! От звездните системи! Галактики! Разберете накрая — какво сте вие! Отворете си очите. Научете се да се самоуважавате и от нищо не се страхувайте. Всички страхове на този свят са ефимерни и смешни, ако само разберете призванието на човека — да бъде човек!“

Кет се опита да разговаря с пръстите си. Но децата крещяха все по-силно и тя разбра, че няма време за разговор с армията от клетки. Вдигна лявата си ръка, която все още беше като чужда, и започна с безчувствените си пръсти да драши по капака над главата си. Люкът едва-едва поддаде. Кет си помогна с глава и капакът се отмести. Без дори да погледне има ли някой в подземието или няма, Кет постави децата на пода, излезе и обезсилена, вече нищо сmisлено неразбираща, легна до тях.

— Господата, които любезно ми обещаха своята помощ, ме предупредиха, че вие имате възможност да ме свържете по никакъв начин с онези, от които зависи съдбата на милиони хора в Германия — каза пасторът. — Ако успеем да приближим благородния мир, макар и с един ден, много неща ще ни бъдат простени в бъдещето.

— Първо бих искал да ви задам няколко въпроса.

— Моля. Готов съм да ви отговоря на всички въпроси.

Събеседникът на пастора беше висок, слаб италианец, явно вече много стар, но се държеше младежки.

— На всички няма нужда. Аз ще престана да ви вярвам, ако се съгласите да отговаряте на всичките ми въпроси.

— Правилно.

— Аз не съм дипломат. Пристигнах по поръчение...

— Да, да, разбирам. Вече ми казаха това-онова за вас. Първият ми въпрос е кого представлявате?

— Извинете, но най-напред аз трябва да чуя вашия отговор. Кой сте вие? Аз ще говоря за хора, които са останали при Хитлер. Тях ги заплашва смърт — тях и техните близки. Вас нищо не ви заплашва, вие сте в неутрална страна.

— Вие мислите, че в неутралната страна не действуват агенти на Гестапо? Но това са подробности, това няма прямо отношение към нашия разговор. Аз не съм американец. Не съм и англичанин...

— Това разбрах по вашия „английски“. Вероятно сте италианец?

— Да, по рождение. Но съм поданик на Съединените щати и затова можете да говорите с мене напълно откровено, ако вярвате на онези господа, които ни помогнаха да се срещнем.

Пасторът си спомни напътствията на Брюнинг. Затова каза:

— Моите приятели в родината смятат и аз споделям напълно тяхното гледище, че близката капитулация на всички немски армии и ликвидирането на всички части на СС ще спаси милиони човешки живота. Моите приятели биха искали да знаят с кого от представителите на съюзниците трябва да влезем във връзка?

— Вие мислите за едновременна капитулация на всички армии на Райха: на запад, на изток, на север и на юг?

— А вие искате да предложите друг вариант?

— Нашият разговор протича по странен начин: от преговорите са заинтересовани германците, а не ние и следва ние да поставяме условията. За да могат моите приятели да разговарят с вас конкретно, трябва да знаем: кой, кога, колко, с чия помощ и в името на каква цел. На това ни учеха древните.

— Аз не съм политик. Може би вие сте прав... Но аз моля да вярвате в моята искреност. Аз не познавам всички онези, които стоят зад тази група, която ме изпрати тук, но аз познавам човека, който представлява тази група, и зная, че е достатъчно влиятелен.

— Това е игра на котка и мишка. В политиката всичко трябва да бъде уточнено от самото начало. Политиците се пазарят, защото за тях няма тайни. Те преценяват — какво и по колко. Когато те се пазарят неумело, ако представляват тоталитарна държава, ги свалят или, ако са дошли от парламентарни демокрации, на следващите избори ги провалят. Бих ви посъветвал да предадете на вашите приятели: ние няма да започнем преговори с тия, докато не научим кого представляват, каква е тяхната програма, разбира се, на първо място

идеологическата, и онези планове, които те имат намерение да осъществяват в Германия, след като си осигурят нашата помощ.

— Идеологическата програма е ясна: тя се базира на антинацизма...

— А как вашите приятели виждат бъдеща Германия? Какъв курс ще поеме? Какви лозунги ще предложите на германците? Ако вие не можете да отговорите от името на вашите приятели, интересно ми е да чуя вашето гледище.

— Нито аз, нито приятелите ми са склонни да виждат бъдещето на Германия, оцветено с червения цвят на большевизма. Но в същата степен ми се струва чудовищна мисълта за запазване, макар във видоизменена форма, на един или друг апарат за потискане на германския народ, който съществува в Германия сега.

— Контра въпрос: кой ще може да удържи германския народ и рамките на реда, в случай че Хитлер си отиде? Хората от църквата? Онези, които сега се намират в концлагерите? Или реално съществуващи командири на полицейските части, решили да скъсат с хитлеризма?

— Полицейските сили в Германия са подчинени на райхсфюрера на СС Химлер...

— Чувал съм за това... — усмихна се събеседникът на пастора.

— Значи, става дума да се запази властта на СС, която, както вие смятате, ще има възможност да удържи народа от анархия в рамките на реда?

— А кой предлага това? Според мене, този въпрос никъде още не е обсъждан — отговори италианецът и внимателно, за първи път през целия разговор, без да се усмихне, погледна пастора.

Пасторът се изплаши, защото разбра, че се е изтървал: този хитър италианец сега ще се закачи и ще изтръгне от него всичко, което знае за стенограмата, показана му от Брюнинг, за преговорите на американците със СС. Пасторът знаеше, че неумее да лъже: лицето му винаги го издава.

А италианецът — един от сътрудниците на бюрото на Дълес, след като се върна в хотела, дълго размишлява, преди да седне да пише рапорта за разговора си.

„Или той е кръгла нула — мислеше италианецът — и не представлява нищо в Германия, или е ловък разузнавач. Той не умее да

се пазари, но и нищо не ми каза. Дори той по-добре се ориентира в онова, което искаме ние, отколкото аз в това, което те могат. Но неговите последни думи потвърждават, че те знаят нещо за преговорите с Волф.“

13.3.1945 (20 ЧАСА И 24 МИНУТИ)

Кет нямаше пари за билет за метрото. А трябваше да отиде някъде на топло, за да може да нахрани децата и да ги преповие. Ако не направи това, те ще загинат, защото вече доста време прекараха на студено.

„Тогава по-добре всичко да беше свършило сутринта — безучастно помисли Кет. — Или в шахтата...“

Чувството за опасност у нея се беше притъпило: тя излезе от подземието и без да се оглежда, тръгна към автобусната спирка. Не знаеше накъде ще тръгне, как ще си вземе билет, къде ще остави поне за минутка децата. Каза на кондуктора, че няма пари, всичките ѝ пари са останали в разрушената от бомба квартира. Кондукторът измърмори нещо и я посъветва да отиде в пункта за бежанци. Кет седна до прозореца и се унесе: тук не беше така студено и веднага ѝ се приспа. „Няма да заспя — каза си тя. — Нямам право да спя.“

И веднага заспа.

Тя чувствуваше как я бутат и дърпат за рамото, но не беше в състояние да отвори очи, беше ѝ топло, уютно, а плачът на децата идваше някъде отдалеч...

Присънвала ѝ се странни, цветни видения, тя подсъзнателно се смущаваше от безвкусната им сантименталност — ето тя влиза с момченцето в някаква къща и по син, дебел и безшумен килим момченцето вече върви само с кукла, нагиздена в червен кринолинов костюм. Посрещат ги Ервин, майка ѝ, съседът, който обещаваше да живее милион години...

— Майнे dame! — някой я бълсна така силно, че тя опря слепоочието си в студеното стъкло. — Майне dame!

Кет отвори очи. Един полицай и кондукторът стояха до нея в тъмния автобус.

— Какво? — шепнешком, притискайки до себе си децата, попита Кет. — Какво?

— Бомбардировка — също шепнешком отговори кондукторът. — Да вървим...

— Къде?

В скривалището — каза полицаят. — Дайте да ви помогнем.

— Не — каза Кет, като притисна децата. — Те ще бъдат с мене.

Кондукторът сви рамене, но нищо не каза. Полицаят, подкрепяйки я под ръка, я заведе до скривалището. Там беше топло и тъмно. Кет отиде в ъгъла — две момченца станаха от една пейка, отстъпвайки й място.

— Благодаря.

Тя сложи децата до себе си и се обърна към девойката от Хитлерюгенд, която дежуреше в скривалището:

— Моето жилище е разрушено. Нямам даже пеленки, помогнете ми! Не зная какво да правя. Загина съседката ми и аз взех момиченцето й. А нямам нищичко със себе си.

Девойката кимна с глава и скоро се върна с пеленки.

— Заповядайте — каза тя — намерих само четири, но те ще ви стигнат на първо време. Бих ви посъветвала сутринта да се обърнете към близкото отделение на „Помощ за пострадалите“, само че трябва да имате справка от вашия полицейски комисариат и легитимация.

— Да, разбира се, благодаря ви — отговори Кет и започна да преповива децата. — Кажете има ли тук вода? Вода и печка? Аз бих изпрала пеленките, които имам, така че ще ми станат осем парчета и ще ми стигат до утрение...

— Студена вода има, а сапун, мисля, ще ви дадат. После елате при мене, аз ще уредя всичко.

... Когато накърми децата и те заспаха, Кет се облегна на стената и реши също да поспи поне половин час. „Сега нищо не съобразявам — каза си тя — имам температура, изглежда съм се простудила в шахтата... Не, те не са могли да настинат, защото са завити с одеяла и крачетата им са топлички. Ще поспя малко, а после ще помисля какво да правя по-нататък.“

И отново никакви видения, но вече несвързани, се нахвърлиха върху нея: бързата смяна на синьо, бяло, червено и черно уморяваше очите й. Тя внимателно наблюдаваше тази бърза смяна на цветовете. „Изглежда, очните ми ябълки се движат под клепачите — изведнъж се досети Кет. — Това много се забелязва, казваше полковник Суздалцев

в школата.“ И тя изплашено скочи от пейката. Всички наоколо дремеха: бомбардираха някъде далеч, лаят на зенитните и бухането на бомбите се чуваше като през памук.

„Трябва да отида при Щирлиц“ — каза си Кет и се учуди, че така спокойно размишлява. „Не — възрази някой в нея — ти не бива да отиваш при него. Нали те разпитваха за него, ще погубиш и него, и себе си.“

Кет отново заспа и спа половин час. Когато отвори очи, тя се почувствува по-добре.

И изведнъж, макар и да беше забравила, че изобщо бе мислила за Щирлиц, пред очите ѝ се появиха цифрите 42-75-41.

— Кажете — тя бутна по лакътя младежа, който дремеше, седнал до нея — кажете има ли някъде наблизо телефон.

— Какво?! — попита онзи, като изплашено скочи на крака.

— Тихо, тихо — успокои го Кет. — Питам: има ли тук наблизо телефон.

Изглежда, девойката от Хитлерюгенд чу шума. Тя дойде при Кет и запита:

— Нещо да ви помогна?

— Не, не — отговори Кет. — Не, благодаря ви, всичко е наред.

И в това време сирената заби отбой.

— Тя питаше къде има телефон — каза младежът.

— На спирката на метрото — каза девойката. — Наблизо е, зад ъгъла. Искате да позвъните на познати или на роднини?

— Да.

— Мога да поседя с вашите деца, а вие позвънете.

— Но аз нямам даже монета от двадесет пфенига, за да телефонирам...

— Аз ще ви дам. Заповядайте.

— Благодаря... Колко е далеч?

— На две минути.

— Ако започнат да плачат...

— Ще ги взема на ръце — усмихна се девойката. — Моля, не се тревожете.

Кет се измъкна от скривалището. Метрото беше наблизо. Локвите около открития телефонен апаратискряха от лед. Луната беше пълна, синя, светла.

— Телефоните не работят — каза един щуцман — взривна вълна ги повреди.

— А къде има телефон?

— На съседната спирка... Какво, наложително ли да позвъните?

— Много.

— Да вървим.

Щуцманът се спусна с Кет в пустото здание на метрото, отвори вратата на полицейската стая и като светна, кимна с глава към телефона, който беше на масата.

— Звънете, само моля по-бързо.

Кет заобиколи масата, седна на едно високо кресло набра 42-75-41. Това беше номерът на Щирлиц. Като слушаше редуващите се дълги и къси сигнали, тя не веднага забеляза своята голяма снимка, поставена под стъклото до списъка на телефоните. Щуцманът стоеше зад гърба ѝ и бавно пушеше.

АЛОГИЗМЪТ НА ЛОГИКАТА

Щирлиц сега нищо не виждаше, освен врата на Мюлер — силен, акуратно подстриган, той почти без всякакво изменение преминаваше в тил. Щирлиц видя две напречни гънки, които направо разграничаваха черепната кутия от тялото — същото такова, впрочем, набито, силно, добре сложено и затова безкрайно приличало на всички тела и черепи, които окръжаваха Щирлиц през тези години в Германия. Понякога Щирлиц се уморяваше от ненавистта, която изпитваше към хората, в чието обкръжение му се налагаше да работи през последните дванадесет години. В началото това беше осъзната омраза, остри: врагът си е враг. Колкото повече навлизаше в механическата, ежедневната работа в апарата на СД, толкова повече му се удаваше възможността да види процеса отвътре, от светая светих на фашистката диктатура. И първоначалното му виждане на хитлеризма като единна, устремена сила, постепенно се трансформираше в пълно неразбиране на това, което ставаше: толковаalogични и престъпни по отношение на народа бяха акциите на ръководителите. За това говореха помежду си не само хората на Шеленберг и Канарис — за това от време на време се осмеляваха да говорят даже гестаповци, сътрудници на Гьобелс и хората от райхсканцеларията. Струва ли си така да правят срещу себе си целия свят с арестите на служителите на църквата? Разумни ли са масовите избивания на евреите? Оправдано ли е варварското отношение спрямо военнопленниците, особено руснаци? Тези въпроси си задаваха един на друг не само обикновените сътрудници от апарата, но и такива ръководители като Шеленберг, а в последно време и Мюлер. Но задавайки си един другиму подобни въпроси, разбирайки колко е пагубна политиката на Хитлер, те не по-малко служеха и сега на тази пагубна политика — акуратно, изпълнително, а някои даже виртуозно и до голяма степен изобретателно. Те превръщаха идеите на фюрера и неговите най-близки помощници в реална политика, в онези зрими акции, по които целият свят съдеше за Райха.

Едва след като внимателно провери своето убеждение, че политиката на Райха изцяло я правят хора, които критично се отнасят към първоначалните идеи на тази политика, Щирлиц разбра, че го е обзела друга ненавист към тази държава — не тази, която беше по-рано, а яростна, понякога сляпа. В дъното на тази сляпа омраза беше любовта му към народа, към немците, сред които преживя тези дълги дванадесет години. „Въведохме купонната система? За това са виновни Кремъл, Чърчил и евреите. Отстъпихме пред Москва? За това е виновна руската зима. Разбиха ни пред Сталинград? За това са виновни изменниците генерали. Разрушени са Есен, Хамбург и Кил? За това е виновен вандалът Рузвелт, който върви по гайдата на американската плутокрация.“ И народът вярваше на тези отговори, които му изготвяха хора, невярващи в нито един от тези отговори. Цинизът беше издигнат в норма на политическия живот, лъжата стана ежедневен необходим атрибут. Появи се някакво ново, нечувано по-рано понятие, правдольжа, когато, гледайки се един другого в очите, хората, знаещи истината, си говореха лъжи, макар в същото време точно да знаеха, че събеседникът приема тази необходима лъжа, сравнявайки я с известната му истина. Щирлиц ненавиждаше тогава безжалостната френска пословица: „Всеки народ си заслужава своето правителство“. Той разсъждаваше: „Това е национализъм наопаки. Това е оправдание за възможното робство и злодейство. С какво е виновен народът, доведен от Версай до глада, нуждата и отчаянието? Гладът ражда своите «трибуни» — Хитлер и цялата останала банда“.

Щирлиц по едно време сам се боеше от тази своя глуха, тежка ненавист към „колегите си“. Сред тях имаше немалко наблюдателни и схватливи хора, които умееха да гледат в очите и да разбират мълчанието.

Той благодареше на бога, че навреме „прикри“ болестта на очите си и затова почти през цялото време ходеше с матови очила, макар че в началото го боляха слепоочията и му се пръскаше главата — зрението му беше чудесно.

„Сталин е прав — мислеше Щирлиц. — Хитлеровци идват и си отиват, а германците остават. Но какво ще стане с тях, когато си отиде Хитлер? Не бива да се надяваме на танковете — на нашите и на американските, които няма да позволят да се възроди нацизмът в Германия. Да чакаме, докато измре поколението на моите «другари» —

и по служба, и по възраст? Измирайки, това поколение ще успее да зарази младежта, своите деца, с бацилите на оправданите лъжи и на вгнездилия се в сърцето и главата страх? Да се избие поколението? Кръвта ражда нова кръв. На немците трябва да се дадат гаранции. Те трябва да се научат да се ползват от свободата. А това, изглежда, е най-сложното: да научиш народа, целия народ, да се ползва от най-скъпото, което е дадено на всекиго — свободата, която напълно се гарантира от закона...“

По едно време на Щирлиц му се струваше, че масовото, глухо недоволство на апаратата при абсолютната слепота на народа, от една страна, и на фюрера — от друга, ей сега ще се обърне в метеж на членуващите в партията на фюрера, на гестаповската и военната бюрократия. Но това не стана, защото всяка от тези три групи бюрократи преследваше своите интереси, личните си изгоди и малки цели. Както фюрерът, Химлер, Борман, и те се кълняха в Райха и германската нация, но се интересуваха само от себе си, само за собственото си „аз“; колкото по-далече се откъсваха от интересите и нуждите на обикновените хора, толкова повече тези нужди и интереси ставаха за тях абстрактни понятия. И колкото повече „народът си мълчеше“, толкова по-често Щирлиц чуваше от своите „колеги“: „Всяка нация си заслужава своите управници“. При това се говореше с хумор, спокойно, от време на време изdevателски.

„Еднодневки — те живеят своята минута, не ги интересува денят на народа. Не — мислеше Щирлиц — никакъв метеж те не могат да устроят. Не са хора те, а мишки. И ще загиват като мишки — всеки в своята дупка...“

... Мюлер, който седеше в любимото кресло на Щирлиц край камината, попита:

— А къде е разговорът за шофьора?

— Не стигна лентата. Нали не можех да кажа на Борман: „Една минутка, партайгеносе Борман, да обърна ролката!“ Казах му, че успях да установя, че именно вие сте положили максимум усилия за спасяването на шофьора.

— Той какво отговори?

— Каза, че шофьорът навярно е сломен след изтезанията в подземията и той вече не може да му вярва. Този въпрос твърде не го интересуваше. Така че ръцете ви са развързани, обергруппенфюрер. Но

за всеки случай подръжте шофьора при вас и нека го хранят както трябва. А после — ще видим.

— Как мислите, няма ли да се интересува повече от него?

— Кой?

— Борман.

— В смисъл? Шофьорът е отработен материал. Аз обаче бих го поддържал за всеки случай. А къде е руската „пианистка“? Тя сега може да ни бъде полезна. Как е тя? Докараха ли я от болницата?

— По какъв начин би могла да ни бъде полезна? Онова, което е необходимо да върши в радиоиграта, тя ще го върши, но...

— Това е вярно — съгласи се Щирлиц. — Безспорно е напълно вярно. Но само си представете, а ако успеем по някакъв начин да я свържем с Волф в Швейцария.

— Утопия.

— Може би. Просто си позволявам да фантазирам.

— Да. И после...

— Какво?

— Нищо — спря се Мюлер — просто анализирах вашето предложение. Преместих я на друго място, нека с нея работи Ролф.

— Престарал ли се е?

— Да... Престарал се е малко...

— И затова са го убили? — тихо попита Щирлиц. Той научи това, когато вървеше по коридорите на Гестапо, отивайки на среща с Борман.

— Това е моя работа, Щирлиц. Хайде да се уговорим: онова, което трябва да знаете, ще го научавате от мене. Не обичам, когато надничат през ключалката.

— От коя страна? — попита Щирлиц твърдо. — Не обичам да ме вземат за глупак в стария полски преферанс. Аз съм играч, а не глупак.

— Винаги ли? — усмихна се Мюлер.

— Почти.

— Добре. Ще уточним и това. А сега хайде да прослушаме още един път оня откъс...

Мюлер натиска бутона „стоп“, с което прекъсна думите на Борман и помоли:

— Превърнете още двадесетина метра.

— Моля. Да сваря ли още кафе?

— Да.

— А коняк?

— Не мога да го понасям, честно казано. Изобщо пия водка. Нали конякът съдържа дъбилини вещества, а това е лошо за кръвоносната система. А водката просто загрява, истинската селска водка.

— Вие искате да запишете текста?

— Не. Ще го запомня. Тук има любопитни поврати...

Щирлиц включи диктофона.

Борман: Дълес знае ли, че Волф представлява Химлер?

Щирлиц: Мисля, че се досеща.

Борман: „Мисля“ в случая не е отговор. Ако аз получа точни доказателства, че той знае, че Волф е представител на Химлер, тогава би могло да се говори сериозно за скорошното разпадане на коалицията. Ако те се съгласят да имат работа с райхсфюрера, тогава ми е необходим запис на техните разговори. Можете ли да получите такава лента?

Щирлиц: Най-напред трябва да се получат от Волф уверения, че той е представител на Химлер.

Борман: Защо мислите, че той не е дал вече такива уверения на Дълес?

Щирлиц: Не зная. Просто аз изказвам едно предположение. Пропагандата на враговете третира райхсфюрера като изчадие адово... Те по-скоро ще се постараят да заобиколят въпроса, кого представлява Волф. Главното, което ще ги интересува, е колко е силен и кого представлява той във военно отношение.

Борман: Необходимо ми е те да научат от самия Волф кого той представлява. Именно от Волф... Или в крайен случай от вас.

Щирлиц: В смисъл?

Борман: В смисъл? Смисълът е много голям, Щирлиц... Появявайте ми, много голям...

Щирлиц: За да проведа операцията, трябва да разбера нейния първоначален замисъл. Това би могло да се избегне, ако работех с цяла група, от която всеки донася на шефа нещо свое и от тази изобилна информация се получава точната картина. Тогава нямаше нужда да зная генералната задача: бих изпълнявал моето поръчение, бих

разработвал моя възел. За съжаление, ние сме лишени от тази възможност.

Борман: Как мислите, ще се зарадва ли Stalin, ако му помогнем да узнае, че западните съюзници водят преговори не с кого да е, а точно с вожда на СС Химлер? Не с групата генерали, които искат да капитулират, не с оня измет Рибентроп, който напълно се е разложил и деморализирал, а с человека, който може да направи от Германия стоманена бариера против бръшевизма...

Щирлиц: Мисля, че Stalin няма да се зарадва, ако узнае това.

Борман: Stalin няма да повярва, ако това му съобщя аз. Виж, ако му съобщи някой враг на националсоциализма... Например вашият пастор? Или някой друг?

Щирлиц: Кандидатурите вероятно трябва да се съгласуват с Müller. Той може да намери подходящ човек и да инсценира бягството му.

Борман: Müller постоянно се старае да ми оказва любезности.

Щирлиц: Доколкото ми е известно, неговото положение е извънредно сложно: той не може да залага на банк като мене, защото е твърде видна фигура. И после, той е подчинен непосредствено на Химлер. Вие разбирайте тази сложна ситуация и смятам, че ще се съгласите, че никой друг, освен него не може да изпълни тази задача. Още повече, когато почувствува вашата подкрепа...

Борман: Да, да... За това после. Това е подробност. За главното: вашата задача е не да проваляте преговорите, а да помагате. Вашата задача е не да маскирате връзките на берлинските заговорници с Химлер, а да ги разкривате. Да ги разкривате до такава степен, че чрез тях да се компрометира Химлер в очите на фюрера, Дълес в очите на Stalin, Волф в очите на Химлер.

Щирлиц: Ако ми потрябва практическа помощ, с кого мога да поддържам връзка?

Борман: Изпълнявайте всички заповеди на Шеленберг, това е залог за успеха. Не правете нищо през главата на посолството. Това ще ги дразни, съветникът по партия ще знае за вас.

Щирлиц: Разбирам. Но възможно е да ми потрябва помощ против Шеленберг. Тази помощ може да ми окаже само един човек: Müller. До каква степен мога да се опирам на него?

*Борман: „Аз не вярвам много на прекалено преданите хора...
Обичам мълчаливците...“*

В това време иззвъння телефонът. Щирлиц забеляза как Мюлер трепна.

— Извинете, обергрупенфюрер — каза той и вдигна слушалката.

Щирлиц чу в слушалката гласа на Кет.

— Това съм аз — каза тя. — Аз...

— Да! — отговори Щирлиц. — Тръгвам, партайгеносе. Къде да ви чакам?

— Но това съм аз... — повтори Кет.

— Къде да ви намеря? — отново, помагайки ѝ, каза Щирлиц, като посочи на Мюлер слушалката, с една дума: Борман.

— Аз съм в метрото... В полицията...

— Как? Разбирам. Слушам ви. Къде да спра колата.

— Отидох да ви позвъня от метрото...

— Къде е това? — Той изслуша адреса, който Кет му каза, после още веднъж повтори: — Да, партайгеносе! — и оставил слушалката.

Нямаше време за размисъл. Ако продължаваха да подслушват неговия телефон, данните Мюлер ще получи едва сутринта. Макар че Мюлер най-вероятно е отменил прослушването. Твърде много беше казал на Щирлиц, за да се страхува от него. Там ще види какво ще предприеме. Главното е да вземе Кет. Той вече знае много, останалото може да се дообмисли. Сега — Кет!

Тя внимателно оставил слушалката и взе баретата си, която досега закриваше онова място на масата, където под стъклото бе поставена нейната снимка. Щуцманът, както по-рано, не гледаше към нея. Тя вървеше към вратата ни жива, ни мъртва, опасявайки се всеки миг да извикат зад гърба ѝ. Но хората от Гестапо бяха осведомили полицията, че трябва да заловят млада жена, двадесет и пет годишна и с дете на ръце. А това беше побеляла около четиридесетгодишна жена и не носеше дете, а че в очите си приличат — малко ли такива очи има на този свят?

— Може би ще ме почакате, обергрупенфюрер?

— А Шолц ще изтича да докладва на Химлер, че съм отсъствуval неизвестно къде повече от три часа. Във връзка с какво е това позвъняване? Вие не ми казахте, че той ще ви звъни...

— Вие чухте, той помоли бързо да отида при него...

— Веднага след разговора с него идвate при мене...

— Смятате ли, че Шолц работи против вас?

— Страхувам се, че е започнал. Той е глупав. Винаги съм държал изпълнителни и глупави секретари. Но излиза, че те са добри в дни на победи, а на прага на краха започват да се мятаят, стараят се да се спасят... Глупак, той мисли, че аз искам да загива като герой... А и райхсфюрерът е един... Така конспираира своите преговори за мир, че даже моят Шолц можа да разбере за тях... Вместо Шолц довечера ще дежури някакво фанатично момче, което при това пише стихове...

След половин час Щирлиц качи Кет в колата. Още половин час той се разкарва из града, като наблюдаваше няма ли опашка зад него и слушаше Кет, която през сълзи му разказа какво ѝ се беше случило днес. Слушайки я, той се стараеше да разгадае дали нейно поразително освобождение е било част от дяволита игра на Мюлер, или е онай случайност, която веки разузнавач знае, че се случва само веднъж в живота.

Като сметна, че достатъчно се е разкарвал из града, той тръгна по околовръстните пътища на Берлин. В колата беше топло, Кет седеше до него, децата спяха на коленете ѝ, а Щирлиц продължаваше да разсъждава: „Ако ме заловят сега, когато Мюлер види данните от разговора ми с жена, а не с Борман, ще проваля всичко и няма да мога вече да проваля играта на Химлер в Берн. И ще бъде обидно, та аз съм вече съвсем близо до целта“. Щирлиц спря до един пътен указател: до Рубинерканал оставаха три километра. Оттук можеше да отиде в Бабелсберг през Потсдам.

„Не — реши Щирлиц. — През деня у дома са били хората на Мюлер, защото бяха разместени чашките. Кой знае, може би за моята «безопасност» те отново ще се върнат там по нареддане на Мюлер, особено след онова позвъняване.“

— Момиче — каза той, като рязко натисна спирачките — мини отзад.

— Какво се е случило?

— Нищо. Всичко е наред. Сега всичко е наред. Сега ние с тебе сме победители. А може би все още не? Придърпай перденцата и спи. Няма да изключвам отоплението. Ще останеш в колата и тук никой няма да те беспокои.

— А къде отиваме?

— Наблизо — отговори Щирлиц. — Не много далеч. Спи спокойно. Трябва да се наспиш сега — утре ще имаме много грижи и вълнения.

— Какви вълнения? — попита Кет, настанявайки се по-удобно на задната седалка.

— Приятни — отговори Щирлиц и помисли: „С нея ще бъде много трудно. Тя е получила нервен шок и не е виновна за това“.

Той спря колата три сгради преди къщата на Валтер Шеленберг.

„Само дано си е у дома — повтаряше като заклинание Щирлиц, — само да не е отишъл при Химлер в Науен или в Хохенлихен при Гебхард, само дано си е у дома.“

Шеленберг си беше вкъщи.

— Бригаденфюрер — каза Щирлиц, без да се съблича. Той седна на края на стола срещу Шеленберг, който беше по топъл халат и чехли, обути на бос крак. Щирлиц забеляза колко е нежна кожата по глазените на Шеленберг. — Мюлер знае нещо за мисията на Волф в Швейцария.

— Вие сте полудели! — каза Шеленберг. — Не може да бъде...

— Мюлер ми предложи да работя за него.

— А защо Мюлер е предложил именно на вас?

— Изглежда, неговите хора са се добрали до пастора: това е нашето спасение и аз трябва да замина за Берн. Ще започна да ръководя пастора, а вие трябва да дезавуирате Волф.

— Независимо тръгвайте за Берн...

— А документи? Или да се възползвам от „прозореца“?

— Това е глупаво. Ще ви заловят швейцарските контраразузнавачи, те трябва да се подмажат на американците и червените в края на боя... Не, вървете в службата и си изберете сигурни документи. Аз ще телефонирам.

— Не бива. Напишете.

— Имате ли писалка?

— По-добре е с вашата.

Шеленберг разтри лицето си с длан и като избухна в смях, каза:
— Още не съм се разсънил...

4.3.1945 (06 ЧАСА И 32 МИНУТИ)

Щирлиц с пълна скорост препускаше към границата, сложил в джоба си два паспорта: за себе си и за съпругата си фрау Ингрид фон Кирщайн.

Когато граничната бариера на Германия остана зад тях, той се обърна към Кет и каза:

— Това е краят, момиче. Смятай, че всичко е свършило...

Тук, в Швейцария, небето беше ослепително ярко и високо. Само няколко десетки метра назад небето беше също така бездълно и също така прозираше размътеният от утринните лъчи жълт диск на луната, и също така беше прекрасно, защото в тази жълто небесна синева чучулигите замираха неподвижно, но това беше небето на Германия, където всяка минута можеха да се появят белите, ослепително красиви самолети на съюзниците и от тях всяка секунда можеха да се откъснат бомби, и тези бомби, носещи смърт на земята, в първия миг — в слънчевите лъчи — изглеждаха алуминиево бели, и на онези, които се бяха затаили на земята, им се струваше, че те падат точно в очите им и после само изчезват, преди да са изригнали фонтаните черна пролетна крайпътна пръст, тъй като скоростта, дадена им от смъртоносния товар, изриваща земята направо пред очите на човека — все още жив, но вече безпомощен, обречен...

Щирлиц караше колата към Берн. Преминавайки през малък градец, той спря до един светофар: край тях преминаваха деца и дъвчеха бутерброди. Кет заплака.

— Ти какво? — попита Щирлиц.

— Нищо — отговори тя. — Просто видях мира, а той никога няма да го види...

— Затова пък за малкия всичко лошо свърши — повтори Щирлиц. — И за момиченцето също...

Искаше му се да каже нещо нежно и топло на Кет, но не знаеше как да изрази с думи това, което изпълваше душата му. Колко пъти той се опитваше да произнесе такива нежни, топли, трепетни думи, макар и мислено, за Сашенка... Недоизказаните думи, повтаряни

многократно наум, или трябва да се превърнат в стихове, или трябва да умрат, превръщайки се във вътрешно постоянно усещано бреме.

— Трябва да се мисли само за бъдещето — каза Щирлиц и веднага разбра колко неуместна и ненужна фраза изрече.

— Без минало няма бъдеще! — отговори Кет и изтри сълзите си.

— Извинявай... Зная колко тежко е да се утешава плачеща жена...

— Нищо... поплачи си... Важно е, че за нас всичко е приключило, остана в миналото...

„БЛАГИ НАМЕРЕНИЯ“

Той грешеше. Когато се срещна в Берн с пастор Шлаг, той разбра, че още нищо не е свършило. Обратното, всичко едва сега започваше. Разбра това, запознавайки се със записа на разговора, състоял се между Дълес и агента от СС Хохенлое. Този запис пасторът получи чрез хората на бившия канцлер Брюнинг. Враговете говореха като приятели и тяхното внимание беше съредоточено върху „руската заплаха“.

До Алекс. В допълнение към изпратените материали за преговорите Дълес — Волф. Като препращам копие от разговора на Дълес с полковника от СС княз Хохенлое, считам за необходимо да изкажа следните съображения:

1. Струва ми се, че Дълес не информира напълно своето правителство за връзките си със СС. Изглежда, той информира правителството за връзките си като с „противниците“ на Хитлер. В тяхното число не влиза ни Хохенлое, ни Волф.

2. Рузвет нееднократно е заявявал, че целта на Америка, както и на всички участници в антихитлеристката коалиция, е безусловната капитулация на Германия. Дълес обаче говори за компромиси, дори за запазване на някои институции на хитлеризма.

3. Всяка коалиция предполага честност на участниците в съюза един спрямо друг. Като допускам за минута мисълта, че Дълес е опипвал немците, водейки разговори от подобен характер, аз съм принуден да се самоопровергая, защото за всеки разузнавач са ясни изгодата за германците в този случай и загубата на Дълес, т.е. немците научиха повече за позициите на Америка, отколкото Дълес за позициите и намеренията на Хитлер.

4. Допуснах също и мисълта, че разузнавачът Дълес е започнал провокация с германците. Но в швейцарския печат открыто го наричат личен представител на президента. Възможно ли е да се занимава с провокации един човек, който е личен представител на Рузвелт?

Извод: или определени кръгове на Запад са започнали да водят двойна игра, или Дълес е близо до предаване интересите на Америка като една от членките на антихитлеристката коалиция.

Препоръка: Необходимо е да се намекне на съюзниците, че сме информирани за преговорите, които се водят в Швейцария. Разчитам в най-скоро време да предам чрез уредената връзка всички подробности на разговорите, които се водят между Волф и Дълес. Впрочем, аз не бих ги считал за разговори в онзи аспект, в който те се водят между дипломати. Бих ги нарекъл направо сепаративни преговори. Положението е критично и са необходими бързи мерки, които ще позволят да се спаси антихитлеристката коалиция от провокации, в крайна сметка може би и двустранни.

Юстас

След като това екстрено донесение беше изпратено в Центъра, Щирлиц замина за езерото — на тишина и усамотение. Чувствуващ се както никога зле: опустошен, ограбен.

Спомни си какво страшно усещане преживя през четиридесет и първа година на 22 юни — целия ден, докато мълча Лондон. И помнеше какво огромно облекчение изпита, като чу речта на Чърчил. Въпреки онези най-тежки изпитания, които се стовариха върху родината през лятото на четиридесет и първа година, Щирлиц беше убеден, при това съвсем не фанатично, а достигнато по логичен път, че победата — колкото и да бъде труден пътят до нея — е неминуема. Нито една държава не е печелила война на два фронта.

Последователността в целите е присъща на гения, действията, на когото са подчинени на логиката. А безконтролната маниакалност на

фюрера, който живее в свят, създаден от неговите илюзии, обрича германската нация на трагедия.

Като се върна от Краков, Щирлиц беше на прием в румънското посолство. Обстановката беше тържествена: лицата на гостите греха весело, матово мъждукаха тежките ордени на генералите, искреще десертното румънско вино, направено по рецепта от Шампан, произнасяха се тържествени речи, в които се твърдеше за непобедимостта на германо-румънското военно съглашение, а Щирлиц се чувствуваше направо като на лошо панаирджийско представление, където хора, докопали се до властта, разиграваха някаква феерия на живота, без да чувствуват, че те самите вече са нереални и обречени. Смяташе, че Германия, притисната от Съветския съюз и Великобритания, а скоро и от Щатите, е подписала смъртната си присъда. Беше му еднакво тежко за Минск, Бабий Яр или за Ковънтри: хората, които се сражаваха срещу хитлеристите, за него бяха братя по оръжие. На два пъти — на своя глава и риск — той спасява английски разузнавачи в Холандия и Белгия — другари по борба, изпълняващи своя войнишки дълг.

Той изпитваше гордост за момчетата на Айзенхауер и Монтгомъри, когато те пресякоха Ламанша и спасиха Париж, беше щастлив, след като Сталин се притече на помощ на съюзниците по време на хитлеристкото настъпление в Ардените. Вярваше, че сега този наш огромен и мъничък свят, уморен от войни, предателства, смърт и вражди, най-сетне ще получи продължителен и спокоен мир и децата ще забравят хартиеното шумолене на светло маскировъчните пердeta, a възрастните — малките ковчежета.

Щирлиц не искаше да вярва във възможността за сепаративен сговор между хитлеристите и съюзниците, той не си го представляше под каквато и да било форма, докато сам не се сблъска лице срещу лице с този заговор.

Щирлиц можеше да разбере кое тласкаше към този сговор Шеленберг и всички, които стояха зад него: стремежът да спасят живота си и страхът от отговорност — и всички тези чисто лични мотиви се маскираха с високопарни думи за спасение на западната цивилизация и противопоставяне на болжевишките орди. Всичко това Щирлиц разбираше и смяташе действията на Шеленберг за разумни и единствено възможни за нацистите. Но той не можеше да разбере,

колкото и да се стараеше да бъде обективен, позицията на Дълес, който със самия факт, че започва преговори, махна с ръка на единството на съюзниците.

„Ами ако Дълес не е политик и дори не е политикан? — продължаваше да разсъждава Щирлиц. Беше седнал на една пейка край езерото, прегърбил се, нахлутил над очите си кепе, и по-остро, отколкото винаги, усещаше своята самота. — Ами ако той просто е въжеиграч? Възможно е, разбира се, да не обича Русия и да се бои от большевиките, но все пак е длъжен да си дава сметка, че да сблъска Америка с нас означава да бъде обречен светът на такава страшна война, каквато в историята на човечеството още не е имало. Нима животинската ненавист е така силна у хората от това поколение, че гледат на света с някакви остарели представи? Нима грохналите политикани и старите разузнавачи ще успеят да ни сблъскат с американците?“

Щирлиц стана — вятърът откъм езерото пронизващо: почувствува тръпки и се върна в колата.

Потегли към пансион „Вирджиния“, където беше отседнал професор Плайшнер — онзи беше му писал за това в картичката: „Тютюнът «Вирджиния» тук е невероятно хубав“. Във „Вирджиния“ беше пусто: почти всички наематели бяха отишли в планината. Беше на свършване ски сезонът, загарът през тези седмици беше някак особен: червено бронзов и дълго се задържаше, затова всички, които имаха и най-малката възможност, се отправяха към планината: там все още имаше сняг.

— Мога ли да предам няколко книги на професора от Швеция? Забравих името му — попита той портиера.

— Професорът от Швеция е скочил от един прозорец и умрял.

— Кога?

— Преди три дена. Тръгна, знаете ли, такъв един весел, и не се върна.

— Колко жалко... А един мой приятел, също учен, помоли да му предам тези книги... И да взема онези, които са при професора.

— Позвънете в полицията... Те взеха всичките му вещи. Те ще ви дадат вашите книги.

— Благодаря — отговори Щирлиц — така и ще направя.

Той мина по улицата, където се напираше конспиративната квартира. На прозореца стоеше цветето — сигналът за тревога. Щирлиц разбра всичко.

„А аз го сметнах за страхливец“ — спомни си той.

Изведнъж си представи как професорът е скочил през прозореца — малък, немощен, тих... „Какъв ли ужас е изпитал — помисли той — през последните си минути, щом е решил да свърши със себе си тук, на свобода, след като се беше измъкнал от Германия... Разбира се, след него са вървели от Гестапо. Или са му инсценирали самоубийство, след като са разбрали, че той ще мълчи...“

15.3.1945 (18 ЧАСА И 19 МИНУТИ)

Щом Кет и децата заспаха в стаята на хотела, Щирлиц, след като взе две силни таблетки кофеин — той почти не беше спал тези дни, тръгна за втората си среща с пастор Шлаг, като предварително се уговори по телефона с него.

Пасторът го попита:

— Сутринта не смеех да говоря за своите. А сега не мога да не попитам за тях: как е сестра ми?

— Помните ли нейния почерк?

— Разбира се.

Той подаде на пастора един плик. Шлаг прочете краткото писмо:

Скъпи братко, благодаря ти за великодушните грижи, които положи за нас. Сега ние живеем в планината и не познаваме ужаса от бомбардировките. Живеем в едно селско семейство. Децата се грижат за кравите на хазяите; съти сме и се чувствува в пълна безопасност. Молим бога нещастията, които са те сполетели, да свършат по-скоро.

Твоя Ана

— Какви нещастия? — попита пасторът. — За какво става дума?

— Наложи ми се да ѝ кажа, че сте арестуван... Аз бях при нея не като Щирлиц, а като ваш енориаш. Ето техния адрес — когато всичко

свърши, ще ги намерите. А ето и една снимка, която трябва да ви убеди окончателно.

Щирлиц подаде на пастора малката снимка: той направи няколко кадъра в планината, но беше облачно и затова качеството на снимките беше доста посредствено. Пасторът дълго я разглежда, а после каза:

— Аз ви вярвам и без тази снимка... Защо сте така отслабнал?

— Кой знае... Уморен съм малко. Е? Какво ново има още?

— Новини има, а виж, оценка не съм в състояние да им дам. Или трябва да престана да вярвам на целия свят, или трябва да стана циник. Американците са започнали преговори със СС. Появярвали са на Химлер.

— С какви данни разполагате? От кого сте ги получили? Какви документи имате? В противен случай, ако вие се основавате само на слухове, ние можем да се окажем жертви на умело скроена лъжа.

— Уви! — отговори пасторът. — Аз много бих се радвал, ако американците не водеха преговори с хората на Химлер. Но нали вие четохте онова, което ви предадох вече... А сега ето и още нещо... — И той подаде на Щирлиц няколко листчета от тънка хартия, изписани с неговия сбит, закръглен почерк.

Волф: Здравейте, господа!

Гласове: Здравейте, добър ден.

Дълес: Моите колеги пристигнаха тук, за да възглавяват преговорите.

Волф: Много се радвам, че нашите преговори ще преминат в такъв представителен вариант.

Геверниц: Много е сложно да се преведе на английски „представителен вариант“.

Волф: (през смях): Аз можех поне да установя, че господин Геверниц на тази среща изпълнява ролята на преводач.

Дълес: Смятам, че засега няма нужда да бъдат наричани по име моите колеги. Мога да кажа обаче, че и на мене, и на придружаващите ме направи най-добро впечатление фактът, че един висш офицер от СС,

започвайки преговори с противника, не поставя никакви лични искания.

Волф: Моите лични искания са мир за германците.

Непознат глас: Браво! Това е отговор на истински войник!

Дълес: Какво ново през това време има при вас?

Волф: Кеселринг е извикан в Главната квартира на фюрера. Това е най-неприятната новина.

Дълес: Вие предполагате...

Волф: Аз не очаквам нищо хубаво от такива бързи повиквания в Главната квартира на фюрера.

Дълес: А според наши сведения Кеселринг е отзован в Берлин, за да получи ново назначение: командуващ Западния фронт.

Волф: Чух за това, но сведенията още не са потвърдени.

Дълес: Ще се потвърдят. В най-скоро време ще се потвърдят.

Волф: В такъв случай може би вие ще ми кажете кой ще бъде заместник на Кеселринг при нас.

Дълес: Да. Мога да ви посоча: генерал-полковник Витинхоф.

Волф: Познавам този човек.

Дълес: Вашето мнение за него?

Волф: Изпълнителен службаш.

Дълес: Според мене, такава характеристика може да се даде на преобладаващото мнозинство от генералите на вермахта.

Волф: Дори за Бек и за Ромел?

Дълес: Те бяха истински патриоти на Германия.

Волф: Преки и поверителни връзки с генерал Витинхоф аз не съм имал.

Дълес: А Кеселринг?

Волф: Като заместник на Гьоринг в Луфтвафе фелдмаршалът е имал преки връзки с почти всички военачалници на Райха от ранга на Витинхоф.

Дълес: А как бихте се отнесли към едно такова наше предложение: да отидете при Кеселринг и да го помолите да капитулира на Западния фронт, като предварително получи съгласието на Витинхоф за едновременна капитулация и в Италия?

Волф: Това е рискована стъпка.

Дълес: Нима ние всички не рискуваме?

Непознат глас: Във всеки случай вашата връзка с Кеселринг на Западния фронт би помогнала да получим ясна и точна картина: ще се съгласи ли той да капитулира или не...

Волф: Като се има предвид, че той се съгласи на това в Италия, трябва да се допусне, че няма да измени своето решение и там.

Дълес: Кога ще можете да го посетите на Западния фронт?

Волф: Викаха ме в Берлин, но аз отложих заминаването си, защото трябаше да дойда на срещата...

Дълес: Следователно вие можете да отлетите за Берлин веднага след завръщането си в Италия?

Волф: Да. По принцип това е възможно. Но...

Дълес: Разбирам ви. Вярно е, че вие много рискувате, изглежда, много повече от всички нас. Не виждам обаче друг изход при създалото се положение.

Непознат глас: Изход има.

Геверниц: Вие сте инициатор на преговорите и вероятно се ползвате с определена подкрепа в Берлин. Това ще ви даде възможност да намерите повод за посещение при Кеселринг.

Дълес: Ако преди всичко вас ви вълнува съдбата на Германия, то в случая тя до известна степен се намира във вашите ръце.

Волф: Разбира се, след този довод не мога да остана равнодушен.

Дълес: Можем ли да смятаме, че окончателно сте решили да отидете на Западния фронт при Кеселринг?

Волф: Да.

Дълес: И ви се струва, че е възможно да склоните Кеселринг на капитулация?

Волф: Убеден съм в това.

Дълес: Следователно генерал Витинхоф ще последва неговия пример?

Волф: След като аз се върна в Италия.

Геверниц: И в случай на някакви колебания от страна на Витинхоф ще можете да повлияете върху събитията тук?

Волф: Да. В случай на нужда вие ще трябва да се срещнете, естествено, с генерал Витинхоф тук или в Италия.

Дълес: Ако това ви се стори целесъобразно, ние ще се срещнем с Витинхоф. Кога можем да очакваме вашето завръщане от Кеселринг?

Волф: Чукам на дърво.

Дълес: И аз чукам на дърво.

Непознат глас: Да чукаме на дърво.

Волф: Ако всичко мине добре, след една седмица ще се върна и ще донеса и на вас, и на Витинхоф точката дата на капитулацията на войските на Райха на Запад. В този час ще капитулира и групата ни в Италия.

Геверниц: Кажете колко затворници има в концлагерите на Райха?

Волф: В концлагерите на Райха в Италия се намират няколко десетки хиляди души.

Дълес: Какво трябва да направите с тях в най-близко бъдеще?

Волф: Получи се заповед да ги унищожим.

Геверниц: Може ли тази заповед да бъде приведена в изпълнение по време на вашето отсъствие?

Волф: Да.

Дълес: Можете ли да предприемете някакви стъпки, за да не се допусне изпълнението на тази заповед?

Волф: Полковник Долман ще остане там вместо мене. Аз му вярвам като на себе си. Давам ви думата си на джентълмен, че тази заповед няма да бъде приведена в изпълнение.

Геверниц: Господа, да отидем на терасата. Виждам, че масата е сложена. Там ще бъде по-приятно да продължим разговора, защото тук е твърде горещо...

16.3.1945 (23 ЧАСА И 28 МИНУТИ)

Същата нощ Кет замина с децата за Париж. Гарата беше пуста и тиха. Валеше дъжд. Локомотивът сънно пухтеше. Върху мокрия асфалт се виждаха разлетите причудливи отражения на уличните лампи. Кет през цялото време плачеше, защото едва сега, когато страшното напрежение от онези дни намаля, пред очите ѝ непрекъснато изплуваше образът на Ервин. Виждаше го един и същ: въгъла, надвесен над радиограмофоните, които той толкова обичаше да поправя през дните, когато нямаше радиосеанси с Москва...

Щирлиц седеше в малкото кафене на гарата. През големия прозорец той виждаше цялата влакова композиция.

— За вас, мосю? — запита дебела усмихната сервитьорка.

— Сметана, ако обичате, и чашка кафе.

— С мляко ли?

— Не. Черно силно кафе.

Сервитьорката донесе разбита сметана и кафе.

— Знаете ли — каза Щирлиц, усмихвайки се виновно — аз още от малък не ям разбита сметана. Исках обикновена сметана само половин чаша.

— О, извинете, мосю — каза сервитьорката.

Тя взе менюто и бързо го прегледа.

— Имаме осем вида сметана, има и разбита, и със сладко, и с кашкавал, но обикновена няма. Моля да ме извините. Ще помоля готвача да измисли нещо... У нас не ядат обикновена сметана, но ще се постараю...

„У тях не ядат обикновена сметана — помисли Щирлиц. — А у нас мечтаят за обикновена коричка хляб. А тук е неутралитет: осем вида сметана! И предпочитат разбитата. Хубаво е да си неутрален. И за човека, и за държавата... Едва след години изведнъж ще се сетиш, че докато си пазил неутралитет и си ял разбита сметана, главното е минало покрай тебе. Не, страшно е винаги да пазиш неутралитет.

Какъв ти неутралитет?! Ако ние не бяхме разгромили Хитлер край Сталинград, той щеше да окупира и Швейцария и целият ѝ неутралитет щеше да отиде по дяволите заедно с разбитата сметана.“

— Мосю, ето ви обикновена сметана. Ще струва малко по-скъпичко, защото я няма в менюто.

Изведнъж Щирлиц се разсмя.

— Добре — каза той. — Няма значение. Благодаря.

Влакът бавно потегли. Той проследи всички прозорци, но не видя лицето на Кет: сигурно тя се беше сгущила в купето като мишка заедно с пеленачетата си.

Изпрати с поглед заминаващия влак и стана от масата. Кафето изпи, но сметаната така си остана.

Молотов покани посланика на Великобритания сър Арчибалд Кър в Кремъл за осем часа вечерта. Не повика посланика на САЩ Хариман, защото знаеше, че Кър е опитен кадрови разузнавач и с него можеше да води разговор без онази излишна емоционалност, която обикновено внасяше Хариман.

Молотов стисна с пръсти три пъти мундщука на своя „Казбек“ и запуши. Той се славеше като страстен пушач, макар никога да не вдишваше дима дълбоко.

С Кър той беше подчертано сдържан и само тъмните му очи святкаха зад стъклата на пенснето навъсено и напрегнато.

Разговорът беше кратък: като прегледа нотата, предадена му от преводача на народния комисар Павлов, Кър каза, че незабавно ще доведе нейния текст до знанието на правителството на Него Величество.

Потвърждавайки получаването на Вашето писмо...
по повод преговорите в Берн между германския генерал
Волф и офицери от щаба на фелдмаршал Александер, аз
съм длъжен да кажа, че съветското правителство в случая
вижда не недоразумение, а нещо по-лошо.

От Вашето писмо на 12 март, както и от приложената
към него телеграма на фелдмаршал Александер до

Обединения щаб от 11 март, се вижда, че германският генерал Волф и съпровождащите го лица са пристигнали в Берн да водят преговори за капитулация на германските войски в Северна Италия с представители на английско-американското командуване. Когато съветското правителство заяви, че е необходимо участието в тези преговори и на представители на съветското военно командуване, съветското правителство получи отказ.

По такъв начин в Берн в продължение на две седмици зад гърба на Съветския съюз, който носи основната тежест във войната с Германия, се водят преговори между представители на германското военно командуване, от една страна, и представители на английското и американското командуване — от друга. Съветското правителство смята това за съвършено недопустимо...

В. Молотов

Реакцията на Борман на донесението на Щирлиц за подробностите около преговорите между Волф и Дълес беше неочеквана: той изпита отмъстително чувство на радост. Като аналитик успя да разбере, че радостта му приличаше на онази, която е присъща на завистливите застаряващи жени.

Борман вярваше в психотерапията. Той почти никога не вземаше лекарства. Разсъбличаше се до кръста, заставяше се да изпадне в състояние на транс и устремяваше целия заряд на волята си към болната част на организма си. Така лекуваше гнойна ангина за един ден, простудата изкарваше на крак; той умееше да лекува завистта, да прекърши у себе си тъгата — никой не знаеше, че през юношеските си години беше прекарал тежка ипохондрия. Така той умееше да лекува и точно такава избухнала у него недостойна радост.

— Тук е Борман — каза райхслайтерът в слушалката. — Здравейте, Калтенбрунер. Моля ви веднага да дойдете при мене.

„Да — мислеше по-нататък Борман, трябва да действувам внимателно чрез Калтенбрунер, но и на него нищо конкретно няма да кажа. Само ще го помоля повторно да повика Волф в Берлин. Ще кажа на Калтенбрунер, че, по мои сведения, Волф изменя на делото на райхсфюрера. Ще го помоля да не казва нищо на моя приятел Химлер, за да не го тревожим преждевременно. Но ще му заповядам да арестува Волф и да изтръгне от него истината. А когато Волф даде показания и Калтенбрунер постави протокола на бюрото ми, ще отида при фюрера и тогава ще дойде краят на Химлер. Така около Хитлер ще остана само аз. Гьобелс е истерик, той не влиза в сметката и освен това той не знае това, което аз зная. Той има много идеи, но няма нари. А аз ще имам техните идеи и парите на партията. Няма да повторя техните грешки и ще изляза победител.“

Както всеки от апарата, работил под сянката на фюрера дълги години, така и Борман в своите по принцип умопостроения допускаше само една грешка: смяташе, че всичко може, всичко умее и всичко разбира по-добре от своите съперници. Като се смяташе за идеолог на националсоциалистическото движение, Борман гледаше отвисоко на подробните или по-точно на всичко, което влизаше в понятието „профессионализъм“.

Точно това дилетантство доведе Борман до провал. Калтенбрунер, естествено, не каза нищо на Химлер — такова беше нареддането на райхслайтера. Той заповяда повторно да извикат спешно Карл Волф от Италия. Но в огромния апарат на РСХА нищо не оставаше незабелязано от двамата могъщи съперници — Мюлер и Шеленберг. Радистът при щаба на Калтенбрунер, завербуван от хората на Шеленберг, му съобщи за строго секретната телеграма, изпратена в Италия: „Проследете полета на Волф до Берлин“. Шеленберг веднага разбра — тревога! По-нататък всичко стана много просто. За разузнаването не беше трудно да разбере кога точно ще пристигне Волф. На летище „Темпелхоф“ го чакаха две коли: едната — затворническа с бронирани врати и трима главорези от охраната на подземния затвор на Гестапо, а в другата седеше бригаденфюрерът от СС, началникът на политическото разузнаване на Райха Валтер Шеленберг. И към стълбата на самолета се отправиха тримата

главорези в черно с лице на дегенерати и интелигентният, красивият, специално облечен за случая в парадна униформа Шеленберг. Към двореца „Дорние“ придвишиха стълбата и вместо белезници, ръцете на Волф стиснаха силните пръсти на Шеленберг.

Тъмничарите при тая ситуация не рискуваха да арестуват Волф: задоволиха се само да проследят колата на Шеленберг. Бригаденфюрерът от СС откара обергруппенфюрера от СС — Волф в дома на генерал Фегелайн — личния представител на Химлер в Главната квартира на фюрера. Това, че там вече се намираше Химлер, не би спряло Борман. Спря го друго: Фегелайн беше женен за сестрата на Ева Браун и по тази линия беше пряк роднина на Хитлер. Фюлерът дори го наричаше понякога „моя мил баджанак“.

Химлер, пуснал с все сила радиото, крещеше на Волф:

— Вие провалихте операцията и ме изложихте на удара. По какъв начин Борман и Калтенбрунер са научили за преговорите? Как хъртките на този негодник Мюлер са могли да подушат всичко?

Шеленберг почака, докато Химлер спря да крещи, а после тихо и съвсем спокойно каза:

— Райхсфюрер, вие вероятно помните, че всички подробности трябваше да подгответя аз. При мене всичко е в ред с операцията за прикритие. Вече имам готова легенда за Волф: той се е промъкнал сред затворниците, които наистина търсят пътища за сключване на сепаративен мир в Берн. Ние ще уточним още тук всички подробности и под моя диктовка Волф ще напише рапорт до вас за разкритите от нас, от разузнаването на СС преговори с американците.

Борман разбра, че е загубил, когато Химлер и Шеленберг излязоха от квартирата на фюрера заедно с Волф. Като стискаше ръката на Волф и му изказваше „най-искрена благодарност за мъжеството и верността“, Борман обмисляше струва ли си да извика тук Щирлиц и да устрои очна ставка с този руменобуз негодник Волф, който беше предателствал срещу фюрера в Берн. Той мислеше за това и след като Химлер отведе своята банда, успокоен от победата си над него, над Борман. Не можеше да вземе определено решение, но изведенъж се сети за Мюлер.

„Да — реши той. — Трябва да извикам Мюлер. Ще обсъдя с Мюлер всички възможности: и за Щирлиц ще поговоря с него. Все пак имам един шанс — рапортите на Щирлиц. Ще ги използвам, когато Волф застане пред партийния съд.“

— Тук е Борман — глухо каза той на телефониста. — Повикайте Мюлер при мене.

ЛИЧНО И СЕКРЕТНО ОТ ПРЕМИЕРА И. В. СТАЛИН ДО ПРЕЗИДЕНТА Г-Н Ф. РУЗВЕЛТ

1. ... Аз никога не съм се съмнявал във Вашата честност и надеждност, както и в честността и надеждността на г-н Чърчил. Става дума за това, че в хода на кореспонденцията между нас се откри разлика в гледището по въпроса, какво може да си позволи единият съюзник по отношение на другия и какво не бива да си позволява. Ние, русите, мислим, че при сегашната обстановка на фронтовете, когато врагът стои пред неизбежната капитулация, при всяка среща с германците по въпросите на капитулацията на представителите на единия от съюзниците трябва да бъде осигурено участието на представители и на другия съюзник. Това е безусловно необходимо, ако този съюзник желае да участва в такава среща. Англичаните и американците обаче мислят различно, считайки руското мнение за неправилно. Като изхождат от това, те пренебрегваха правото на русите да участват на срещата с немците в Швейцария. Аз вече Ви писах и не смяtam за излишно да повторя, че русите при аналогично положение никога не биха отказали на англичаните и американците правото на участие в подобна среща. Продължавам да смяtam руското гледище за единствено правилно, тъй като то изключва всякаква възможност за взаимни подозрения и пречи на противника да всява недоверие между нас.

2. Трудно е да се съгласим, че немците не оказват съпротива на Западния фронт само защото веднъж са били разбити. На Източния фронт те имат 147 дивизии. Без

особен риск те биха могли да прехвърлят 15–20 от тях на Западния фронт. Но германците не направиха и нямат намерение да правят това. Те продължават ожесточено да се сражават с русите за някаква си неизвестна гара Земляница в Чехословакия, която им е толкова необходима, колкото на мъртвия компрес, а в същото време без всякаква съпротива отстъпват в центъра на Германия такива важни градове като Оsnабрюк, Манхайм, Касел. Съгласете се, че такова поведение на германците е повече от странно и неразбираемо.

3. Що се отнася до моите информатори, уверявам Ви, това са извънредно честни и скромни хора, които изпълняват задълженията си старателно и нямат намерение да оскърбят никого. Тези хора са проверявани многократно на практика от нас...

Щирлиц получи заповед от Шеленберг да се върне в Райха: беше необходим неговият личен рапорт до фюрера за работата, която е извършил по осуетяването на „предателските преговори на изменника Шлаг“ в Берн.

Но той не можеше да тръгне за Берлин, защото всеки ден очакваше връзка от Центъра: не биваше да продължава да работи, без да има сигурна свръзка. Пристигането на свръзката щеше да означава, че с Кет всичко е наред и че неговото донесение е пристигнало в Държавния комитет по от branата и в Политбюро. Купи си съветски вестници. Порази го духът, който лъхаше от тях. На всички в Родината им се струваше, че с Германия вече е свършено, че дните на Райха са преbroени и никакви изненади не може да се очакват.

А той, като никой друг, особено сега, проникнал в тайната на преговорите със Запада, след като добре познаваше потенциалната мощ на германската индустрия и армия, се страхуваше от трагични изненади. Този страх растеше и се усилваше от неизвестността.

Щирлиц разбираше, че връщайки се в Берлин, той си слага главата в торбата. Да се върне, просто за да загине, нямаше смисъл. Щирлиц се научи да разсъждава за собствения си живот някак отстани, като за някаква друга категория, съществуваща обособено,

извън него. Да се върне там, като има сигурна свръзка, която би гарантирала незабавна и надеждна връзка с Москва, имаше вече смисъл. В противен случай можеше да излезе от играта: той свърши своето.

17.3.1945 (22 ЧАСА И 57 МИНУТИ)

Те се срещнаха в нощния бар, както беше уговорено. Но никаква смахната млада жена се лепна за Щирлиц и не го оставяше на спокойствие. Жената беше пияна, малко дебела, но красива. През цялото време тя му шепнеше: „За вас, математиците, казват, че сме били сухара! Лъжа. Ние и в любовта сме изобретателни. В любовта аз съм Айнщайн! Желая те, белокоси красавецо!“

Щирлиц просто не можеше да се отърве от нея. Той вече беше познал свръзката по лулата, чантата и портфейла. Трябваше на всяка цена да установи контакт, но не можеше да отпъди математичката.

— Излез на улицата — каза Щирлиц. — Аз ей сега ще дойда.

Свръзката му предаде, че Центърът не може да настоява за завръщането на Юстас в Германия, защото разбира колко сложна е подобия стъпка при създалото се положение и какво може да му струва. Ако Юстас обаче чувствува сили у себе си, разбира се, Центърът би бил заинтересован от неговото завръщане в Германия. При това Центърът оставя другарят Юстас да вземе окончателното решение по свое усмотрение и накрая му съобщава, че командуването е внесло предложение пред Държавния комитет на от branата и Президиума на Върховния съвет да му бъде присвоено звание „Герой на Съветския съюз“ за разгадаването на операцията „Кръстословица“. Ако другарят Юстас сметне за възможно да се върне в Германия, тогава ще му бъде приدادена свръзка: двама радиисти, законспирирани в Потсдам и Вединг, ще преминат в негово разпореждане.

С оглед за сигурност, те бяха „законсервирали“ преди две години.

Щирлиц попита свръзката:

— Как сте с времето? Ако имате десет минути на разположение, ще напиша мъничка бележчица.

— Десет минути може — ще успея за парижкия влак. Само че...

— Ще я напиша на френски — усмихна се Щирлиц — с лявата ръка и без адрес. Адресът го знаят в Центъра, там ще я предадат.

— С вас е страшно да се разговаря — отбеляза свръзката, — вие сте ясновиdeoц.

— Какъв ясновиdeoц съм аз...

Свръзката си поръча голяма чаша портокалов сок и запуши. Пуши неумело, отбеляза за себе си Щирлиц, изглежда, че отскоро е започнал и все още не се е пристрастил към цигарите: всъщност той мачкаше цигарата между пръстите си, като че ли беше мундщук от папироса.

„Ще се обиди ли, ако му го кажа? — помисли Щирлиц, откъсвайки от бележника си три малки листчета. — Нека се обиди, трябва да му го кажа.“

— Приятелю — забеляза той — когато пушите цигара, помнете, че тя се различава от папиросата.

— Благодаря — отвърна свръзката — но там, където живях, сега цигарите ги пушат точно така.

— Няма що — каза Щирлиц — с това лошо се пошегувахте с мен. Юначага. Не се сърдете.

— Аз не се сърдя. Обратното, много ми е приятно, че сте толкова грижовен...

— Грижовен? — прекъсна го Щирлиц. Той се изплаши — не можа веднага да си опомни значението на тази руска дума.

„Любов моя — започна да пише той — аз мислех, че ние с тебе ще се видим тия дни, но, изглежда, това ще стане малко по-късно...“

Когато помогли свръзката да почака, той реши, че сега ще напише писмо на Сашенка. Виденията се понесоха пред очите му: и неговата първа среща с нея във владивостокския ресторант „Версай“, и разходката по брега на залива, първата им разходка през душния августовски ден, когато от сутринта се канеше да вали и небето беше натежало, лилаво на цвят, с червеникави ивици покрай облаците и много бели, като че ли нажежени хоризонти, които изглеждаха като продължение на морето.

Те спряха край рибарите — техните плоскодънни гемии бяха изрисувани, нашарени по японски маниер в синьо-червено жълти багри, само че вместо с дракони носовете на гемиите бяха украсени с портрети на руси красавици със сини очи.

Рибарите тъкмо бяха дошли от морето и чакаха каруци от пазара. Четиринадесетгодишен хлапак вареше рибена чорба. Пламъкът на

огъня беше жълтеникав заради това, че мазната жарава беше погълнала в себе си всички цветове — и на тревата, и на морето, и на небето, и даже на огъня, който друг път би бил червено синкав, видим.

— Хубава ли е чорбицата? — попита той тогава.

— Тънка чорба — отвърна старшият на рибарската задруга. — Зеленееш и те източва.

— Как така? — попита Сашенка учудено.

— Ами подмладява те — отговори старецът. — А ще рече, щом е младо, то е и зелено. Сръбнете си, сръбнете, няма да съжалявате.

Той извади от кончова на ботуша си дървена лъжица и я подаде на Сашенка. Исаев тогава целият се напрегна, опасявайки се, че тази изтънчена дъщеря на полковник от Генералния щаб, поетеса, ще откаже да „сръбне“ от чорбата или гнусливо ще погледне немитата лъжица, но Сашенка, като поблагодари, сръбна, като премрежи очи, и каза:

— Господи, каква вкуснотия, Максим Максимович!

Тя попита стареца бригадир:

— Może ли още?

— Яжте, госпожице, яжте — отвърна старецът — ние сме ѝ свикнали, ние сме храненици на морето.

— Вие говорите много хубаво — забеляза Сашенка, като дукаше горещата чорба — много красиво, дядо.

— Ами, госпожице — засмя се старецът, оголвайки ред жълти големи зъби — аз си говоря простовато, като че ли отвътре себе си слушам.

— Затова думите ви са тъй красиви — сериозно каза Сашенка, — не са изтъркани.

Бригадирът отново се разсмя:

— То мигар думите можеш ги изтърка? Тази копейка може да се изтърка, докато минава от ръка на ръка, а думата — тя е като въздуха, сама лети, а тегло няма...

... Същата вечер те със Сашенка отидоха на вернисаж: откриваха експозиция с платна от осемнадесети век — фабрикантите Бриниер и Павловски бяха откупили тези шедьоври на безценица от Иркутската и Читинската галерия. За откриването беше дошъл братът на премиера — министърът на външните работи Николай Дионисиевич Меркулов.

Той с внимание разглеждаше живописта, цъкаше с език, възхищаваше се, а после каза:

— Нашите драскачи дърдорят, че сме били диви и неучени! Аeto, полюбувайте се — та такива картини преди двеста години са рисувани! И реалистични, и всяка подробност е изписана, и щом поле е нарисувано — то се усеща мириз на ръж, а не на „карo валет“!

— Вале — машинално го поправи Сашенка. Тя каза това съвсем тихо, като че ли на себе си, но Максим Максимович я чу и леко ѝ стисна пръстите.

Когато министърът си замина, всички се разшумяха, преминавайки в съседната зала, където бяха наредени масите за пресата.

— А казват, че интелигентни властители нямало у нас! — бръщолевеше някой от вестникарите. — Културен човек си е Меркулов! Възпитан, образован! Интелигент!

Щирлиц искаше да й напише и за това, как и досега помни тази нощ в къщичката в тайгата, когато тя седеше до слюденото прозорче и огромната луна правеше да изглеждат като кадифе ледените рисунки, беше уютно, тихо. Той никога по-рано не беше изпитвал такова чувство на покой, каквото съдбата му подари в тая тревожна трагична нощ...

Той искаше да й каже колко често беше опитвал да рисува лицето ѝ — и с молив, и с акварел. Веднъж даже пробва с маслени бои, но още на втория ден те се олюзиха от платното. Изглежда самото Сашино същество противоречеше на гъстата категоричност на маслените бои, които предлагат в портрета не само сходство, но и нужната завършеност, а у Сашенка Щирлиц откриваше за самия себе си всеки ден нови разлики. Той си спомни думите, казани от нея, седем на десетгодишната, и го поразяваше след толкова години дълбочината и нежността на нейните мисли, онова крехко уважение, с което се отнасяше към събеседника — какъвто и да е той. Тя и на жандарите каза тогава: „Съвестно ми е за вас, господа. Вашите подозрения са безнравствени“.

Щирлиц искаше да й пише как веднъж в Париж сред купищата книжа случайна прочете в едно оръфрано книжле: „Иска ми се да си вървя у дома, в огромната квартира, навяваща мъка. Ще вляза, ще

съблека палтото си, ще се опомня, огньовете на улицата ще ме озарят...“.

Прочитайки тези редове, Щирлиц за втори път в живота си плака. Първият път заплака, когато се върна от своята първа чекистка командировка отвъд кордона и видя гроба на баща си. Старецът беше влязъл в борбата още с Плеханов. Обесили го бяха белите казаци през пролетта на двадесет и първа година. Заплака, когато остана самичък, плака по детски, жално, с хлипане, но не от това се засрами, а просто му се стори, че тази негова мъка трябва да е жива у него като памет. Баща му принадлежеше на много хора, а виж, паметта за бащата принадлежи единствено на него. Това беше особена памет и Щирлиц не искаше да допуска никого до нея, пък и не можеше. А тогава в Париж сред книжния боклук той заплака неочеквано за самия себе си, защото в тези редове видя чувството, което му беше толкова нужно и което той — за целия си живот — така и не можа да изживее, да усети. Зад тези редове той видя всичко онова, което така ясно си представяше, за което беше мечтал, но което нямаше и не беше имал нито за минута.

И как сега да напише на Сашенка как през есента — той точно помнеше този ден и час: 17 октомври четиридесета година — той пресичаше Фридрихщрасе и изведнъж я видя — нея, Сашенка, и как му изстинаха ръцете, и как тръгна към нея, забравяйки за миг, че не бива да прави това, и как, като чу нейния глас и разбра, че не е Сашенка, въпреки това продължи да върви след тази жена, вървя, докато тя на два пъти не се обърна — учудена, а после разтревожена.

И как да ѝ пише, че тогава той на три пъти моли Центъра да го изтеглят и те му обещаха, но започна войната...

Как може сега всички свои видения, които преминаваха пред погледа му, да ги изкаже с думи?

И той започна да превежда редове от Пастернак на френски и ги пишеше като проза в стихове, но после разбра, че не бива да прави това, защото умният враг и тези стихове може да обърне в улики против момчето, което пие портокалов сок и пуши цигарата така, както сега е модерно там, където живее. И той сложи този лист в джоба си (машинално отбелязвайки си наум, че най-удобно ще бъде да го изгори в колата) и преписа редовете, с които започна писмото: „Това ще стане, както аз мисля, в най-близко време“.

И как да ѝ напише за срещата със сина в Краков през лятото на миналата година? Как да ѝ каже, че момчето сега е в Прага и че сърцето му се къса между нея и Саша-малкия, който в негово отсъствие беше станал Саша-големия? Как да ѝ каже за своята любов и мъка от това, че я няма до него, и за това, как чака деня, когато ще може да я види? Думите са силни само тогава, когато са се подредили в Библия или в стиховете на Пушкин... А така — просто са един боклук и толкоз. Щирлиц привърши писмото: „Целувам те и те обичам“.

„Как мога с думи да изкажа моята мъка и любов? — продължи да мисли той. — Те са изтъркани, тези мои думи, като стари монети. Тя ме обича, затова ще повярва и на тези мои изтъркани копейки...“

„Не бива така да ѝ пиша: твърде малко бяхме заедно и толкова дълго тя живее с дните, когато бяхме заедно. А тя обича мене, далечния — така че мога ли да ѝ пиша така?“

— Знаете ли — каза Щирлиц, пъхайки листчето в джоба си, — вие сте прав, не си струва да мъкнете това през три граници. Вие сте прав, извинете, че ви отнех времето.

18.3.1945 (16 ЧАСА И 31 МИНУТИ)

*До началника на IV отдел на Управлението
за имперска сигурност
обергруппенфюрера от СС Мюлер.
Прага. Строго секретно.
Напечатано в два екземпляра.
Мой скъпи обергруппенфюрер!*

След получаването на историческата заповед на фюрера за превръщането на всеки град, на всеки дом в непристъпна крепост, аз отново разучих ситуацията в Прага, която трябва да стане заедно с Виена и Алпийския редут център на решителната битка с болншевиките.

За изпълнението на тази задача по превръщането на Прага във форпост на предстоящите сражения привлякох полковник Берг от армейското разузнаване, за когото знам, че Ви е лично познат от активната проверка във връзка с делото на врага на нацията Канарис. Полковникът ми оказва реална помощ, още повече че с него работи

завербуваният руски агент Гришанчиков. Същият, между другото, бил високо оценен от сътрудника на централния апарат, щандартенфюрера от СС Фон Щирлиц.

Понеже работата на тези две лица е свързана с върховните тайни на Райха, бих Ви помолил да дадете указания за допълнителна проверка както на полковник Берг, така и на агента Гришанчиков.

Този Гришанчиков сега твърде активно изследва хората от армията на генерал Власов и им изготвя твърде интересни досиета.

Позволявам си да Ви помоля също да ми съобщавате понякога за всичко, което се отнася до работата на IV отдел, свързано с пражкия възел, макар и да разбирам, че моите задачи не могат да се сравняват с Вашата наистина огромна работа по подготовката на окончателната ни победа.

Хайл Хитлер!

Ваш Крюгер

Мюлер с недоумение прочете това писмо и разсърдено написа следната резолюция: „За Айсман. Не познавам никакъв Берг. Още по-малко руснака Гришанчиков. Организирайте проверка и не ме откъсвайте от моята сериозна работа с подобни дреболии. Мюлер“.

Като получи този документ, Айсман се натъкна на онова място, където Крюгер пишеше, че руснакът Гришанчиков бил високо оценен от Щирлиц.

Айсман позвъни в архива и каза:

— Моля, подгответе ми всичко, абсолютно всички материали за командировката на Щирлиц в Краков и за неговите контакти с лица от низшата раса...

18.3.1945 (16 ЧАСА И 33 МИНУТИ)

Моторът на хорха бумтеше мощно и равномерно. Синьо-белият указател на автострадата показваше 247 километра до Берлин. Между разкъсаните облаци се забелязваше огледалната синева на ниското небе. Снегът вече се беше стопил. Земята беше осеяна с ръждиви

дъбови листа. Въздухът в гората беше тежък, син. По радиото предаваха песента на Марика Рок.

„Седемнадесет мига от април ще останат в твоето сърце. Вярвам, че около нас винаги ще има музика и дърветата ще танцуват валс, и само чайката, увлечена от бързея, ще потъне и ти няма да успееш да ѝ помогнеш...“

Щирлиц рязко спря. Движение по пътя нямаше и той остави колата на шосето, без да я изкарва на банкета. Влезе в боровата гора и се отпусна на земята. Тревата вече подаваше първите си крехки яркозелени листенца. Щирлиц внимателно погали земята с ръка дълго седя така и галеше земята. Знаеше какво го чака, когато даде съгласието си да се върне в Берлин. Затова има право дълго да седи на хладната пролетна земя и да я гали с ръце...

Москва — Берлин — Ню Йорк 1968

ЮЛИАН СЕМЬОНОВ ЗА КНИГАТА СИ

Във връзка с интереса на читателите към повестта преводачът Стефан Чотоклиев се срещна с писателя в Москва. Юлиан Семьонов сподели някои свои мисли за създаването на повестта и за своя герой.

Ето всъщност откъде тръгва моят герой...

През лятото на 1921 г. в редакциите на няколко владивостокски вестника — а тогава те бяха доста много, след контрапреволюционния преврат на братя Меркулови, които се опираха на японско-американските щикове и на китайските милитаристи — се появява млад човек. Той е двадесет и три годишен, владее прекрасно английски и немски език, весел, елегантен, умеет умно да слуша, в споровете е убедителен, но никога не унижава събеседника. Най-големите му страсти — той не скрива това — са конете, плуването и живописта.

Този човек започва работа във вестника. Той се оказва отличен репортер, кръгът на неговите познанства е твърде широк: японски търговци, американски журналисти и офицери от мисията, китайски търговци на наркотици и крайни монархисти, свързани с бандите на атаман Семьонов.

Покойният писател Роман Ким, който по това време е комсомолец в нелегалност, познава този журналист под името Максим Максимович.

В хабаровския краеви архив намерих записка от П. П. Постишев до далекоизточното бюро на ЦК. Той пише, че е изпратил при белите във Владивосток „чудесен млад другар“. На няколко пъти след това в неговите записи се споменава за „другаря, работещ много успешно във Владивосток“. По спомените на Роман Ким чекистът, работещ под формата на белогвардейски журналист, е имал канал за свръзка с П. П. Постишев.

За този човек много ми разказва и В. Шнайдер — другар на Виктор Кин, който е работил в нелегалност във Владивосток.

Когато Меркулови биват изгонени оттам, Максим Максимович се появява в униформата на ВЧК — ОГПУ заедно с И. Уборевич. После изчезва.

Ето всъщност откъде тръгва моят герой — Максим Максимович Исаев, който от романа „Парола не е нужна“ премина в романа „Майор Вихър“, а след това в „Седемнадесет мига от пролетта“...

Уви, у нас все още съществува сладникаво еснафски представа за работата на разузнавача. Понякога се натъквам на пожелания от рода на: „Нали пишете за детективи, измислете никакви смели развръзки! Вашият разузнавач бездействува, не изявява себе си“. Според мене такова мнение е родено от детската привързаност към „Тримата мускетари“, от една страна, и от презиранието на литературните приказки за манекени „с неизразителни и уморени добри очи“, от друга.

Всъщност няма спор, какво е по-важно: да откраднеш с много ефектни приключения, преследвания, престрелки и тайнствени превъплъщения — „хоп“ — ето ги ключовете от сейфа, или пък, намирайки се в леговището на врага, без да се отличаваш външно с нищо и без да се проявяваш „героично“, да дадеш сериозна оценка на положението, да изкажеш своите предположения за настоящето и бъдещето. Но ако кражбата на ключовете (нарочно пресилвам) се превръща в задължително изискване към детектива, анализът, размишлението и изследването — икономическо, военно или историческо — съвсем не се побират в тези рамки.

Максим Максимович Исаев действува в лагера на белогвардейците във Владивосток и е трябвало да „отсее“, да проумее и провери информацията за настроението в „Черния буфер“, която ежедневно получавал като журналист, легално, без да прибягва към „бандитски свръхефектни трикове“.

В никакъв случай не бива да се смята, че Максим Максимович Исаев — Фон Щирлиц, действуващ в тези исторически хроники, е измислена фигура. Образът на този чекист е „копиран“ от неколцина, които и до днес са живи и здрави и на които ми се ще да изкажа благодарност за техния великолепен, честен и смел живот.

И сюжетът на „Седемнадесет мига от пролетта“ не е измислен. В кореспонденцията на Сталин с Рузвелт съвсем определено

се твърди, че на съветските ръководители е станало известно за сепаративните преговори Химлер — Дълес от „моите информатори — както писа Стalin. — Това са много честни и скромни хора, които изпълняват своите задължения акуратно и нямат намерение да оскърбят никого. Тези хора многократно са проверявани от нас на дело“.

Много ми помогна и покойният писател Лев Шейнин, взел участие в Нюрнбергския процес. Неговите разкази за Гьоринг и Хес се отличават с точност, той много пъти е говорил с Гьоринг, който му разказал много истории, никому неизвестни преди.

Берлинчани ми показаха къде са се намирали бар „Мексико“ и „Циганска изба“ — тези хитри места на Гестапо, където са били подслушвани всички разговори на посетителите. Показаха ми и мястото, където е била кръчмата „Грубия Готлиб“ — точността в описанието на „атрибути“ на историческото повествование е също тъй необходима, както достоверността на фактите и яснотата на позицията.

С голям труд ми се удава да намеря ловната хижса на Химлер и Хайдрих. Бях и в Каринхале — замъка на Гьоринг, разрушен в дните на войната. По горската пътечка, която води към Каринхале, притичваха елени и дълго гледаха към нас. От времето, когато „райхсмаршалът“ бе престанал да стреля с лък по тях, животните бяха свикнали с хората, не се боят и се отдалечават по пътечката само ако шофьорът натисне рязко клаксона...

Много трудности срещнах при описанието на хитлеристите. Как да се даде портретът на шефа на Гестапо Мюлер — на человека, с чието име плашеха и децата, на палача и вандала? Как да се опише блестящият „интелигент“ Шеленберг, който в кокетливите си мемоари бе положил максимум усилия да „запази лицето си“ и да се представи като „хладен професионалист“?

Може би като се тръгне по пътя на „ожесточаването“ на тези бандити, но да ги „ожесточиш“, да ги направиш груби би значило да олекотиш задачата на нашето разузнаване — с глуповатия грубиян, бълващ проклятия, не е тъй трудно да се справиш. Виж, с хората, които стъпкаха под краката си цяла Европа, това е къде-къде по-сложно. И аз реших да си послужа с нужните ми факти от биографиите на нацистите. И когато свързах

*интересуващите ме материали с някои биографични справки, получи
се така, че истината — неподправена, без всякакво тенденциозно
преосветляване — се оказа най-верният път.*

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.